

საქართველოს
მეცნიერებათა ენციკლოპედია
აკადემია

წლიური ანგარიში
2009

საქართველოს
მეცნიერებათა ეროვნული
აკადემია

წლიური ანგარიში

2009

თბილისი

2010

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 2009 წლის ანგარიშში ასახულია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიისა და მისი წევრების სამეცნიერო და სამეცნიერო-საორგანიზაციო საქმიანობა.

ანგარიში მოამზადა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო-საორგანიზაციო სამსახურმა აკადემიის წევრების, აკადემიის სამეცნიერო განყოფილებების, სამეცნიერო კომისიებისა და რედაქციების, აკადემიის აპარატის მიერ წარმოდგენილი მასალების საფუძველზე.

რედაქტორები: გ. არახამია
შ. ნაკაიძე
ჟ. ინწკირველი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა ე. ლაზარაშვილი

შესავალი

მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების განვითარების თანამედროვე ეტაპს საზოგადოდ ახასიათებს ფუნდამენტური და გამოყენებითი კვლევის ფრონტის მნიშვნელოვანი გაშლა და ძალების კონცენტრაცია მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების პრიორიტეტულ მიმართულებებზე. მსოფლიო მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების განვითარების ეს ტენდენცია უთუოდ ქართული მეცნიერებისთვისაც უნდა იყოს გათვალისწინებული, ოღონდ დღევანდელ პირობებში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს კვლევის შედეგების რაც შეიძლება უკეთ შეხამებას ჩვენი საზოგადოების სულიერ და ეკონომიკურ განვითარებასთან.

საქართველოს გააჩნია მძლავრი სამეცნიერო პოტენციალი, მსოფლიოში აღიარებული სკოლები, უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა ფართო ქსელი და სამეცნიერო დაწესებულებების განვითარებული სისტემა, რაც მყარი საფუძველია იმისა, რომ ჩვენმა მეცნიერულმა ძიებამ მოიცვას მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების ძირითადი მიმართულებები. მაგრამ ამ მნიშვნელოვან კომპლექსში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს იმ მიმართულებებს, სადაც უკვე მიღწეულია მაღალი დონე და დაგროვილია დადებითი გამოცდილება. ამასთანავე, უნდა გავითვალისწინოთ კვლევა-ძიების გაძლიერება მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების იმ დარგებში, სადაც ჯერჯერობით ჩამორჩენა გვაქვს და რომელთა განვითარებას სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს დამოუკიდებელი საქართველოს შენებისათვის.

დღეს უფრო ფართოვდება სახელმწიფოთა კოოპერირება და თანამშრომლობა ისეთი გლობალური პრობლემების დამუშავებაში, როგორცაა გარემოს დაცვა

და შენარჩუნება, ადამიანის სულიერი და ფიზიკური მდგომარეობის გაჯანსაღების გზების ძიება, ენერჯის ახალი წყაროების კვლევა, ღია ინფორმაციული გარემოს შექმნა და სხვ. ქართულმა მეცნიერებამ მთლიანად უნდა გაიაზროს კოოპერირების ეს ტენდენციები და გააფართოოს საერთაშორისო კავშირები, რათა იგი მოექცეს თანამედროვე მეცნიერების მოწინავე ხაზზე და შეასრულოს თანამედროვე დონის ძვირადღირებული ექსპერიმენტული კვლევა.

საქართველოში მეცნიერება მუდამ იყო და დღესაც არის მსოფლიო მეცნიერების განუყოფელი ნაწილი, მაგრამ ჩვენი მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების პრიორიტეტულ მიმართულებათა განსაზღვრაში გადამწყვეტი როლი ენიჭება საქართველოს ეკონომიკურ და გეოპოლიტიკურ მდგომარეობას, ჩვენი საზოგადოების სულიერი განვითარების მოთხოვნებსა და საზოგადოდ კაცობრიობის ცივილიზაციის გარდაქმნის ძირითად ტენდენციებს.

ცივილიზაციის თანამედროვე დონეს ახასიათებს არა მარტო მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების არნახული პროგრესი, არამედ განუხრელი სწრაფვა საყოველთაო კეთილდღეობის ამადლებისაკენ. ყველა კულტურულ ქვეყანაში ამ მაღალი სწრაფვის მკაფიო გამომხატველია მეცნიერება. მეცნიერების ძიების მათგანიზებული როლი და გამუდმებული ზრუნვა მისი შეუფერხებელი განვითარების უწყვეტობაზე ქართველ მეცნიერებს აკისრებს არა მარტო გამორჩეულ პასუხისმგებლობას, არამედ ავალებს მაღალი ზოგადსაკაცობრიო იდეალებისაკენ სწრაფვას, რამაც უნდა პოვოს ასახვა მათი კვლევის მდიდარ და მრავალფეროვან თემატიკაში.

2009 წელს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში 2008 წლის ანგარიშები წარმოადგინა 51-მა სამეცნიერო-კვლევითმა ინსტიტუტმა და 11 უმაღ-

ლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების 48 ქვედანაყოფმა.

აკადემიის სამეცნიერო განყოფილებათა რეკომენდაციით სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებათა ანგარიშებს ექსპერტიზა ჩაუტარა 66-მა მაღალი კვალიფიკაციის მქონე სპეციალისტმა, მათ შორის, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 22-მა წევრმა. რაც შეეხება უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს, მათი ანგარიშები შეაფასა 36-მა ექსპერტმა, აქედან 18-მა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრმა. საექსპერტო დასკვნები წარედგინა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს (24/07-2009 წ. №010107-390/300).

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 2009 წლის ანგარიშში წარმოდგენილია აკადემიის წევრების მიერ შესრულებული სამუშაოების ანოტაციები და აკადემიაში შემავალი სტრუქტურული ერთეულების საქმიანობის ამსახველი მასალები.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრების მიერ მეცნიერების სხვადასხვა დარგის განვითარებაში შეტანილ წვლილზე ნაწილობრივ წარმოდგენას გვაძლევს მათი საქმიანობის შედეგები (იხ. ცხრილი №1).

2006, 2007, 2008 წლების ანალოგიური მონაცემები განთავსებულია საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 2008 წლის ანგარიშში.

ცხრილი 1

**2009 წლის მონაცემები საქართველოს მეცნიერებათა
ეროვნული აკადემიის წევრთა სამეცნიერო მოღვაწეობის
შესახებ**

№	სამეცნიერო განყოფილების დასახელება	აკადემიის წევრთა რაოდენობა			გამოცემულ ან გამო-საცემად გადაცემულ შრომათა რაოდენობა			
					წიგნები		სტატიები	
		სულ	აკად.	წევრ-კორ.	სულ	მ.შ.უცხო-ეთში	სულ	მ.შ.უცხო-ეთში
1.	მათემატიკისა და ფიზიკის	21	11	10	5	1	65	42
2.	დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა	9	2	7	1	-	9	4
3.	გამოყენებითი მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების	14	5	9	15	1	37	8
4.	ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების	11	6	5	4	-	52	15
5.	ბიოლოგიურ მეცნიერებათა	15	5	10	5	-	26	17
6.	ფიზიოლოგიის	5	3	2	1	1	12	5
7.	მედიცინის	9	6	3	13	2	54	31
8.	სოფლის მეურნეობის მეცნიერების პრობლემათა	7	2	5	7	-	43	11
9.	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა	18	7	11	24	7	72	24
10.	ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების	18	5	13	13	-	36	2
11.	ჯ ა მ ი	127	52	75	88	12	406	159

№	მიღებული გრანტები		სამეცნიერო კონფერენციებში მონაწილეობა		ინტერუებისა და უნივერსიტეტების სამეცნიერო ანგარიშებზე შესრულებული რეკონზიები	მოპოვებული პატენტების რაოდენობა
	სულ	მ.შ.უცხოეთის	სულ	მ.შ.უცხოეთში		
1.	10	2	23	17	9	-
2.	3	3	9	7	1	-
3.	5	3	4	3	2	4
4.	6	3	31	26	2	2
5.	9	8	12	8	5	1
6.	1	-	7	7	-	2
7.	4	4	8	6	-	-
8.	4	3	15	4	5	-
9.	3	1	28	10	15	-
10.	13	3	28	5	9	-
11.	58	30	165	93	48	9

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრება

2009 წლის 28 აპრილს გაიმართა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრების სხდომა. საერთო კრებამ მოისმინა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატების სამეცნიერო განყოფილებებში ჩატარებული არჩევნების შედეგები.

ჩატარდა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტების არჩევნები. არჩევნების შედეგად აკადემიას შეემატა 25 აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი. 1 ადგილი გაუქმდა.

მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება

ხარაზიშვილი – მათემატიკა
ალექსანდრე
კვინიხიძე ალექსანდრე – ფიზიკა

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება

კაკაბაძე მიხეილ – გეოლოგია
მაისაძე ფერანდო – გეოლოგია
გაჩეჩილაძე რევაზ – გეოგრაფია

გამოყენებითი მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება

თავხელიძე დავით – გამოყენებითი მექანიკა, მანქანათმშენებლობა, ტექნიკის ისტორია
გოგიჩაიშვილი გიორგი – სამრეწველო და სამოქალაქო მშენებლობის ტექნოლოგია და ორგანიზაცია, ნავთობისა და გაზის ტექნოლოგიები, მართვის სისტემები

ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება

- თავაძე გიორგი – ქიმია და ქიმიური ტექნოლოგიები
ჭანკვეტაძე ბეჟან – ქიმია და ქიმიური ტექნოლოგიები

ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება

- ქომეთიანი ზურაბ – მემბრანოლოგია, ენზიმოლოგია
სადუნიშვილი თინათინ – მცენარეთა ბიოლოგია (მოლეკულური ბიოლოგია, გენეტიკა, ციტოლოგია, ბიოქიმია, ბიოტექნოლოგია)
ლორთქიფანიძე დავითი – პალეოანთროპოლოგია

ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება

- ქევანიშვილი ზურაბ – ფიზიოლოგია
ყიფშიძე ნიკოლოზ – კარდიოლოგია
შაქარიშვილი რომან – ნევროლოგია
ნემსაძე ქეთევან – პედიატრია

სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილება

- კორახაშვილი ავთანდილ – აგროტექნოლოგია

საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება

- ლორთქიფანიძე გურამ – საქართველოსა და აღმოსავლური ქვეყნების ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ქართული ხელოვნების ისტორია

- მელიქიშვილი ღიანა – საქართველოსა და აღმოსავლური ქვეყნების ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ქართული ხელოვნების ისტორია
- იმედაძე ირაკლი – ფილოსოფია, ფსიქოლოგია, სოციოლოგია, პოლიტიკური მეცნიერებები

ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება

- არაბული ავთანდილ – ქართული ენა, ქართველური ენათმეცნიერება
- სირაძე რევაზ – ქართული ლიტერატურის-მცოდნეობა
- შენგელია ვაჟა – კავკასიური ენები, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება
- სილაგაძე აპოლონ – აღმოსავლური ენები, აღმოსავლური ფილოლოგია
- მელიქიშვილი ირინე – ზოგადი ენათმეცნიერება

2009 წლის 26 ივნისს გაიმართა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრების სხდომა. საერთო კრებამ დაამტკიცა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 2008 წლის მუშაობის ანგარიში და მიიღო გადაწყვეტილება საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში მედიცინის განყოფილების ჩამოყალიბების შესახებ

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო და სამეცნიერო-ორგანიზაციული საქმიანობის სრულყოფილად განხორციელებისათვის საერთო კრებამ აღძრა შუამდგომლობა საქართველოს პარლამენტის წინაშე, რათა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის შესახებ საქართველოს კანონის მე-2 თავის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტის ზ) ქვე-

პუნქტში შეტანილი ყოფილიყო ცვლილება და იგი ჩამოყალიბებულიყო შემდეგნაირად:

- უფლებამოსილია შექმნას ფილიალები, კომიტეტები და კომისიები მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების სხვადასხვა დარგში აკადემიის სტრუქტურული ერთეულის ფორმით.

აკადემიის საერთო კრებამ დააკმაყოფილა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს შუამდგომლობა და „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრი“ გარდაქმნა „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონულ სამეცნიერო ცენტრად“ და დაუქვემდებარა აკადემიას სტრუქტურული ერთეულის ფორმით.

II დეკემბერს გაიმართა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრების სხდომა.

საერთო კრების დაწყების წინ უნგრეთის რესპუბლიკის საგანგებო და სრულუფლებიანმა ელჩმა საქართველოში ბატონმა გაბორ შაგიმ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტს აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძეს გადასცა უნგრეთის მეცნიერებათა აკადემიაში საპატიო წევრად არჩევის დიპლომი და წაიკითხა აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძისადმი გამოგზავნილი უნგრეთის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის წერილი, რომელშიც მან მიულოცა გამოჩენილ ქართველ მეცნიერს კიდევ ერთი დიდი აღიარება და შემდგომი წარმატებები უსურვა შემოქმედებით მოღვაწეობაში. აკადემიკოსმა თამაზ გამყრელიძემ საპასუხო სიტყვაში თხოვნით მიმართა ელჩს მადლობა გადაეცა უნგრეთის მეცნიერებათა აკადემიისათვის მისი მეცნიერული მოღვაწეობის ესოდენ მაღალი შეფასებისათვის.

საერთო კრებაზე გამოჩენილ მეცნიერთა სახელობითი პრემიები და დიპლომები გადაეცათ:

1. ელფეთერ ანდრონიკაშვილის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით ავტორთა კოლექტივს: აკადემიკოს გიორგი ხარაძეს, ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა დოქტორს გიორგი ბარამიძეს, ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა კანდიდატს ნუგზარ სურამლიშვილს ნაშრომთა ციკლისათვის: „მოუწესრიგებელ ვარემოსა და ულტრადიდი ტემპერატურების პირობებში მყოფი ${}^3\text{He}$ -ის ზედენადი ფაზების თვისებების თეორიული კვლევა“.

2. მიხეილ ნოდის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით ავტორთა კოლექტივს: აკადემიის წევრ-კორესპონდენტს თამაზ ჭელიძეს, ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა დოქტორებს თემურ მაჭარაშვილსა და ოთარ ლურსმანაშვილს ნაშრომთა ციკლისათვის: „არაწრფივი დინამიკის მეთოდების გამოყენება სეისმოლოგიის პრობლემების გადასაწყვეტად“.

3. ალექსანდრე ჯანელიძის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით გეოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორს ავთანდილ ოქროსცვარიძეს ნაშრომისათვის: „კავკასიონის ჰერცინული გრანიტოიდული მაგმატიზმი“.

4. კირიაკ ზავრიევის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით აკადემიის წევრ-კორესპონდენტს გურამ გაბრიჩიძეს ნაშრომთა ციკლისათვის: „სეისმომედები მშენებლობის იდეოლოგია, ახალი შეხედულებები და მათემატიკური მოდელები“.

5. გიორგი ნიკოლაძის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით აკადემიის წევრ-კორესპონდენტს ელგუჯა მეძმარიაშვილს მონოგრაფიისათვის: „საქართველოს სამხედრო-საინჟინრო დოქტრინის საფუძვლები“.

6. ალექსანდრე ნათიშვილის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით აკადემიკოს ნინო ჯავახი-

შვილს ნაშრომებისათვის: „სისხლძარღვების პლასტიკა“ (მონოგრაფია) და „არტერიის პროთეზის და აუტოვენის ტრანსპლანტანტის რევასკულარიზაცია“ (სტატია).

7. ექვთიმე თაყაიშვილის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორს ვალერი სილოგავას ნაშრომისათვის: „სამეგრელო-აფხაზეთის ქართული ეპიგრაფიკა“.

8. დიმიტრი უზნაძის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით ფსიქოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორს დიმიტრი ნადირაშვილს ნაშრომისათვის: „ფსიქოლოგიური გავლენა განწყობის ზოგადფსიქოლოგიური თეორიის თვალსაზრისით“.

9. შალვა ნუცუბიძის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორს მიხეილ მახარაძეს ნაშრომისათვის: „ფილოსოფია, პოლიტიკა, მცირე პროზა“.

10. ვარლამ თოფურიას სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორს ალექსი ჭინჭარაულს ნაშრომისათვის: „ხევსურული ლექსიკონი“.

11. კონსტანტინე გამსახურდიას სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით ოთარ ჭილაძეს რომანისათვის: „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“ (გარდაცვალების შემდეგ).

12. კორნელი კეკელიძის სახელობის პრემია 3000 ლარის ოდენობით გამონაკლისის სახით გაიყო ორად და მიენიჭათ:

ა) ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორს ელენე მაჭავარიანს ნაშრომთა ციკლისათვის: „ქართულ სამწერლობო ცენტრებში შექმნილ ხელნაწერთა მხატვრული მორთულობის საკითხები“ (1500 ლარი).

ბ) ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორს ქეთევან ბეზარაშვილს ნაშრომისათვის: „რიტორიკისა და თარგმნის თეორია და პრაქტიკა (გრიგოლ ხეთისმე-

ტყველის თხზულებათა ქართული თარგმანების მიხედვით)“ (1500 ლარი).

აკადემიის საერთო კრებამ აკადემიის უცხოელ წევრებად აირჩია ცნობილი ავსტრიელი მეცნიერები, ნიადაგმცოდნე პროფესორი ვინფრიდ ბლუმი და კარდოქირურგი პროფესორი ფელიქს უნგერი.

აკადემიის საერთო კრებამ ფარული კენჭისყრით საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრად (პოეტ-აკადემიკოსად) აირჩია პოეტი მუსხრან მაჭავარიანი.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიური საბჭო

2009 წელს შედგა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიური საბჭოს 17 სხდომა.

14 იანვარს აკადემიური საბჭოს სხდომაზე დამტკიცდა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტების 2009 წლის არჩევნების დებულება. განხილულ და დამტკიცებულ იქნა აკადემიის 2009 წლის I და II კვარტლების სამუშაო გეგმა.

23 იანვარს აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის 26 ვაკანსია.

27 თებერვლის სხდომაზე აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა 2009 წელს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში წევრ-კორესპონდენტების ვაკანსიების დასაკავებლად რეგისტრირებული კანდიდატების სია. წევრ-კორესპონდენტობის 26 საკონკურსო ადგილზე არჩევნებში მონაწილეთა რაოდენობა განისაზღვრა 151 კანდიდატით.

მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილებასთან შექმნა დარგობრივი კომისიები:

– მათემატიკის კომისია (თავმჯდ. აკად.წევრ-კორ. ვ.კოკილაშვილი);

– ფიზიკისა და ასტრონომიის კომისია (თავმჯდ. აკად.წევრ-კორ. ა.ხელაშვილი).

18 მარტს აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო განყოფილებებთან შექმნილი დარგობრივი საექსპერტო კომისიები.

3 აპრილს აკადემიურმა საბჭომ დააკმაყოფილა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს შუამდგომლობა და აკადემიის საერთო კრების წინაშე დააყენა საკითხი „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრის“ „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონულ სამეცნიერო ცენტრად“ გარდაქმნისა და მისი სტრუქტურული ერთეულის ფორმით, არსებული დაფინანსების ფარგლებში აკადემიისადმი დაქვემდებარების შესახებ. ცენტრი კოორდინაციას გაუწევს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის იმ სამეცნიერო და უმაღლეს სასწავლებლებს, რომლებიც სამეცნიერო საქმიანობით ანგარიშვალდებული არიან საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წინაშე. ცენტრის ხელმძღვანელის მოვალეობის შემსრულებლად დაინიშნა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ვანო პაპუნძე, რომელსაც დაევალა ერთი თვის ვადაში აკადემიური საბჭოსათვის დასამტკიცებლად ცენტრის სტრუქტურის, დებულებისა და სამეცნიერო საბჭოს შემადგენლობის წარდგენა. 16 აპრილს აკადემიურმა საბჭომ განიხილა და დაამტკიცა საქართველოს მეცნიერებათა

ეროვნული აკადემიის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრის დებულება.

აკადემიურმა საბჭომ საქართველოს პარლამენტის წინაშე აღძრა შუამდგომლობა, რათა არსებული დაფინანსების ფარგლებში აღდგენილ იქნეს აკადემიის წევრობის ტრადიციული ორსაფეხურიანი სტრუქტურა, რისთვისაც საქართველოს კანონში „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის შესახებ“ გაუქმდეს VI თავის მე-16 მუხლის პუნქტი 6.

8 მაისს აკადემიურმა საბჭომ ცვლილებები შეიტანა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გამორჩენილ მეცნიერთა სახელობითი პრემიების ნუსხაში და დაადგინა 2009 წლისათვის პრემიების გაცემის რიგითობა.

12 ივნისს მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრების 26 ივნისს მოწვევის შესახებ. აკადემიურმა საბჭომ მოიწონა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 2008 წლის მუშაობის ანგარიში და დასამტკიცებლად წარუდგინა აკადემიის საერთო კრებას.

ქართული ენციკლოპედიის ირაკლი აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქციის საქმიანობის ანგარიში აკადემიურ საბჭოს გააცნო რედაქციის მთავარმა რედაქტორმა პოლიტ.მეცნ.დოქტ. ზ.აბაშიძემ. აკადემიურმა საბჭომ მოიწონა ანგარიში და დაამტკიცა ქართული ენციკლოპედიის მთავარი სამეცნიერო რედაქციის ახალი შემადგენლობა.

აკადემიურმა საბჭომ მიზანშეწონილად ჩათვალა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილების ორ განყოფილებად – ფიზიოლოგიის განყოფილებად და მედიცინის განყოფილებად გაყოფა.

აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გამორჩენილ მეცნიერთა სახელობითი პრემიების 12 დებულება.

17 ივლისს აკადემიურმა საბჭომ განიხილა საკითხი: „საქართველოში 2009 წლის წყალდიდობები და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის საინჟინრო-ეკოლოგიური ღონისძიებები“ (მომხს. ტექნ.მეცნ.დოქტ., პროფ. გ.გავარდაშვილი).

საქართველოში ბოლო წლებში გახშირებულმა სტიქიურმა მოვლენებმა წყალდიდობების, წყალმოვარდნების, ეროზიულ-ღვარცოფული მოვლენების სახით და მათ მიერ გამოწვეულმა მნიშვნელოვანმა მატერიალურმა ზარალმა, რომელსაც ადამიანის მსხვერპლიც ახლდა, ქვეყნის წინაშე განსაკუთრებული სიმწვავეთ დააყენა ადეკვატური პრევენციული ღონისძიებების გადაუდებლად განხორციელების აუცილებლობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლებელია ამ მოვლენების შედეგებმა შეუქცევადი ხასიათი მიიღოს, რაც საგრძნობლად ძვირი დაუჯდება სახელმწიფოს, ვიდრე დროული და კვალიფიციური კომპლექსური ღონისძიებების შერჩეულად განხორციელება. აღნიშნულთან დაკავშირებით ამგვარი სტიქიური მოვლენების გავრცელების რეგიონებში მოსახლეობისა და მატერიალურ ფასეულობათა უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ თხოვნით მიმართა საქართველოს მთავრობას:

1. მკაცრ კონტროლს დაუქვემდებაროს და თუ აუცილებელია სრულიად აკრძალოს ტყეებისა და ბუჩქნარების უკონტროლო ჭრა, რაც წყალდიდობების, წყალმოვარდნების და ეროზიულ-ღვარცოფული მოვლენების პროვოცირების საწინდარია.

2. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით საშიშ ადგილებში რეგულარულად განხორციელდეს მდინარეთა

კალაპოტების გაწმენდით ნაპირდამცავი ნაგებობების სარემონტო-აღდგენითი და სამშენებლო სამუშაოები ადგილობრივი პირობების სპეციფიკისა და მოთხოვნილებების გათვალისწინებით.

3. მოსალოდნელი საშიშროებების თავიდან აცილების მიზნით აიკრძალოს მდინარეთა ჭაღებში სავარაუდო დატბორვის ფართობებზე მოსახლეობის განთავსება და ამ ადგილებიდან არსებული სამოქალაქო-სამეურნეო დანიშნულების ობიექტების უსაფრთხო ადგილებში გადატანა.

4. დაავალოს მელიორაციულ სისტემათა რეგიონული მართვის წყალსამეურნეო სამსახურებს, საქართველოს რკინიგზას, საავტომობილო გზების დეპარტამენტს, შსს საგანგებო სიტუაციების მართვის დეპარტამენტს დაცვითი ღონისძიებების გატარება და ნაგებობების მშენებლობა, მათი სათანადო დაფინანსებით.

5. მოსალოდნელი სტიქიური მოვლენების გავლის თვალსაზრისით ყურადღება გაამახვილოს ისეთ ობიექტებზე, როგორცაა მდინარეების ალაზნის, დურუჯის, იორის, არაგვის, ცხენისწყლის, რიონის, ენგურის, აჭარისწყლის, ხანისწყლის, სულორის აუზები.

6. მხედველობაში მიიღოს მდ.არაგვისა და მისი შენაკადების გააქტიურება წყალდიდობასაშიშ პერიოდში, რაც საფრთხეს უქმნის თბილისსა და მის შემოგარენს წყალმომარაგებით უზრუნველყოფაში.

7. დაავალოს წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტს, ჰიდრომეტეოროლოგიის ინსტიტუტს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს, გარემოს ეროვნულ სააგენტოს უზრუნველყონ ექსპერტთა ჯგუფების მობილიზაცია და მივლინებები ადგილობრივი მმართველობის ორგანიზაციებისათვის დახმარების გასაწევად.

აკადემიურმა საბჭომ დაადგინა, რომ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ განაზოგადოს ექსპერტთა ჯგუფის მიერ შემუშავებული მასალები და წარუდგინოს ისინი საქართველოს მთავრობას შესაბამისი ღონისძიებების გასატარებლად.

აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 2009 წლის გამოჩენილ მეცნიერთა სახელობითი პრემიების მიმნიჭებელი საექსპერტო კომისიები, შეიტანა ცვლილებები ამ პრემიების ნუსხაში (დაემატა აკადემიკოს იოველ ქუთათელაძის სახელობის პრემია ფარმაკოქიმიის მეცნიერების დარგში 3000 ლარის ოდენობით) და პრემიების მინიჭების სანიმუშო დებულებაში.

„საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია ყოველწლიურად განიხილავს და აფასებს საქართველოს სახელმწიფო უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისა და სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების სამეცნიერო ანგარიშებს. აკადემიური საბჭოს 17 ივლისის სხდომაზე მოსმენილ იქნა 2008 წლის სამეცნიერო ანგარიშების შეფასების შედეგები. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიას ანგარიში წარმოუდგინა 10-მა სახელმწიფო უნივერსიტეტმა, ერთმა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტთან არსებულმა სამეცნიერო-კვლევითმა ინსტიტუტმა და 65-მა სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითმა დაწესებულებამ, აქედან სასოფლო-სამეურნეო პროფილის 14 დაწესებულების ანგარიში შესაფასებლად გადაეცა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიას. უნივერსიტეტების მიერ წარმოდგენილი 48 ანგარიშიდან (ფაკულტეტების, დეპარტამენტების, კათედრების და ა.შ.) 39 შეფასდა დადებითად, 3 უარყოფითად, ხოლო 5 ვერ შეფასდა მათი არასრულყოფილების გამო. დადებითად

შეფასდა 51 სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების ანგარიშები. ანგარიშების შეფასებაში მონაწილეობდა 100-მდე მაღალკვალიფიციური ექსპერტი, მათ შორის აკადემიის 20-ზე მეტი წევრი. დასკვნები შეფასებათა შესახებ ეცნობა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს.

უნივერსიტეტების 2008 წლის სამეცნიერო საქმიანობის განხილვასთან დაკავშირებით აკადემიური საბჭოს 24 ნოემბრის სხდომაზე მოსმენილ იქნა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის რექტორის, აკად. წევრ-კორ ა.ფრანგიშვილის, ხოლო 28 დეკემბრის სხდომაზე საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის რექტორის, პროფ. გ.ჯავახიშვილის ინფორმაციები.

აკადემიურმა საბჭომ 17 ივლისის სხდომაზე ასევე მოისმინა სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების 2009 წლის გეგმების განხილვისა და შეფასების შედეგები. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიას გადმოსცა 64 დაწესებულების გეგმები. სოფლის მეურნეობის დარგის 14 დაწესებულების გეგმები აკადემიამ გადასცა შესაფასებლად საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიას. პასუხი უნდა გასცემოდა შემდეგ საკითხებს:

- პრობლემების აქტუალობა და კვლევის სიახლე;
- კვლევის მიზანი და ამოცანები;
- კვლევის მეთოდის შესაბამისობა პროექტის მიზანთან და ამოცანებთან;
- კვლევის მოსალოდნელი შედეგები და მათი მნიშვნელობა მეცნიერების, ეკონომიკისა და/ან სოციალური სფეროსათვის.

სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების გეგმები შეაფასა 36-მა ექსპერტმა, მათ შორის საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 34-მა

წევრმა. აკადემიურმა საბჭომ დადებითად შეაფასა სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების 2009 წლის გეგმების შესაბამისი პროგრამები და მიმართულებები. აღინიშნა, რომ სამეცნიერო საქმიანობის დასახული პროგრამები აფართოებენ და აღრმავენ ცოდნას ბუნების, ადამიანისა და საზოგადოების შესახებ, გამომდინარე ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური ინტერესებიდან ამალგებენ სამამულო მეცნიერების პოტენციალის გამოყენების ეფექტურობას და მის საერთაშორისო ავტორიტეტს. გეგმებში მიზანშეწონილად იქნა მიჩნეული ერთიანი სტრუქტურის დაცვა:

- მეცნიერების დარგი;
- მეცნიერული მიმართულება;
- პროგრამები და მათი შესრულების ვადები;
- პროგრამების შესრულების მოსალოდნელი შედეგები;
- პროგრამების თემები (ეტაპები) და მათი შესრულების ვადები.

11 სექტემბერს აკადემიურმა საბჭომ მიიღო დადგენილება 2009 წლის დეკემბერში პოეტ-აკადემიკოსის არჩევნების ჩატარების შესახებ.

აკადემიურმა საბჭომ დამტკიცა საბჭოს 2009 წლის სექტემბერ-დეკემბრის სამუშაო გეგმა.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრების გადაწყვეტილებით, ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილების ბაზაზე ორი განყოფილების – ფიზიოლოგიის განყოფილებისა და მედიცინის განყოფილების ჩამოყალიბების საფუძველზე, დაკმაყოფილდა ყოფილი ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილების შუამდგომლობა და განყოფილებაში შემავალი აკადემიის წევრების პირადი განცხადებები, რის საფუძველზეც ისინი გაერთიანდნენ ახალშექმნილ განყოფილებაებში: ფიზიოლოგიის განყოფილებაში – აკადემიკოსები თენგიზ ონიანი (აკადემიკოს-მდივანი),

თეიმურაზ იოსელიანი, მიხეილ ხანანაშვილი; აკადემიის წევრ-კორესპონდენტები: ნიკოლოზ ყიფშიძე, ზურაბ ქვენიშვილი; მედიცინის განყოფილებაში – აკადემიკოსები ფრიდონ თოდუა (აკადემიკოს-მდივნის მოვალეობის შემსრულებელი), ვაჟა ოკუჯავა, ნოდარ ყიფშიძე, ნინო ჯავახიშვილი, სიმონ ხეჩინაშვილი, კიაზო ნადარეიშვილი; აკადემიის წევრ-კორესპონდენტები: ქეთევან ნემსაძე, რომან შაქარიშვილი, ლავრენტი მანაგაძე.

ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილებებს დაევაღათ, არაუგვიანეს ერთი თვისა, უზრუნველყონ განყოფილებათა ბიუროების დაკომპლექტება და მათი საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიურ საბჭოში დასამტკიცებლად წარდგენა. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პირველ ვიცე-პრეზიდენტს აკად. ფრიდონ თოდუას დაევაღა მედიცინის განყოფილების აკადემიკოს-მდივნისა და სწავლული მდივნის არჩევნების მომზადება.

2 ოქტომბრის აკადემიური საბჭოს სხდომაზე აკადემიის პრეზიდენტმა აკად. თ.გამყრელიძემ დაბადებიდან 80 წლისთავი მიულოცა აკადემიკოსებს ო.ნათიშვილსა და გ.სანაძეს და გადასცა ადრესები.

აკადემიურმა საბჭომ ცვლილებები შეიტანა 2009 წლის 11 სექტემბრის №31 დადგენილებაში. გადაწყდა, რომ პოეტ-აკადემიკოსის არჩევნები ჩატარდება ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილებისა და საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების გაერთიანებულ სხდომაზე, შესაბამისად დამტკიცდა დებულების ახალი რედაქცია.

აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა მედიცინის განყოფილებისა და ფიზიოლოგიის განყოფილების ბიუროთა შემადგენლობები: მედიცინის განყოფილების ბიურო – აკად. ფ.თოდუა (თავმჯდომარე), აკადემიკოსები ს.ხეჩინაშვილი, ნ.ყიფშიძე, ნ.ჯავახიშვილი, აკად.

წვერ-კორ. რ.შაქარიშვილი; ფიზიოლოგიის განყოფილების ბიურო – აკად. თ.ონიანი (თავმჯდომარე), აკად. თ.ოსელიანი, აკად.წვერ-კორ. ზ.ქვეანიშვილი, ბიოლ. მეცნ.კანდ. ნ.კიკნაძე (სწავლული მდივანი). დამტკიცდა განყოფილებებთან შექმნილი დარგობრივი კომისიები.

აკადემიური საბჭოს წევრებს გასაცნობად და თავიანთი მოსაზრებების წარმოსადგენად დაურიგდათ „საქართველოში მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების განვითარების სტრატეგიის (2010-2015 წწ.)“ პროექტი.

16 ოქტომბერს აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა სამეცნიერო განყოფილებების მიერ გამოვლენილი 2008 წლის საუკეთესო სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებები:

მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება – ანდრია რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტი;

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება – ჰიდრომეტეოროლოგიის ინსტიტუტი;

გამოყენებითი მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება – რაფიელ დვალის მანქანათა მექანიკის ინსტიტუტი;

ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება – იოველ ქუთათელაძის ფარმაცოქიმიის ინსტიტუტი;

ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება – სერგი დურმიშიძის ბიოქიმიისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტი;

ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება – ექსპერიმენტული ნევროლოგიის ცენტრი;

სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილება – წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტი;

საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება – პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი;

ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება – არნოდდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი.

გამარჯვებული სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებები დაჯილდოვდნენ დიპლომებით.

30 ოქტომბერს აკადემიურმა საბჭომ მიანიჭა 2009 წელს წარმოდგენილი ნაშრომებისათვის გამოჩენილ მეცნიერთა სახელობითი 12 პრემია (იხ. გვ. 12).

პოეტ-აკადემიკოსის არჩევნებთან დაკავშირებით აკადემიურმა საბჭომ გამოყო საექსპერტო კომისია შემდეგი შემადგენლობით: აკად. მ.მერაბიშვილი (თავმჯდომარე), აკად. ლ.ალექსიძე, აკად. დ.მუსხელიშვილი.

აკადემიურმა საბჭომ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მედიცინის განყოფილების აკადემიკოს-მდივნის თანამდებობაზე დაამტკიცა აკად. ფ.თოდუა, ხოლო განყოფილების სწავლულ მდივნად მედ.მეცნ.კანდ. დ.გაგუა.

12 ნოემბერს გაიმართა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიური საბჭოს გაფართოებული სხდომა, რომელზეც განხილულ იქნა „საქართველოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების კონცეფცია“. მოხსენებებით გამოვიდნენ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტები თ.ურუშაძე, გ.ნახუცრიშვილი, თ.ჭელიძე. კონცეფციის განხილვაში მონაწილეობა მიიღეს სახელისუფლო სტრუქტურების, სამეცნიერო დაწესებულებათა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლებმა. აკადემიურმა საბჭომ მოიწონა „საქართველოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების კონცეფცია“ და დაადგინა კონცეფციის მასალები გაეგზავნოს საქართველოს უშიშროების საბჭოს, საქართველოს პარლამენტს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროებს.

27 ნოემბერს აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის უცხოელი წევრებისა და უცხოელი საპატიო წევრების არჩევნების დებულება და მიიღო გადაწყვეტილება 2009 წლის 11 დეკემბერს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრების მოწვევის შესახებ.

აკადემიურმა საბჭომ აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის მოვალეობის შემსრულებლად შეთავსებით დანიშნა აკადემიის აკადემიკოს-მდივანი აკადემიკოსი ოთარ ნათიშვილი.

28 დეკემბერს აკადემიურმა საბჭომ მიიღო დადგენილება „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნეს“ სერია ბიოლოგია A-ს ეწოდოს ბიომედიცინის სერია.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტი

2009 წელს აკადემიის პრეზიდენტი აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძე საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიას წარმოადგენდა შემდეგ საეთაშორისო ღონისძიებებზე:

1. აკადემიათაშორის სამუშაო შეხვედრაზე (11-14 თებერვალი, ტრიესტი, იტალია);
2. ავსტრიის მეცნიერებათა აკადემიის საზეიმო სხდომაზე (12-15 მაისი, ვენა, ავსტრია);
3. რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ყოველწლიურ საერთო კრებაზე (24-27 მაისი, მოსკოვი, რფ);
4. ევროპის ეროვნულ მეცნიერებათა აკადემიების ფედერაციის (ALLEA) ეგიდით მოწვეულ საკონსულ-

ტაციო სიმპოზიუმზე (28 ივნისი-1 ივლისი, ბერნი, შვეიცარია);

5. ბონის უნივერსიტეტში საერთო საკითხებზე სა-
მუშაოდ (1-6 ივლისი, ბონი, გფრ).

6. საერთაშორისო სიმპოზიუმზე „კავკასია – ქარ-
თული კულტურა გზაჯვარედინზე. კულტურათაშორისი
დიალოგი ევროპასა და მის ფარგლებს გარეთ“ (2-9
ნოემბერი, ფლორენცია, იტალია).

7. საერთაშორისო კონფერენციაზე – XXI საუკუ-
ნის ფასეულობები (18-22 ნოემბერი, პოდგორიცა, მონ-
ტენეგრო).

აკადემიის პრეზიდენტი აკად. თ.გამყრელიძე არჩე-
ულ იქნა „მეცნიერებათა ფილოსოფიის საერთაშორისო
აკადემიის“ საპატიო წევრად (ფლორენცია, იტალია).

გამოქვეყნდა აკად. თ.გამყრელიძის სტატია „პარა-
დიგმები“ ენათმეცნიერებაში და იზომორფიზმის პრობ-
ლემა გენეტურ კოდსა და სემიოტიკურ სისტემებს შო-
რის“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადე-
მიის მოამბე, ტ. 3, №2, 194-197, ინგლისურ ენაზე).

23 ოქტომბერს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვ-
ნულ აკადემიაში გაიმართა საზეიმო სხდომა, მიძღვნი-
ლი საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
პრეზიდენტის, აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის 80
წლისთავისადმი.

სხდომა გახსნა და იუბილარს მიესალმა აკადე-
მიის აკადემიკოს-მდივანი, აკად. ო.ნათიშვილი. მოხსე-
ნება აკად. თ.გამყრელიძის ცხოვრებისა და მოღვა-
წეობის შესახებ გააკეთა აკად. რ.მეტრეველმა. იუბი-
ლარს მიესალმნენ აკად.წევრ-კორ. გ.კვარაცხელია, სა-
ქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის
მოადგილე ნ.სურგულაძე, ანსამბლ „რუსთავის“ ხელ-
მძღვანელი ა.ერქომაიშვილი, აკად. ნ.ჯავახიშვილი,
სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმი-
დესი და უნეტარესი ილია II. წაკითხულ იქნა მისა-

საღმებელი წერილები და დეპეშები სხვადასხვა ქვეყნების მეცნიერთაგან. აკად. თ.გამყრელიძემ თავის გამოსვლაში მადლობა გადაუხადა საზეიმო სხდომის მონაწილეებს.

მოსკოვში გამომავალმა ყოველთვიურმა ჟურნალმა „История науки и техники“ (10-2009) რუბრიკით „გამოჩენილი მეცნიერები“ გამოაქვეყნა ლ.მგალობლიშვილის სტატია „აკადემიკოსი თამაზ ვალერიანის ძე გამყრელიძე“. ამავე ჟურნალის მეშვეობით გამოჩენილ მეცნიერს, სახელმწიფო და საზოგადო მოღვაწეს, რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსს, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტს, აკად. თ.გამყრელიძეს იუბილე მიულოცეს რუსეთის მრავალრიცხოვანი სამეცნიერო ჟურნალების რედაქციებმა.

აკად. თ.გამყრელიძე ხელმძღვანელობს **აკად. გ.წერეთლის სახ. „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური გამოცემისა და ქართული ენის თესაურუსის კომიტეტს**. კომიტეტის მიერ მომზადებული ქართული ენის თესაურუსის სამეცნიერო პროექტი მხარდაჭერილ იქნა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ – პროექტს სამი წლის ვადით გამოეყო გრანტი.

შეიქმნა ქართული ენის თესაურუსის წერილობითი წყაროების ბიბლიოგრაფია და იგი სამეცნიერო პროექტის მიზნების შესატყვისად განთავსდა ელექტრონულ ფორმატში.

პარალელურად მიმდინარეობდა მუშაობა:

- კონტექსტების (ბარათების) ელექტრონულ ვერსიათა შესაქმნელად;
- მეთაურ სიტყვათა შესატყვისი კონტექსტების მონაცემთა ბაზის შესაქმნელად;
- თესაურუსის პროგრამული პროექტის შესაქმნელად;
- თესაურუსის ინტერნეტ საიტის შესაქმნელად.

მონაცემთა ბაზის ფორმატში არის გარდაქმნილი ადრეული დოკუმენტური წყაროების ელექტრონული ვერსიები:

- 91000 ბარათიდან გამოყოფილია მეთაური სიტყვები;

- შექმნილია მეთაური სიტყვების შესატანი საცდელი პროგრამა, რომელიც შემოწმებისა და დახვეწის რეჟიმში გამოიყენებოდა;

- ინტერნეტ საიტზე ასახულია პროექტის მასალები, დოკუმენტაცია, სამეცნიერო სტატიები და სხვა ინფორმაცია;

- სათანადო პროგრამული პროდუქტები და მაგალითები განთავსებულია მისამართებზე <http://www.science.sang.ge/thesaurus> და <http://www.sangu.ge/zura/books.php.bo>.

ელექტრონული სახით მომზადდა „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური ტექსტის დამდგენი კომისიის მთავარი რედაქციის მუშაობის (სხდომების) ამსახველი ოქმები 1974 წლიდან 1985 წლამდე, რომელიც 30 საგამომცემლო თაბახის მოცულობისაა.

გამოსაცემად მომზადდა და დაიბეჭდა შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური ტექსტი ლექსიკონით. იგი მაღალპოლიგრაფიულ დონეზე გამოიცა გამომცემლობა „ჯეოქს ფაბლიშინგის“ პოლიგრაფიულ ფირმაში „სეზანი“. „სეზანმა“ გამოსცა, აგრეთვე, წიგნი სათაურით „მოგითხრობთ „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ“, რომელშიც გამოქვეყნდა გარაბულისა და პ.მარგველაშვილის გამოკვლევები.

დაისტამბა „რუსთველოლოგიური ლიტერატურის ანოტირებული ბიბლიოგრაფია“, IV წიგნი, 1967-1980 წწ., რომელიც შეადგინა და გამოსაცემად მოამზადა გარაბულმა, რედაქტორია აკად. თ.გამყრელიძე.

საიუბილეო ღონისძიებები, შეხვედრები

2009 წელს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში გაიმართა ახალი მეცნიერული გამოცემების პრეზენტაციები, შეხვედრები უცხოელ მეცნიერებთან, ცნობილი მეცნიერების საიუბილეო თარიღების აღმნიშვნელი სხდომები.

20 მარტს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ, ხელნაწერთა ეროვნულმა ცენტრმა და გოეთეს სახელობის უნივერსიტეტმა გამართეს ალბანური პალიმფსესტების ორტომეულის პრეზენტაცია. პრეზენტაციაზე მოხსენებებით გამოვიდნენ აკად.წევრ-კორ. ზ.აღლექსიძე და პროფესორი იოსტ გიპერტი.

5 მაისს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში მოეწყო შეხვედრა ახლად არჩეულ აკადემიის წევრ-კორესპონდენტებთან, რომელთაც მიესალმნენ აკადემიის პრეზიდენტი, აკად. თ.გამყრელიძე და სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, აკადემიის საპატიო წევრი ილია II.

2 ივნისს გაიმართა საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილებისა და ქართველი ისტორიკოსების შეხვედრა ამერიკელ ისტორიკოს-ქართველოლოგთან, პროფესორ სტივენ ჯონსთან, რომელმაც გააკეთა მოხსენება საქართველო პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის (1917-1921 წწ.) შესახებ.

5 ივნისს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ და საქართველოს ისტორიის წყაროების კომისიამ გამართეს „ქართლის ცხოვრების“ ახალი გამოცემების (ქართულ და რუსულ ენებზე) პრეზენტაცია. პრეზენტაცია შესავალი სიტყვით გახსნა აკადემიის პრეზიდენტმა, აკად. თ.გამყრელიძემ. ინფორმაცია „ქართლის ცხოვრების“ გამოცემათა შესახებ გააკეთა აკად. რ.მეტრეველმა. შეკრებილთ მიესალმა სრულიად

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II. სიტყვით გამოვიდნენ ფილოლ.მეცნ.დოქტ. მ.ქავთარია, აკად.წევრ-კორ. მ.შანიძე, აკად. მ.ლორთქიფანიძე, აკად. დ.მუსხელიშვილი.

2009 წელს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ, ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა, მნოდისა გეოფიზიკის ინსტიტუტმა და საქართველოს გეოფიზიკურმა ასოციაციამ გამართეს ცნობილი ქართველი მეცნიერის, პედაგოგისა და საზოგადო მოღვაწის, აკადემიკოს ბენედიქტე ბალავაძის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო სხდომა.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ და ალექსანდრე ნათიშვილის მორფოლოგიის ინსტიტუტმა გამართეს საიუბილეო სხდომა, მიძღვნილი თვალსაჩინო ქართველი მეცნიერის, აკადემიკოს ნინო ჯავახიშვილის დაბადებიდან 95 წლისთავისადმი.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში გაიმართა საიუბილეო სხდომები, მიძღვნილი ცნობილი ქართველი მეცნიერების, აკადემიკოს თინათინ ყაუხჩიშვილისა და აკადემიკოს სიმონ ხეჩინაშვილის დაბადებიდან 90 წლისთავებისადმი.

15-17 ოქტომბერს თბილისსა და ბათუმში გაიმართა აკადემიკოს გივი სანაძის 80 წლის აღსანიშნავი საერთაშორისო სამეცნიერო სიმპოზიუმი „იზოპრენი გუმინ, დღეს, ხვალ“.

2009 წელს აკადემიაში აღინიშნა გამოჩენილი ქართველი მეცნიერების ხსოვნისადმი მიძღვნილი იუბილეები: აკადემიკოს კორნელი კეკელიძის დაბადებიდან 130 წლისთავი, აკადემიკოს ალექსანდრე ფრანგიშვილისა და აკადემიკოს რაფიელ დვალის დაბადებიდან 100 წლისთავები, აკადემიკოს ნიკოლოზ ლანდიას დაბადებიდან 90 წლისთავი, აკადემიკოს რევაზ სალუქ

ვაძის, აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის ვახტანგ ფიფიასა და პროფესორ გურამ გურგენიძის დაბადებიდან 80 წლისთავები.

22 ოქტომბერს საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტრომ, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ და საქართველოს ეროვნულმა მუზეუმმა ქარვასლაში გამართეს აკადემიკოს ირაკლი აბაშიძის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი გამოფენა, ხოლო 1 დეკემბერს რუსთაველის თეატრში გაიმართა საიუბილეო საღამო.

10 ნოემბერს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ და მეცნიერების ისტორიის საქართველოს საზოგადოებამ ჩაატარეს მეცნიერების დღისადმი მიძღვნილი საზეიმო სხდომა. სხდომა გახსნა და დამსწრე საზოგადოებას მიესალმა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოს-მდივანი, აკად. ო.ნათიშვილი. მოხსენება – „ნანომეცნიერება და ნანოტექნოლოგიები – ახალი სამეცნიერო-ტექნიკური რევოლუცია საზოგადოების ცხოვრებაში“ წაიკითხა მეცნიერების ისტორიის საქართველოს საზოგადოების თავმჯდომარემ, პროფ. რ.ჩიქოვანმა. ნაჩვენები იქნა დოკუმენტური ფილმი – „მზის ენერჯის გამოყენება ქართულ მეცხვარეობაში“. დიპლომებით დაჯილდოვდნენ 2008 წლის საუკეთესო სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებები. მეცნიერების ისტორიის საქართველოს საზოგადოების პრემია და მედალი გადაეცა დაბადების 80 წლისთავთან დაკავშირებით საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტს, აკად. თ.გამყრელიძეს. მან კუთვნილი პრემია შეიტანა მეცნიერთა დახმარების ფონდში. მეცნიერების ისტორიის საქართველოს საზოგადოების მედალი და პრემია მიენიჭა, აგრეთვე, ფიზ.-მათ.მეცნ.დოქტ. ა.ბიბილაშვილს ნაშრომისათვის „50 ფიზიკოსი, რომლებმაც შეცვალეს ჩვენი წარმოდგენა სამყაროზე“.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო განყოფილებები

მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება

მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებული იყო 21 წევრი, მათ შორის 11 აკადემიკოსი და 10 წევრ-კორესპონდენტი.

განყოფილების წევრებმა 2009 წელს გამოაქვეყნეს 3 მონოგრაფია, 1 სახელმძღვანელო, 1 ბროშურა და 65 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი ნოდარ ბერიკაშვილი მონაწილეობდა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ერთი გრანტის დამუშავებაში, ახალგაზრდა მეცნიერთათვის აკადემიკოს ილია ვეკუას სახელობის სტიპენდიის მიმნიჭებელი საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის კომისიის მუშაობაში.

აკადემიკოსი ნიკოლოზ ვახანია

სტატიები

1) „მწკრივთა უპირობო კრებადობა ბაზისიან ბანახის სივრცეებში“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, 20-24, ინგლისურ ენაზე)

მიღებულია c_0 ბანახის სივრცის იზომორფული ბანახის სივრცეების დახასიათება უპირობოდ კრებადი მწკრივების ტერმინებში. ძირითადი შედეგი არის თეორემა, რომელიც ყალიბდება შემდეგნაირად: X იყოს უპირობო (Φ_i) ბაზისის მქონე ნებისმიერი უსასრულოგანზომილებიანი ბანახის სივრცე, ხოლო

(φ_i^*) – შესაბამისი ბიორთოგონალური ფუნქციონალუბის მიმდევრობა. მაშინ შემდეგი დებულებები ერთმანეთის ექვივალენტურია:

ა) თუ მწკრივი $\sum a_k$ უპირობოდ კრებადია X ბანახის სივრცეში, მაშინ კრებადია აგრეთვე მწკრივი $\sum |a_k|$ X -ში;

ბ) X , როგორც ბანახის მესერი, რიგობრივად იზომორფულია ნულისკენ კრებად რიცხვით მიმდევრობათა c_0 სივრცის;

გ) X , როგორც ბანახის სივრცე, იზომორფულია ნულისკენ კრებად რიცხვით მიმდევრობათა c_0 სივრცის.

2) „კვატერნიონული გაუსის შემთხვევითი სიდიდეები“ (თანაავტორობით; უ. Теория вероятностей и ее применения, 54, №2, მოსკოვი, 337-344, რუსულ ენაზე).

გაუსის განაწილების დახასიათების თეორემა პირველად მიღებული იყო დ.პოიას მიერ ალბათურ-სტატისტიკური მეთოდების გამოყენებით. მოგვიანებით ანალიზურ ფუნქციათა მეთოდებით სკიტოვიჩისა და დარმუას მიერ მიღებული იყო იგივე განაწილების დახასიათების თეორემა ზოგადი შემთხვევისათვის. ნაშრომში მოცემულია სკიტოვიჩ-დარმუას თეორემის რელუქციის შესაძლებლობა პოიას თეორემაზე და ასეთნაირად გაუსის განაწილების დახასიათების თეორემის დამტკიცება კვატერნიონული შემთხვევითი სიდიდეებისათვის, როდესაც ორივე წრფივი ფორმა შეიცავს ორ-ორ შემთხვევით სიდიდეს.

3) „ლუის კეროლის ერთი ალბათური ამოცანის შესახებ“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 8-11, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ლუის კეროლის ალბათური ამოცანა, რომელიც უკვე დიდი ხანია სადაოდ არის მიჩნეუ-

ლი ალბათურ ლიტერატურაში. მიღებულია ამ ამოცანის განზოგადებული ვარიანტი.

აკად. ნ.ვახანია მონაწილეობდა ახალგაზრდა მეცნიერთათვის აკადემიკოს ილია ვეკუას სახელობის სტიპენდიის მიმნიჭებელი საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის კომისიის მუშაობაში, როგორც კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე.

აკადემიკოსი ხვედრი ინასარიძე

სტატიები

1) „სასრული და გრესხვითი KK -თეორიები (თანაავტორობით; Finite and KK -theories, Preprint, ინგლისურ ენაზე).

2) „ლოკალურად ამოხსნილი ალგებრების გლუვი K -თეორია (თანაავტორობით; Communications in Contemporary Mathematics, გადაცემულია დასაბეჭდად, ინგლისურ ენაზე).

3) „ჰობფის ფორმულები ჯგუფების ეკვივარიანტული მთელრიცხვა ჰომოლოგიისათვის (თანაავტორობით; Amer. Math. Soc., გადაცემულია დასაბეჭდად, ინგლისურ ენაზე).

4) „ტრიანგულირებადი კატეგორიების ლოკალიზაცია და კოლოკალიზაცია სრული ქვეკატეგორიების მიმართ (თანაავტორობით; Advances in Mathematics, გადაცემულია დასაბეჭდად, ინგლისურ ენაზე).

1)-4) ნაშრომებში ახალი მიდგომით აგებულია C^* -ალგებრების სასრული ბივარიანტული K -თეორია და მიღებულია ბრაუდერ-კარუბი-ლამბრის თეორემა მისი ელემენტების რიგის შესახებ. მთელ რიცხვთა რგოლის მულტიპლიკაციური მონოიდისათვის აგებული და გამოკვლეულია ახალი ბივარიანტული K -თეორიები, რომლებსაც ვუწოდებთ გრესხვის და რაციონალურ KK -

თეორიებს და რომლებიც უკავშირდებიან კასპაროვის ბივარიანტულ K -თეორიას გრძელი ზუსტი მიმდევრობით. გარდა ამისა, ბაუმ-კონის ჰიპოთეზა ჩამოყალიბებულია სასრული, გრესვის და რაციონალური ვერსიების ტერმინებში.

მიმდინარეობს მუშაობა საერთაშორისო ფოლქსვაგენის ფონდის გრანტზე (Georgian – German Partner Group in Non-Commutative Algebra – Geometry – Topology, 2009-2011, გერმანელ მათემატიკოსებთან ერთობლივი პროექტი). ხინასარიძე არის ამ პროექტის თანახელმძღვანელი გიოტინგენის უნივერსიტეტის პროფესორ Thomas Schick- თან ერთად.

აკად. ხინასარიძე არის ორი საერთაშორისო ელექტრონული მათემატიკური ჟურნალის „Journal of Homotopy and Related Structures“ და Tbilisi Mathematical Journal“ მთავარი რედაქტორი, რომელთა ბეჭდვითი ვერსიები იბეჭდება „College Publications, University of London“-ის მიერ.

აკადემიკოსი ივანე კიღურაძე

სტატიები

1) „სასაზღვრო ამოცანები უსასრულობაში პირობებით არაწრფივი დიფერენციალური სისტემებისათვის“ (Nonlinear Analysis: Theory, Methods & Applications 71, 1503-1512, ინგლისურ ენაზე).

2) „არაწრფივი დიფერენციალური სისტემების შემოსაზღვრული და უსასრულობაში ქრობადი ამონახსნები“ (საქართველოს მათემატიკური ჟურნალი, ტ. 16, №4, 711-724, ინგლისურ ენაზე).

3) „არაწრფივი დიფერენციალური სისტემების ამონახსნების გლობალური მდგრადობის შესახებ“ (Differ. Equations 45, № 6, 926-927, ინგლისურ ენაზე).

1)-3) ნაშრომებში არაავტონომიური არაწრფივი დიფერენციალური სისტემებისათვის ფაზური ცვლადების მიმართ სწრაფად ზრდადი მარჯვენა მხარეებით განხილულია ამოცანები მთელ ღერძსა და ნახევარღერძზე შემოსაზღვრული ამონახსნების არსებობის შესახებ. ნაპოვნია არაგაუმჯობესებადი პირობები, რომლებიც სათანადოდ უზრუნველყოფენ ამ ამოცანების ამოხსნადობას, კორექტულობასა და ამონახსნების გლობალურ მდგრადობას.

4) „ნეიმანის რეზონანსული ამოცანა მეორე რიგის არაწრფივი დიფერენციალური განტოლებებისათვის“ (Functional Differential Equations 16, №2, 353-371, ინგლისურ ენაზე).

მეორე რიგის არაწრფივი დიფერენციალური განტოლებებისათვის დადგენილია ნეიმანის რეზონანსული ამოცანის ამოხსნადობისა და ცალსახად ამოხსნადობის აუცილებელი და საკმარისი პირობები.

5) „ორ წრფივ დიფერენციალურ განტოლებათა სისტემის პერიოდული ამონახსნების შესახებ“ (თანაავტორობით; Mem. Differential Equations Math. Phys. 48, 175-182, ინგლისურ ენაზე).

ორგანზომილებიანი წრფივი დიფერენციალური სისტემისათვის მიღებულია პერიოდული ამოცანის ცალსახად ამოხსნადობის ოპტიმალური საკმარისი პირობები.

დასრულდა მუშაობა თემაზე „არალოკალური და საწყისი ამოცანები ჩვეულებრივი და ჰიპერბოლური ტიპის კერძო წარმოებულებიანი განტოლებებისათვის“.

აკად. ი.კიდურაძემ მონაწილეობა მიიღო ა.რ.აზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში, რომელიც მიეძღვნა აკად. ნ.ბერიკაშვილის 80 წლისთავს (თბილისი).

იგი მივლინებით იმყოფებოდა ფლორიდის ტექნოლოგიურ ინსტიტუტში (მელბურნი, ფლორიდა, აშშ), სადაც ამერიკელ კოლეგებთან ერთად იკვლევდა რეზონანსულ სასახდვრო ამოცანებს ჩვეულებრივი დიფერენციალური განტოლებებისათვის.

აკადემიკოსი თეიმურაზ კობალეიშვილი მონაწილეობდა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის დამუშავებაში (GNSF/ST08/4-401 – „სამინაწილაკის ამოცანა ელემენტარული ნაწილაკების ფიზიკაში“).

გამოვიდა მისი ბროშურა „ისევ მომავლის იმედით“.

აკადემიკოსი ჯუმბერ ლომინაძე

სტატიები

1) „თბოგამტარობით გამოწვეული არამდგრადობები მბრუნავ პლაზმაში“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. III, №1, 63-69, ინგლისურ ენაზე)

შესწავლილია მბრუნავი ცილინდრული პლაზმა სასრული თბოგამტარობის შემთხვევაში. ანალიზი შემოიფარგლება ლოკალური აქსისიმეტრიული მოდებით, რომელთა პარალელური ფაზური სიჩქარე ნაკლებია ბგერის სიჩქარეზე პლაზმაში, როდესაც $\beta \gg 1$, სადაც β არის პლაზმის წნევისა და მაგნიტური ველის წნევის ფარდობა. განხილულია მოდების შესწავლის ორი მიდგომა: ბუსინესკის მიახლოების შემდგომი ბალბუსის მიდგომა და რეგულარული ფრეიმან-როტენბერგის მეთოდი. ნაჩვენებია, რომ ლოკალური დისპერსიული თანაფარდობა, რომელიც მიღებულ იქნა ჩვეულებრივი (მათემატიკურად მკაცრი) მიდგომით, არის უფრო ზოგადი, ვიდრე ბალბუსის დისპერსიული თანაფარდობა.

ასევე ნაჩვენებია, რომ ბალბუსის დისპერსიული თანაფარდობა ვერ აღწერს თბოგამტარობით გამოწვეულ ზემოთ აღწერილ არამდგრადობას. ამგვარი არამდგრადობები შეიძლება გამოვლინდეს როგორც ასტროფიზიკურ, ასევე ლაბორატორიულ პლაზმაში.

2) „სასრულო თბოგამტარობის ეფექტების გავლენა მბრუნავი პლაზმის არამდგრადობებზე“ (თანაავტორობით; Plasma Physics Reports, ტ. 35, №8, 658–667, ინგლისურ ენაზე).

განვითარებული და ანალიზურად გამოკვლეულია მბრუნავ ცილინდრულ პლაზმაში მაგნიტობრუნვითი და კონვექციური არამდგრადობები პლაზმის სასრულო სითბოგამტარობის შემთხვევაში. აღნიშნული ტიპის არამდგრადობების გამოკვლევისათვის სითბოგამტარობა ჩართულია მაგნიტოჰიდროდინამიკური რეგულარული მიდგომის სტანდარტულ განტოლებებში.

3) „პროგრესი მბრუნავი პლაზმის არამდგრადობების თეორიაში“ (თანაავტორობით; Plasma Physics Reports, ტ. 35, № 4, 273-314, ინგლისურ ენაზე).

ნაშრომი ეძღვნება მბრუნავი პლაზმის თანამედროვე თეორიის ძირითად შედეგებს. განხილულია როგორც აქსისიმეტრიული, ასევე არააქსისიმეტრიული შემთხვევები. ძირითადად ყურადღება ეთმობა მაგნიტობრუნვით არამდგრადობას, რომელიც ადრე ველიხოვის მიერ იყო შესწავლილი, და ბრუნვით-კონვექციურ არამდგრადობებს ასტროფიზიკურ სტატიებში.

4) „ზედაპირული ტალღების არამდგრადობები კიბისებური სიხშირის პროფილის მქონე მბრუნავ პლაზმაში“ (თანაავტორობით; Brazilian Journal of Physics: Braz. J. Phys. ტ. 39, №1 São Paulo Mar., ინგლისურ ენაზე).

ზედაპირული ტალღების კონცეფციის საფუძველზე განვითარებულია არალოკალური მაგნიტობრუნვითი და კონვექციური არამდგრადობების თეორია მბრუნ-

ნავ პლაზმაში. ასეთი მიდგომა მნიშვნელოვანი ანალიზური შედეგების მიღების საშუალებას იძლევა. დაშვებულია, რომ ბრუნვის სიხშირეს გააჩნია კიბისებური პროფილი ისე, რომ სხვადასხვა სიხშირის მქონე არეები გაყოფილია მცირე გარდამავალი ფენით. შემოთავაზებული პლაზმის დინამიკის აღწერისათვის გამოყენებულია ერთსიითხიანი მაგნიტოჰიდროდინამიკური მოდელი. ნახვენებია, რომ დამაგნიტებული პლაზმის შემთხვევაში არალოკალური (ზედაპირულ-ტალღოვანი) არამდგრადობების ძირითადი თვისებები ლოკალური არამდგრადობების თვისებების მსგავსია.

აკად. ჯ.ლომინაძე მონაწილეობდა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის დამუშავებაში (GNSF ST08/4-420).

იგი განაგრძობდა მ.ნოდისა გეოფიზიკის ინსტიტუტის კოსმოსური კვლევების ცენტრის ხელმძღვანელობას.

აკადემიკოსი ჯუმბერ ლომინაძე და აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გიორგი ჩაგელიშვილი

სტატია

„პლაზმის დიდი დანადგარის ექსპერიმენტებში დრეიფული ტალღურ-ზონალური ნაკადებით აღფენის ტიპის ფლუქტუაციების გენერაციის შესახებ“ (თანაავტორობით; *hys. Plasmas* 16, 092102, doi:10.1063/1.3211197, ინგლისურ ენაზე).

მსოფლიოს წამყვან ლაბორატორიებში ჩატარებულმა უახლესმა ექსპერიმენტებმა აჩვენა, რომ დრეიფული ტალღა – ზონალური დინების (DW-ZF) ტურბულენტობაში გადასვლის მექანიზმის მქონე მაგნიტური ველით შემოსაზღვრული თერმობირთვული პლაზმა წარმოშობს ელექტრომაგნიტური ტალღების ფართო სპექტრს. დიდი პლაზმური დანადგარის (LAPD) ექს-

პერიმენტის (კალიფორნიის უნივერსიტეტი, აშშ) მაგალითზე DW-ZF სისტემებში ჩვენს მიერ შემოთავაზებულია ელექტრომაგნიტური ფლუქტუაციების გენერაციის ერთ-ერთი შესაძლო თეორიული ახსნა. კვლევის მეთოდი ეფუძნება ჰიდროდინამიკაში განხილული წანაცვლებითი დინებების ფენომენის კვლევის განზოგადებულ შედეგებს. 1990-ან წლებში მიღებული იყო, რომ წანაცვლებითი მდგრადი არაერთგვაროვანი ფლუქტუაციური მოდები არაორთოგონალურია, ანუ ამ დინებების აღმწერი მოდალური ანალიზის წრფივი ოპერატორები და შესაბამისი საკუთარი ფუნქციები არ არიან ორთოგონალური. არაორთოგონალურობა ვლინდება შემფოთებების ტრანზიენტული ზრდის ნახტომებში და მოდების ურთიერთ ბმაში, რაც DW-ZF სისტემებში იწვევს ელექტრომაგნიტური ტალღების გენერაციას. განხილულია ტოკამაკებში ზონალური დინებების მსგავსი წანაცვლებითი დინებები. ნაჩვენებია, რომ სისტემაში შემფოთებების ტრანზიენტული ზრდა მნიშვნელოვნად აღემატება ჩაჭერილ ნაწილაკებზე კლასიკურ დისიპაციურ არამდგრადობას.

აკადემიკოსი თენგიზ სანაძე

სტატია

„მაღალტემპერატურული ზეგამტარი სისტემების Bi-Pb-Sr-Ca-Cu-O პარამაგნიტური ზონდის ეპრ ხაზის სიგანისა და ფორმის ტემპერატურული დამოკიდებულებების კვლევა“ (თანაავტორობით; Physics Letters A. vol. 373, 874-878, 2009, ინგლისურ ენაზე).

აღწერილია მაგნიტური ფაზის წარმოქმნა მაღალტემპერატურულ ზეგამტარ სისტემაში $\text{Bi}_{1.7}\text{-Pb}_{0.3}\text{-Sr}_2\text{-Ca}_2\text{-Cu}_3\text{-O}_{10.8}$ ტემპერატურულ არეში, სადაც ზეგამტარი იმყოფება ნორმალურ მდგომარეობაში 175 K-ს მახლობლად ($T > T_c = 107$ K), რაც დასტურდება ეპრ ხაზის

სიგნალის სიგანის ΔH -ით ზრდით. ეპრ ზონდის სახით გამოყენებულია თავისუფალი რადიკალი დიფენილი, რომლის თხელი ფენით დაფარულია ცილინდრული ნიმუშის ზედაპირი. ეპრ სიგნალის სიგანის ტემპერატურულ დამოკიდებულებას აქვს მკვეთრად გამოხატული პიკი 175 K-ს მახლობლად.

აკადემიკოსი ნოდარ ცინცაძე

სტატიები

1) „მტვრიან პლაზმაში ორი ტიპის დაბალი ჰიბრიდული ტალღები და „კასპ“ სოლიტონი“ (თანაავტორობით; Physics of Plasmas, 15, 023702, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია დაბალი ჰიბრიდული ტალღების არაწრფივი ურთიერთქმედება და ნაჩვენებია, რომ ასეთი სისტემა მოდულატურად არამდგრადია, რის შედეგადაც ყალიბდება „კასპ“ სოლიტონი.

2) „მტვრიანი სპირალური ტალღების არაწრფივი ლანდაუს ჩაქრობით სოლიტონების აჩქარება“ (თანაავტორობით; Physics of Plasmas, 16, 053702, ინგლისურ ენაზე).

ნაჩვენებია, რომ არაწრფივი სპირალური ტალღები შთაინთქმება ლანდაუს მექანიზმით, რის შედეგადაც ხდება სოლიტონის აჩქარება.

3) „დედამიწის იონოსფეროში მაღალი სიხშირის ელექტრომაგნიტური ტალღებით როსბის ტალღების აგზნება“ (თანაავტორობით; J. Atm. and Solar-Terrestrial Phys. 71, 1858, ინგლისურ ენაზე).

პირველად იქნა ნაჩვენები როსბის ტალღების აგზნება პონდერომოტორული ძალით.

4) „მტვრიან პლაზმაში ელექტრომაგნიტური ტალღების არაწრფივი ლანდაუს ჩაქრობა“ (თანაავტორობით; Physics of Plasmas, 16, 043702-5, ინგლისურ ენაზე).

პირველად იქნა განხილული განივი ელექტრომაგნიტური ტალღების ჩაქრობა ლანდაუს ჩაქრობის მექანიზმით.

5) „ახალი კვანტური კინეტიკური განტოლება ფერმის ნაწილაკებისათვის“ (თანაავტორობით; EPL, 88, 35001, ინგლისურ ენაზე).

გამოყვანილია ფერმის ნაწილაკებისათვის ახალი კვანტური კინეტიკური განტოლება და მის საფუძველზე მიღებულია ყველა პიდროდინამიკური განტოლება. ნაჩვენებია, რომ ფერმის გაზისათვის ბოლოლიუბოვის სპექტრი, რომელიც მიღებული იყო ბოზე გაზისათვის, აქაც სამართლიანია.

6) „ულტრარელატივისტურ გადაგვარებულ ელექტრონ-პოზიტრონულ გაზში არაწრფივი ეკრანირების ეფექტი“ (თანაავტორობით; Physics of Plasmas, 16, 112307, ინგლისურ ენაზე).

ნაჩვენებია ბმული მდგომარეობის არსებობა ელექტრონ-პოზიტრონის გადაგვარებულ გაზში. დადგენილია, რომ არაწრფივი ეკრანირება სრულიად განსხვავდება დებაის წრფივი ეკრანირებისაგან.

7) „მიწისძვრით გამოწვეული ზოგიერთი ფიზიკური მექანიზმი“ (თანაავტორობით; J. Plasma Fusion Res. SERIES, v.8, 199, ინგლისურ ენაზე),

ნაჩვენებია, რომ მიწისძვრის შედეგად გამოსხივებული განივი ელექტრომაგნიტური ველი, რომლის სიხშირე არის იონის ციკლოტრონის რიგის, იწვევს ატმოსფეროში გასწვრივი ტალღების აგზნებას და სოლიტონების წარმოქმნას.

აკად. ნ.ცინცაძე მონაწილეობდა ერთი საერთაშორისო (ISTC) და ერთი ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის დამუშავებაში.

აკად. ნ.ცინცაძე მოხსენებით გამოვიდა კვანტური პლაზმის საკითხებისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო კონფერენციებზე:

– „არაწრფივი და კოჰერენტული ასპექტები“ (გიორგობორგი, შვედეთი);

– „თეორიული და მათემატიკური ფიზიკის თანამედროვე პრობლემები“ (კიევი, უკრაინა).

იგი ხანგრძლივი სამეცნიერო მივლინებით იმყოფებოდა პაკისტანში, სადაც ლაჰორეს უნივერსიტეტში იყო მიწვეული პროფესორის თანამდებობაზე.

აკადემიკოსი გურამ ხარატიშვილი

სტატია

„ჩვეულებრივი არაწრფივი დიფერენციალური განტოლებების კერძო კლასების ზოგადი ამონახსნების ფორმულების შესახებ“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, 13-19, ინგლისურ ენაზე).

დადგენილია ზოგადი ამონახსნების ფორმულები ჩვეულებრივი არაწრფივი დიფერენციალური განტოლებების კერძო კლასებისათვის.

აკადემიკოსი გიორგი ხარაძე

სტატიები

1) „სპინური ფლუქტუაციები აეროგელში მოთავსებული ზედენადი ^3He -ის A-ტიპის ფაზაში“ (თანაავტორობით; J. Low Temp.Phys., 157, 502, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია ერთდერძა დეფორმაციის მქონე აეროგელში მოთავსებული A-ტიპის ზედენადი ფაზების მცირე ამპლიტუდისა და მაღალი სიხშირის სპინური ფლუქტუაციების სპექტრის თავისებურებანი. დადგენილია, რომ ღია გეომეტრიაში არსებულ A ფაზასთან შედარებით აეროგელში A-ტიპის ფაზაში სპინური

ფლუქტუაციების სპექტრი მნიშვნელოვნად შეცვლილია აეროგელის სივრცულად მოუწესრიგებლობის შედეგად.

2) „ზედენად ${}^3\text{He}$ -ში $A \rightarrow B$ ფაზური გადასვლის ტემპერატურის დამოკიდებულება მაგნიტურ ველზე“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, № 3, 61-64, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ზედენად ${}^3\text{He}$ -ში $A \rightarrow B$ ფაზური გადასვლის T_{AB} ტემპერატურის მაგნიტურ ველზე დამოკიდებულების თავისებურებანი. ნაჩვენებია, რომ ხსენებული დამოკიდებულების წრფივი მდგენელის დამზერა (კვადრატული წვერის ფონზე) შესაძლებელია მხოლოდ საკმარისად სუსტი მაგნიტური ველის პირობებში.

აკად. გ.ხარაძე განაგრძობდა ე.ანდრონიკაშვილის ფიზიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარის მოვალეობის შესრულებას.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი რევაზ ბანცური

სტატიები

1) „დრეკადობის ბრყელი თეორიის შერეული ამოცანის ამოხსნა ნაწილობრივ უცნობსაზღვრიანი არისათვის (ა.რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის შრომები, 149, 1-10, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია დრეკადობის ბრტყელი თეორიის შერეული ამოცანა სასრული ორადბმული არისათვის, რომლის საზღვარი წარმოადგენს წრფივი მონაკვეთებისა და უცნობი თანაბრადმტკიცე რკალების ერთობლიობას. წრფივ მონაკვეთებს ეხება სწორფუძიანი აბსოლუტურად გლუვი შტამპები, რომლებზეც მოქმედებს მკუმშავი შეყურსული ძალები. უცნობი რკალები თავისუფალია გარე დატვირთვისაგან. დამტკიცებულია,

რომ კოლოსოვ-მუსხელიშვილის ერთი პოტენციული წრფივი ფუნქციაა. კონფორმული გადასახვის გამოყენებით ამოცანა მიყვანილია რიმან-ჰილბერტის ამოცანაზე წრიული რგოლისათვის. მისი ამონახსნი აგებულია ეფექტური სახით, რომლის საშუალებითაც მიღებულია ნაწილობრივ უცნობსაზღვრიან არეზე წრიული რგოლის ამსახველი ფუნქცია და კოლოსოვ-მუსხელიშვილის კომპლექსური პოტენციული. მიღებულია ნაწილობრივ უცნობსაზღვრიან არეზე წრიული რგოლის კონფორმულად ამსახველი ფუნქცია და კოლოსოვ-მუსხელიშვილის მეორე პოტენციული.

2) „საკონტაქტო ამოცანა უბან-უბან ერთგვაროვანი სიბრტყისათვის, რომელიც გამაგრებულია გამყოფი საზღვრის მართი კუთხით გადამკვეთი ნახევრად უსასრულო ჩართვით“ (თანაავტორობით; ე. Прикладная математика и механика, ტ. 73, №4, 655-662, რუსულ ენაზე).

შესწავლილია დრეკადობის თეორიის საკონტაქტო ამოცანა უბან-უბან ერთგვაროვანი სიბრტყისათვის, რომელიც შედგება სხვადასხვა დრეკადი მუდმივების მქონე ნახევარსიბრტყეებისაგან. ნახევრად უსასრულო ჩართვა კვეთს გამყოფ წრფეს და გადის მეორე ნახევარსიბრტყეში. ჩართვაზე მოქმედებს ტანგენციალური დატვირთვა. ანალიზურ ფუნქციათა თეორიის გამოყენებით ამოცანა მიყვანილია სინგულარულ ინტეგრალურ განტოლებათა სისტემაზე, რომელსაც აქვს გამყოფი წრფისა და ჩართვის გადაკვეთის წერტილში უძრავი სინგულარობა. ფურიეს გარდაქმნის გამოყენებით ინტეგრო-დიფერენციალურ განტოლებათა სისტემა დაყვანილია წრფივი შეუღლების ამოცანაზე. მიღებულია ამოცანის ეფექტური ამონახსნი, შესწავლილია ძაბვების ასიმპტოტიკა სინგულარულ წერტილებში.

აკად.წევრ-კორ. რ.ბანცური არის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის GNSF/ST08/3-386(2009-2012) სამეცნიერო ხელმძღვანელი.

იგი მონაწილეობდა ახალგაზრდა მეცნიერთათვის აკადემიკოს ილია ვეკუას სახელობის სტიპენდიის მიმნიჭებელი საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის კომისიის მუშაობაში.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ალექსანდრე კვინიხიძე

სტატიები

1) „ყალიბური ინვარიანტობა იმპულსების ჩამოჭრით რეგულარიზაციაში“ (თანაავტორობით; Physical Review C80, 044004, ინგლისურ ენაზე).

ყალიბური ინვარიანტობის შენარჩუნების ცნობილი პრობლემა გადაწყვეტილია ველის ეფექტურ თეორიებში ავტორთა მიერ ადრე შექმნილი მეთოდის გამოყენებით. კერძოდ, აგებულია ველის ეფექტური თეორია, რომელიც აღწერს არა მარტო იზოლირებული ნუკლონების ურთიერთქმედებას, არამედ ნუკლონების სისტემის ყალიბურად ინვარიანტულ ელექტრომაგნიტურ დენებს. ნაჩვენებია, რომ ეს დენები წრფივ უორდ-ტაკაჰაშის ტოლობას აკმაყოფილებს, რაც იმას ნიშნავს რომ ყალიბური ინვარიანტობა სრულდება შეშფოთების თეორიის ნებისმიერ რიგში. ასევე ნაჩვენებია, რომ მიღებული ველის ეფექტურ თეორიას მაქსიმალურად შესაძლებელი წინასწარმეტყველების ძალა აქვს.

2) „მაღალი სიმკვრივის კვარკული მატერია ნამბუიონა-ლაზინიოს მოდელში განზომილებით და იმპულსების ჩამოჭრით რეგულარიზაციებში“ (თანაავტორობით; Physical Review D79, 096008, ინგლისურ ენაზე).

მაღალი სიმკვრივის კვარკულ მატერიას მდიდარი ფაზური სტრუქტურა ახასიათებს. ჩატარებულია ფერადი ზეგამტარობის ფაზის ანალიზი განზოგადებულ ნამბუ-იონა-ლაზინიოს მოდელის გამოყენებით, რომლის ფარგლებში შესაძლებელია, რომ ფიზიკური სიდიდეები რეგულარიზაციაზე იყოს დამოკიდებული. ამ დამოკიდებულების შესასწავლად გამოყენებულია ორი ტიპის რეგულარიზაცია – ჩამოჭრითი და განზომილებითი, გამოკვლეულია ფაზური სტრუქტურა, გამოყვანილია მდგომარეობის განტოლება და კავშირი მკვრივი ვარსკვლავების მასასა და რადიუსს შორის. გამოვლენილია საგრძნობი დამოკიდებულება რეგულარიზაციაზე. აღმოჩნდა, რომ განზომილებითი რეგულარიზაცია წინასწარმეტყველებს ფერად ზეგამტარობას საკმაოდ მაღალი ქიმიური პოტენციალის შემთხვევაში (რაც სხვა რეგულარიზაციებთან შედარებით შესანიშნავ თანხვედრაშია კვანტურ ქრომოდინამიკასთან), ტემპერატურების უფრო ფართო ინტერვალში და წინასწარმეტყველებს უფრო მძიმე და დიდი კვარკული ვარსკვლავების არსებობას.

საანგარიშო წელს აკვინიხიძე მონაწილეობდა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის 2 გრანტის დამუშავებაში (GNSF/ST08/4-400, GNSF/ST08/4-405).

აკად.წევრ-კორ. აკვინიხიძემ მოხსენებები წაიკითხა საერთაშორისო კონფერენციებზე:

– „კვარკები და ბირთვული ფიზიკა“ (პეკინი, ჩინეთი);

– „თეორიული და მათემატიკური ფიზიკის თანამედროვე პრობლემები“ (კიევი, უკრაინა);

– საქართველოს მათემატიკოსთა V ყრილობაზე (ბათუმი-ქუთაისი);

– ა.რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო კონფერენციაზე, რომელიც მიეძღვნა აკად. ნ.ბერიკაშვილის 80 წლისთავს (თბილისი).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი როლან კილაძე მონოგრაფია

„გეოსტაციონარული თანამგზავრების მოძრაობის თეორია“ (თანაავტორობით; თბილისი, 144 გვ., ინგლისურ ენაზე).

აღნიშნული მონოგრაფია წარმოადგენს 2008 წელს სანკტ-პეტერბურგში (თანაავტორობით) გამოცემული მონოგრაფიის „გეოსტაციონარულ თანამგზავრთა მოძრაობის თეორია“ (Пулковская ГАО РАН, С.-Петербург, 132 გვ.) ინგლისურ თარგმანს.

მონოგრაფიაში გადმოცემულია გეოსტაციონარულ ორბიტებზე ობიექტების უმართავი მოძრაობის თეორიის საფუძვლები. განხილულია გეოსტაციონარული თანამგზავრების ორბიტის ელემენტების განსაზღვრისა და მათი ევოლუციის საკითხები; აგებულია აფეთქებული თანამგზავრების ფრაგმენტებით გეოსტაციონარული ორბიტების მიდამოს დანაგვიანების მოდელი, აღწერილია ობიექტების მოძრაობის კონტროლისა და კატალოგიზაციის მეთოდები; განხილულია ორბიტაზე მოძრავი აპარატების უსაფრთხოების საკითხები.

სტატიები

1) „საქართველოში ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ისტორიული ფაქტის ზუსტი დათარიღების შესახებ“ (თანაავტორობით; საქართველოს საპატრიარქოს ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ბიულეტენი, №1, 45-52, 53-59 (ქართულ და ინგლისურ ენებზე)).

მზის ყველა დაბნელების გამოკვლევის შედეგად აღმოჩნდა, რომ ქრისტეშობიდან 290-365 წლებში მზის სრულ დაბნელებას საქართველოს ტერიტორიაზე ადგილი ჰქონდა ჩვენი წელთაღრიცხვის 319 წელს. ჩვენი

აზრით, ეს იყო ძველ ხელნაწერებში აღწერილი მი-
რიან მეფის მიერ ხილული დაბნელება, რის შემდეგაც
საქართველოში ქრისტიანობა გამოცხადდა სახელ-
მწიფო რელიგიად. გამოთვლების შედეგად ჯვრების
გამოკვეთის ერთადერთი შესაძლო თარიღია 320
წელი. ეს გახლავთ კიდევ ერთი მტკიცებულება, რომ
საქართველოში ქრისტიანობა სახელმწიფო რელიგიად
გამოცხადდა 319 წელს.

2) „კლიმატი ადრინდელი დედამიწის ზედაპირზე“
(საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
მოამბე, ტ. 3, № 2, 61-65, ინგლისურ ენაზე).

სათბურის ეფექტისა და ვენერას ზედაპირის ამ-
ჟამინდელი ტემპერატურის გათვალისწინებით, ადრინ-
დელი დედამიწის ზედაპირის ტემპერატურისათვის მი-
ღებულია მნიშვნელობა 352°C. აგებულია ატმოსფეროს
მოდელი. მიღებული შედეგები რადიკალურად გან-
სხვავდება დედამიწაზე სიცოცხლის ჩასახვის ეპოქაში
გაბატონებული კლიმატური პირობების შესახებ
არსებული ტრადიციული შეხედულებებისაგან.

3) „ემპირიული კავშირი მრავალუჯრედიანი კონ-
ვექციური ღრუბლის რადიოლოკაციურ ამრეკვლადო-
ბასა (Z) და ნალექების ინტენსივობას (I) შორის“ (თა-
ნაავტორობით; მიხეილ ნოდინს გეოფიზიკის ინსტიტუ-
ტის შრომები, ტ. LXI, რუსულ ენაზე).

წარმოდგენილია Z-I ემპირიული დამოკიდებულება
კახეთის რეგიონის მრავალუჯრედიანი ღრუბლებისათ-
ვის. ამ მიზნით გაანალიზებულია მრავალუჯრედიანი
ღრუბლებზე რადიოლოკაციური დაკვირვებისა და
მათგან მოსული ატმოსფერული ნალექების ინტენსი-
ვობის სტატისტიკურად უზრუნველყოფილი მასალა.
დაზუსტებულია მაპროქსიმებული განტოლების მუდმი-
ვი კოეფიციენტები.

4) „საქართველოს კახეთის რეგიონის ერთუჯრედიანი კონვექციური ღრუბლის მაქსიმალურ რადიოლოკაციურ ამრეკვლადობასა და მისგან მოსული ატმოსფერული ნალექების ინტენსივობას შორის დამოკიდებულება“ (თანაავტორობით; ჰიდრომეტეოროლოგიის ინსტიტუტის შრომები, ტ. 116, რუსულ ენაზე).

გაანალიზებულია 317 ერთუჯრედიან კონვექციურ ღრუბელზე რადიოლოკაციური დაკვირვების მასალები და მოძებნილია ემპირიული კავშირი ასეთი ღრუბლებიდან მოსული ატმოსფერული ნალექების საშუალო ინტენსივობასა და მათი რადიოლოკაციური ამრეკვლადობის მაქსიმალურ მნიშვნელობას შორის. განსაზღვრულია ამ დამოკიდებულების ანალიზური გამოსახულების მუდმივი კოეფიციენტები. კავშირი ხასიათდება აპროქსიმაციის საიმედოობის კოეფიციენტის მაღალი მნიშვნელობით.

5) „საქართველოს კახეთის რეგიონის წლის თბილი სეზონის სუპერუჯრედიანი კონვექციური ღრუბლებისათვის Z-I ემპირიული დამოკიდებულების გამოკვლევა“ (თანაავტორობით; მიხეილ ნოდისა გეოფიზიკის ინსტიტუტის შრომები, ტ. XI, რუსულ ენაზე).

გაანალიზებულია თბილი სეზონის სუპერუჯრედიან კონვექციურ ღრუბლებზე რადიოლოკაციური დაკვირვების მონაცემები და ამ ღრუბლებიდან მოსული ატმოსფერული ნალექების შესახებ ჰიდრომეტეოროლოგიური ქსელის მონიტორინგის შედეგები. განსაზღვრულია მუდმივი კოეფიციენტების მნიშვნელობები ცნობილი Z-I დამოკიდებულებისათვის, შეფასებულია აპროქსიმაციის საიმედოობის მაჩვენებლის სიდიდე.

6) „ახალი მონაცემები თრიალეთის კულტურის დასათარიღებლად“ (თანაავტორობით; სომხეთის მეცნიერებათა აკადემიის არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის 50 წლისთავისადმი მიძღვნილი

სამეცნიერო კონფერენციის – „სომხეთის არქეოლოგია რეგიონულ კონტექსტში“ შრომები, ერევანი, სომხეთი, 21-23, ინგლისურ ენაზე).

არქეოლოგიური გათხრებისას კახეთის რეგიონში აღმოჩენილ კერამიკის ჭურჭლებზე არსებულმა მზის რგოლისებური დაბნელებების სავარაუდო სურათებმა საშუალება მოგვცა გამოგვეთვალა მათი შექმნის თარიღი – ძვ.წ. 1919 წელი.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ვახტანგ კოკილაშვილი

მონოგრაფია

„წონიანი უტოლობები ინტეგრალური გარდაქმნებისათვის ნამრავლიანი გულებით“ (თანაავტორობით; Nova Science Publishers, USA, 475 გვ., ინგლისურ ენაზე).

მონოგრაფიაში გადმოცემულია ავტორთა მიერ უკანასკნელ წლებში მიღებული ორწონიანი ამოცანების ამოხსნები ფართო კლასის ინტეგრალური გარდაქმნებისათვის ნამრავლიანი გულებით. პირველად მათემატიკურ ლიტერატურაში დადგენილია ერთი წონიანი ლებეგის სივრციდან მეორეში შემოსახდურულობის კრიტერიუმები ჯერადი ჰარდის გარდაქმნებისა და ცალმხრივი პოტენციალებისათვის გულის არსებითი, ერთზე ნაკლები სინგულარობებით, ჯერადი რისის პოტენციალებისათვის. მონოტონური წონების წყვილებისათვის ნაპოვია ოპტიმალური პირობები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ორწონიანი უტოლობების მართებულობას ჰილბერტის ჯერადი გარდაქმნებისა და ფურიეს გარდაქმნების მულტიპლიკატორებისათვის. გადაჭრილია კვალის პრობლემა წილადური ძლიერი მაქსიმალური ფუნქციებისათვის და ჯერადი წილადური ინტეგრალებისათვის. მიღებული შედეგები გამოყენებულია ფურიეს ოპერატორთა ნორმების შეფასებების

დადგენისათვის არასტანდარტული, ორწონიანი დასმე-
ბით. სახელდობრ, ფურიეს ტრიგონომეტრიული ერთ-
მაგი და ჯერადი მწკრივების ნებისმიერი დადებითი
რიგის ჩეზაროსა და აბელის საშუალოების ნორმები-
სათვის მიღებულია ისეთი უტოლობები, რომელთა
სხვადასხვა მხარეს სივრცეების მაჩვენებლები და წო-
ნები სხვადასხვაა. დამტკიცებულია ზემოხსენებული
მწკრივების წრფივი მეთოდებით შეჯამებადობის აუცი-
ლებელი და საკმარისი პირობები. განზოგადებულია
ბერნშტეინის ცნობილი უტოლობები ტრიგონომეტრი-
ული პოლინომებისა და სასრული რიგის მთელი ფუნ-
ქციების წარმოებულებისათვის ორწონიანი ნორმების
ჩარჩოებში.

სტატიები

1) „ორწონიანი შეფასებები ფურიეს ოპერატორე-
ბისათვის და ბერნშტეინის უტოლობა“ (თანაავტორო-
ბით; *Studia Scientiarum Mathematicarum Hungarica*. DOI:
10.1556/SSc Math. 1109, ინგლისურ ენაზე).

ფურიეს ოპერატორებისათვის (ჩეზაროსა და აბე-
ლის საშუალოებისათვის) დადგენილია ორწონიანი შე-
ფასებების კრიტერიუმები იმ შემთხვევაში, როცა,
საზოგადოდ, უტოლობების სხვადასხვა მხარეში სივ-
რცის მაჩვენებლები სხვადასხვაა. წონიან ლებეგის
სივრცეებში მიღებულია აღნიშნული საშუალოებით
კრებადობის რიგები. ტრიგონომეტრიული პოლინომები-
სათვის დამტკიცებულია ბერნშტეინის ტიპის უტოლო-
ბა არასტანდარტული, ორწონიანი დასმით. გამოკვ-
ლეულია, აგრეთვე, ორგანზომილებიანი შემთხვევა.

2) „მორის სივრცეები და წილადური ინტეგრალ-
ები“ (თანაავტორობით; *Expositiones Mathematicae* 27,
227-239, ინგლისურ ენაზე).

ზომიან კვაზიმეტრიკულ სივრცეებზე განსაზ-
ღვრული წილადური ინტეგრალებისათვის დადგენილია

შემოსახდერულობა მორის სივრცეებში წონებით. კერძოდ, დამტკიცებულია სობოლევის ტიპის თეორემა, ამოხსნილია კვალის ამოცანა. წონის შესახებ მიღებული დაშვებები აუცილებელი და საკმარისია იმ შემთხვევაში, როცა ზომა აკმაყოფილებს გაორმაგების პირობას.

3) „შენიშვნა ექსტრაპოლაციასა და მოდულარულ უტოლობებზე“ (ანდრია რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის შრომები, 150, 91-97, ინგლისურ ენაზე).

დამტკიცებულია ექსტრაპოლაციის ერთი თეორემა და მიღებულ შედეგზე დაყრდნობით განზოგადებულია ლიტლვუდ-პელის ცნობილი თეორემა ფურიეს მწკრივთა დეკომპოზიციის შესახებ ორლიჩის მოდულარებისთვის.

4) „ორწონიანი შეფასებები $L^{p(\cdot)}$ სივრცეებში და გამოყენებები ფურიეს მწკრივებში (თანაავტორობით; Houston Journal of Mathematics, 35, №2, 665-689, ინგლისურ ენაზე).

მაქსიმალური ფუნქციებისა და სინგულარული ინტეგრალებისათვის დადგენილია ერთი წონიანი ცვლადმაჩვენებლიანი ლებეგის სივრციდან მეორეში შემოსახდერულობის ოპტიმალური პირობები მოდულარების ტერმინებში. მიღებულ შედეგზე დაყრდნობით დამტკიცებულია ფურიეს მწკრივთა ჩეზაროსა და აბელის საშუალოებით ნორმებით კრებადობა ორწონიანი დასმით.

5) „ფურიეს ინტეგრალების საშუალოდ შეჯამებადობისა და ბერნშტეინის უტოლობა ორწონიანი დასმით“ (თანაავტორობით; Positivity, DOI: 10.1007/s11117-009-0012-9, ინგლისურ ენაზე).

ფურიეს ინტეგრალების შეჯამებადობის საშუალოებისათვის დადგენილია ორწონიანი შეფასებები როგორც ერთგანზომილებიან, ასევე მრავალგანზომი-

ლებიან შემთხვევაში. სასრული რიგის მთელი ფუნქციების წარმოებულებისათვის დამტკიცებულია ბერნშტეინის ტიპის უტოლობა ორწონიანი დასმით.

6) „რიმან-ჰილბერტ-პუანკარეს ამოცანისა და ანალიზურ ფუნქციათა ივეკუასეულ წარმოდგენათა შესახებ“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, 25-29, ინგლისურ ენაზე).

განზოგადებულია ანალიზურ ფუნქციათა ივეკუასეული წარმოდგენა არაგლუვსაზღვრიანი არეებისათვის. მიღებულ შედეგზე დაყრდნობით ამოხსნილია რიმან-ჰილბერტ-პუანკარეს ამოცანა უბან-უბან გლუვსაზღვრიან არეებში ისეთი კოშის ტიპის ინტეგრალით წარმოდგენად ფუნქციათა კლასებში, რომელთა სიმკვრივეები მიეკუთვნებიან ცვლადმაჩვენებლიან ლებეგის წონიან სივრცეებს.

7) „ნახევარსივრცეზე განსაზღვრული მაქსიმალური ფუნქციებისა და პოტენციალების შემოსაზღვრულობის კრიტერიუმები წონიან ლებეგის სივრცეებში ცვლადი მაჩვენებლებით“ (თანაავტორობით; Integral Transforms and Special Functions, v. 20, №11, 805-819, ინგლისურ ენაზე).

ნახევარსივრცეზე განსაზღვრული განზოგადებული მაქსიმალური ფუნქციებისა და პოტენციალებისათვის დადგენილია ერთი წონიანი ცვლადმაჩვენებლიანი ლებეგის სივრციდან მეორეში შემოსაზღვრულობის აუცილებელი და საკმარისი პირობები. მიღებული შედეგები ახალია კლასიკური ლებეგის სივრცეებისთვისაც.

8) „შენიშვნა ჰილბერტის გარდაქმნის შემოსაზღვრულობის შესახებ წონიან გრანდ- L^p სივრცეებში“ (თანაავტორობით; საქართველოს მათემატიკური ჟურნალი, ტ. 16, №3, 547-551, ინგლისურ ენაზე).

დამტკიცებულია, რომ წონიან გრანდ- L^p სივრცეებში ($1 < p < \infty$) სასრულ ინტერვალზე განსაზღვრული ჰილბერტის გარდაქმნის შემოსაზღვრულობისათვის აუცილებელი და საკმარისია, რომ წონითი ფუნქცია ეკუთვნოდეს მაკენჰაუპტის A_p კლასს.

9) „კოშის სინგულარული ინტეგრალებისა და მაქსიმალური ფუნქციების შემოსაზღვრულობის კრიტერიუმები წონიან გრანდ-სივრცეებში“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ.3, №3, 5-7, ინგლისურ ენაზე).

გაწრფევად წირზე განსაზღვრული კოშის სინგულარული ინტეგრალებისა და მაქსიმალური ფუნქციებისათვის დადგენილია წონიან გრანდ-ლებეგის სივრცეებში შემოსაზღვრულობის კრიტერიუმები.

10) „რიმან-ჰილბერტის პრობლემა უბან-უბან გლუვსაზღვრიან არეებში იმ კოშის ტიპის ინტეგრალთა კლასებში, რომელთა სიმკვრივეები მიეკუთვნება ცვლადმაჩვენებლიან ლებეგის სივრცეებს“ (თანაავტორობით; საქართველოს მათემატიკური ჟურნალი, ტ. 16, № 4, ინგლისურ ენაზე).

ამოხსნილია რიმან-ჰილბერტის ამოცანა უბან-უბან გლუვსაზღვრიან არეებში იმ კოშის ტიპის ინტეგრალთა კლასებში, რომელთა სიმკვრივეები მიეკუთვნება ცვლადმაჩვენებლიან ლებეგის სივრცეებს; მიღებულია ამოხსნადობის სრული სურათი; გამოვლენილია არაფრედჰოლმური შემთხვევები და საზღვრის გეომეტრიის გავლენა ამოხსნადობის ხასიათზე; ამოხსნადობის შემთხვევაში ამონახსნები აგებულია ეფექტურად.

აკად.წევრ-კორ. ვაკოკილაშვილი პლენარული მოხსენებით გამოვიდა:

– საერთაშორისო კონფერენციაზე ლუღეოს უნივერსიტეტში (ლუღეო, შვედეთი);

– ISAAC-ის მე-7 კონგრესზე (ლონდონი, ინგლისი);

– საქართველოს მათემატიკოსთა V ყრილობაზე (ბათუმი-ქუთაისი).

იგი ერთობლივი სამეცნიერო კვლევებისათვის მიწვეული იყო საიმპერიო კოლეჯში (ლონდონი, ინგლისი) და მიტაგ-ლეფლერის ინსტიტუტში (შვედეთი).

აკად.წევრ-კორ. ვ.კოკილაშვილი იყო მთელი რიგი საერთაშორისო მათემატიკური ჟურნალების სარედაქციო კოლეგიის წევრი ან მთავარი რედაქტორი.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ელიზბარ ნადარაია

სახელმძღვანელო

„ალბათობის თეორია“ (მათემატიკის სპეციალობის სტუდენტებისათვის, თსუ გამომცემლობა).

სტატიები

1) „ვინერის ინტეგრალის ერთი თვისებისა და მისი სტატისტიკური გამოყენების შესახებ“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, 30-39, ინგლისურ ენაზე).

2) „ვინერის ინტეგრალის ერთი თვისებისა და მისი სტატისტიკური გამოყენების შესახებ“ (თანაავტორობით; Random Oper. Stochastic Equations, 17, №2, 173-187, ინგლისურ ენაზე).

1)-2) ნაშრომებში დადგენილია ვინერის ინტეგრალის შეზღუდვის ერთი თვისება, რომელიც გამოიყენება უცნობი ლოგარითმული წარმოებულის არაპარამეტრული სტატისტიკური შეფასების ასაგებად ისეთი შემთხვევითი პროცესის განაწილებისათვის, რომელზედაც დაკვირვება ხდება ვინერის შემფოთების პირობებში.

3) „ზოგიერთი თანხმობის კრიტიკრიუმი, დაფუძნებული სიმკვრივის ვოლვერტონ-ვაგნერის ტიპის გულოვან შეფასებებზე“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 11-18, ინგლისურ ენაზე, Теория вероятностей и её применения, 54, № 2, 359-367, რუსულ ენაზე).

აგებულია თანხმობის კრიტიკრიუმი, დაფუძნებული ვოლვერტონ-ვაგნერის ტიპის შეფასებაზე. შესწავლილია მისი ძალდებულების საკითხი და სიმძლავრის ასიმპტოტიკა გარკვეული ტიპის დაახლოებადი ალტერნატივებისათვის

4) „ჰილბერტის სივრცეში ზომის ლოგარითმული წარმოებულის სტატისტიკური შეფასების შესახებ“ (თანაავტორობით; «Кибернетика и системный анализ», №5, 106-110, რუსულ ენაზე).

განხილულია ალბათური ზომა ჰილბერტის სივრცეში და შერჩევის საფუძველზე აგებულია სასრულ-განზომილებიანი აპროქსიმაცია ამ ზომის ლოგარითმული წარმოებულის შესაფასებლად. შესწავლილია აგებული შეფასების მკაცრად ძალდებულების საკითხი.

აკად.წევრ-კორ. ენადარაია მოხსენებებით გამოვიდა:

- სტოქასტიკის პროცესებისა და მათი გამოყენებებისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო კონფერენციაზე (ბერლინი, გერმ.);

- უკრაინის მათემატიკოსთა კონგრესზე (კიევი, უკრაინა);

- ივეკუას გამოყენებითი მათემატიკის ინსტიტუტის XXIII გაფართოებულ სემინარზე (თბილისი);

- საქართველოს მათემატიკოსთა მეხუთე ყრილობაზე (ბათუმი).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გიორგი ჩაგელიშვილი

სტატია

„შეშფოთებათა მოდეების წრფივი კავშირი ორგანოზომილებიან რადიალურად სტრატეფიცირებულ ასტროფიზიკურ დისკებში“ (თანაავტორობით; Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, ელექტრონული ვერსია, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია დიფერენციალური მბრუნავი რადიალურად სტრატეფიცირებული კუმშვადი ასტროფიზიკური დისკები. შესწავლილია გრიგალური, ენტროპიის და კუმშვადი მოდეების წრფივი დინამიკა და მათი ბმები. ნაჩვენებია, რომ სისტემა ავლენს ამ სამი მოდის ასიმეტრიულ ბმას. შედეგად კუმშვადი მოდეები აგენერირებენ პოტენციურ გრიგალს. ეს პროცესი აჩვენებს, რომ კუმშვად მოდეებს შეუძლიათ გრიგალური სტრუქტურის განვითარება დისკებში და, შედეგად, ზემოქმედებენ აკრეციული და პროტოპლანეტური დისკების დინამიკაზე.

აკად.წევრ-კორ. გ.ჩაგელიშვილი აკად. ჯ.ლომინაძესთან ერთად მონაწილეობდა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის დამუშავებაში (GNSF ST08/4-420).

ერთობლივი კვლევების ჩასატარებლად იგი ხანგრძლივი მივლინებით იმყოფებოდა ტეხასის უნივერსიტეტის თერმობირთვული კვლევების ინსტიტუტში (ოსტინი, აშშ) და დარმშტადტის ტექნიკურ უნივერსიტეტში (დარმშტადტი, გფრ). მან მონაწილეობა მიიღო ტურბულენტობის XII ევროპულ კონფერენციაში (მარბურგი, გფრ), დისკებისა და პლანეტების დინამიკის საკითხებისადმი მიძღვნილ სამუშაო თათბირში (ისააკ ნიუტონის მათემატიკის ინსტიტუტი, კემბრიჯი), 51-ე

ყოველწლიურ საერთაშორისო კონფერენციაში პლაზმის ფიზიკის საკითხებზე (ატლანტა, აშშ).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ალექსანდრე ხარაზიშვილი

მონოგრაფია

„ზომის თეორიისა და ნამდვილი ანალიზის საკითხები“ (Atlantis Press & World Scientific Publ. Co., ამსტერდამი-პარიზი, 470 გვ., ინგლისურ ენაზე).

მონოგრაფია მიძღვნილია ზომის თეორიისა და ნამდვილი ანალიზის აქტუალური საკითხებისადმი. მასში წარმოდგენილი მასალა თავმოყრილია ორი ცენტრალური თემის გარშემო: ზომის გაგრძელების ზოგადი ამოცანა და ნამდვილმნიშვნელობიანი ფუნქციების სტრუქტურული თვისებები ზომათა კონკრეტული კლასების მიმართ. დაწვრილებითაა განხილული ზომის გაგრძელების ამოცანის სამი ძირითადი ასპექტი: წმინდა სიმრავლურ-თეორიული, ალგებრული და ტოპოლოგიური. ნაჩვენებია ამ ასპექტებს შორის მჭიდრო კავშირი. შესწავლილია ფარდობითად ზომადი და აბსოლუტურად არაზომადი ნამდვილმნიშვნელობიანი ფუნქციები. ახალი მეთოდის გამოყენებით აგებულია ლებეგის კლასიკური ზომის სხვადასხვა თვისების მქონე არასეპარაბელური გაგრძელება, დამტკიცებულია პათოლოგიური ყოფაქცევის მქონე ფუნქციების (მაგალითად, სერპინსკი-ზიგმუნდის ტიპის ფუნქციების) ფარდობითი ზომადობა ზომათა გარკვეული კლასების მიმართ. შედეგები არსებითად ეყრდნობა თანამედროვე სიმრავლეთა თეორიის მძლავრ ტექნიკას, უსასრულო კომბინატორიკის ღრმა ფაქტებს, დამხმარე აქსიომების გამოყენებასა და ევკლიდურ სივრცეებში მდებარე წერტილოვანი სიმრავლეების სტრუქტურულ ანა-

ლიზს, ზომადი სელექტორების თეორიასა და უსასრულო კომპუტაციურ ჯგუფთა ფუნდამენტურ თვისებებს.

სტატიები

1) „მეტრიკული ტრანზისტულობა და ინვარიანტული ზომების არასეპარაბელური გაგრძელებები“ (Taiwanese Journal of Mathematics, v. 13, № 3, ინგლისურ ენაზე).

შემოთავაზებულია ახალი მეთოდი, რომლის გამოყენებითაც შესაძლებელი ხდება ინვარიანტული ზომების არასეპარაბელური გაგრძელებების ფართო კლასის აგება. ამ მეთოდის საფუძველზე მნიშვნელოვნად განზოგადებულია ს.კაკუტანისა და ჯ.ოქსტობის კლასიკური შედეგი ლებეგის ზომის არასეპარაბელური ინვარიანტული გაგრძელების არსებობის შესახებ. კაკუტანი-ოქსტობის მეთოდისაგან განსხვავებით, გამოყენებულია წმინდა სიმრავლურ-თეორიული მიდგომა, რომელიც ს.ულამის ტრანსფინიტური მატრიცის თვისებებს ეფუძნება.

2) „ორი ცვლადის არაზომადი ფუნქციებისა და განმეორებითი ინტეგრალების შესახებ“ (საქართველოს მათემატიკური ჟურნალი, ტ. 16, №4, ინგლისურ ენაზე).

სხვადასხვა ავტორის მიერ (გ.სერპინსკი, შ.ფხაკაძე, ჰ.ფრიდმანი და სხვ.) შესწავლილი იყო ისეთი ბრტყელი წერტილოვანი სიმრავლეების კლასი, რომელთა მახასიათებელი ფუნქციების განმეორებითი ინტეგრალები არსებობს და ერთმანეთის ტოლია. დადგინდა აღნიშნულ კლასში შემავალი ფუნქციების გარკვეული თვისებები და ყოფაქცევა მათემატიკური ანალიზის სტანდარტული ოპერაციების მიმართ. ამავე დროს ღიად რჩებოდა საკითხი: არის თუ არა აღნიშნული კლასი მასში შემავალი ფუნქციების ნამრავლების მიმართ ჩაკეტილი? სტატიაში ნაჩვენებია, რომ დ. მარტინის აქსიომის დაშვებით პასუხი ამ კითხვაზე უარყოფითია.

3) „ექსტრემალურად მასიური გრაფიკების მქონე ნამდვილმნიშვნელობიანი ფუნქციების ჯამების შესახებ“ (Expositiones Mathematicae, v. 27, 161-169, ინგლისურ ენაზე).

შემოტანილია ექსტრემალურად მასიური გრაფიკის მქონე ნამდვილმნიშვნელობიანი ფუნქციის ცნება და შესწავლილია ასეთი ფუნქციების ზომადობის საკითხები და მათი ყოფაქცევა მათემატიკური ანალიზის სტანდარტული ოპერაციების მიმართ. სახელდობრ, ნაჩვენებია, რომ ნებისმიერი ასეთი ფუნქცია ფარდობითად ზომადია ლებეგის ზომის ყველა შესაძლო გაგრძელებათა კლასის მიმართ. მეორეს მხრივ, დ.მარტინის აქსიომის დაშვებით დამტკიცებულია, რომ არსებობს ორი ექსტრემალურად მასიური გრაფიკის მქონე ფუნქცია, რომელთა ჯამი აბსოლუტურად არაზომადია გაგრძელებათა აღნიშნული კლასის მიმართ.

4) „არათვლადი სიგმა-კომპაქტური ლოკალურად კომპაქტური კომუტატიური ჯგუფების მასიური ქვეჯგუფების შესახებ“ (Topology and its Applications, v. 156, 2364-2369, ინგლისურ ენაზე).

მოცემულია კომბინატორული ხასიათის ერთი ზოგადი კონსტრუქცია, რომელიც ნებისმიერ არათვლად სიგმა-კომპაქტურ ლოკალურად კომპაქტურ კომუტატიურ ჯგუფში საკუთრივი მასიური ქვეჯგუფის არსებობას იძლევა. ეს კონსტრუქცია მნიშვნელოვნად ანზოგადებს ეჰიუიტისა და კ.როსის ადრე მიღებულ ცნობილ თეორემებს ჰაარის ზომის მიმართ არაზომადი ქვეჯგუფების არსებობის შესახებ. აგრეთვე, ამ კონსტრუქციის მეშვეობით იგება ჰაარის ზომის ინვარიანტულ გაგრძელებათა ფართო კლასი, რომელსაც არც ერთი მაქსიმალური ელემენტი არ გააჩნია.

5) „ერთგვაროვანი წრფივი კვეთების მქონე სიმრავლეების შესახებ (ანდრია რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის შრომები, ტ. 151, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ისეთი ბრტყელი წერტილოვანი სიმრავლეები, რომლებსაც აქვთ გარკვეული ერთგვაროვნების თვისება მათი ვერტიკალური და ჰორიზონტალური კვეთების მიმართ. ამავე დროს, არ გამოირიცხება ის შემთხვევაც, როცა ვერტიკალური და ჰორიზონტალური ზომები ერთმანეთისაგან განსხვავდება და, მაშასადამე, განსახილავი სიმრავლე არ არის ზომადი ლებეგის აზრით. გამოკვლეულია აღნიშნულ სიმრავლეთა კლასი და დადგენილია ამ ტიპის სიმრავლეების მჭიდრო კავშირი ვ.სერპინსკის ცნობილ კონსტრუქციებთან. გარდა ამისა, ვერტიკალური და ჰორიზონტალური კვეთების ზომების ტოლობის შემთხვევაში, აგებულია შესაბამისი ლებეგის აზრით ზომადი ბრტყელი სიმრავლეები და ნაჩვენებია მათი კავშირი ე.წ. რეკურსიულ ფრაქტალებთან (მაგალითად, სერპინსკის ხალიჩასთან).

6) „უგულებელყოფად სიმრავლეთა სასრული ოჯახები და ლებეგის ზომის ინვარიანტული გაგრძელებები“ (ანდრია რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის შრომები, ტ. 151, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ლებეგის ზომის ინვარიანტულ გაგრძელებათა თეორიის ერთი კონკრეტული საკითხი, რომელიც დღემდე ღია პრობლემად რჩებოდა. დამტკიცებულია, რომ ყოველი ნატურალური $k \geq 1$ რიცხვისათვის არსებობს k რაოდენობის უგულებელყოფადი წერტილოვანი სიმრავლე, რომელთაგანაც ნებისმიერი $k-1$ სიმრავლე შეიძლება გავხადოთ ზომადი ლებეგის ზომის გარკვეული ინვარიანტული გაგრძელების მიმართ, მაგრამ არ არსებობს ლებეგის ზომის არც ერთ

თი ინვარიანტული გაგრძელება, რომლის მიმართაც ყველა ეს კ სიმრავლე არის ზომადი.

7) „თითქმის ზომადი ნამდვილმნიშვნელობებიანი ფუნქციები და ლებეგის ზომის გაგრძელებები“ (ანდრია რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის შრომები, ტ. 150, 135-138, ინგლისურ ენაზე).

შემოტანილია თითქმის ზომადი ნამდვილმნიშვნელობებიანი ფუნქციის ცნება და გამოკვლეულია ამ ტიპის ფუნქციების რიგი თვისებები. ლუზინ-იანკოვ-ფონ ნეიმანის ცნობილი თეორემის გამოყენებით დადგენილია თითქმის ზომადი ფუნქციების ერთი მახასიათებელი თვისება, რომელიც მკაფიოდ გამოსახავს ამ ფუნქციების დესკრიფციულ სტრუქტურას. აღნიშნული თვისების საშუალებით დამტკიცებულია, რომ ყოველი თითქმის ზომადი ფუნქცია ზომადია ლებეგის სტანდარტული ზომის გარკვეული გაგრძელების მიმართ. აგრეთვე დამტკიცებულია, რომ ყოველი ნამდვილმნიშვნელობებიანი ფუნქცია შეიძლება წარმოდგენილი იქნეს ორი თითქმის ზომადი ფუნქციის ჯამის სახით.

აკად.წევრ-კორ. ა.ხარაზიშვილი მონაწილეობდა 2009 წელს მოპოვებული საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ერთწლიანი გრანტის შესრულებაში (GNSF/ST08/3-391).

იგი მოხსენებით გამოვიდა:

– მე-9 საერთაშორისო კონფერენციაზე „გეომეტრია და გამოყენებები“ (ვარნა, ბულგარეთი);

– საერთაშორისო კონფერენციაზე „სტოქასტური ანალიზი და შემთხვევითი დინამიკა“ (ლვოვი, უკრაინა);

– უკრაინის მათემატიკოსთა კონგრესზე (კიევი, უკრაინა).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ანზორ ხელაშვილი

სტატია

1) „რატომ კულონის პოტენციალი?“ (აზერბაიჯანის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთაშორისო ჟურნალი Applied and Computational Mathematics, ტ. 8, №2, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია დირაკის ჰამილტონიანი ნებისმიერი განზომილების სივრცეებში. დირაკის მატრიცების ანალიზური გაგრძელებით ნაჩვენებია, რომ დირაკის ოპერატორით აიგება მასთან ანტიკომუტირებადი მატრიცები, რომლებიც ერთობლიობაში ადგენენ ვიტენის $N=2$ სუპერალგებრას, რის მიმართ დირაკის ჰამილტონიანი სიმეტრიულია მხოლოდ კულონური პოტენციალის შემთხვევაში. ამრიგად ნაპოვნია კულონური პოტენციალის წარმოშობის ახალი თეორიული საფუძველი.

იგი ხელმძღვანელობდა თსუ მაღალი ენერჯიების ფიზიკის ინსტიტუტის საკვლევ თემას „ღრმადარადრეკადი პროცესები და პოლარიზაციული მოვლენები“.

აკად.წევრ-კორ. ა.ხელაშვილის მიერ (თანაავტორებთან ერთად) 2008 წელს შესრულებულ ნაშრომს „სინათლის ფრონტის ფორმალიზმი შედგენილი სისტემებისათვის და მათი ზოგიერთი გამოყენება ნაწილაკებისა და ბირთვულ ფიზიკაში“ (Phys. Reports, v.458) მიენიჭა 2009 წლის საქართველოს ეროვნული პრემია მეცნიერებაში.

იგი მოხსენებით გამოვიდა იუნესკოს ეგიდით ჩატარებულ საერთაშორისო კონფერენციაზე – „მომავლის კოლაიდერების ფიზიკა“ (თბილისი).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გიორგი ჯაფარიძე

სტატიები

1) „მეტალი-იზოლატორი გადასვლა კვანტურ მავთულში სივრცულად მოდულირებული სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედების შემთხვევაში” (თანაავტორობით; *Physical Review B* v. 80, 041308(R), ინგლისურ ენაზე).

თეორიულად შესწავლილია ერთარხოვანი კვანტური მავთულის გამტარებლობა გარე ელექტრული ველით ინდუცირებული სივრცულად მოდულირებული სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედების შემთხვევაში. ნაჩვენებია, რომ გამტარებლობის ზონის ლეგირებისას, როდესაც ფერმი-ზედაპირზე მყოფი კვაზინაწილაკების დე-ბროილის ტალღის სიგრძის ნახევარი სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედების მოდულაციის ტალღის სიგრძის თანახმადი ხდება, სისტემის მეტალური ფაზა არამდგრადია არამაგნიტურ იზოლატორულ ფაზაში გადასვლის მიმართ.

2) „მაგნიტურ ველზე დამოკიდებული რეზონანსული ტუნელირებით განპირობებული დენის სპინური ფილტრაციის ეფექტი” (თანაავტორობით; arXiv:0909.0025 (გადაცემულია დასაბეჭდად *Physical Review Letter*-ში, ინგლისურ ენაზე).

თეორიულად შესწავლილია მაგნიტური ველის ზეგავლენა ერთარხოვანი კვანტური მავთულის გამტარებლობაზე მასში ჩანერგილი ორი წერტილოვანი მინარევის შემთხვევაში. ნაჩვენებია, რომ სისტემის მახასიათებელი პარამეტრების გარკვეულ არეში მაგნიტური ველის ცვლილებისას ყალიბდება სრული სპინური ფილტრაციის ეფექტი, როდესაც სისტემაში გამავალი დენის მაგნიტური პოლარიზაცია აღწევს თავის ნომინალურ მნიშვნელობას.

3) „მუხტის გადატანის მოვლენები ზონურ იზოლატორში სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედებით: მეტალი-იზოლატორი გადასვლები და დენის სპინური ფილტრაციის ეფექტი“ (თანაავტორობით: arXiv:0905.0611, ინგლისურ ენაზე).

თეორიულად შესწავლილია სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედების ზეგავლენა ერთგანზომილებიანი იონური დიელექტრიკის ვოლტ-ამპერულ მახასიათებლებზე გარე მაგნიტური ველის ზემოქმედების პირობებში. ნაჩვენებია, რომ სუსტი სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედებისა და დიელექტრიკულ ღრეჩოზე მცირე მაგნიტური ველის შემთხვევაში სისტემის გამტარებლობა ხასიათდება გამოკვეთილი სპინური ფილტრაციის ეფექტით. ნაჩვენებია, აგრეთვე, რომ ნულოვანი სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედებისა და ძლიერი მაგნიტური ველის შემთხვევაში სისტემის ძირითად მდგომარეობაში განხორციელებული მეტალური ფაზა არამდგრადია დიელექტრიკულ ფაზაში გადასვლის მიმართ, გარე ელექტრული ველით ინდუცირებული რაგინდ მცირე სპინ-ორბიტული ურთიერთქმედების ჩართვისას.

4) „ორჯაჭვიანი დიმერიზებული $S = 1/2$ „სპინური კიბის“ მაგნიტური ფაზური დიაგრამა „საფეხურის“ გასწვრივი ურთიერთქმედების ალტერნირებისას“ (თანაავტორობით; Eur. Phys. J. B 68, 59-66, ინგლისურ ენაზე).

აკად.წევრ-კორ. გ.ჯაფარიძე მონაწილეობდა საერთაშორისო კონფერენციის – „ჰაიზენბერგის მოდელი: წარსული, აწმყო და მომავალი“ (ბრაზილია) მუშაობაში, მოხსენებით გამოვიდა საერთაშორისო კონფერენციაზე „ფიზიკის დარგში დაბალგანზომილებიანი სისტემები“ (ნორვეგია), ვისკონსინის შტატისა (მედისონი) და ნიუ-ჯერსის შტატის (რადგერსი) უნივერსიტეტებში (აშშ), ბრაზილიის კონდენსირებულ გარე-

მოთა ფიზიკის საერთაშორისო ცენტრში, ფრიბურგის და ბაზელის უნივერსიტეტებში (შვეიცარია).

მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილებამ ჩაატარა ბიუროს 4 და საერთო კრების 6 სხდომა, რომლებზეც განხილული იყო 15 საკითხი.

2009 წელს განყოფილებამ აირჩია ორი ახალი წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატი: ფიზ.-მათ.მეცნ. დოქტ. ა.ხარაზიშვილი (მათემატიკა), ფიზ.-მათ.მეცნ. დოქტ. ა.კვინიხიძე (ფიზიკა).

განყოფილებასთან შეიქმნა ორი დარგობრივი კომისია: მათემატიკის (თავმჯ. აკად. წევრ-კორ. ვ.კოკილაშვილი), ფიზიკისა და ასტრონომიის (თავმჯ. აკად. წევრ-კორ. ა.ხელაშვილი).

დარგობრივი კომისიების რეცენზიებისა და დასკვნების საფუძველზე, განყოფილებამ განიხილა და შეაფასა სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებებისა და სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლების მიერ მათემატიკისა და ფიზიკის დარგებში 2008 წელს გაწეული სამეცნიერო მუშაობის ანგარიშები. არა-დამაკმაყოფილებელი შეფასება მიეცა მხოლოდ შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფიზიკის დეპარტამენტის ანგარიშს (რეცენზენტი – აკად.წევრ-კორ. გ.ჩაგელიშვილი).

განყოფილებამ დარგობრივი კომისიების დასკვნების საფუძველზე, განიხილა და მოიწონა სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების 2009 წლის პროგრამები და მიმართულებები.

დარგობრივი კომისიებისა და სხვა მოწვეული სპეციალისტების მონაწილეობით განყოფილებამ მოისმინა 5 სამეცნიერო მოხსენება ფიზიკის დარგში, მათ შორის 2 – ნანოტექნოლოგიების საკითხებზე (მეცნ. დოქტ. თ.ხოფერია, მეცნ. დოქტ. დ.ჯიშიაშვილი).

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებული იყო აკადემიის 9 წევრი, მათ შორის 2 აკადემიკოსი და 7 წევრ-კორესპონდენტი.

განყოფილების წევრებმა 2009 წელს გამოაქვეყნეს 1 წიგნი, 1 საქართველოს ტექტონიკური რუკის ელექტრონული ვერსია და 9 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი ერეკლე გამყრელიძე

რუკა

„საქართველოს ტექტონიკური რუკის (მასშტაბი 1:500000) ციფრული ვერსია“ (რედაქტორი, თანაავტორობით; ქართულ და ინგლისურ ენებზე).

თანამედროვე უნივერსალური გეოლოგიური თეორიის – ფილების ტექტონიკისა და ლითოსფეროს ტექტონიკური განშრევების კონცეფციის საფუძველზე ქართულ და ინგლისურ ენებზე პირველადაა შედგენილი საქართველოს ტექტონიკური რუკა 1:500000 მასშტაბში, რომელიც შეიცავს მრავალმხრივ ინფორმაციას საქართველოსა და კავკასიის დედამიწის ქერქის სტრუქტურისა და მისი ჩამოყალიბების ისტორიის შესახებ. მასზე გამოყოფილია, აგრეთვე, დანალექი, ეფუზური, ინტრუზული და მეტამორფული ქანების გეოდინამიკური კომპლექსები; ნაჩვენებია სხვადასხვა ტექტონიკური სტრუქტურების ასაკი და ჩამოყალიბების დრო, სხვადასხვა გამყოფი გეოლოგიური ზედაპირების ჩაწოლის სიღრმე და მორფოლოგია.

რუკას აქვს არა მარტო დიდი თეორიული, არამედ პრაქტიკული მნიშვნელობაც სასარგებლო წიაღისეულის, კერძოდ, მადნეული წიაღისეულის, ნავთობისა და

გზის ძებნისათვის და საინჟინრო-გეოლოგიური დარა-
იონებისათვის.

ამ რუკის შედგენის პრინციპები საფუძვლად და-
ედო ანალოგიური შინაარსის კავკასიის ტექტონიკური
რუკის შედგენას, რომელიც დაფინანსებულია შვეიცა-
რიის ნაციონალური ფონდის SNF SCOPES პროგრამით.

აკად. ე.გამყრელიძის (ხელმძღვანელი), **აკად. წევრ-
კორ. მ.თოფჩიშვილის** და **აკად.წევრ-კორ. ფ.მაისაძის**
მონაწილეობით დამთავრდა საქართველოს ეროვნული
სამეცნიერო ფონდის გრანტი „კავკასიონის და მისი
მოსაზღვრე ტექტონიკური ერთეულების დეტალური
გეოლოგიურ-სტრუქტურული ჭრილის შესწავლა სა-
ქართველოს სამხედრო გზის გასწვრივ“ (№GNSF/ST08-
037).

ნაშრომი მიეკუთვნება ფუნდამენტურ კვლევას, რო-
მელსაც გამოყენებითი მნიშვნელობაც აქვს. მოცემუ-
ლია საქართველოს სამხედრო გზის დეტალური გეო-
ლოგიურ-სტრუქტურული შესწავლის შედეგები. შეს-
წავლილი ჭრილი უნიკალურია გეოლოგიური აგე-
ბულების თვალსაზრისით, რადგანაც მის გასწვრივ
კავკასიაში ყველაზე სრულად და დიდ მანძილზეა (160
კმ) გაშიშვლებული კავკასიონისა და მისი მიმდებარე
ტერიტორიების ამგები ქანები. აქ გვხვდება სრულიად
სხვადასხვა ხასიათისა და ასაკის გეოლოგიური ფორ-
მაციები პალეოზოურიდან დაწყებული და მეოთხე-
ულით დამთავრებული. ამასთან, ეს გზა საქართველოს
თითქმის ყველა ტექტონიკურ ერთეულს კვეთს.

ახალი ფაქტობრივი და არსებული მასალების და-
მუშავების საფუძველზე შესაძლებელი გახდა კავ-
კასიონისა და მისი მიმდებარე ტერიტორიების გეო-
ლოგიური აგებულების დაზუსტება და რიგი საკითხის
ახლებურად გააზრება. ეს განსაკუთრებით ეხება კავ-
კასიონის სამხრეთ ფერდზე გავრცელებულ შარიანულ
სტრუქტურებს. დეტალური მორფო-სტრუქტურული და

ფაციური ანალიზის საფუძველზე დაზუსტდა ცალკეული ტექტონიკური ფირფიტის ბუნება და გადაადგილების სავარაუდო ამპლიტუდა. ასევე დადგენილია ზედაეოცენური ოლისტოსტრომების წარმოშობის პირობები და მათი პირვანდელი დაგროვების ადგილი. გამოვლენილა რიგი ახალი ნაოჭა და რღვევითი სტრუქტურები ფლიშურ წარმონაქმნებში, შესწავლილია ამ ნალექებში განვითარებული სხვადასხვა სახის კლივაჟი. ფლიშურ ნალექებში, მათი შედგენილობის გათვალისწინებით, მოხდა მათი ახლებური კლასიფიკაცია, რომელიც ფლიშური ნალექების თანამედროვე კლასიფიკაციის შესაბამისია. მიღებული შედეგები შეიძლება გამოვიყენოთ კავკასიონის სხვა ადგილების (სვანეთი, რაჭა, კახეთი) გეოლოგიის სწორ გაშიფვრაში, სადაც მსგავსი სტრუქტურები და ფორმაციებია გავრცელებული.

დაზუსტდა და ახლებურად იქნა გაშუქებული ქვედა- და შუაიურული ნალექების სტრატეგრაფიის რიგი საკითხები. გაშუქებულია, აგრეთვე, დარიალისა და გველეთის კრისტალური მასივების პეტროლოგიური საკითხები. კალიუმ-არგონის მეთოდით ახალი მონაცემებია მიღებული ახალგაზრდა ლავების ასაკის შესახებ.

შედგენილია გეოლოგიური მეგზური საქართველოს სამხედრო გზის გასწვრივ, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოში გეოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობას. მეგზური უხვადაა ილუსტრირებული გეოლოგიური ჭრილებით, რუკებით, გაშიშვლებებისა და იმ ისტორიული ძეგლების ფოტოებით, რომლებიც სამხედრო გზის გასწვრივაა განლაგებული.

აკად. ე.გამყრელიძემ 2009 წელს მოიპოვა შვეიცარიის ნაციონალური სამეცნიერო ფონდის SCOPES-ის საერთაშორისო გრანტი.

იგი მიწვეული იყო (ფრიბურგი, შვეიცარია) ფრიბურგის უნივერსიტეტის გეოდინამიკის დეპარტამენტის მიერ, სადაც გამოვიდა მოხსენებით თემაზე: „საქართველოს ტექტონიკური რუკა“.

აკად. ე.გამყრელიძე არის კალიფორნიის უნივერსიტეტთან არსებული (ლონგ-ბიჩი) საერთაშორისო პლანეტოლოგიური ასოციაციის (IPA), რუსეთის უწყებათაშორისი ტექტონიკური კომიტეტის, საერთაშორისო გეოლოგიური რუკის კომისიისა და ჟურნალ „Известия НАН Азербайджана (серия науки о Земле)“ საერთაშორისო სარედაქციო საბჭოს წევრი, საქართველოს გეოლოგიური საზოგადოების პრეზიდენტი.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი რევაზ გაჩეჩილაძე

წიგნი

„ჩემი მეოცე საუკუნე: წინა საუკუნის საქართველო მსოფლიო ისტორიისა და გეოპოლიტიკის კონტექსტში“, I ტომი (ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, თბილისი, 480 გვ.).

წიგნი ეხება ისტორიის, პოლიტიკური გეოგრაფიისა და გეოპოლიტიკის საკითხებს. საქართველო განხილულია დანარჩენი სამხრეთ კავკასიის, რუსეთისა, სხვა მეზობელი ქვეყნებისა და, ზოგადად, მსოფლიოს კონტექსტში. განხილულია XX საუკუნის I ნახევრის სამხრეთ კავკასიის პოლიტიკური ისტორიისა და ცვალებადი პოლიტიკური გეოგრაფიის მრავალი საკითხი.

სტატიები

1) „საქართველოს პოლიტიკურ-გეოგრაფიული მდგომარეობა“ (Hrvatska revija. v. IX, №1, 44-50, ზაგრები, ხორვატულ ენაზე).

განხილულია საქართველოს პოლიტიკურ-გეოგრაფიული მდგომარეობა 2008 წლის რუსული აგრესიის

შემდეგ. მოცემულია რუსეთ-საქართველოს ომის გეოპოლიტიკური მიზეზების ანალიზი.

2) „ტოპონიმური ცვლილებები, როგორც მოსახლეობის ეთნიკური სტრუქტურისა და იდეოლოგიის ანარეკლი (სომხეთის რესპუბლიკის მაგალითზე)“ (როინ მეტრეველის დაბადების 70 წლისთავისადმი მიძღვნილ კრებულში „ისტორიანი“, გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი, 670-683).

განხილულია ეთნიკური სტრუქტურის დინამიკა მე-20 საუკუნის სომხეთის რესპუბლიკაში და მასთან დაკავშირებული ცვლილებები ტოპონიმოლოგიაში. მონაცემები შედარებულია იმავე პერიოდის საქართველოს მონაცემებთან.

აკად.წევრ-კორ. რ.გაჩეჩილაძე მონაწილეობდა კონფერენციების მუშაობაში:

– საერთაშორისო კონფერენცია „თანამედროვე საქართველოს დაბადება: პირველი ქართული რესპუბლიკა და მისი მემკვიდრეები 1918-2009 წლებში“ (თბილისი), რომელზედაც გამოვიდა მოხსენებით „გეოპოლიტიკისა და უცხოეთის სახელმწიფოების როლი საქართველოს უახლეს ისტორიაში: 1918-1921 წწ. და 1991 წლის შემდგომი პერიოდების შედარება“.

– ამერიკა-საქართველოს ბიზნეს-საბჭოს მე-12 წლიურ კონფერენციაში (თბილისი) მოხსენებით „საქართველო და ახალი სტრატეგიული რეალობები კავკასიაში“.

აკად.წევრ-კორ. რ.გაჩეჩილაძე სისტემატურად ამზადებდა ანალიზურ ცნობებს საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროსათვის სამხრეთ კავკასიაში არსებული საერთაშორისო ვითარების შესახებ. იგი, აგრეთვე, მონაწილეობდა საქართველოს თავდაცვის სამინისტროსათვის ანალიზური მასალის მომზადებაში.

აკად.წევრ-კორ. რ.გაჩეჩილაძემ ოქსფორდის უნივერსიტეტის (ინგლისი) გარემოს შემსწავლელ და

გეოგრაფიულ სკოლაში წაიკითხა ლექციების ციკლი „სამხრეთ კავკასიის გეოპოლიტიკის შესახებ“, პეკინის (ჩინეთი) სამეცნიერო ცენტრ CICIR-ში წაიკითხა სამეცნიერო მოხსენება თემაზე „გეოპოლიტიკური ვითარება სამხრეთ კავკასიაში და მის ირგვლივ“.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი მირიან თოფჩიშვილი

სტატია

„კავკასიის ააღენური ნალექების ზონური დანაწილება ამონიტების მიხედვით“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 109-117, ინგლისურ ენაზე).

კავკასიის სხვადასხვა რაიონის ჭრილებიდან მოპოვებული და არსებული მდიდარი პალეონტოლოგიური მასალის საფუძველზე, რომელიც წარმოდგენილია გეოლოგიისათვის უმნიშვნელოვანესი თავფეხიანი მოლუსკური ფაუნის ჯგუფით (ამონიტები), შემუშავდა ამ რეგიონის ააღენური ნალექების ზონური დანაწილების სქემა. კავკასიისა და დასავლეთ ევროპის ააღენური ამონიტების ზონური კომპლექსების შედარებამ გვიჩვენა, რომ მათ შემადგენლობაში მრავალი საერთო გვარი და სახეობაა. ეს გარემოება საშუალებას იძლევა გაკეთდეს დასკვნა, რომ დასავლეთ ევროპა და კავკასია ერთ ფაუნისტურ პროვინციას მიეკუთვნება.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი მიხეილ კაკაბაძე

სტატიები

1) „პეტერომორფული ამონიტების გვარი *Macroscaphites* Meek, 1876, სამხრეთ მოზამბიკისა და ჩრდილო კვაზულუს ქვედა აპტური ნალექებიდან“ (თანაავტორობით; ჟ. *African Natural History*, v. 5, 37-41, კეიპტაუნი, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა, ინგლისურ ენაზე).

სამხრეთ მოზამბიკისა და ჩრდილო კვაზულუ-ნატალის ქვედა აპტური ნალექებიდან აღწერილია *Macroscaphites soaresi* (Da Silva, 1962). ავტორების მიერ *Macroscaphites*-ი და *Costidiscus*-ი დიმორფულ წყვილადაა ჩათვლილი და ისინი გაერთიანებულია გვარ *Macroscaphites* Meek, 1876-ში. საყურადღებოა, რომ ამ გვარის სახეობამდე განსაზღვრული წარმომადგენლები სამხრეთ ნახევარსფეროდან დღემდე ცნობილი არ ყოფილა.

2) „ამონიტები ასაბუთებენ ცარცული სისტემის სამად დანაწილების იდეას“ (თანაავტორობით; პალეონტოლოგიაში ბრაზილიის XXI კონგრესის შრომები, 119, ბელემი, პარა, ბრაზილია, ინგლისურ ენაზე).

აკად.წევრ-კორ. მ.კაკაბაძემ ჰაიდელბერგის (გერმანია) უნივერსიტეტში ორმხრივი სამეცნიერო თანამშრომლობის შედეგად მოიპოვა საერთაშორისო სამეცნიერო გრანტი (ე.წ. ჰუმბოლდტის გრანტი) – „ცარცული პერიოდის ამონიტური კომპლექსების შედარებითი ანალიზი ცარცული სისტემის სამად დანაწილებასთან დაკავშირებით“.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ზურაბ ტატაშიძე სტატია

„გარეჯა-ივრის ფიზიკურ-გეოგრაფიული ქვერაიონის გაუდაბნოების შესახებ“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, 156-158, ინგლისურ ენაზე).

პალეოგრაფიული, გეობოტანიკური და არქეოლოგიური მონაცემებით ირკვევა, რომ გარეჯა-ივრის ფიზიკურ-გეოგრაფიული ქვერაიონის ტყის, ტყე-სტეპისა და სტეპის ბუნებრივი ლანდშაფტების ანთროპოგენური მოდიფიკაცია დაიწყო ბრინჯაოს ხანის გარიჟრაჟზე (6000-7000 წლის წინ). ამ დროიდან ადამიანის ინტენ-

სიური სამეურნეო საქმიანობის გავლენით დაიწყო ნახევრად არიდული კლიმატის პირობებში რეგიონის ბუნებრივი ლანდშაფტების მოდიფიკაციის პროცესი, რასაც ანტიკურ ხანაში ზედ დაერთო გაუდაბნოების პროცესის განვითარება.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი დავით შენგელია მონაწილეობდა შავი ზღვის რეგიონის გეოლოგიისადმი მიძღვნილი მეორე ინტერნაციონალური სიმპოზიუმის მუშაობაში (ანკარა, თურქეთი), სადაც გამოვიდა მოხსენებით „ძირულის მასივის ახალი ასაკობრივი მონაცემები კავკასიის ევოლუციის ფონზე“.

მისი ინიციატივითა და ხელმძღვანელობით ალ. ჯანელიძის გეოლოგიის ინსტიტუტში ჩატარდა ცნობილი მეცნიერების, საქართველოს პეტროლოგიური სკოლის ფუძემდებლების, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის გ.ზარიძისა და პროფ. ნ.თათრიაშვილის დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო სესია.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი თამაზ ჭელიძე

სტატიები

1) „ბუნებრივ საშიშროებათა დინამიკის, პროგნოზირებადობის და რისკის შეფასება“ (თანაავტორობით; Ed. Urbano Fra Paleo, 148-161, ამსტერდამი, ნიდერლანდების სამეფო, ინგლისურ ენაზე).

ექსტრემალური მოვლენების პროგნოზი კვლავ რჩება დიდ სამეცნიერო და პრაქტიკულ გამოწვევად. ისეთი მოვლენები, როგორცაა მიწისძვრები, მეწყრები და ა.შ., დინამიკის თვალსაზრისით, არის რთული, მაღალგანზომილებიანი პროცესები. მიუხედავად ამჟამად არსებული სიძნელეებისა, ამგვარი მოვლენების კორექტული დინამიკური ანალიზი კარგად დასმულ

ამოცანას წარმოადგენს. იგი მოითხოვს გეომეტრიურ-თა, ფიზიკოსების, სტატისტიკოსების და პრაქტიკოსების ერთობლივ ძალისხმევას. მიმოხილულია საკითხის თანამედროვე მდგომარეობა და აღწერილა მონაცემთა ანალიზის შესაბამისი მეთოდები. წარმოდგენილია ამ მეთოდების პრაქტიკული გამოყენების შედეგები.

2) „არათანაბარი ხახუნის მაღალი რიგის სინქრონიზაცია: ექსპერიმენტები ზამბარა-მცოცის სისტემაზე. არაწრფივი დინამიკა“ (თანაავტორობით; „Nonlinear Dynamics“, DOI 10.1007/s11071-009-9536-6, ინგლისურ ენაზე).

ნახვენებია, რომ დინამიკური მოვლენების ტრიგერირება და სინქრონიზაცია გარეშე სუსტი ძალების (ე.წ. ფორსინგის) საშუალებით ძალზე გავრცელებულია და დაიკვირვება ბიოლოგიურ სისტემებში, ლაზერებში, ელექტრულ ქსელებში და ა.შ. გაანალიზებულია ახალი ექსპერიმენტული მონაცემები სუსტი ელექტრომაგნიტური და მექანიკური ძალებით გამოწვეული ფაზური სინქრონიზაციის შესახებ. აღმოჩენილია ახალი, ამ ძალებით გამოწვეული, მაღალი რიგის სინქრონიზაციის ეფექტი და სინქრონიზებული მოვლენების დაგვიანება მოდებული ფორსინგის მიმართ. ეს გამოკვლევა შეიძლება სასარგებლო იყოს სეისმურ დროით მწკვირვებში ახალი კანონზომიერებების დასადგენად.

3) „ელექტრომეტრული კვლევები დმანისის ნაქალაქარის ტერიტორიაზე“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 71-74, ინგლისურ ენაზე).

კვლევის მიზანი იყო ძიების ელექტრული მეთოდების ეფექტურობის დადგენა დმანისის ნაქალაქარის ტერიტორიაზე, სადაც მიკვლევულ იქნა ვერაზიის კონტინენტზე უძველესი ადამიანის – ჰომინიდის ნაშთები. განისაზღვრა ბაზალტების გავრცელების ზუსტი კონტურები მეოთხეული საფარის ქვეშ; დაზუსტდა ბა-

ზალტების ზედაპირის მორფოლოგია, პლიოცენური პალეორელიეფი, გამოიყო მდ. მაშავერას ძველი კალაპოტის ადგილმდებარეობა. ამგვარად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ საკვლევ ტერიტორიაზე გავრცელებული ქანების, კერძოდ, მეოთხეული ნალექების, ბაზალტური ლავებისა და ზედა ცარცული ვულკანოგენური წყების, ხვედრით ელექტრულ წინააღობას შორის არსებული მკვეთრი დიფერენციაცია განაპირობებს ელექტრული ძიების ეფექტურობას აღნიშნულ ტერიტორიაზე სტრუქტურული გეოლოგიის ამოცანების გადაწყვეტისას.

აკად.წევრ-კორ. თ.ჭელიძემ 2009 წელს მოიპოვა საერთაშორისო სამეცნიერო გრანტი (STCU+GNSF).

მან მონაწილეობა მიიღო საერთაშორისო კონფერენციების მუშაობაში:

- დიდ კატასტროფებზე ევროპის ღია წილობრივი შეთანხმების ცენტრების დირექტორების წლიურ შეხვედრაში (პარიზი, საფრანგეთი);

- შუა აღმოსავლეთის რეგიონის მიწისძვრების მოდელი (სტამბული, თურქეთი);

- მიწისძვრების გლობალური მოდელი (მიუნხენი, გერმანია);

- რეგიონული სემინარი „ატომური ელსადგურების ადგილის შერჩევა“ (ვენა, ავსტრია);

- შავი ზღვის გეოლოგია (ანკარა, თურქეთი);

- დედამიწის წელი 2009, (ლისაბონი, პორტუგალია);

- მეორე სემინარი – შუა აღმოსავლეთის რეგიონის მიწისძვრების მოდელი (სტამბული, თურქეთი).

აკად.წევრ-კორ. თ.ჭელიძე არის ამერიკის გეოფიზიკური კავშირის (AGU), საძიებო გეოფიზიკის საზოგადოების (SEG) და მსოფლიო საინოვაციო ფონდის (WIF), უკრაინის „გეოფიზიკური ჟურნალის“ რედკოლეგიის წევრი; ევროპული ცენტრის „მაღლივი კაშხლე-

ბის გეოდინამიკური რისკის“ დირექტორი და კატასტროფების რისკის შემცირების საქართველოს ეროვნული კომიტეტის თავმჯდომარე.

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილებამ აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებად აირჩია სამი ახალი წევრი: გეოლოგია-მინერალოგიის მეცნიერებათა დოქტორები მ.კაკაბაძე და ფ.მაისაძე (გეოლოგია) და გეოგრ.მეცნ.დოქტ. რ.გაჩეჩილაძე (გეოგრაფია).

განყოფილებაში შემოვიდა სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების 2008 წლის სამეცნიერო ანგარიშები, რომლებსაც ჩაუტარდათ ექსპერტიზა. ყველა სამეცნიერო დაწესებულების ანგარიშმა მიიღო დადებითი შეფასება. გორისა და თელავის იაკობ გოგებაშვილის უნივერსიტეტების შესაბამისი მიმართულებების ანგარიშებმა მიიღო უარყოფითი შეფასება. საუკეთესო ინსტიტუტის კონკურსში გამარჯვებულად გამოცხადდა ჰიდრომეტეოროლოგიის ინსტიტუტი.

განყოფილებამ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიასთან ერთად ჩაატარა გამოჩენილი ქართველი მეცნიერის, აკადემიის ნამდვილი წევრის, ბენედიქტე ბალავაძის დაბადების 100 წლისადმი მიძღვნილი საიუბილეო სხდომა.

გამოყენებითი მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება

გამოყენებითი მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებული იყო აკადემიის 14 წევრი, მათ შორის 5 აკადემიკოსი და 9 წევრ-კორესპონდენტი.

განყოფილების წევრებმა 2008 წელს გამოაქვეყნეს 12 მონოგრაფია, 3 სახელმძღვანელო და 37 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი რობერტ ადამია

სტატიები

1) „მეტალურგიული მანქანების ტრანსმისიებში რხევათა ცემები (შიგარეზონანსი) და მათი აღმოფხვრის მეთოდები“ (თანაავტორობით; ჟ. „Сталь“, №9, მოსკოვი, 80-93, რუსულ ენაზე).

განხილულია რხევათა ცემის წარმოქმნის პირობები მრავალი თავისუფლების ხარისხის მქონე სამანქანო სისტემებში. შემოთავაზებულია საანგარიშო ალგორითმები, რომელთა გამოყენებით შესაძლებელია დინამიკურად მდგრადი და ხანგამძლე მანქანების დაპროექტება.

2) „ნამზადების განდრეუბის პროცესის კინემატიკაზე განმადრეუბელი დგანის სამართული დეროს სისტემის ტანგენციური წინააღმდეგობის გავლენის გამოკვლევა“ (თანაავტორობით; ჟ. „მექანიკის პრობლემები“, №3(36), თბილისი, 24-29, ინგლისურ ენაზე).

განივ-ხრახნული გლინვის დეფორმაციის კერის კინემატიკის ანალიზის საფუძველზე დადგენილია ნეიტრალური კვეთის მდგომარეობის და ლითონის გლი-

ნებზე სრიალის ზონების თანაფარდობების დამოკიდებულება განმადრუებელი დგანის სამართულ-დეროს სისტემის ტანგენციურ წინააღმდეგობაზე.

3) „მცირე განივკვეთის პროფილების და მილების კომბინირებული ადიდვა-გასწორების მეთოდებისა და მოწყობილობების შემუშავება“ (თანაავტორობით; ჟ. „HUTNIK“, №1, ზაკოპანე, პოლონეთი, 11-13, ინგლისურ ენაზე).

შემუშავებულია მეთოდები და მოწყობილობა მცირე განივკვეთის პროფილებისა და მილების კომბინირებული ადიდვა-გასწორების პროცესისათვის, რაც უზრუნველყოფს მაღალი სიმტკიცის, გლუვი ზედაპირისა და მინიმალურად დასამუშავებელი პროდუქციის წარმოებას.

4) „რადიალური მოჭიმვის მეთოდით ტურბინების ნიხბების პროფილური ნამზადების წარმოება“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნიკური კონფერენციის – „ავტომობილებისა და ტრაქტორების ძრავების ტურბომშებერვა“ – შრომები, პროტვინო, რფ, რუსულ ენაზე).

შემოთავაზებულია საავტომობილო და სატრაქტორო ძრავების ტურბინების ნიხბების ნამზადების საწარმოო ახალი ტექნოლოგიური ხაზი, რომელიც შეიცავს რადიალურ-მომჭიმავ მანქანას, გორგოლაჭოვან გამტარ-მიმმართველს ნამზადების მანქანაში მიწოდებისათვის და გამომწვევ მოწყობილობას მზა ნაკეთობის გაცემისათვის. ტექნოლოგიური ხაზი უზრუნველყოფს პროდუქციის მაღალ ხარისხს.

5) „ავტომატური მილსაგლინი დგანის რაციონალური სქემის შემუშავება“ (თანაავტორობით; ჟ. „მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, №1-3, 52-56).

შემოთავაზებულია ავტომატური მილსაგლინი დგანის რაციონალური სქემა უკან დაწეულ სამართულზე მილების გლინვისათვის, რაც უზრუნველყოფს დგანის

საიმედოობას და მწარმოებლობის ზრდას და პროდუქციის ხარისხის ამაღლებას.

6) „მაღალჩქაროსნულ საგლინ დგანებში დინამიკური დატვირთვების მინიმიზაციისა და ლითონპროდუქციის ხარისხის ამაღლების მეთოდები“ (თანავტორობით; ე. „HUTNIK“, №1, ზაკოპანე, პოლონეთი, 9-11, ინგლისურ ენაზე).

დადგენილია პირობები და საანგარიშო ალგორითმები, რაც უზრუნველყოფს მაღალმწარმოებლური მავთულსაგლინი და ფურცელსაგლინი დგანების ტრანსმისიებში დინამიკური დატვირთვების მაქსიმალურ შეზღუდვას და გაგლინული პროდუქციის ხარისხის ამაღლებას.

7) „დრეჩოების გავლენის გამოკვლევა სამანქანო აგრეგატების მთავარი ამძრავის დინამიკურ მახასიათებლებზე“ (თანავტორობით; ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის შრომები „ინოვაცია“, №5, 21-34).

დადგენილია საანგარიშო ალგორითმები, რაც საშუალებას იძლევა მრავალი თავისუფლების ხარისხის მქონე მექანიკური სისტემების საპასუხისმგებლო კვანძებში განისაზღვროს დინამიკურობის კოეფიციენტები (რხევათა ამპლიტუდების მნიშვნელობები) დრეჩოების სიდიდეებზე დამოკიდებულებით.

8) „რხევითი პროცესების ანალიზი და სინთეზი მრავალი თავისუფლების ხარისხის მქონე მანქანებში მათი რგოლების დრეკადი მახასიათებლებისა და ხახუნის ძალების არაწრფივობის გათვალისწინებით“ (თანავტორობით; ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის შრომები „ინოვაცია“, №5, 11-19).

დასმული და გადაწყვეტილია მრავალი თავისუფლების ხარისხის მქონე მექანიკურ სისტემებში გარდამავალი პროცესის ანალიზისა და ოპტიმიზაციური სინთეზის ამოცანები მანქანის დრეკადი რგოლების მახასიათებლებისა და ხახუნის ძალების არაწრფივო-

ბის გათვალისწინებით. კონკრეტული მაგალითის სახით გამოკვლეულია სტაციონარული რხევების ამპლიტუდები ორი თავისუფლების მქონე ობიექტისათვის.

9) „არაწრფივ მექანიკურ სისტემებში დინამიკური დატვირთვების ოპტიმიზაციის საკითხები“ (თანაავტორობით; ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის შრომები „ინოვაცია“, №4, 34-41).

დადგენილია, რომ დრეკადი რგოლების არაწრფივი მახასიათებლების მცირე მნიშვნელობების შემთხვევაში წრფივი და არაწრფივი სისტემების დინამიკური დატვირთვების ოპტიმალურობის უზრუნველყოფა ხორციელდება სისტემის პარამეტრების შერჩევის იდენტური მიდგომით, სახელდობრ, სისტემის მოძრაობის აღმწერი დიფერენციალური განტოლების უგანზომილებო განზოგადებული პარამეტრის C_1 -ის რაციონალურად შერჩევით.

აკად. რ.ადამია იყო ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის შრომათა კრებულ „ინოვაციის“ მთავარი რედაქტორი.

მისი ხელმძღვანელობით დასრულდა რაფიელ დვალის მანქანათა მექანიკის ინსტიტუტში შესრულებული სამეცნიერო თემა „არაწრფივი სისტემების დინამიკური პროცესების ოპტიმიზაციის პრობლემები“.

აკად. რ.ადამიამ მონაწილეობა მიიღო ორი საერთაშორისო კონფერენციის მუშაობაში:

– ლითონების ადიდვის პრობლემებისადმი მიძღვნილ მე-3 საერთაშორისო კონფერენციაში (ზაკოპანე, პოლონეთი);

– ავტომობილებისა და ტრაქტორების ძრავების ტურბოშებერვის პრობლემებისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაში (პროტეინო, რფ).

აკადემიკოსი მინდია სალუქვაძე

სტატიები

1) „ეკოლოგიურად საშიში ობიექტების ოპტიმალური დაპროექტების მრავალკრიტერიული ამოცანები და მათი ამოხსნის რიცხვითი მეთოდები“ (თანაავტორობით; IX თავი წიგნში „მოდელირებისა და ოპტიმიზაციის მეთოდები რისკისა და საიმედოობის თეორიაში“, Nova Science Publishers, ნიუ-იორკი, აშშ, ინგლისურ ენაზე).

ნაშრომი ეძღვნება მრავალკრიტერიული ოპტიმიზაციის მეთოდების გამოყენებას ეკოლოგიურად საშიში ობიექტების პროექტირებისას. განხილული და მოყვანილია აღნიშნული პრობლემის ამოხსნის კონკრეტული რიცხვითი მეთოდები.

2) „გადაწყვეტილების მიღების ორმხრივი თამაშების მოდელები ლექსიკოგრაფიული სისტემებისათვის ვექტორული მიზნის ფუნქციის შემთხვევაში“ (თანაავტორობით; International Journal of Information Technology & Decision Making, World Scientific Publishing co. Pte. Ltd, ნიუ-იორკი, აშშ, ტ. 8(02), 193-216, ინგლისურ ენაზე).

ნაშრომი ეძღვნება ზოგადი არაკოოპერაციული ლექსიკოგრაფიული თამაშების ერთი კონკრეტული კლასის სრულ ანალიზსა და მის კომპიუტერულ დაპროგრამებას.

3) „ხარისხის კრიტერიუმთა სივრცის მეტრიკული თვისებების გამოკვლევა მრავალკრიტერიული ოპტიმიზაციის ამოცანების ამოხსნის შემთხვევაში“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 41-56, ინგლისურ ენაზე).

მათემატიკური თვალსაზრისით, ოპტიმალურ რეჟიმში ფუნქციონირებადი რეალური ობიექტების დაპროექტების რეალური პრობლემა დაიყვანება მრავალკრიტერიული ოპტიმიზაციის ამოცანის ამოხსნაზე,

სადაც ხარისხის კრიტერიუმად მისი ძირითადი მახასიათებლები (პარამეტრები) შეირჩევა. ამასთან, მრავალკრიტერიული ოპტიმიზაციის დღეისათვის არსებულ ყველა მეთოდში ხარისხის ვექტორული კრიტერიუმი განიხილება ევკლიდეს წრფივ სივრცეში. რეალურად, უმრავლეს შემთხვევაში, კრიტერიუმთა სივრცე არაევკლიდურია – იგი გამრუდებულია. ამიტომ მრავალკრიტერიული ოპტიმიზაციის ამოცანების გადაწყვეტა ევკლიდეს სივრცეში არ იძლევა შედეგებს, რომლებიც ადეკვატურად ასახავს რეალურ სისტემებში მიმდინარე პროცესებს. დასაპროექტებელი ობიექტი რეალურად რომ აკმაყოფილებდეს ოპტიმალურ მოთხოვნებს, შემოთავაზებულია სრულიად ახალი მიდგომა, რომელიც ეფუძნება ხარისხის კრიტერიუმთა სივრცის მეტრიკის განსაზღვრასა და ამ სივრცის ნებისმიერ ორ წერტილს შორის მანძილის შესაბამისი ინვარიანტის მოძებნას.

4) „მრავალკრიტერიული ამოცანების ამოხსნის ანალიზური მეთოდი სასრულგანზომილებიან სივრცეებში” (თანაავტორობით; არჩილ ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის შრომათა კრებული, №13, თბილისი, 7-19, რუსულ ენაზე).

შემუშავებულია ანალიზური მეთოდი სასრულგანზომილებიანი სივრცის კომპაქტზე განსაზღვრული მრავალკრიტერიული ამოცანის ამოსახსნელად პარეტოს აზრით გლუვი ვექტორ-ფუნქციისათვის. მიღებულია ინტეგრალურ განტოლებათა სისტემა პარეტო-ოპტიმალობის აუცილებელი პირობის სახით. კრიტერიული ვექტორის კომპონენტების ჩაზნექილობის შემთხვევაში დასაბუთებულია აღნიშნული პირობების საკმარისობაც.

5) „არაწრფივი უწყვეტი დინამიკური სისტემების სტრუქტურული იდენტიფიკაცია” (თანაავტორობით; არჩილ ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის

შრომათა კრებული, №13, თბილისი, 40-45, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია არაწრფივი დინამიკური სისტემების სტრუქტურული იდენტიფიკაციის ამოცანა უწყვეტი ბლოკურად-ორიენტირებული მოდელის, ადრე განხილულთან შედარებით უფრო „დიდ“, სიმრავლეზე სისტემის შესავალი სინუსოიდალური ზემოქმედებების დროს. შემუშავებულია მოდელის სტრუქტურის განსაზღვრის კრიტერიუმი.

აკად. მ.სალუქვაძე იყო არჩილ ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის შრომათა კრებულის მთავარი რედაქტორი.

აკადემიკოსი ვლადიმერ ჭავჭავანიძე

სტატიები

1) „ეკოსისტემის კონცეპტუალური აღწერის შესახებ“ (თანაავტორობით; არჩილ ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის შრომათა კრებული, №13, თბილისი, 210-213).

განხილულია აკად. ვ.ჭავჭავანიძის მიერ შექმნილი ხელოვნური კონცეპტუალური ინტელექტის მეთოდის ორი მიდგომა – კონცეპტის შექმნის დელუქციური და ინდუქციური ფორმები. განხილულია ეკოსისტემის მთლიანად ან, საჭიროების შემთხვევაში, მისი შემადგენელი ნაწილების მდგომარეობის შეფასება დელუქციური მეთოდის გამოყენებით.

2) „ზურაბ ბედიას ტიპის ბუნებრივი ფენომენის შესწავლა – მომავლის ინტენსიური ტექნოლოგიების შექმნის საფუძველი“ (თანაავტორობით; ჟ. „მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, №7-9, 8-12).

3) „თანამედროვე განათლებისა და მეცნიერების ინფორმაციოლოგიური საფუძველების შესავალი“ (თანა-

ავტორობით; ქ. „მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, №4-6, 17-20).

აკადემიკოსი ვახტანგ ჭიჭინაძე

სტატია

1) „თვითმფრინავის ავტომატური დაფრენის დინამიკური ამოცანის ოპტიმიზაცია სიმძიმის ცენტრის მეთოდით“ (თანაავტორობით; ა. ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის შრომათა კრებული, №13, თბილისი, 28-33, რუსულ ენაზე).

განხილულია თვითმფრინავის ავტომატურ რეჟიმში უპილოტო დაფრენის ავტომატური მართვის ამოცანა, რომელიც წარმოადგენს ოპტიმიზაციის დინამიკურ ამოცანას. აღნიშნული ამოცანა გადაწყვეტილია სიმძიმის ცენტრების მეთოდის საფუძველზე შემუშავებული რიცხვითი მეთოდით. ნაჩვენებია, რომ სიმძიმის ცენტრის მეთოდი საშუალებას გვაძლევს დინამიკური ოპტიმიზაციის ამოცანები საინჟინრო პრაქტიკაში დაშვებული სიზუსტით მარტივად და კომპიუტერული დროის მინიმალური დანახარჯებით გადავწყვიტოთ.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გურამ გაბრიჩიძე

სტატიები

1) „ძლიერი დინამიკური ზემოქმედებისას არათავისუფალი მატერიალური წერტილების სისტემის მოძრაობის არაწრფივი ამოცანის შესწავლის ერთი იტერაციული ალგორითმის შესახებ“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე“ ტ. 3, №2, 41-44, ინგლისურ ენაზე).

სათაურში აღნიშნული ამოცანის ამოხსნის რიცხვითი ალგორითმი მოითხოვს დროის ყოველ დისკრეტულ ბიჯზე ალგებრულ განტოლებათა სისტემის ხელახლა გაფორმებასა და ამოხსნას, რაც ძალზე

ართულებს ამოცანის ამოხსნის რიცხვითი რეალიზაციის პროცესს. შემოთავაზებულია სპეციალური ალგორითმი, რომელიც ნაცვლად მატრიცების ფორმირებისა და შებრუნებისა, შეიცავს შედარებით იოლ ოპერაციებს მატრიცებისა და ვექტორების გადამრეგულირებისას. ჩამოყალიბებულია იტერაციული პროცესის კრებადობის პირობები. შემოთავაზებული იტერაციული ალგორითმი შეიძლება განვიხილოთ როგორც აღწერა მატერიალური წერტილების სისტემის მოძრაობისა გარემოში, რომელიც მატერიალური წერტილების მდებარეობასა და მოძრაობას ადებს არასტაციონარული ხასიათის გეომეტრიულ პირობებს, კერძოდ, პირობები ჩნდება გარკვეული τ დროის დაგვიანებით.

2) „წრფივი ოსცილატორის ერთი მათემატიკური მოდელის შესახებ“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 33-36, ინგლისურ ენაზე).

მოყვანილია ოსცილატორის ერთი მათემატიკური მოდელი, რომელიც ეფუძნება დაშვებას, რომ ოსცილატორზე იმპულსური ძალის (იმპულსის) მოქმედებისას ზამბარაში (ბმაში) რეაქციის ძალის აღძვრა ხდება დროში მცირე დაგვიანებით. დადგენილია, რომ ოსცილატორის მოძრაობა წარმოადგენს რთულ მექანიკურ რხევას, რომელსაც ქრობადი ხასიათი აქვს.

3) „გრუნტის მოძრაობის ემპირიული მოდელის გამოყენება თბილისისათვის აჩქარების რეაქციის რეგიონალური სპექტრის ასაგებად“ (თანაავტორობით; რუსეთის VIII ეროვნული კონფერენციის – „ნაგებობათა და ქალაქების სეისმური უსაფრთხოება და სეისმური რაიონირება“ შრომათა კრებული, სოჭი, რუსეთი, რუსულ ენაზე).

თბილისის შემოგარენში და მის სიახლოვეს განლაგებული ტექტონიკური რღვევების ენერგეტიკული

პოტენციალის გათვალისწინებით, ქალაქისათვის აგებულია სეისმური ზემოქმედების საანგარიშო აჩქარების რეაქციის სპექტრი. გამოყენებულია გრუნტის მოძრაობის ემპირიული მოდელი, რომელიც მიღებულია მსოფლიოში მომხდარი მიწისძვრების შედეგების სტატისტიკური დამუშავების გზით.

აკად.წევრ-კორ. გ.გაბრიჩიძის ხელმძღვანელობით დამთავრდა კ.ზავრიევის სამშენებლო მექანიკისა და სეისმომედეგობის ინსტიტუტში შესრულებული სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაო „შენობების მდგომარეობის შეფასება და რეკონსტრუქცია“. შედეგები გადაეცემა საქართველოს სტანდარტების, ტექნიკური რეგლამენტებისა და მეტროლოგიის ეროვნულ სააგენტოს საქართველოს ეროვნული სტანდარტის სტატუსის მისანიჭებლად.

აკად.წევრ-კორ. გ.გაბრიჩიძის ხელმძღვანელობით და პასუხისმგებელი რედაქტორობით დამუშავდა და საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს გადაეცა დოკუმენტი „სეისმომედეგი მშენებლობა“, რომელიც 2010 წლის 1 იანვრიდან შედის ძალაში, როგორც პროექტირების აუცილებელი ნორმატიული დოკუმენტი.

იგი არის 2009 წელს თბილისში ჩატარებული საქალაქო სემინარის ერთ-ერთი ორგანიზატორი, რომელზეც წარადგინა სეისმომედეგი მშენებლობის ახალი ეროვნული ნორმები.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გიორგი გოგიჩაიშვილი

მონოგრაფიები

1) „ავტომობილებში ელექტრომაგნიტური თავსებადობის დიაგნოსტიკისა და ანალიზის ექსპერტული

სისტემა“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 110 გვ.).

მოყვანილია ექსპერტული სისტემის დამუშავებისა და რეალიზაციის მეთოდები, რომლის დანიშნულებაა ავტომობილის დაპროექტების ადრეულ ეტაპზე მოსალოდნელი ელექტრომაგნიტური თავსებადობის პრობლემების აღმოჩენა და დამპროექტებლის დახმარება მათ აღმოფხვრაში.

2) „შეკვეთების შესრულების მიმდევრობის ოპტიმიზაციის ამოცანები“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 128 გვ.).

წარმოდგენილია კვლევის შედეგები საწარმოო პროცესების იმ კლასისათვის, რომელთა ფორმალიზაცია ხორციელდება კომბინატორული ოპტიმიზაციის მოდულებით. შემოთავაზებულია ეკონომიკურ-მათემატიკური მოდელები ისეთი ამოცანებისათვის, როცა მართვა ორიენტირებულია პროდუქციაზე პოტენციური მოთხოვნიდან.

სახელმძღვანელოები

1) „სისტემების ობიექტზე ორიენტირებული ანალიზი და დაპროექტება“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 165 გვ.).

განხილულია მართვის ავტომატიზებული სისტემების დაპროექტების თანამედროვე მეთოდები, რომლებიც საშუალებას იძლევა უფრო ეფექტურად განხორციელდეს საპრობლემო სფეროს სტრუქტურული, ქცევითი და არქიტექტურული მოდელირება.

2) „პროგრამული უზრუნველყოფის რეალიზაცია Rational Rose ინსტრუმენტის ბაზაზე“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 61 გვ.).

განხილულია ინსტრუმენტული საშუალების „Rational Rose“-ის გამოყენების საკითხები პროგრამული უზრუნველყოფის ავტომატიზებული დაპროექტებისათვის.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი დავით თავხელიძე

მონოგრაფია

„სამრეწველო რობოტების მრავალბმულიან ამძრავთა სისტემის მათემატიკური მოდელირება და დინამიკური სინთეზი“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 250 გვ., რუსულ ენაზე).

განხილულია სამრეწველო რობოტების შემსრულებელი მექანიზმებისა და მანიპულატორების მრავალბმულიანი ელექტრომექანიკური და ელექტროჰიდრავლიკური ამძრავების მათემატიკური მოდელირებისა და ოპტიმალური დინამიკური სინთეზის ამოცანები. მათემატიკური მოდელები შედგენილია ისეთი საანგარიშო სქემების საფუძველზე, სადაც გათვალისწინებულია ამძრავებისა და შემსრულებელი მექანიზმების შემადგენელი რგოლების როგორც ხისტი, ასევე დრეკადი მახასიათებლები.

სტატიები

1) „პლაზმური ჭრისათვის წყლის ორთქლის გარემოში მომუშავე პლაზმატრონი“ (ჟ. „მშენებლობა“, №2(13), თბილისი, 113-116, რუსულ ენაზე).

აღწერილია წყლის ორთქლის გარემოში მომუშავე პლაზმატრონის თვისება, რომელიც დაკავშირებულია ჭრის შედეგად ფოლადის ნაკეთობის ზედაპირული წრთობის თავიდან აცილებასთან, რაც საგრძნობლად აიოლებს მის შემდგომ მექანიკურ დამუშავებას. განსახილველია პარამეტრების ისეთი მნიშვნელობები, რომლებიც განსაზღვრავს პლაზმატრონის გამართულ მუშაობას ნაკეთობების ნახსენები ფიზიკურ-მექანიკური თვისებების უზრუნველსაყოფად.

2) „ბიმეტალით დაფარული მეტალური პროდუქციის თავისებურებების კვლევა“, (ჟ. „მშენებლობა“, №2(13), თბილისი, 37-42, ინგლისურ ენაზე).

დადგენილია ბიმეტალით დაფარული მანქანათა ნაწილების სიმტკიცისა და მედეგობის გაზრდის ფაქტორი სხვადასხვა სახის დატვირთვებისა და სრიალის სახუნის შემთხვევებში.

დასრულდა ევროკომისიის მიერ FP6 ჩარჩო პროგრამით დაფინანსებული საგრანტო პროექტი „ფერმენტირებული სასმელების წარმოების განვითარება“ (FERBEV (EC Contract № 031918). დ.თავხელიძე იყო კონსორციუმში შემავალი პარტნიორი ორგანიზაციის EWEN-Georgia-ს დირექტორი და საქართველოს კომპანიებისათვის პროექტით გათვალისწინებული თემების პასუხისმგებელი ხელმძღვანელი. პროექტით გათვალისწინებული სამუშაოების შედეგად მოხდა ქარხანა „ამალთეას“ ტექნიკური გადაიარაღება და დამუშავდა ზოგიერთი დანადგარის ახალი, პროგრესული სქემები.

აკად.წევრ-კორ. დ.თავხელიძე არჩეულ იქნა ევროპის მეცნიერებისა და ხელოვნების აკადემიის წევრად (ზალცბურგი, ავსტრია).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი თამაზ იამანიძე

სტატია

„მრავალშრიანი სხეულის დაძაბულ-დეფორმირებული მდგომარეობის შესწავლა დაწინებისას ხისტი შტამპის საზღვარზე“ („სამთო ჟურნალი“, 1(22), თბილისი, 14-15).

ანალიზურ ფუნქციათა თეორიის მეთოდების გამოყენებით განხილულია სამი შრის მქონე სხეულების დაძაბულ-დეფორმირებული მდგომარეობა მათზე ხისტი შტამპის ზემოქმედებისას. სხეულების რღვევისას დადგენილია, რომ ძაბვის ტენზორისა და გადაადგილების ვექტორის კომპონენტების წარმოდგენა შესაძლებელია სამი ჰარმონიული ფუნქციის საშუალებით. მიღებულია მათი საანგარიშო ფორმულები, რაც მაქსიმალურად

დადაბული წერტილების დადგენისა და მაქსიმალური ჩაღუნვის (დეფორმაციის) განსაზღვრის, აგრეთვე, ბზარის გავრცელების ტრაექტორიის პოვნის საშუალებას იძლევა არაერთგვაროვანი ძაბვის ველში.

შედგენილია მოდელი, რომელიც შრეების ნებისმიერი რაოდენობის მქონე სხეულების განხილვის საშუალებას იძლევა.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი პეტრე მერაბიშვილი

სტატია

„მბრუნავ ელექტროდებს შორის ელექტრული განმუხტვის პროცესების გამოკვლევა“ (თანაავტორობით; ჟ. „ენერჯია“, №11(49), თბილისი).

განხილულია მბრუნავ ელექტროდებს შორის ელექტრული განმუხტვის პროცესებთან დაკავშირებული საკითხები.

აკად.წევრ-კორ. პ.მერაბიშვილმა გამოყენებითი მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილების დავალების საფუძველზე ორგანიზება გაუკეთა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ენერგეტიკისა და ტელეკომუნიკაციის ფაკულტეტის ორ სხდომას, რომლებზეც განხილულ იქნა განყოფილებაში შემოსული გამოგონების საკითხი და მომზადდა შესაბამისი დასკვნა.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ელგუჯა მეძმარიაშვილი

მონოგრაფიები

1) „კოსმოსური კომლექსების მექანიკა“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 270 გვ., რუსულ ენაზე).

განხილულია კოსმოსური ავტონომიური თანამგზავრული კომპლექსი, აგებული 30 მეტრიანი რეფლექტორის ბაზაზე და მისი მექანიკა სტატიკური, დინამიკური და ტემპერატურული ზემოქმედებების დროს. განსაკუთრებული ადგილი აქვს დათმობილი თანამგზავრული კომპლექსის სტაბილიზაციას და რეფლექტორის გაშლას.

2) „ახალი მიდგომები სამხედრო თეორიის საკითხებისადმი“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 189 გვ.).

გადმოცემულია სრულიად განსხვავებული მიდგომები შეიარაღებული ბრძოლის სტატიკური და დინამიკური პარამეტრების მიმართ, განმარტებულია არაპირდაპირი მოქმედებების განსხვავებული ხედვა და დაზუსტებულია სამხედრო დაგეგმარების სივრცის მათემატიკური მოდელი.

სტატიები

1) „48 მეტრი მაღის მქონე გასაშლელი ხიდის კინემატიკური ანალიზი და კონსტრუქცია“ (ჟ. „მშენებლობა“, №1(12), თბილისი, 17-28).

განმარტებულია ახალი საიერიშო ხიდის კონსტრუქცია, მისი გაშლის ეტაპები სათანადო კინემატიკური ანალიზით.

2) „ომები XXI საუკუნის პირველ მეოთხედში და სამხედრო სტრატეგიის, ოპერატიული ხელოვნებისა და ტაქტიკის ურთიერთდამოკიდებულების ახალი კონფიგურაცია“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 211-216; ჟ. „მშენებლობა“, №1(12), თბილისი, 5-15).

განხილულია ახალი ტიპის ომების ბუნება, შინაარსი და, ასეთ პირობებში, ტაქტიკური ქმედებებით სტრატეგიული მიზნის მიღწევის ფორმები.

3) „დიდი გასაშლელი კოსმოსური ანტენების შექმნის ძირითადი პრინციპები“ (საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის შრომები, №2(472), თბილისი, 51-67).

ჩამოყალიბებულია პრინციპები, რომლებიც საფუძვლად უნდა დაედოს ევროპული კოსმოსური სააგენტოს მიერ ახალი 15 მეტრიანი რეფლექტორული ანტენის შექმნას.

4) „კოსმოსური ტექნიკა“ (ჟ. „მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, №4-6, თბილისი, 51-56).

განხილულია კოსმოსური ტექნიკის ზოგადი სისტემატიზაცია. საერთაშორისო სამართლის ნორმების საფუძველზე განსაზღვრულია ობიექტის ცნება. დაწვრილებითაა განხილული დიდი გასაშლელი კოსმოსური რეფლექტორული ანტენების პრინციპული სქემები და ძირითადი მოთხოვნები.

5) „თანამედროვე ომები და სტრატეგიის, ოპერატიული ხელოვნებისა და ტაქტიკის ურთიერთდამოკიდებულების ახალი ფორმები“ (ჟ. „სამხედრო თეორია“ №3(1), თბილისი, 3-11).

გაანალიზებულია სტრატეგიის, ოპერატიული ხელოვნებისა და ტაქტიკის ურთიერთდამოკიდებულების ახალი ფორმები თანამედროვე ომის პირობებში.

6) „სამხედრო დაგეგმარების სივრცის მათემატიკური მოდელი“ (ჟ. „სამხედრო თეორია“, №3(1), თბილისი, 17-23).

განხილულია სამხედრო დაგეგმარების მათემატიკური მოდელი რიცხვთა სიმრავლის თეორიის მიხედვით.

7) „პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტი“ (ჟ. „მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, №7-9, თბილისი, 13-18).

შეფასებულია პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტის შექმნის ძირითადი ეტაპები.

აკად.წევრ-კორ. ემექმარიაშვილის ხელმძღვანელობით დამთავრდა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ნაგებობების, სპეციალური სისტემებისა და საინჟინრო უზრუნველყოფის ინსტიტუტში შესრულებული შემდეგი სამუშაოები:

1) „სამხედრო გასაშლელი ხიდების ოპტიმალური ვარიანტების შერჩევა მათი სტრუქტურის, კონსტრუქციისა და მექანიკის გათვალისწინებით“;

2) „კოსმოსური გასაშლელი რეფლექტორების ოპტიმალური ვარიანტების შერჩევა მათი სტრუქტურის, ორბიტაზე ფორმათწარმოქმნისა და მექანიკური პარამეტრების მიხედვით.

მას მიღებული აქვს პატენტი „ასაწყობ-დასაშლელი ხიდი“ (NGE4814, E01D15/12).

აკად.წევრ-კორ. ემექმარიაშვილმა მოიპოვა საქართველოს სამეცნიერო ეროვნული ფონდის გრანტი „საქართველოს სამხედრო უსაფრთხოების მდგრადი განვითარებისათვის NATO-სა და მისი წევრი სახელმწიფოების ნორმატიული მასალების, კატეგორიებისა და ტერმინების მიხედვით ქართულ ენაზე სამხედრო ცნობების დადგენა და სრული, სისტემატიზებული და კლასიფიცირებული ნაშრომის შექმნა“.

აკად.წევრ-კორ. ემექმარიაშვილმა მონაწილეობა მიიღო:

– ევროპული კოსმოსური სააგენტოს სამეცნიერო კონფერენციაში „მაღალი სისტემების რეფლექტორები“ (ნორდვაიკი, ნიდერლანდების სამეფო).

– ევროპული კოსმოსური სააგენტოს (ESA) და საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაში (თბილისი) და გააკეთა 3 მოხსენება:

ა) „დიდი გასაშლელი რეფლექტორული კოსმოსური ანტენის შექმნის ძირითადი პრინციპები“;

ბ) „კარკასულ-საყრდენიანი ტრანსფორმირებადი სტრუქტურების კონსტრუირების ლოგიკა“;

გ) „ტრანსფორმირებადი გასაშლელ-დასაკეცი ხიდები“.

მის მიერ ხელისუფლებაში წარდგენილია მასალები ქვეყნის აქტუალურ საკითხებზე – საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სპეციალური დავალებები.

აკად.წევრ-კორ. ე.მექმარიაშვილის მიერ ჩატარებული სამუშაოების ბაზაზე, ევროპულმა კოსმოსურმა სააგენტომ (ESA) ჩაატარა საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია (თბილისი), რომელმაც ერთხმად აღიარა ქართული სამეცნიერო სკოლის შედეგები დიდი გასაშლელი რეფლექტორების დარგში მსოფლიოში ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად.

აკად.წევრ-კორ. ე.მექმარიაშვილი შეყვანილია მსოფლიოს უმთავრეს ბიბლიოგრაფიულ გამოცემებში, მათ შორის – Who's who in the World, 2009, USA; Who's Who in Science and Engineering, 2009, USA.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი არჩილ ფრანგიშვილი

მონოგრაფიები

1) „დიდმასშტაბიანი სისტემების კვლევის კოგნიტიური მოდელები“ (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 211 გვ.).

შემოთავაზებულია სხვადასხვა სახის დიდმასშტაბიანი ორგანიზაციული სისტემების ეფექტური მართვისა და დაგეგმვის ერთიანი კოგნიტიური მიდგომა, კვლევისა და პროგნოზირების ანალიტიკურ-იმიტაციური მოდელები სინთეზირებული სცენარების მდგრადობაზე, გადაწყვეტილებების მიღების კომპიუტერული მხარდაჭერის სქემები, საგანგებო სიტუაციებისა და

სათბობ-ენერგეტიკული კომპლექსების საკვლევი მოდელები.

2) „მუნიციპალური სისტემების მდგრადი განვითარება. პრობლემები და მოდელები“ (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 293 გვ.).

შემოთავაზებულია მუნიციპალური წარმონაქმნის ერთიანი ინფორმაციული სისტემა, რომელშიც ინდიკატორული და იმიტაციური მოდელირების სისტემები განიხილება როგორც მართვითი გადაწყვეტილების მიღების მხარდაჭერები. აღნიშნული ინტეგრაცია საშუალებას გვაძლევს ქალაქის ინფრასტრუქტურის განვითარების დამუშავებული მოდელების შედეგები აისახოს დროში ქალაქის ინდიკატორულ მაჩვენებლებზე, რაც მოდელის სისწორის დროულ კორექტირებასა და ინფრასტრუქტურის უწყვეტი განვითარების დინამიკას უწყობს ხელს.

1)-2) მონოგრაფიები განკუთვნილია მეცნიერი მუშაკების, დოქტორანტებისა და მაგისტრანტებისათვის, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან დიდმასშტაბიანი რთული ორგანიზაციული სისტემების მართვის საკითხებით.

3) „ბგერამდელი თვითმფრინავის ფრთის პროფილის ოპტიმიზაცია“ (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 114 გვ.).

დასმული და გადაწყვეტილია ბგერამდელი თვითმფრინავის ფრთის პროფილის ქვედა საზღვრის ოპტიმიზაციის ამოცანები. კერძოდ, განხილულია მოცემული ზედა საზღვრის პირობებში ოპტიმალური ქვედა საზღვრის პოვნის ამოცანები (ამწვევი ძალის კოეფიციენტის მაქსიმიზაციისა და ინტეგრალური ცთომილების ფუნქციის მინიმიზაციის პირობებში). შესწავლილია მიღებული ოპტიმალური პროფილის გარსდენის ამოცანები. შედეგები შედარებულია მიღებულ თეორი-

ულ შედეგებთან. შემუშავებულია ახალი გათვლის მეთოდი და შესაბამისი ალგორითმები ახალი ექსპერიმენტული პროფილების პარეტო-ანალიზისათვის.

4) „რაკეტის მთვარეზე რბილად დაჯდომის ოპტიმალური მართვის ამოცანა“ (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 99 გვ.).

პონტრიაგინის მაქსიმუმის პრინციპზე დაყრდნობით ჩამოყალიბებული და ამოხსნილია საფრენი აპარატის მთვარის ზედაპირზე რბილი დაჯდომის ამოცანა, კერძოდ, საწვავის ოპტიმიზაციის ამოცანა და ინტეგრატორის მქონე ინერციული ობიექტის ოპტიმალური მართვის ამოცანა. ოპტიმიზაციის შედეგად მიღებულია საფრენი აპარატის მთვარის ზედაპირზე დაშვების, დამამუხრუჭებელი ძრავის ჩართვისა და რბილი დაჯდომის დრო. აგებულია მოძრაობის ტრაექტორიები ფაზურ სიბრტყეზე სისტემის გადასაყვანად ნებისმიერი საწყისი მდგომარეობიდან კოორდინატთა სათავეში. განსაზღვრულია გადართვის მრუდი. ამოცანის ამოხსნის შედეგად მიღებული მართვის კანონი რეალიზებულია Matlab/Simulink სისტემაში ზუსტი შედეგების მიღების მიზნით. შექმნილია ვირტუალური მულტიმედია-ტრენაჟორი, რომელიც შედგება მუშაობის 2 რეჟიმისგან: „ვარჯიშის“ რეჟიმისგან (უხეში დაჯდომა) და „სამუშაოს შესრულების“ (რბილი დაჯდომა) რეჟიმისგან.

5) „ციფრული სისტემების სინთეზი, იერარქიულობა და მრავალფუნქციურობა“ (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 344 გვ.).

განხილულია ციფრული სისტემების სინთეზის საკითხები მისი აგების იერარქიულობისა და მრავალფუნქციურობის პრინციპების შეჯერებით. წარმოდგენილია ციფრული სისტემის სინთეზის მეთოდები და-

წყებული ელემენტური ბაზიდან და დამთავრებული არქიტექტურული გადაწყვეტით. ნაშრომი გაჯერებულია თეორიული დებულებების საინჟინრო რეალიზაციის საკითხებით, მასში ასახულია ავტორების მიერ ამ სფეროში მიღებული სამეცნიერო და საინჟინრო საქმიანობის შედეგები. მონოგრაფია განკუთვნილია ციფრული სისტემებისა და მოწყობილობების სფეროში მოღვაწე სპეციალისტებისათვის. იგი დახმარებას გაუწევს შესაბამისი სპეციალობის ბაკალავრიატის სტუდენტებს, მაგისტრანტებსა და დოქტორანტებს.

6) „საუბრები მეცნიერების ფილოსოფიის შესახებ“ (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 430 გვ.).

განხილულია მეცნიერების სპეციფიკა, როგორც ცოდნის სისტემა, სულიერი წარმოებისა და სოციალური ინსტიტუტის ფორმა; გაანალიზებულია მეცნიერების განვითარების კანონზომიერებები, მისი სტრუქტურა, მეცნიერული შეცნობის დონეები და მეთოდოლოგია; გამოვლენილია განსხვავებები საბუნებისმეტყველო და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა შორის, მათი ფორმირების ეტაპებისა და სათანადო მეთოდების თავისებურებები; ნახვენებია, თუ როგორ წყდება მოცემული პრობლემები მეცნიერების თანამედროვე დასავლეთელი ფილოსოფოსების მიერ. მონოგრაფია განკუთვნილია მაგისტრანტებისა და დოქტორანტებისათვის, მეცნიერების ისტორიის, ფილოსოფიისა და მეთოდოლოგიის პრობლემებით დაინტერესებული მკითხველისათვის.

სახელმძღვანელო

„ორგანიზაციული ინტელექტუალური სისტემები: მოდელირება, დაპროექტება, ოპერაციათა კვლევა“ (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 239 გვ.).

განხილულია ორგანიზაციული ინტელექტუალური სისტემების აგების თეორიული საფუძვლები, კლასიფიკაცია, არქიტექტურა, პროექტირების ეტაპები და ინსტრუმენტული საშუალებები. შემოთავაზებულია ბიზნეს-სისტემების ქცევის სცენარული მიდგომის მეთოდოლოგია. საილუსტრაციო მაგალითები განხილულია სხვადასხვა საგნობრივი სფეროდან. სახელმძღვანელო განკუთვნილია მაგისტრანტების, დოქტორანტებისა და ამ საკითხებით დაინტერესებული სპეციალისტებისთვის.

სტატები

1) „პირველი საჭიროების საქონელზე აუიოტაჟური მოთხოვნის დინამიკის მათემატიკური მოდელირება პერიოდული PR-გამდიზიანებლის მოქმედებისას“ (თანაავტორობით; საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის შრომათა კრებული „ავტომატიზებული მართვის სისტემები“, №1(7), 14-22, თბილისი).

აგებულია პირველადი საჭიროების საქონელზე ხალხის მასის აუიოტაჟური მოთხოვნის დინამიკის მათემატიკური მოდელი პერიოდული PR-გამდიზიანებლის მოქმედების პირობებში. მიღებულია ამოცანის ზუსტი ანალიზური ამონახსნი. პროგრამული პაკეტის – Mathcad 2001 Pro-ს ბაზაზე გათვლილია ხალხის მშვიდი მასის, პირველადი მოთხოვნების საქონელზე დაუკმაყოფილებელ, აუიოტაჟური მოთხოვნის მქონე ბრბოში – აგზნებულ მასაში გადასვლის დინამიკა გამდიზიანებლის სიხშირესა და ამპლიტუდაზე დამოკიდებულებით.

2) „არასტაციონარული წყლის მოხმარების პროცესის ანალიზის ერთიანი მეთოდიკა პარამეტრული და არაპარამეტრული მათემატიკის კრიტერიუმების გამოყენებით“ (თანაავტორობით; ჟ. „საქართველოს საინჟინრო სიახლენი“, №1(49), 80-85, თბილისი).

განხილულია წყლის მოხმარების არასტაციონარული პროცესის კვლევის ერთიანი მეთოდოლოგია პარამეტრული და არაპარამეტრული სტატისტიკის მათემატიკური აპარატის კრიტერიუმების გამოყენებით. შემოთავაზებულია კვლევის წარმოების ბლოკ-სქემა და განხილულია რიცხვითი მაგალითები.

3) „ბგერამდელი თვითმფრინავის ფრთის პროფილის ქვედა საზღვრის ოპტიმიზაცია პარეტო-ანალიზის საფუძველზე“ (თანაავტორობით; საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის შრომათა კრებული „მართვის ავტომატიზებული სისტემები“, №2(7), 22-25, თბილისი).

მოყვანილია ბგერამდელი თვითმფრინავის ფრთის პროფილის ქვედა საზღვრის ოპტიმიზაციის ამოცანის ამოხსნა პარეტო-ანალიზის საფუძველზე. კომპრომისული ამონახსნის საძიებლად ნაპოვნია პარეტო-ოპტიმალური სიმრავლე, რის გამოც მოცემული ამოცანა გათვლილია 16-ჯერ ($\lambda_i, i=1,16$). ამოცანის ფიზიკური აზრიდან გამომდინარე მიღებული თექვსმეტი ვარიანტიდან ამორჩეულია საუკეთესო კომპრომისული ვარიანტი. მოცემულია ამ ვარიანტის შედეგად მიღებული პროფილი.

აკად.წევრ-კორ. ა.ფრანგიშვილს თანაავტორობითან ერთად მიღებული აქვს 3 პატენტი გამოგონებებზე:

– „საწარმოო ჩამდინარე წყლების სრული ბიოლოგიური გამწმენდი ნაგებობებისა და ორგანული ნარჩენების გადამამუშავებელი ბიოენერგეტიკული დანადგარის განთავსების პრინციპული სქემა“ („საქპატენტის“ მოწმობა 3626).

– „მცურავი კონსტრუქცია ტალღების მადემპფერებელი მოწყობილობით“ (P 4739).

– „ბიოდანადგარი“ (U 1481).

აკად.წევრ-კორ. ა.ფრანგიშვილს მოპოვებული აქვს:

– საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტი „საგანგებო სიტუაციებში მართვითი გადაწყვეტილებების მიღების მხარდამჭერი კომპიუტერული მეთოდებისა და მოდელების დამუშავება“ (GNSF/ST08/8-367).

– ორი საზღვაგარეთული გრანტი:

ა) „ენერგეტიკის სექტორში საგანგებო სიტუაციების მართვის სამოქმედო გეგმისა და შესაბამისი ნორმატიული ბაზის შემუშავება“ (USAID, ECI-GA-28);

ბ) „ენერგეტიკის სექტორის შესაძლებლობების გაუმჯობესების პროექტი (TECI). ენერგეტიკულ სექტორში საგანგებო სიტუაციების მართვა“ (USAID).

აკად.წევრ-კორ. ა.ფრანგიშვილი არჩეულ იქნა ევროპის მეცნიერებისა და ხელოვნების აკადემიის წევრად (ზალცბურგი, ავსტრია).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი რამაზ ხუროძე

მონოგრაფია

„სისტემური რეგულაციები და სისტემური ოპტიმიზაცია“ (თანაავტორობით; Nova science publishers, inc, ნიუ-იორკი, აშშ, 200 გვ., ინგლისურ ენაზე).

განხილულია სისტემური ოპტიმიზაციის განაწილებულ ქსელებში გადაწყვეტილებების მიღების ზოგადსისტემური კანონზომიერებები და პრობლემები.

სტატიები

1) „სახეთა გამოცნობის სანდოობის წინასწარი განსაზღვრა კლასტერული დაყოფის მათემატიკური ნეირონული ქსელების მეთოდის გამოყენებით“ (თანაავტორობით; International Journal on Computer Science and Engineering, v.1(3). 196-198, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია სანდოობის პრობლემა სახეთა გამოცნობის ექპერიმენტების რეალიზაციის დროს, რაც გარკვეულ სიძნელეებთანაა დაკავშირებული. სახეთა

გამოცნობის სანდოობის შეფასებისათვის გამოყენებულია კლასტერული პროცესი.

2) „ჩანაცვლებებისა და აღდგენათა რიგების მომსახურების პრიორიტეტული სისტემის ანალიზი“ (თანაავტორებით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 37-40, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ჩანაცვლებებისა და აღდგენათა რიგების მომსახურების სისტემა ჩანაცვლებების მომსახურების აბსოლუტური პრიორიტეტით. ჩანაცვლებისა და აღდგენის დრო ექსპონენციალურად განაწილებული შემთხვევითი სიდიდეებია. ორგანოზომილებიანი შემთხვევითი პროცესისათვის აგებულია გრაფიკული სქემა, საიდანაც უშუალოდ ჩაწერილია სისტემის ფინალური მდგომარეობის ამსახველი წრფივ ალგებრულ განტოლებათა სისტემა. შემოთავაზებული გრაფიკული სქემის დახმარებით, ცხადი სახით, მიღებულია სისტემის მდგომარეობათა ფინალური ალბათობების გამოსათვლელი ფორმულები.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ლევან ჯაფარიძე

აკად.წევრ-კორ. ლ.ჯაფარიძის ხელმძღვანელობით გრიგოლ წულუკიძის სამთო ინსტიტუტში შესრულდა სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოები:

– „ბუნებრივი და ტექნოგენური მიწისქვეშა ნაგებობების საექსპლუატაციო მოთხოვნების ზღვრულ მდგომარეობებზე გაანგარიშების მეთოდების შექმნა“;

– „წყალტუბოს რაიონში, ყუმისთავის მღვიმის ექსპლუატაციისათვის საშიშ უბნებში უსაფრთხოების უზრუნველმყოფი საინჟინრო ღონისძიებების დამუშავება-დაპროექტება. მღვიმის ქანების ფიზიკურ-მექანიკური თვისებების აღდგენა“ („ქართუ მენეჯმენტთან“ და „ასოციაცია ატუსთან“ ხელშეკრულებით).

საანგარიშო წელს ჩატარდა განყოფილების 16 საერთო კრება. განყოფილებასთან შეიქმნა საინჟინრო პრობლემების, ენერგეტიკისა და მართვის თეორიის დარგობრივი კომისია (თავმჯ. აკად. მ.სალუქვაძე), რომელიც შედგება 11 ქვეკომისიისაგან.

განყოფილებამ აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებად აირჩია ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორები გ.გოგიჩაიშვილი (სამრეწველო და სამოქალაქო მშენებლობის ტექნოლოგია და ორგანიზაცია, ნავთობისა და გაზის ტექნოლოგიები, მართვის სისტემები) და დ.თავხელიძე (გამოყენებითი მექანიკა, მანქანათმშენებლობა, ტექნიკის ისტორია).

განყოფილებამ სარეცენზიოდ გადასცა და შემდეგ საერთო კრებებზე დადებითად შეაფასა 11 სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულების სამეცნიერო მუშაობის 2008 წლის ანგარიშები და 2009 წლის სამუშაო გეგმები.

საერთო კრებაზე განხილულ იქნა მოქალაქეთა რამდენიმე წერილი და გაკეთდა საექსპერტო დასკვნა გამოგონებებთან დაკავშირებით.

ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება

ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებულ იყო 11 წევრი, მათ შორის 6 აკადემიკოსი და 5 წევრ-კორესპონდენტი.

განყოფილების წევრებმა 2009 წელს გამოაქვეყნეს 2 მონოგრაფია, 2 სახელმძღვანელო და 52 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი თეიმურაზ ანდრონიკაშვილი

სტატიები

1) „თხევადი არის გასაუწყლოებლად გამოყენებულ ზოგიერთი სინთეზური ცეოლითის დახასიათება“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №1, 62-64, რუსულ ენაზე).

განხილულია მცირე ტენშემცველობის თხევადი არეების გასაუწყლოებლად გამოყენებული ზოგიერთი სინთეზური ცეოლითის ფიზიკურ-ქიმიური, სტრუქტურული და ადსორბციული თვისებები. ნაჩვენებია, რომ სხვადასხვა თხევადი სისტემის გაშრობის პროცესში შედარებით პერსპექტიულია სინთეზური ტიპის ცეოლითი – ერიონიტი.

2) „ცეოლითების გამოყენება სამაცივრო ზეთების ღრმა გაშრობისათვის“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №2, 179-185, რუსულ ენაზე).

განხილულია კომპრესორული ზეთების ღრმა გაშრობის პროცესებში როგორც სინთეზური, ასევე ბუნებრივი ცეოლითების გამოყენების ზოგიერთი ასპექტი.

3) „ცეოლითები ორგანული გამსხნელებისა და ნავთობპროდუქტების გაუწყლოების პროცესებში“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №3, 325-330, რუსულ ენაზე).

განხილულია ორგანული გამსხნელებისა და ნავთობპროდუქტების გაუწყლოების პროცესებში სინთეზური და ბუნებრივი ცეოლითების გამოყენების ზოგიერთი ასპექტი. სხვადასხვა ნავთობპროდუქტების თხევადფაზური გაშრობის პროცესებში ცეოლითების შე-

საძლებლობის კვლევებმა აჩვენა მათი გამოყენების მიზანშეწონილობა და პერსპექტიულობა.

4) „ცეოლითების გავლენა ზოგიერთი ბოსტნეული კულტურისა და ხორბლის თესლის თესვის ხარისხზე“ (თანაავტორობით; ქ. *Annals of Agrarian Science*, ტ. 7, №1, 16-18, ინგლისურ ენაზე).

ლაბორატორიულ პირობებში გამოკვლეულია სედიმენტაციური წარმოშობის ბუნებრივი ცეოლითების, კერძოდ, საქართველოს სხვადასხვა ადგილმდებარეობის ანაღციმ-, კლინოპტილოლით-, ლომონტიტ-, მორდენიტ- და ფილიპსიტშემცველი მთის ქანების, აგრეთვე, შესაძარებლად CaA ტიპის სინთეზური ცეოლითების, როგორც ეტალონის გავლენა ისეთი ბოსტნეული კულტურების, როგორებიცაა ისპანახი, წიწმატი, მწვანე სალათი, აგრეთვე, მარცვლოვანი კულტურის – ხორბლის თესვის ხარისხზე (ენერგიასა და ერთიან ზრდაზე, აღმოცენებაზე, მცენარის აღმოცენების სიმაღლეზე).

5) „ცეოლითშემცველი სუბსტრატები – ახალი გზა მემცენარეობიდან მცენარეთა წარმოებისაკენ“ (თანაავტორობით; ქ. *Annals of Agrarian Science*, №4, 1-33, რუსულ ენაზე).

ნაჩვენებია, რომ ბუნებრივი ცეოლითების გამოყენება სხვადასხვა წარმოშობის სასათბურო ნიადაგების შემადგენლობაში მნიშვნელოვანწილად ამაღლებს მათ ეფექტურობას კულტურული მცენარეების ზრდის პროცესებში.

6) „ბუნებრივი ცეოლითების ზოგიერთი ძირითადი საბადო. I ნაწილი: საზღვარგარეთის სედიმენტაციური წარმოშობის ცეოლითების საბადოები“ (თანაავტორობით; ქ. *Georgian Engineering News*, ტ. 50, №2, 105-111, რუსულ ენაზე).

განხილულია სხვადასხვა ქვეყნებში ცეოლითის შემცველი სედიმენტაციური ქანების კომერციული საბადოები. მოცემულია მათი დახასიათება, განხილულია ამ საბადოების კომერციული დამუშავების შესაძლებლობები.

7) „ტრანსფორმატორული ზეთების გაუწყლობა სინთეზური და ბუნებრივი ცეოლითებით“ (თანაავტორობით; ქ. Georgian Engineering News, ტ. 50, №2, 132-135, რუსულ ენაზე).

განხილულია ბუნებრივი და სინთეზური ცეოლითების გამოყენების შესაძლებლობები ტრანსფორმატორული ზეთების გაუწყლობისათვის. ასეთი გაუწყლობა ზრდის ზეთის მუშაობის ხანგრძლივობას და უზრუნველყოფს მის ეფექტურ მუშაობას.

8) „ნიადაგში კლინოპტილოლითშემცველი ტუფების ეფექტურობის გავლენა ყურძნის ზოგიერთი ჯიშის ღვინომასალაზე“ (თანაავტორობით; ქ. Annals of Agrarian Science, ტ. 7, №3, 16-19, ინგლისურ ენაზე).

დადგენილია ვენახის ნიადაგში ბუნებრივი ცეოლითის – კლინოპტილოლითშემცველი ტუფისა და მის საფუძველზე მომზადებული ორგანო-ცეოლითური (ნაკელი) სასუქის დადებითი ეფექტის გავლენა ყურძნის ზოგიერთი ჯიშის მოსავლიანობაზე (ექსპერიმენტის მეორე წელი). ნაპოვნია, რომ ამ მინერალის მოქმედებით ყურძნის მოსავლიანობა საშუალოდ იზრდება 1.3-ჯერ, ხოლო ორგანო-ცეოლითური სასუქის მოქმედებისას კი – 2,0-2,3-ჯერ, მინერალური სასუქის გარეშე, სუფთა ნიადაგზე (აბსოლუტური ფონი) გაზრდილ კულტურასთან შედარებით. მინერალის მოქმედების პერიოდში ყურძნის წვენი ხარისხობრივი მაჩვენებლები (შაქრიანობა, მჟავიანობა, სიმკვრივე) პრაქტიკულად იდენტურია ექსპერიმენტის პირველი წლის მონაცემებთან.

9) „ბუნებრივი ცვლილებების ზოგიერთი ძირითადი საბადო. II ნაწილი: ყოფილი საბჭოთა კავშირის სედიმენტაციური წარმოშობის ცვლილებების საბადოები“ (თანაავტორობით; ქ. Georgian Engineering News, ტ. 50, №2, 107-116, რუსულ ენაზე).

განხილულია ყოფილი სსრკ-ს ტერიტორიაზე არსებული ცვლითშემცველი დანალექი ქანების საბადოები. მოცემულია მათი დახასიათებები და განხილულია კომერციული ექსპლუატაციის შესაძლებლობები.

10) „ბუნებრივი ცვლილებების გამოყენება სამკურნალო მიზნებისათვის“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 158-167, ინგლისურ ენაზე).

სტატიაში განხილულია ბუნებრივი ცვლილებების (კერძოდ, კლინოპტილოლითის შემცველი სხვადასხვა წარმოშობის ტუფების) ზეგავლენა ცოცხალ ორგანიზმზე, როგორც ადამიანზე, ასევე სხვადასხვა ცხოველზე. ნაჩვენებია, რომ ბუნებრივი ცვლილებები უვნებელია, მათ აქვთ მეტაბოლიზმის მანორმალიზებელი, ბაქტერიციდული, იმუნომასტიმულირებელი და ანტიოქსიდაციური თვისებები. ისინი ხელს უწყობენ მრავალი დაავადებისა და დარღვევით განპირობებული ავადობისა და სიკვდილიანობის შემცირებას მსხვილფეხა და წვრილფეხა ცხოველებში, აგრეთვე ფრინველებში, რაც მეცხოველეობაში მათი ფართო გამოყენების სასარგებლოდ შეტყვევებს. ცვლილებები წარმატებით გამოიყენება ადამიანთა სამკურნალოდაც, განსაკუთრებით საჭმლის მომნელებელი სისტემის პათოლოგიის შემთხვევაში. დადგენილია, რომ ცვლილებები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მედიცინასა და ვეტერინარიაში როგორც კვების ბიოლოგიურად აქტიური დანამატები, წამლები, წამლის შემცველები, დამხმარე საშუალებები კიბოს საწინააღმდეგო მკურნალობისას და ანტიმიკრობული აგენტები. მონაცემები ადასტურებს შემ-

დგომი კვლევის მიზანშეწონილობას ბუნებრივი ცეოლითების ბიოლოგიური და სამკურნალო ეფექტების დასადგენად.

2009 წელს მოიპოვა STCU-ს გრანტი №4294 „კონტროლირებადი გამოთავისუფლებული სასუქები იონმიმოცვლითი და პოლიმერიზებული კომპოზიციების ბაზაზე“.

აკად.წევრ-კორ. თ.ანდრონიკაშვილმა სამეცნიერო კონფერენციებსა და სესიებზე წარადგინა მოხსენებები:

– „სხვადასხვა კლასის ნაერთების აირ-ქრომატოგრაფიული შეკავების ბუნება აირ-თხევად ქრომატოგრაფიაში“ (თანაავტორობით; XIII სრულიად რუსეთის სიმპოზიუმი “Актуальные проблемы теории адсорбции, пористости и адсорбционной селективности”, მოსკოვი-კლიაზმა, რფ).

– „ზოგიერთი ორგანული გამხსნელისა და ნავთობპროდუქტის გაუწყლოება ცეოლითების საშუალებით“ (თანაავტორობით; მამედალიევის სახელობის VII საერთაშორისო ნავთობქიმიური კონფერენცია, ბაქო, აზერბაიჯანი).

აკად. თ.ანდრონიკაშვილის ხელმძღვანელობით შესრულებულია ერთი სადისერტაციო ნაშრომი დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად.

აკადემიკოსი ირაკლი ჟორდანიას

მონოგრაფია

„შიდა ქართლის ბუნებრივი რესურსები და მათი გამოყენების პერსპექტივები“ (თანაავტორობით; საქართველოს საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრი, თბილისი, 17,5 ნ.თ.).

მოცემულია შიდა ქართლის და მისი ადმინისტრაციული რაიონების სასარგებლო წიაღისეულის, ენერგეტიკული, მიწის, წყლის, ტყის, ბუნებრივ-რეკრეაცი-

ული და შრომითი რესურსების თანამედროვე მდგომარეობის შეფასება და მათი რაციონალური, კომპლექსური გამოყენების პერსპექტივები.

აკად. ი.ჟორდანიას, როგორც საქართველოს საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე, ხელმძღვანელობდა ცენტრის სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობას.

ხელისუფლებაში წარდგენილია მონოგრაფიული ნაშრომები ქვეყნის ბუნებრივი რესურსების (სასარგებლო წიაღისეულის, ენერგეტიკული, მიწის, წყლის, ტყის, ბუნებრივ-რეკრეაციული) რაციონალურად გამოყენების პრობლემებზე რეგიონების მიხედვით.

აკად. ი.ჟორდანიას ხელმძღვანელობით ფერდინანდ თავაძის მეტალურგიისა და მასალათმცოდნეობის ინსტიტუტში დამთავრებულია ერთი სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაო, აგრეთვე, ჩატარდა საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნიკური სემინარი „მაგისტრალური მილსადენების შედუღების პროცესები და ტექნოლოგია“, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო მოხსენებით „მილსადენების ექსპლუატაციის ხანგრძლივობის საკითხები“.

იგი მონაწილეობდა საქართველოს საინჟინრო აკადემიის მიერ ორგანიზებულ კონფერენციებსა და სემინარებში. არის საქართველოს შემდუღებელთა ასოციაციის ხელმძღვანელი.

აკადემიკოსი ეთერ ქემერტელიძე

სტატიები

1) „სტეროიდული გლიკოზიდები **Ruscus colchicus**-ის ფოთლებიდან: გამოყოფა და სტრუქტურების გაშიფვრა წინასწარი სითხური ქრომატოგრაფია-ელექტროგამფრქვევი იონიზაციის ერთობლიობით მას-სპექტრომეტრიით“ (თანაავტორობით; *Phytochemistry*, 70, 2078-

2088, ამსტერდამი, ნიდერლანდების სამეფო, ინგლისურ ენაზე).

HPLC-ESIMS მეთოდით *Ruscus colchicus*-ის ფოთლების სპირტიანი ექსტრაქტიდან გამოყოფილია და ვრცელი ერთ- და ორგანზომილებიანი 1D და 2D NMR-სპექტრული ანალიზით დახასიათებულია 22 სტეროიდული გლიკოზიდი. მათგან 16 ახალი ორგანული ნივთიერებაა: 13 ფუროსტანოლი, 2 სპიროსტანოლი და ერთი ქოლესტანოლური გლიკოზიდი.

Ruscus colchicus-ის ფოთლებში ძირითად კლასს ფუროსტანოლები წარმოადგენენ, მაშინ როდესაც *Ruscus*-ის გვარის სხვა სახეობებში დომინირებადი სპიროსტანოლებია. ყურადღებას იპყრობს სულფულირებული სტეროიდების დიდი რაოდენობა – 6 ფურო-, 2 სპირო- და ერთი ქოლესტანოლური გლიკოზიდი. ქოლესტანოლური გლიკოზიდი პირველადაა აღმოჩენილი *Ruscus*-ის გვარის სახეობებში. გამოყოფილ ქოლესტანს ასეთი სტრუქტურა აქვს მიკუთვნებული: (22S) – 16-O-β-D-გლუკოპირანოზიდ-3-სულფო-ქოლესტ-5-ენ-1β, 3β, 16β, 22-ტეტროლ 1-O-[α-L-რამნოპირანოზიდ-(1→2)-0-β-D-ქსილოპირანოზიდ. *Ruscus*-ის გვარის სახეობებიდან ფოთლების სტეროიდების გამოკვლევა პირველადაა ჩატარებული.

2) „საქართველოში ინტროდუცირებული *Yucca gloriosa* L სტეროიდული ნივთიერებები და მათი გამოყენება” (თანაავტორობით; Химико-фармацевтический журнал, 1, 27-29, რუსულ ენაზე).

მოცემულია მცენარე *Yucca gloriosa*-ზე შემხმარი ფოთლების ქიმიური შედგენილობა და მათი გამოყენების საკითხი. *Yucca gloriosa*-ს ბუჩქის ქვედა იარუსის ფოთლები მესამე-მეოთხე წელს ხმება, ისინი, რომლებიც პროფილაქტიკური მოვლის დროს იჭრება და გამოუყენებელი რჩება. ნაჩვენებია, რომ ცოცხალი

ფოთლები სტეროიდულ გლიკოზიდებს, ძირითადად, ფუროსტანოლური ფორმით შეიცავენ, ხოლო შემხმარ ფოთლებში მხოლოდ სპიროსტანოლებია. ახსნილია ამ მოვლენის კანონზომიერება.

HPLC/MS ანალიზით მცენარეზე შემხმარ ფოთლებში 10 სპიროსტანოლური გლიკოზიდის არსებობაა დადგენილი. გამოყოფილი და დახასიათებულია 5, მათ შორის, ორი ახალი ორგანული ნივთიერება აღმოჩნდა შემდეგი ქიმიური სტრუქტურებით: ა) 3-0- α -L-რამნოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 4)-0- β -D-ქსილოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 3)-[0- β -D-გლუკოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 2)]-0- β -D-გლუკოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 4)-0- β -D-გალაქტოპირანოზიდ 25R-5 α , სპიროსტან 3 β -ოლი; ბ) 3-0- α -L-რამნოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 4)-0- β -D-ქსილოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 3)-[0- β -D-გლუკოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 2)]-0- β -D-გლუკოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 2)]-0- β -D-გლუკოპირანოზიდ-(1 \rightarrow 4)]-გალაქტოპირანოზიდ 25R-5 α , სპიროსტან 3 β -ოლი.

ნედლ ფოთლებში დადგენილია ყველა სპიროსტანის შესაბამისი ფუროსტანოლური გლიკოზიდის არსებობა.

შემხმარი ფოთლებიდან გამოყოფილი სპიროსტანოლური გლიკოზიდების ჯამი მაღალ ფუნგიციდურ აქტივობას ამჟღავნებს საფუარი და დერმატოფიტული სოკოების მიმართ. მათგან მომზადებულია მზა სამკურნალო ფორმა 1%-ანი მაღამოს სახით სახელწოდებით „გლორიოფუცინი“. პრეპარატი რეკომენდებულია კლინიკური აპრობაციისათვის კანის სოკოვანი დაავადებების დროს.

3) „*Helleborus caucasicus*-ის ფოთლების სტეროიდული ნივთიერებები“ (თანაავტორობით; ქ. Химия природных соединений, 6, 771-772, რუსულ ენაზე).

Helleborus-ის გვარის მცენარეთა მიწისქვეშა ნაწილები სხვადასხვა ქიმიური ჯგუფის სტეროიდებით

მდიდარი ნედლეულია. მათი ქიმიური და ფარმაკოლოგიური გამოკვლევა მრავალ ქვეყანაში ინტენსიურად მიმდინარეობს, მაგრამ მიწისზედა ნაწილები – ფოთლები და ყვავილები, რომლებიც მცენარის საერთო მასის 25-27%-ს შეადგენენ, ყურადღების გარეშეა დარჩენილი.

საქართველოში ფართოდ გავრცელებული კავკასიის ენდემური სახეობის *Helleborus caucasicus*-ის ფოთლებიდან 10%-მდე სტეროიდების ჯგამია გამოყოფილი, რომელშიც LC/MS სპექტრული ანალიზით 30-ზე მეტი ნივთიერების შემცველობაა დადგენილი. გამოყოფილი და დახასიათებულია ეკდისტეროიდი – 20 ჰიდროქსი-ეკდიზონი და უჯერი ფუროსტანოლური გლიკოზიდი შემდეგი სტრუქტურული ფორმულით: 1 β ,3 β ,11 α , ტრი-ჰიდროქსიფუროსტ-5(6), 25(27), 20(22)-ენ-26-0- β -D- გლუკოპირანოზიდი. ეს ფუროსტანოლი ახალი ორგანული ნივთიერებაა, რომელიც ავტორთა მიერ ადრე პირველად იყო გამოყოფილი ამ მცენარის მიწისქვეშა ნაწილებიდან და მას „კავკაზიკოზიდი A“ ეწოდა.

4) „ზოგიერთი სტეროიდული წარმოებულები ტიგოგენინის საფუძველზე: სინთეზი და ანტიმიკრობული აქტივობა“ (თანაავტორობით; უ. Химия природных соединений, 3, 332-334, რუსულ ენაზე).

სტეროიდული საპოგენინ-ტიგოგენინისაგან სინთეზირებულია 5 α რიგის სტეროიდული ნივთიერებები: საწყისი კეტოსტეროიდები, სტეროიდული ჰიდრაზონები, H-ნიტრობენზოლის მუავასა და M-ბრომბენზოლის მუავას ჰიდრაზიდები, ამინოსტეროიდები და სხვ. სინთეზირებულ ნივთიერებათა სტრუქტურები დადგენილია იწ-, MS, ¹H და ¹³C NMR სპექტრული ანალიზებით. ანტიმიკრობული აქტივობა შეფასებულია *Mycobacterium tuberculosis* H37 R_v შტამების მიმართ *in vitro* (Microplate Almaz Blue Assay) ცდებში BACTEG 12B არემში

იზონიაზიდთან პარალელურად. ზოგიერთი სინთეზირებული სტეროიდი მაღალ (92-98%) ანტიბაქტერიულ მოქმედებას ამჟღავნებს.

5) „ტრიტერპენული გლიკოზიდები *Leontice smirnovii*-ს ბოლქვებიდან” (თანაავტორობით; ქ. Химия природных соединений, 3, 382-383, ინგლისურ ენაზე).

საქართველოს ენდემური მცენარის *Leontice smirnovii*-ს ბოლქვებიდან გამოყოფილია 20%-მდე ტრიტერპენული გლიკოზიდების ჯამი. იზოლირებულია ოთხი ინდივიდუალური გლიკოზიდი – ე.წ. „ლეონტიცინები D, F, H, K.” სტრუქტურები დადგენილია გლიკოზიდებისა და მათი ჰიდროლიზის პროდუქტების ფიზიკურ-ქიმიური თვისებების შესწავლით, ^1H და ^{13}C NMR, კომბინირებული TOCSY, COSY, HSQC და HMBC ექსპერიმენტებით. ლეონტიცინები იდენტიფიცირებულნი არიან, როგორც სხვა მცენარეებიდან ადრე გამოყოფილი, ლიტერატურაში აღწერილი გლიკოზიდები – ლეონტიცინი D – ტრიფოზოლი B; F-ანპუიენოზიდი; H-ჰედარაკოლხიზიდი E; K-ლეონტიცინი G.

6) „*Alnus barbata* C.A.Mey გირჩების ბიოლოგიური აქტივობა” (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, 1, 75-77, რუსულ ენაზე).

დადგენილია *Alnus barbata*-ს ჩვეულებრივი მურყანის გირჩებში კონდენსირებული და ჰიდროლიზებადი ტანიდების არსებობა. გამოყოფილია მათი ძირითადი კომპონენტი – პენტაგალილგლუკოზა. მცენარის გირჩების ექსტრაქტი ფილტვის კარცინომისა და ადამიანის სწორი ნაწლავის ადენოკარცინომის უჯრედებისადმი ციტოსტატიკურ მოქმედებას ამჟღავნებს, *Staphylococcus aureus*-ი შტამების მიმართ ძლიერი ანტიბაქტერიული თვისებით ხასიათდება, შედარებითი ანტიოქსიდანტური აქტივობით მნიშვნელოვნად აჭარბებს ცნობილ ანტი-

ოქსიდანტებს – α -ტოკოფეროლს და ეთილენდიამინო-ტეტრაამარმჟავას (EDTA), ფონურ კონცენტრაციაზე უფრო დაბალ მაჩვენებლებამდე აქვეითებს მალონდი-ალდეჰიდის (MDA) რაოდენობას, 2'7'-დიქლოროფლუორ-ესცინის დიაცეტატის (DCFH-DA) კონტროლთან ანა-ლიზის პირობებში 94-97%-ით იწვევს თავისუფალი რადიკალების ინჰიბირებას.

7) „სუფთა“ კვალიფიკაციის ტანინის მიღება“ (თანაავტორობით; იოველ ქუთათელაძის ფარმაცოქიმიის ინსტიტუტის შრომათა კრებული, 1(17), 71-77, რუსულ ენაზე).

სამეცნიერო კვლევებისა და ზოგიერთი ბუნებრივი ნივთიერების ანალიზის დროს, აგრეთვე, ფერმენტული და იშვიათი მეტალების წარმოებაში განსაკუთრებული სისუფთავის ტანინი იხმარება. მოდელური სისტემების გამოყენებით შემუშავებულია სამედიცინო ტანინის გასუფთავების მეთოდი.

ინცვლითი ქრომატოგრაფირებით სისტემაში KY-2 (H^+ ფორმა), ЭДЭ-10П (OH^- ფორმა), UA-2 (Cl^- ფორმა) მიღებულია ძირითადი ნივთიერების არანაკლებ 96%-ის შემცველი „სუფთა“ კვალიფიკაციის ტანინი. იგი შეტანილია სუფთა ქიმიური რეაქტივებისა და ბიოქიმიური პრეპარატების ნომენკლატურაში. „სუფთა კვალიფიკაციის ტანინის“ გამოშვება ორგანიზებული იყო იოველ ქუთათელაძის ფარმაცოქიმიის ინსტიტუტის ექსპერიმენტულ-საწარმოო ბაზაზე.

8) „სამკურნალო პრეპარატები მცენარეული ფენოლური ნივთიერებების საფუძველზე“ (თანაავტორობით; *Planta Medica*, 75, 960 Stuttgart – NewYork, ინგლისურ ენაზე).

მცენარე *Astragalus falcatus*-დან გამოყოფილ ინდივიდუალურ ფლაკონოდ გლიკოზიდ რობინინისაგან (კემფეროლ-3-O- β -D-რობინოზილ-7-O-- α -L-რამნოპირანო-

ზიდი) მომზადებულია ჰიპოაზოტემიური პრეპარატი „ფლარონინი“ ტაბლეტების სახით. ფლარონინი აძლიერებს თირკმლის მიერ აზოტის გამოყოფის ფუნქციას, აქვეითებს სისხლში ნარჩენი აზოტის, შარდოვანას, კრეატინინის რაოდენობას, აძლიერებს დიურეზს. ფლარონინი წარმატებით იხმარება მედიცინაში პიელონეფრიტით და სხვა დაავადებებით გამოწვეული თირკმლის ქრონიკული უკმარისობის დროს.

კავკასიის ენდემური რელიქტური მცენარის *Rhododendron ungerii*-ს ფოთლების ფენოლური ნივთიერებები, რომელიც ფლავონოიდების, კატექინებისა და ანთოციანებისაგან შედგება, ჰერპესის ვირუსის სრულ ინჰიბირებას იწვევს. მათგან შექმნილია პრეპარატი „როდოპესი“ 5%-იანი მაღამოს სახით. როდოპესი მაღალი თერაპევტული ეფექტურობით გამოირჩევა და წარმატებით გამოიყენება დერმატოლოგიაში, გინეკოლოგიაში და სტომატოლოგიაში ყველა სახის ჰერპესული დაავადების შემთხვევაში.

Saturea hortensis ფოთლებიდან და ყვავილებიდან მომზადებულია პრეპარატი „სატურინი“ კაფსულებში. იგი ფლავონოიდებისა და ფენილპროპანოიდებისაგან, ძირითადად, ლუტეოლინის გლიკოზიდების, როზმარინისა და ქლოროგენინის მჟავებისაგან შედგება. სატურინი მნიშვნელოვნად აქვეითებს სისხლში შაქრის რაოდენობას და იხმარება როგორც ბიოლოგიურად აქტიური კვების დანამატი მსუბუქი და საშუალო სიმძიმის ინსულინდამოუკიდებელი დიაბეტის დროს.

აკად. ე.ქემერტელიძის ხელმძღვანელობით იოველ ქუთათელაძის ფარმაკოქიმიის ინსტიტუტში დამთავრდა სამეცნიერო-კვლევითი თემა „მცენარეთა ფიტოქიმიური შესწავლა ბიოლოგიურად აქტიურ ცალკეული ქიმიური კლასის ნივთიერებებზე“.

2009 წელს იგი მონაწილეობდა შემდეგი საერთაშორისო კონფერენციების მუშაობაში და გააკეთა მოხსენებები:

– „სამკურნალო პრეპარატები ფენოლური ნივთიერებების საფუძველზე“ (თანაავტორობით; 57-ე საერთაშორისო კონგრესი და სამკურნალო მცენარეთა და ბუნებრივი პროდუქტების შემსწავლელი საზოგადოების ყოველწლიური შეკრება, ჟენევა, შვეიცარია);

– „ახალი სცილბენები *Yucca gloriosa*-დან და მათი ბიოლოგიური აქტივობა“ (თანაავტორობით; ფენოლური ნივთიერებათა VII საერთაშორისო სიმპოზიუმი: ფუნდამენტური და გამოყენებითი ასპექტები, მოსკოვი, რფ);

– „*Yucca gloriosa* L-ის ფესურების სპიროსტანოლური გლიკოზიდები და სასოფლო-სამეურნეო მცენარეების განვითარებაზე მათი მასტიმულირებელი აქტივობა“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო კონფერენცია „მომავალი მიმართულებები ფიტოქიმიის კვებისა და ჯანმრთელობისათვის“, მურსია, ესპანეთი).

საერთაშორისო კონფერენციაზე „ბუნებრივ ნივთიერებათა ქიმიის აქტუალური პრობლემები“ (ტაშკენტი, უზბეკეთი) გააკეთა შემდეგი მოხსენებები:

– „*Digitalis ciliata* Trautv-ის თესვების პრეგნანული გლიკოზიდები“ (თანაავტორობით);

– „*Yucca gloriosa* L-ის მცენარეზე შემხმარი ფოთლების სტეროიდული გლიკოზიდები“ (თანაავტორობით);

– „საქართველოს ფლორის ზოგიერთი მცენარის ბიოლოგიურად აქტიური საშუალებები“ (თანაავტორობით).

აკადემიკოსი გივი ცინცაძე

წიგნი

„მასალების ანალიზის ქიმიური და ფიზიკური ქიმიური მეთოდები“, (თანაავტორობით; საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნვერსიტეტი“, თბილისი, 79 გვ.).

მოცემულია ანალიზის მეთოდების კლასიფიკაცია, მოლეკულურ-ადსორბციული, ატომური სპექტროსკოპიის საკითხები, ფოტომეტრიულ-ატომურ-ემისიური სპექტრული ანალიზი, ზოგადი ცნებები გრაფიმეტრიული ანალიზის შესახებ, ქიმიური ტიტრირების მეთოდები.

სტატიები

1) „სამკურნალო პრეპარატ -1[-2-(ბენიზილკარბამოილ)-ეთილ]-2-იზონიკოტინოილ-ჰიდრაზიდის (ნიალამიდის) ლითონებთან შერეულლიგანდიანი კოორდინაციული ნაერთების კვლევა შთანთქმის იწ სპექტრების მეთოდით“ (თანაავტორობით; საქართველოს ქიმიური ჟურნალი, ტ. 9 №1, 29-30).

მოცემულია ლითონების შერეულლიგანდიანი კოორდინაციული ნაერთების სინთეზი 1[-2-(ბენიზილკარბამოილ)-ეთილ]-2-იზონიკოტინოილჰიდრაზიდთან (ნიალამიდთან). შესწავლილია ამ ნაერთების ფიზიკურ-ქიმიური თვისებები და შთანთქმის იწ სპექტრები. მოცემულია კომპლექსების აგებულება.

2) „ბენზალდეჰიდის ბენზოილჰიდრაზონთან მანგანუმის (II), თუთიისა და კადმიუმის ქლორიდების კოორდინაციული ნაერთების სინთეზი და მათი ფიზიკურ-ქიმიური და ბიოლოგიური თვისებები“ (თანაავტორობით; საქართველოს ქიმიური ჟურნალი, ტ. 9, №1, 31-34).

მოცემულია მანგანუმის (II), თუთიისა და კადმიუმის ქლორიდების სინთეზი ბენზალდეჰიდის ბენზოილჰიდრაზონთან. შესწავლილია ამ ნაერთების ფიზიკურ-ქიმიური და ბიოლოგიური თვისებები.

3) „თენოილტრიფტორაცეტატონის აზოწარმოებულებთან სპილენძ(II)-ის კომპლექსწარმოქმნის შესწავლა“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №1, 9-13, რუსულ ენაზე).

მოცემულია თენოილტრიფტორაცეტატონის საფუძველზე ახალი ორგანული რეაგენტის -1-(2-თენოილ)-4-

ტრიფტორ-2[1-ფენილ-3-მეთილჰიდრაზონო-ლაზო] ბუტადიონ 1,3 სინთეზი. განსაზღვრულია მისი დისოციაციის მუდმივა.

4) „პარა-დიმეთილამინობენზალდეჰიდის იზონიკოტინოიდ-, ნიკოტინოიდ- და პიკოლინოიდჰიდრაზონებთან კოორდინაციული ნაერთების სინთეზი და ბიოლოგიური აქტივობის კვლევა“ (თანაავტორობით; საქართველოს ქიმიური ჟურნალი, ტ. 9, №2, 101-102).

მოცემულია კობალტის ქლორიდის კოორდინაციული ნაერთების სინთეზი პარა-დიმეთილამინობენზალდეჰიდის იზონიკოტინოიდ-, ნიკოტინოიდ- და პიკოლინოიდჰიდრაზონებთან. შესწავლილია მათი ზოგიერთი ფიზიკურ-ქიმიური თვისებები და ბიოლოგიური აქტივობა.

5) „ბარიუმის ჰიდროაცეტატის $\text{Ba}_2(\text{CH}_3\text{COO})_2\text{H}_2$ $[(\text{CH}_3\text{COO})_3\text{H}_2[(\text{CH}_3\text{COO})_3]]$ კრისტალური სტრუქტურა“ (თანაავტორობით, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №3, 321-324).

გაშიფრულია ბარიუმის ჰიდროაცეტატის კრისტალური სტრუქტურა. დადგენილია, რომ მოლეკულაში არის ორი ტიპის ტრიმერი, რომლებიც ერთმანეთთან დაკავშირებულია აცეტატური ჯგუფების ძლიერი წყალბადური ბმებით. თითოეული ტრიმერი წარმოქმნილია დეპროტონირებული აცეტატური ჯგუფით და ძლიერი წყალბადური ბმებით შეკავშირებულია ძმარმუავას ორი მოლეკულით.

6) „ზოგიერთ ბიოლითონთა ეთაზოლისა და ლიმონის მუავას შემცველი კოორდინაციული ნაერთების შესწავლა ხსნარებში“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №3, 354-356).

შესწავლილია pH-პოტენციომეტრული ტიტრების მეთოდით ბიოლითონთა (Cu, Co, Zn, Mn, Mg) შერეულ-ლიგანდიანი ნაერთების კომპლექსწარმოქმნის უნარი ეთაზოლთან (AetH) და ლიმონის მჟავასთან (H₃Cit) 50%-იან სპირტსნარში კომპონენტთა შემდეგი შეფარდებით HCl₃:H₃Cit:AetH=1:1:1. განსაზღვრულია წარმოქმნილ ნაერთთა მდგრადობის მუდმივები.

7) „ბიოლითონთა ეთაზოლისა და ლიმონის მჟავას შემცველი კოორდინაციული ნაერთების სინთეზი და კვლევა“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №3, 357-359).

მოცემულია ბიოლითონთა შერეულლიგანდიანი კოორდინაციული ნაერთები საერთო ფორმულით: M·AetH·Cit·X₂, სადაც M-Co²⁺, Cu²⁺, Zn²⁺, Fe²⁺, Mn²⁺, Mg²⁺, AetH-ეთაზოლი, H₃Cit-ლიმონის მჟავა, X-NO₃, NCS⁻. შესწავლილია მათი ზოგიერთი ფიზიკურ-ქიმიური თვისებები – ღლობის ტემპერატურა, ხსნადობა, თერმული მდგრადობა. განხილულია მიღებული ნაერთების იწმინდვის სპექტრები და შედეგების საფუძველზე გამოთქმულია მოსაზრება მათი აღნაგობის შესახებ.

8) „ცირკონიუმის (II) შერეულლიგანდიან სისტემაში კომპლექსწარმოქმნის კვლევა ანალიზურ ქიმიაში გამოყენების მიზნით“ (თანაავტორობით; საქართველოს ქიმიური ჟურნალი, ტ. 9, №4, 308-311, რუსულ ენაზე).

მოცემულია 2,2',3,4-ტეტრაჰიდროქსი-3'-სულფო-5'-ნიტრობენზოლთან დიანტიპირინმეთანისა და მისი ჰომოლოგების თანაობისას ცირკონიუმის (IV) სხვადასხვალიგანდიანი კომპლექსების წარმოქმნის პროცესი. მრუდების გადაკვეთის მეთოდით განსაზღვრულია სხვადასხვალიგანდიანი კომპლექსების სტექიომეტრია და მდგრადობის მუდმივა. დადგენილია, რომ დიანტიპირინმეთანის (დამ) და მისი ჰომოლოგების თანაობისას

იზრდება სინათლის შთანთქმის მოლური კოეფიციენტი და, განსაკუთრებით, რეაქციის შერჩევითობა. ცირკონიუმის (IV)-R-ღამ-სხვადასხვალიგანდიანი კომპლექსების სახით შემუშავებულია ფოტოკოლორიმეტრიული განსაზღვრების მეთოდი, რომელიც გამოყენებულია ცირკონიუმის (IV) განსასაზღვრავად სპილენძის საფუძველზე დამზადებულ შენადნობებში.

აკად. გ.ცინცაძე არის საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის „მაცნეს“ ქიმიის სერიის რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ქიმიური ტექნოლოგიისა და მეტალურგიის ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭოს წევრი.

აკადემიკოსი გიორგი ციციშვილი მონაწილეობდა პეტრე მელიქიშვილის ფიზიკური და ორგანული ქიმიის ინსტიტუტის სამეცნიერო-კვლევითი თემის „ნანო-განზომილებიანი ცეოლითური მასალების ქიმიური მიღება“ შესრულებაში როგორც კონსულტანტი.

აგრძელებს მუშაობას მრავალენოვანი ქიმიური ლექსიკონის შექმნაზე (გამოცემული ქართულ-რუსულ-ინგლისურ-გერმანული ვერსიის გაფართოებაზე და მის ვარიანტზე ფრანგული ნაწილის გათვალისწინებით).

მონაწილეობდა XIII საერთაშორისო სიმპოზიუმში „ადსორბციის თეორიის, ფორიანობისა და ადსორბციული სელექტიურობის აქტუალური პრობლემები“ (მოსკოვი). იყო საორგანიზაციო კომიტეტის საპატიო წევრი.

აკადემიკოსი კონსტა ჯაფარიძე

სტატიები

1) „დამატებითი ციკლური ფრაგმენტების გავლენა სპიროპირანების თვისებებზე“ (თანაავტორობით; ქ. Georgian Engineering News, №1, v. 49, 153-157, რუსულ ენაზე).

განხილულია სპიროპირანის სინთეზი, სადაც აზოტის ატომი საერთოა ინდოლინისა და ტეტრაჰიდროქინილინის ბირთვებისათვის. ასეთი სტრუქტურის სპიროპირანებში მნიშვნელოვნადაა შეცვლილი წონასწორობის მუდმივა და შთანთქმის ზოლის მდებარეობა, გაზრდილია შეფერილი ფორმის ფოტომგრძობიარობა.

2) „ფოტომგრძობიარე თხევადკრისტალური პოლიმერული ფირი“ (თანაავტორობით; ქ. Georgian Engineering News, № 3, 129-130, რუსულ ენაზე).

მიღებულია ახალი ფოტომგრძობიარე თხევადკრისტალური პოლიმერული ფირი, რომელიც შეიცავს ოპტიკურად აქტიური ფოტოქრომული და თხევადკრისტალური ნემატური ნივთიერებების კომპოზიციას. პოლიმერული ფირი შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს ელექტრო-, ფოტო- და თერმო- ოპტიკის სხვადასხვა მიმართულებებში.

3) „ინფორმაციის არადესტრუქციული ამოკითხვის მეთოდი“ (თანაავტორობით; ქ. Химия Высоких Энергий, РАН, ტ. 43, №7, გვ. 5, რუსულ ენაზე).

განხილულია ფოტოქრომულ მასალაზე (სპიროპირანი) ჩაწერილი ინფორმაციის ამოკითხვისას ნაწილობრივი წაშლის შემცირების შესაძლებლობა თხევადკრისტალური მატრიცის (ქოლესტერილ-ოლეატი, ქოლესტერილ-პელარგონატი) საშუალებით.

აკად.წევრ-კორ. კჯაფარიძეს მოპოვებული აქვს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტი „სპიროპირანების შემცველი სისტემები ფოტოქიმიური მეხსიერების ელემენტებისათვის“ (პროექტი №GNSF/ST08/4-425).

მან მონაწილეობა მიიღო სრულიად რუსეთის VI საერთაშორისო კონფერენციის „მოლეკულური მოდელირება“ (მოსკოვი) მუშაობაში და გააკეთა მოხსენებები:

– „ციკლურ ფრაგმენტებიანი სპიროპირანები მესხიერების სამგანზომილებიანი ელემენტებისათვის“ (თანაავტორობით);

– „მოცულობით ფრაგმენტებიანი სპიროპირანები მესხიერების ელემენტებისათვის“ (თანაავტორობით);

– „ახალი პოლისილოქსანური ელექტროგამტარი კომპოზიციები“ (თანაავტორობით).

საერთაშორისო კონფერენციაზე „Organic Nanophotonics“ (სანკტ-პეტერბურგი, რფ), გააკეთა მოხსენება „ინფორმაციის უდანაკარგოდ ამოკითხვის მეთოდი“ (თანაავტორობით).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ილია ბარათაშვილი

სტატიები

1) „მაღალ ტემპერატურაზე მაგნიუმით სილიციუმის დიოქსიდის ადღენის პროცესის თერმოდინამიკური აღბათობის გამოკვლევა“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 95-99, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია მაღალ ტემპერატურებზე $\text{SiO}_2 + \text{Mg}$ ნარევეში მოსალოდნელი ადღენითი პროცესების წარმართვის რეაქციის სქემები; გარკვეული ტემპერატურული შუალედისათვის შედგენილია გიბსის თავისუფალი ენერჯის (ΔG^0) ცვლილების განტოლებები, რომელთა საფუძველზე ერთმნიშვნელოვნად დადგინდა, რომ ადღენის პროცესი შეიძლება წარიმართოს შემდეგი სქემით: $\text{SiO}_2 + 4\text{Mg} = 2\text{MgO} + \text{Mg}_2\text{Si}$.

2) „ბინალური ინტერმეტალური ნაერთების დნობის ტემპერატურის განსაზღვრის ინკრემენტული საანგარიშო მეთოდი“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №3, 340-357, რუსულ ენაზე).

შემოთავაზებულია ბინარული ინტერმეტალური ნაერთების დნობის ტემპერატურის საანგარიშო განტოლება, რომელიც საშუალებას იძლევა $T_{\text{დნ}}$ განვსაზღვროთ თერმოდინამიკური გათვლებისათვის მისაღები სიზუსტით.

2009 წელს იგი აირჩიეს უკრაინის მეტალურგიული აკადემიის საპატიო პროფესორად და საქართველოს შემდგომელთა ასოციაციის პრეზიდენტის წევრად.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გიორგი თავაძე

სტატიები

1) „თმს-თბური აფეთქების ინოვაციური ტექნოლოგიის შემუშავება Ti-Al სისტემაში ერთფაზიანი, ნანოკრისტალური მასალების მისაღებად“ (თანაავტორობით; X საერთაშორისო სიმპოზიუმი თვითგავრცელებად მაღალტემპერატურულ სინთეზზე (თმს-2009), რეზიუმეთა კრებული, წახკადორი, სომხეთი, ინგლისურ ენაზე).

სტატია ეძღვნება ერთფაზიანი, ნანოკრისტალური სტრუქტურის მქონე ინტერმეტალიდების მიღებას თმს-თბური აფეთქების ენერგოდამზოგავი, ეკოლოგიურად სუფთა ტექნოლოგიით. Ti-Al-ის სისტემაში მიღებულია კომპაქტური, უფრო, რენტგენო-ერთფაზიანი ნაკეთობები. დასახული ამოცანის გადასაწყვეტად შექმნილია ორიგინალური დანადგარი თბური აფეთქების რეჟიმში მაღალტემპერატურული სინთეზის ჩასატარებლად. შემუშავებული ტექნოლოგიური პროცესი ერთფაზიანი ნანო-კრისტალური სტრუქტურის მქონე ინტერმეტალიდების მიღების საშუალებას იძლევა.

2) „მაღალტემპერატურული ნაღდობის „თმს“-სპინინგირების ლაბორატორიული მინი-დანადგარი“ (თანაავტორობით; X საერთაშორისო სიმპოზიუმი თვითგავრცელებად მაღალტემპერატურულ სინთეზზე (თმს-

2009), რეზიუმეთა კრებული, წახკადორი, სომხეთი, ინგლისურ ენაზე).

აღწერილია ავტორთა მიერ შექმნილი კომპოზიციური ნაწარმების მისაღები ორიგინალური მინიდანადგარი. ტექნიკური მიდგომის ორიგინალობა მდგომარეობს იმაში, რომ ნაწარმების მისაღებად გამოყენებულია კომბინირებული ტექნოლოგიური სქემა: თვითგავრცელებადი მაღალტემპერატურული სინთეზი (თმს) და თხევადი მდგომარეობიდან ზესწრაფი სინქარით გაცივება. აღწერილ დანადგარზე სინთეზირებულია ახალი ლითონკერამიკული ნაწარმები, რომელთა მიღება სტანდარტული ტექნოლოგიების გამოყენებით, დაკავშირებულია მთელ რიგ ტექნოლოგიურ და ეკონომიკურ პრობლემებთან.

3) „ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცების ზოგიერთი ასპექტი“ (ე. „სამხედრო თეორია“, №1(1).

სტატია ეძღვნება ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცებისათვის სამხედრო-ტექნიკური პოლიტიკის საკითხებს, მეცნიერებისა და მრეწველობის მოდერნიზაციას ეროვნული სამხედრო და ნატოს სტანდარტების შესაბამისად; სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოებისა და შესყიდვების მოცულობების რეგულირებას; ვადაგასული საბრძოლო მასალების უტილიზაციის საკითხს, მრეწველობის სამობილიზაციო მზადყოფნას და საწარმო-სამობილიზაციო რეზერვების შექმნას; ეროვნული მრეწველობის კრიზისიდან გამოყვანას და გრძელვადიანი ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებას; მეცნიერული პროგრესისა და ინტელექტუალური სიმდიდრის ეფექტურ გამოყენებას.

აკად. წევრ-კორ. გ.თავაძე იყო ფერდინანდ თავაძის მეტალურგიისა და მასალათმცოდნეობის ინსტიტუტის 2009 წელს დამთავრებული სამი სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოს მეცნიერ-კონსულტანტი:

- „ვოლფრამშემცველი მასალების ქლორირების პროცესების გამოკვლევა“;
- „მანგანუმის შემცველი საწარმოო ნარჩენების უტილიზაციით მანგანუმის სულფატის მიღება“;
- „მაღალი ეფექტურობის მქონე აღმასის ინსტრუმენტის შესაქმნელად ელექტრო-განმუხტვითი ტექნოლოგიით აღმასლითონის გრანულების სინთეზის ტექნოლოგიის დამუშავება“. გრანტი STCU №3498).

მიღებული აქვს ერთი პატენტი გამოგონებაზე.
მის მიერ მოპოვებულია:

- ა) ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ერთი გრანტი;
- ბ) ორი საზღვარგარეთული გრანტი.

მონაწილეობდა:

- თვითგავრცელებადი მაღალ-ტემპერატურული სინთეზის (თმს-2009) X საერთაშორისო სიმპოზიუმის მუშაობაში (წახკაძორი, სომხეთი);

- უკრაინის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ე.ო.პატონის სახ. ელექტროშედულების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს სესიის – „ლითონური მასალების მიღებისა და დამუშავების ახალი პროცესები“ მუშაობაში. პლენარულ სხდომაზე გამოვიდა მოხსენებით „არაორგანული მასალების მიღება სწრაფადმიმდინარე მაღალტემპერატურული პროცესებით“ (კიევი, უკრაინა).

ხელისუფლებაში წარდგენილია შემდეგი მასალები:

1. წერილი საქართველოს პრემიერ-მინისტრის სახელზე საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაში მინერალური ნედლეულის რაციონალური გამოყენების პრობლემებთან დაკავშირებით.

2. წერილი საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის მოადგილის, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის, აკადემიკოს ფრიდონ თოდუას სახელზე.

3. წერილი აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის, ბატონ ლევან ვარ-

შალომძის სახელზე: „სსიპ – ფერდინანდ თავაძის მეტალურგიისა და მასალათმცოდნეობის ინსტიტუტის ქბათუმის კოროზიის ლაბორატორიისა და სადგურის განვითარების ღონისძიებათა შესახებ”.

არის საქართველოს პრეზიდენტთან არსებული სამეცნიერო კვლევებისა და განვითარების საბჭოს წევრი.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი შოთა სამსონია

სახელმძღვანელოები

1) „ჰეტეროციკლური ნაერთები” (თანაავტორობით; თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 63 გვ.).

მოცემულია ჰეტეროციკლური ნაერთების ძირითადი წარმომადგენლების კლასიფიკაცია, აგებულება, იზომერია, ფიზიკური თვისებები, გამოყენება. მიღების მეთოდები და ქიმიური თვისებები გადმოცემულია სქემებში. სახელმძღვანელო გათვალისწინებულია უნივერსიტეტების ქიმიის პროფილის სტუდენტებისათვის.

2) „ნავთობისა და ბუნებრივი აირების ქიმია” (თანაავტორობით; თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 158 გვ., www.press.tsu.ge/GEO/internet/internet.html).

განხილულია ნავთობისა და ბუნებრივი აირების გენეზისის საკითხები, ნავთობის სახეობები, შედგენილობა, თვისებები და ანალიზის მეთოდები. სახელმძღვანელო განკუთვნილია უნივერსიტეტების ქიმიის პროფილის სტუდენტებისათვის.

სტატიები

1) „1,10 -ბენზო[*e*]პიროლო[3,2-*g*]ინდოლის ზოგიერთი წარმოებულების სინთეზი და ანტიმიკრობული აქტიურობა“ (თანაავტორობით; „ქიმიურ-ფარმაცევტული ჟურნალი“, ტ. 43, №2, 23-25, რუსულ და ინგლისურ ენებზე).

ზოგიერთი მიკროორგანიზმების, პათოგენური მიკობაქტერიებისა და სოკოების საწინააღმდეგო აქტიუ-

რობის მქონე ახალი ნივთიერებების გამოვლენის მიზნით დამუშავებულია ბენზოპიროლონდოლის ახალი წარმოებულების მიღების მეთოდი და დადგენილია სინთეზის ოპტიმალური პირობები. ნაჩვენებია სინთეზირებული ნაერთების მაღალი ანტიმიკრობული აქტიურობა.

2) „2-ფენილინდოლის ახალი წარმოებულების სინთეზი“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №1, 23-25, რუსულ ენაზე).

ახალი ფიზიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებების გამოვლენის მიზნით განხორციელებულია 2-ნიტრო- და 2-ამინოფენილინდოლების ფუნქციონალიზაცია. დამუშავებულია 2-ფენილინდოლის 5-მეთილ-, 5-ბრომ- და 5-ქლორწარმოებულების სინთეზის მეთოდები.

3) „2-ფენილინდოლის სპექტრული დახასიათება“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №1, 26-28, რუსულ ენაზე).

შესწავლილია პ-ამინოფენილინდოლებისათვის, ინფრაწითელ უბანში, ქლორისა და მეთილის ჯგუფების გავლენა ამინის ჯგუფის შთანთქმის ზოლის წანაცვლებაზე.

4) „2-პ-თიოურეიდოფენილინდოლის ახალი წარმოებულების სინთეზი და გამოკვლევა“ (თანაავტორობით; „საქართველოს ქიმიური ჟურნალი“, ტ. 9, №2, 122-124, რუსულ ენაზე).

ტუბერკულოსტატიკური, ციტოსტატიკური და სხვა ფიზიოლოგიური აქტიურობის მქონე ახალი საშუალებების გამოვლენის მიზნით დამუშავებულია თიოურეიდოფენილის ჯგუფის შემცველი, 2-ფენილინდოლის ცნობილი ფიზიოლოგიურად აქტიური ნაერთების სტრუქტურული ანალოგების მიღების მეთოდები.

5) „5-ფენილთიოინდოლის წარმოებულების სინთე-

ზი და თვისებები” (თანაავტორობით; „საქართველოს ქიმიური ჟურნალი“, ტ. 9, №2, 125-127, რუსულ ენაზე).

მოწოდებულია 2-პ-ნიტროფენილთიო ჯგუფის შემცველი ინდოლის ბიოლოგიურად აქტიური წარმოებულების ახალი ფუნქციური და სტრუქტურული ანალოგების სინთეზის მეთოდები.

6) „2-ამინოფენილინდოლის ახალი წარმოებულების სინთეზი” (თანაავტორობით; ჟ. „საქართველოს საინჟინრო მასალები“, №1, 169-171, რუსულ ენაზე).

ამინის ჯგუფის შემცველი ფენილინდოლების ახალი წარმოებულების სინთეზის მიზნით განხორციელებულია ამინოაცეტოფენონის ურთიერთქმედება ფენილჰიდრაზინთან და მიღებული ჰიდრაზონის ინდოლიზაცია. სინთეზი განხორციელებულია, აგრეთვე, ავტორების მიერ ადრე მიღებული ნიტროფენილინდოლის წარმოებულების აღდგენით. დადგენილია მიღებული 2-ამინოფენილინდოლის წარმოებულების ელემენტური შედგენილობა და ქიმიური სტრუქტურა.

7) „4-ოქსო-3H,5H-პირიდაზინო[4,5-ბ]ინდოლის ზოგიერთი ახალი 3-არილწარმოებულების სინთეზი” (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №2, 162-166, რუსულ ენაზე).

დამუშავებულია პირიდაზინის ჯგუფის შემცველი, ავტორების მიერ ადრე სინთეზირებული, ჰეტეროციკლური კონდენსირებული სისტემის ახალი 3-არილწარმოებულების სინთეზის მეთოდები და დადგენილია მიღებული ნაერთების აგებულება.

8) „ზოგიერთი მეთილ-2-ფენილინდოლების ახალი არილაზოწარმოებულების სინთეზი” (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №2, 167-170, რუსულ ენაზე).

ინდოლის სუსტი მჟავა თვისებების ნეიტრალიზაციის მიზნით განხორციელებულია ინდოლის ბირ-

თვის N-მეთილირება და მიღებულია მისი ზოგიერთი ახალი არილაზოწარმოებული. დადგენილია რეაქციის წარმართვის ოპტიმალური პირობები და მიღებული ნაერთების სტრუქტურა, რისთვისაც გამოყენებული იქნა ინსტრუმენტული კვლევის თანამედროვე მეთოდები: ბირთვულ-მაგნიტური რეზონანსული სპექტროსკოპია და მას-სპექტრომეტრია.

9) „2-ფენილინდოლის 5-ჩანაცვლებული წარმოებულების სინთეზი“ (თანაავტორობით; მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის შრომები „თანამედროვე მეცნიერების აქტუალური საკითხები“, ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ჟურნალი „ლამპარი“, 71-73).

2-ფენილინდოლის ახალი 5-ჩანაცვლებული წარმოებულების სინთეზის მიზნით შესწავლილია პ-ნიტროაცეტოფენონის ფენილჰიდრაზონის ციკლიზაციის პირობები და დადგენილია პროცესის ჩატარების ოპტიმალური პირობები. მოწოდებულია ინდოლის 5-ჩანაცვლებული წარმოებულების მიღების მოხერხებული მეთოდი.

10) „5-ფენილთიონინდოლის ამინომეთილირება“ (თანაავტორობით; მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის შრომები: „თანამედროვე მეცნიერების აქტუალური საკითხები“, ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ჟურნალი „ლამპარი“, 74-76).

ინდოლის წარმოებულებს შორის მაღალი ბიოლოგიური აქტიურობით გამოირჩევა ამინომეთილის ჯგუფისა და გოგირდის შემცველი ინდოლური ნაერთები. მოწოდებული და განხორციელებულია გოგირდისა და ამინომეთილის ჯგუფის შემცველი ინდოლის ახალი წარმოებულების სინთეზის სქემები.

აკად.წევრ-კორ. შ.სამსონია მონაწილეობდა შემდეგ კონფერენციებში და სიმპოზიუმებში:

– საერთაშორისო სიმპოზიუმი „ორგანულ სინთეზში“ LOST II (ნამური, ბელგია);

– IX საერთაშორისო სიმპოზიუმი ფარმაცევტულ მეცნიერებაში, ISOPS (ანკარა, თურქეთი);

– სტუდენტების, ასპირანტებისა და ახალგაზრდა მეცნიერების XI სამეცნიერო საერთაშორისო კონფერენცია „ლომონოსოვი“ (მოსკოვი რუ);

– მამედალიევის სახელობის VII საერთაშორისო კონფერენცია „ნავთობქიმიაში“ (ბაქო, აზერბაიჯანი);

– სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია „გამოყენებითი ქიმიის ტექნოლოგიების თანამედროვე მიღწევები“ (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი);

– პირველი სიმპოზიუმი ორგანულ ქიმიაში, მიძღვნილი პროფ. გ.ჭირაქაძის დაბადებიდან 75 წლისთავისადმი (სიღნაღი).

მიღებული აქვს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ერთი გრანტი „ბიოლოგიურად აქტიური 2-, 5(6)-ადამანტილ- და 5(6)-ადამანტოქსიბენზიმიდაზოლის ახალი წარმოებულები: სინთეზი და კვლევა“ (№GNSF/ST08/4-413).

არის ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წარმომადგენლობითი საბჭოს „სენატის“ წევრი; თსუ სადისერტაციო საბჭოს თავმჯდომარე ქიმიის დარგში.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ვლადიმერ ციციშვილი

სტატეები

1) „ნანოგანზომილებიანი ცეოლითური მასალების ქიმიური მიღება. წინასაკრისტალიზაციო პროცესები“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ვლადიმერ ციციშვილი)

ნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №2, 197-200, ინგლისურ ენაზე).

ნანოგანზომილებიანი ცეოლითური მასალების ქიმიური მიღების შესაძლებლობების კვლევის ფარგლებში განხილულია ზოგიერთი წინასაკრისტალიზაციო პროცესი – ალუმინსილიკატური გელების მიღება მოდელური ბუნებრივი ცეოლითის მარილმჟავას ხსნარებით დამუშავების გზით და გელი – ნატრიუმის ჰიდროქსიდი სისტემის დაბერება ოთახის ტემპერატურაზე. განსაზღვრულია ცეოლითის დეალუმინირებისა და დეკატიონირების ხარისხი ამორფული გელების მიღებისას. ნაჩვენებია მიკროფოროვანი სტრუქტურის განვითარება გელების დაბერების პროცესში.

2) „განახლებადი მცენარეული რესურსების სამრეწველო გამოყენება. II. მცენარეული წყაროების გამოყენება ენერჯის მისაღებად“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №2, 257-261).

მოწინავე ქვეყნების გამოცდილების მაგალითზე ნაჩვენებია ბიომასიდან (საყოფაცხოვრებო ნარჩენები, ტოპინამბური, რაფსი) ენერგეტიკული რესურსების – ბიოგაზის, ბიოეთანოლის და ბიოდიზელის საწვავის მიღების ეფექტურობა საქართველოს პირობებში.

3) „ჰალოგენების ჟანგბადიანი მჟავების ქართული სახელწოდებების შესახებ“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ქიმიის სერია, ტ. 35, №4, 548-549).

ნაჩვენებია, რომ ქართულენოვან ქიმიურ ლიტერატურაში ქლორის, ბრომისა და იოდის ჟანგბადიანი მჟავების დამკვიდრებული ზოგიერთი სახელწოდება არ შეესაბამება თეორიული და გამოყენებითი ქიმიის საერთაშორისო კავშირის (IUPAC – International Union of Pure and Applied Chemistry) რეკომენდაციებს; კერძოდ, ეს

ეხება ჰალოგენ(V)- და ჰალოგენ(VII)-მჟავების სახელწოდებებს. შემოთავაზებულია შესაბამისი შესწორებები.

აკად.წევრ-კორ. ვ.ციციშვილი მონაწილეობდა შემდეგ კონფერენციებში:

– რესპუბლიკური სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია „გამოყენებითი ქიმიისა და ტექნოლოგიების თანამედროვე მიღწევები“ (ქუთაისი); წაკითხულ იქნა ორი მოხსენება:

ა) „ნანოგანზომილებიანი ცეოლითური მასალები და მათი ქიმიური მიღების შესაძლებლობა“ (თანაავტორობით; კონფერენციის მასალები, 274-277);

ბ) „კალიუმისა და ამონიუმის კაციონების დამჭერი ცეოლითური იონმიმომცველები“ (თანაავტორობით; კონფერენციის მასალები, 277-280).

– მამედალიევის სახელობის VII საერთაშორისო კონფერენცია ნავთობის ქიმიაში (ბაქო, აზერბაიჯანი). წაიკითხა მოხსენება „საქართველოს ზოგიერთი ნავთობების ბიოლოგიური მარკერები“ (თანაავტორობით);

– სიმპოზიუმი ორგანულ ქიმიაში (სიდნაი). წაიკითხა შემდეგი მოხსენებები:

ა) „კათიონიტები ბუნებრივი ცეოლითის საფუძველზე“ (თანაავტორობით; სიმპოზიუმის მასალები, 127);

ბ) „ბუნებრივი ფილიპსიტი – ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნიადაგების რეკულტივატორი“ (თანაავტორობით; სიმპოზიუმის მასალები, 150-151).

მიღებული აქვს ერთი საქართველოს პატენტი გამოგონებაზე.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ბეჟან ჭანკვეტაძე

სტატიები

1) „ფუძე ბუნების მქონე სამკურნალწამლო საშუალებათა ენანტიომერების დაყოფა ქირალურ სტაციონარულ ფაზად ცელულოზა ტრის(4-ქლორ-3-მეთილფე-

ნილკარბამატის) და პოლარული ორგანული მოძრავი ფაზების გამოყენებით“ (თანაავტორობით; ქ. Chromatographia A, 1216, 7450-7455, ინგლისურ ენაზე).

ენანტიომერული ნარევების დაყოფა თანამედროვე ქიმიის ერთ-ერთ აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ეს პრობლემა ფარმაცევტული მრეწველობისათვის ქირალური სამკურნალ-წამლო საშუალებების ენანტიომერების დაყოფის თვალსაზრისით. ნაშრომში მოწოდებულია ქირალური სამკურნალ-წამლო საშუალებების ენანტიომერების დაყოფის მეთოდები ახალი ქირალური სელექტორის, ცელულოზა ტრის(4-ქლორ-3-მეთილფენილკარბამატის) და პოლარული ორგანული მოძრავი ფაზების გამოყენებით.

2) „ენანტიოსელექტიური სელექტორ-სელექტანდის ურთიერთმოქმედებისა და დროებითი დიასტერეომელი კომპლექსების ძვრადობის როლის შესახებ ენანტიომერული ნარევების დაყოფაში კაპილარული ელექტროფორეზის მეთოდით“ (თანაავტორობით; ქ. Electrophoresis, 30, 2803-2811, ინგლისურ ენაზე).

ქირალური კაპილარული ელექტროფორეზის კლასიკური თეორია ენანტიომერული ნარევების დაყოფის წინაპირობად დიდი ხნის განმავლობაში მიიჩნეოდა მათი შეკავშირების მუდმივების განსხვავებულ მნიშვნელობას ქირალურ სელექტორთან. 1997 წელს ავტორთა მიერ გამოთქმულ იქნა ჰიპოთეზა, რომ ზემოხსენებული პირობა არ არის აუცილებელი და ენანტიომერების დაყოფა ალტერნატიული მექანიზმის საფუძველზეც შეიძლება. ნაშრომში მოცემულია ზემოხსენებული ჰიპოთეზის ცალსახა ექსპერიმენტული დადასტურება.

3) „ენანტიომერული ნარევების დაყოფა კაპილარულ ელექტროფორეზში დამუხტული ქირალური სე-

ლექტორების გამოყენებით“, (ე. Electrophoresis, 30, 211-221, ინგლისურ ენაზე).

წინამდებარე მიმოხილვითი ნაშრომი დაიწერა ჟურნალ Electrophoresis ერთ-ერთი რედაქტორის მიწვევით და აჯამებს აღნიშნულ დარგში უკანასკნელი 15 წლის მანძილზე ჩვენი და ჩვენი კოლეგების მიერ ჩატარებულ გამოკვლევებს.

4) „ახალი ანალიზური ტექნოლოგიები და მასალები ქირალური სამკურნალწამლო საშუალებების ენანტიომერული სისუფთავის განსაზღვრისათვის“ (European Journal of Pharmaceutical Sciences, 38, issue 1, Suppl. O23, ინგლისურ ენაზე).

შრომა წარმოადგენს ამონაკრებს ფარმაცევტულ მეცნიერებათა მე-3 საერთაშორისო სიმპოზიუმზე ავტორის მიერ წარმოდგენილი მოხსენებიდან.

5) „ქირალურ ნივთიერებათა დაყოფა ციკლოდექსტრინების საშუალებით კაპილარულ ელექტროფორეზში და მიცელარულ ელექტროკინეტიკურ ქრომატოგრაფიაში“ (Encyclopedia of Chromatography, Edited by Jack Cazes, ინგლისურ ენაზე).

შრომა წარმოადგენს ქრომატოგრაფიის ენციკლოპედიის რედაქტორის, პროფ. ჯ. კეიზის მიწვევით დაწერილ მიმოხილვას, რომელიც აჯამებს ავტორის გამოკვლევების ერთ ნაწილს და მიმოიხილავს აღნიშნული დარგის განვითარების ძირითად ეტაპებს.

აკად.წევრ-კორ. ბ.ჭანკვეტაძემ საერთაშორისო კონფერენციებზე წაიკითხა შემდეგი მოხსენებები:

– „ახალი ქირალური სტაციონარული ფაზები ენანტიომერული ნარეგების დასაყოფად თხევად ფაზაში“ (პიტსბურგის კონფერენცია, ჩიკაგო, აშშ, ინგლისურ ენაზე);

– „ენანტიომერების დაყოფის ორმაგი მექანიზმი კაპილარულ ელექტროფორეზში“ (ნივთიერებათა თხე-

ვადფაზური დაყოფებისა და მონათესავე მეთოდების 34-ე საერთაშორისო სიმპოზიუმი, დრეზდენი, გერმ.);

– „პეიზაჟის ცვლა ქირალურ დაყოფებსა და გასუფთავებაში“ (თანაავტორობით; ქირალობის 21-ე საერთაშორისო სიმპოზიუმი, ბერკენრიჯი, აშშ);

– „ახალი ქირალური სტაციონარული ფაზები ენანტიომერული ნარეგების დასაყოფად თხევად ფაზაში“ (ორგანულ ნივთიერებათა გამოკვლევის ქრომატოგრაფიული მეთოდები, კატოვიცე-სჩირკი, პოლონეთი);

– „ენანტიომერების დაყოფის მექანიზმები კაპილარულ ელექტროფორეზში წყალხსნარებისა და არა-წყალხსნარი ტიპის ელექტროლიტების გამოყენებით“ (ჩრდილოეთის ქვეყნების მე-5 სიმპოზიუმი ნივთიერებათა დაყოფისა და მონათესავე მეთოდებში, ტალინი, ესტონეთი);

– „ახალი პოლისაქარიდული ქირალური მასალები ენანტიომერების დაყოფისათვის თხევად ფაზაში“ (ბალატონის მე-8 საერთაშორისო სიმპოზიუმი ნივთიერებათა დაყოფის მაღალეფექტურ მეთოდებში, შიოფოკი, უნგრეთი);

– „ახალი ქირალური სტაციონარული ფაზები ქირალური სამკურნალწამლო საშუალებების ენანტიომერების დასაყოფად ნანოქრომატოგრაფიასა და კაპილარულ ელექტროქრომატოგრაფიაში“ (მე-13 საერთაშორისო შეხვედრა უახლესი მიღწევების შესახებ ფარმაცევტულ ანალიზში, მილანი, იტალია);

– „ენანტიომერების დაყოფის მექანიზმები კაპილარულ ელექტროფორეზში წყალხსნარებისა და არა-წყალხსნარის ტიპის ელექტროლიტების გამოყენებით“ (ლათინური ამერიკის ქვეყნების მე-15 სიმპოზიუმი კაპილარული ელექტროფორეზის ბიოტექნოლოგიური, ბიოსამედიცინო, ბიოფარმაცევტული და სამრეწველო გამოყენების შესახებ, სევილია, ესპანეთი);

– „ახალი სტაციონარული ფაზები ქირალური წამლების დასაყოფად თხევად ფაზაში“ (ფარმაცევტული და ბიოსამედიცინო ანალიზის 21-ე საერთაშორისო სიმპოზიუმი, ორლანდო, აშშ);

– „ახალი ანალიზური ტექნოლოგიები და მასალები ქირალური სამკურნალწამლო საშუალებების ენანტიომერული სისუფთავის განსაზღვრისათვის“ (ფარმაცევტულ მეცნიერებათა მე-3 საერთაშორისო სიმპოზიუმი, ანტალია, თურქეთი).

მიღებული აქვს მონაწილეობა ფარმაცევტული კომპანიების მიერ ჩატარებულ ექვს სემინარში ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და 10 სემინარში ინდოეთში.

საანგარიშო პერიოდში განყოფილებამ ჩაატარა თექვსმეტი საერთო კრება და ოთხი ბიუროს სხდომა, რომლებზეც განხილულ იქნა ოცდაორი სამეცნიერო და სამეცნიერო-საორგანიზაციო საკითხი.

განყოფილებამ აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებად ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების დარგში აირჩია ტექნ.მეცნ.დოქტ. გ.თავაძე და ქიმ. მეცნ.დოქტ. ბ.ჭანკვეტაძე.

განყოფილებამ მოისმინა და განიხილა სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებებისა და უმაღლესი სასწავლებლების შესაბამისი დარგობრივი ქვედანაყოფების 2008 წლის სამეცნიერო საქმიანობის ანგარიშები და მოხდა მათი შეფასება.

მოსმენილ იქნა განყოფილების წევრების 2008 წლის სამეცნიერო-საორგანიზაციო საქმიანობის ანგარიშები.

ჩატარდა „ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების“ სპეციალობით საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებთან გასაუბრებები.

დაზუსტდა განყოფილების დარგობრივი კომისიების შემადგენლობები. განხილულ იქნა მათი სამუშაო

გეგმები და ჩამოყალიბდა ქვეკომისიები: ორგანული ქიმიის (ხელმძ. აკად.წევრ-კორ. შ.სამსონია), არაორგანული და ანალიზური ქიმიის (ხელმძ. ქიმ.მეცნ.დოქტ. გ.სუპატაშვილი), ფიზიკური ქიმიის (ხელმძ. ფიზ-მათ. მეცნ.დოქტ. თ.მარსაგიშვილი), ქიმიური ტექნოლოგიის (ხელმძ. ტექნ.მეცნ.დოქტ. გ.აგლაძე) და ქიმიის ისტორიის (ხელმძ. აკად. გ.ცინცაძე).

ჩატარდა სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების 2009 წლის სამეცნიერო საქმიანობის ამსახველი პროგრამების განხილვა. ინსტიტუტების პროგრამები რეცენზენტების მიერ შეფასდა დადებითად.

განყოფილებამ განიხილა, აგრეთვე, შემდეგი საკითხები: საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის იოველ ქუთათელაძის სახელობითი პრემიის დაარსების შესახებ; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აკადემიური საბჭოს 2008 წლის 9 ივლისის №52 დადგენილება ბათუმის უნივერსიტეტის მიერ სამეცნიერო ჟურნალების აღიარების შესახებ; ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის სტატუსის აღდგენის თაობაზე და მოახდინა სათანადო რეაგირება.

გამოვლენილ იქნა ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების დარგში 2008 წლის საუკეთესო სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულება სსიპ – იოველ ქუთათელაძის ფარმაკოქიმიის ინსტიტუტი.

ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება

ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებული იყო აკადემიის 15 წევრი, აქედან 5 აკადემიკოსი და 10 წევრ-კორესპონდენტი.

2009 წელს განყოფილების წევრებმა გამოაქვეყნეს 4 მონოგრაფია და წიგნი, 1 სახელმძღვანელო და 26 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი თენგიზ ბერიძე

სტატია

„ჰეტეროგენობა მსოფლიო ვაზის ჯიშებში“ (თანაავტორობით; გადაცემულია გამოსაქვეყნებლად ჟურნალში „Molecular and General Genetics“, ინგლისურ ენაზე).

აკად. თ.ბერიძე მოხსენებებით გამოვიდა:

– „აპოლონ ჯინჯარაძის სამეცნიერო მოღვაწეობა“ (გენომური დაქტილოსკოპიის ერთ-ერთი ფუძემდებლის, რუსეთის სახელმწიფო პრემიის ლაურეატის აპოლონ ჯინჯარაძის (1961-1989) გარდაცვალებიდან 20 წლისთავისადმი მიძღვნილ კონფერენციაზე).

– „ვაზის დომესტიკაცია“ (აკადემიკოს გივი სანაძის 80 წლისთავის აღსანიშნავი საერთაშორისო სამეცნიერო სიმპოზიუმზე „იზოპრენი გუშინ, დღეს, ხვალ“, თბილისი-ბათუმი).

აკადემიკოსი მალხაზ ზაალიშვილი იყო მოლუკულური ბიოლოგიისა და ბიოლოგიური ფიზიკის ინსტიტუტის ბიოლოგიური ძვრადობის განყოფილების გამგე და ხელმძღვანელი თემებისა:

– „ტიტინის თერმოდინამიკური მახასიათებლებისა და ღებობის პროცესის დადგენა მის ფუნქციასთან დაკავშირებით“;

– „ჩონჩხის კუნთის გიგანტური ცილა-ტიტინის სტრუქტურისა და ფუნქციის შესწავლა შედარებით ასპექტში“.

აკადემიკოსი გიორგი კვესიტაძე და აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი თინათინ საღუნისვილი

სტატიები

1) „ორგანული დამბინძურებლების შეთვისებისა და დეგრადაციის მექანიზმები მცენარეებში“ (თანაავტორობით; World Academy of Science, Engineering and

Technology, ISSN 2070-3724. v.55, 458-468, ინგლისურ ენაზე).

ურბანიზაციის, მრეწველობისა და ტრანსპორტის არნახული განვითარების, ქიმიკატების წარმოების, სამხედრო საქმიანობის შედეგად ბუნებაში გავრცელებული ანთროპოგენული ტოქსიკანტების რაოდენობა აჭარბებს ყველა დასაშვებ სტანდარტს. ყველაზე ტოქსიკური ორგანული დამბინძურებლებია, რომლებიც გამოირჩევა ძლიერი მდგრადობით და ბიოაკუმულაციის უნარით, მათ შორის, კვებით ჯაჭვებში. ბუნებრივი ეკოლოგიური იარაღებიდან მცენარე, რომელსაც ჯერ კიდევ უკავია პლანეტის ხმელეთის 40%, ბოლო დრომდე განიხილებოდა როგორც შეზღუდული ეკოპოტენციალის მქონე ორგანიზმი. ბოლო ორი დეკადის მონაცემთა ანალიზის შედეგად გამოვლინდა მცენარის უმნიშვნელოვანესი როლი გარემოს რემედიაციაში, რადგან მათ შესწევთ უნარი მოახდინონ სხვადასხვა ქსენობიოტიკის ნახშირბადოვანი ჩონჩხის სრული ან ნაწილობრივი შიდაუჯრედული დეგრადაცია. მიუხედავად იმისა, რომ ფიტორემედიაციული ტექნოლოგიები ჯერ კიდევ კვლევისა და განვითარების ეტაპზეა, მისი სხვადასხვა ფორმა წარმატებით გამოიყენება. გაკეთებულია ორგანული დამბინძურებლების შეთვისებისა და დეტოქსიკაციის მექანიზმების ანალიზი, რაც ყველაზე ნაკლებად შესწავლილია მცენარის პოტენციალის გარემოს რემედიაციაში გამოყენებისა და შეფასების თვალსაზრისით.

2) „ორგანული დამბინძურებლების შთანთქმა, გადაადგილება და დეტოქსიკაცია მცენარეებში“ (თანაავტორობით; The Ukrainian Biochemical Journal, v. 81, №4, 26, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია გარემოს ორგანული ტოქსიკური ნაერთებით დაბინძურების პრობლემა. წარმოდგენილია

ნახშირწყალბადების, მათ შორის, არომატული და პოლიციკლური ნაერთებისა და ტრინიტრიტოლოლით შთანთქმისა და გარდაქმნის გზები მცენარეებში. განხილულია ფერმენტული სისტემები, რომლებიც მონაწილეობენ ორგანული ქსენობიოტიკების უანგვაში. დადგენილია მათი სუბუჯრედული ლოკალიზაცია და მოქმედების მალმიტირებელი ფაქტორები. შემუშავებულია მცენარეთა ფიტორემედიაციაში გამოყენების შეფასების კრიტერიუმები.

3) „ნახშირწყალბადების გავლენა მცენარეების ულტრასტრუქტურასა და ძირითადი მეტაბოლიზმის ფერმენტების აქტივობებზე“ (თანაავტორობით; World Academy of Science, Engineering and Technology, ISSN 2070-3724, ტ. 57, 271-276, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ოქტანისა და ბენზოლის გავლენა სხვადასხვა ერთწლიანი და მრავალწლიანი მცენარეების ულტრასტრუქტურასა და ძირითადი მეტაბოლიზმის ფერმენტების აქტივობებზე, როგორცაა აზოტის ასიმილაცია და ენერგეტიკული ცვლა. გამოვლენილია გადახრები ნორმალური ულტრასტრუქტურიდან ქლოროპლასტებისა და მიტოქონდრიების დონეზე. დესტრუქციული ცვლილებები დამოკიდებულია კონცენტრაციაზე. ნაჩვენებია ფერმენტების განსხვავებული ცვლილებები შესწავლილი ნახშირწყალბადების გავლენით, მათი როლი დეტოქსიკაციის პროცესში.

4) „უმაღლესი მცენარეების ამფეთქებლების ასიმილაციის უნარი“ (თანაავტორობით; World Academy of Science, Engineering and Technology, ISSN 2070-3724, v.57, 265-270, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია სასოფლო-სამეურნეო და დეკორატიული მცენარეების უნარი მოახდინონ ამფეთქებლების (TNT, RDX) შთანთქმა და დეტოქსიკაცია. TNT იწვევდა მცენარეთა თესლების გაღივებას და განვი-

თარებას, RDX კი – ბიომასის 20%-ით მომატებას. ნაჩვენებია ამ ნივთიერებების აღდგენაში, დაჟანგვასა და კონიუგაციაში მონაწილე ფერმენტების, კერძოდ, ნიტრორედუქტაზას, პეროქსიდაზასა და გლუტათიონტრანსფერაზას აქტივაცია. მალატდეჰიდროგენაზას გააქტივება მცენარეებში, რომლებიც ინკუბირდებოდა აღნიშნული ამფოტექტების ხსნარებზე, მიუთითებს ტრიკარბონმჟავების ციკლის გააქტიურებაზე. იგი წარმოშობს აღდგენილ ექვივალენტებს ნად(ფ)H-ის წარმოსაქმნელად. მოცემულია მცენარეებში ტრინიტროტოლუოლის მეტაბოლიზმის ჰიპოთეზური სქემა.

აკად. გ.კვესიტაძეს და აკად.წევრ-კორ. თ.სადუნიშვილს მიღებული აქვთ პატენტი გამოგონებაზე „პამიდურის შავი ბაქტერიული სილაქავის საწინააღმდეგო სამკურნალო-პროფილაქტიკური საშუალება“ (№10852/01. P 2009 4860 B).

მათ მოპოვებული აქვთ გრანტები:

– ეროვნული სამეცნიერო ფონდისა და საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნოლოგიური ცენტრის (პროექტი №5001) „პამიდურის შავი ბაქტერიული სილაქავის საწინააღმდეგო ბიოლოგიური პრეპარატი“.

– საზღვარგარეთული გრანტი (STCU-4784) „ნიადაგების კომპლექსური ფიტორემედიაციის ახალი ტექნოლოგია ბიოსურფაქტანტების გამოყენებით“.

აკადემიკოსი ნოდარ ნუცუბიძე

წიგნი

„აკადემიკოსი სერგი დურმიშიძე და ბიოქიმიისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტი“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გამომცემლობა, 168 გვ.).

სახელმძღვანელო

„ბიოტექნოლოგიის კურსი“ (სერგი დურმიშიძის ბიოქიმიისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტის გამომცემლობა, 336 გვ.).

სახელმძღვანელო განკუთვნილია სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტებისათვის. იგი მოიცავს საგნის არსს, ობიექტის შერჩევას, საჭირო აპარატურის აღწერილობასა და მუშაობის პრინციპს, მიღებული პროდუქტის გაფილტვრას, გასუფთავებასა და საბოლოო პროდუქტამდე მიყვანის პროცედურების ახსნა-განმარტებას, ბიოტექნოლოგიისათვის სპეციფიკური მეთოდების აღწერას. სახელმძღვანელო შეიძლება გამოყენებულ იქნეს, როგორც ბიოტექნოლოგიის კურსი სხვა პროფილის უნივერსიტეტებსა და ინსტიტუტებში.

სტატიები

1) „სპირტული დუდილის საფუერების მეტაბოლური პოტენციალი“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, 110-116, ინგლისურ ენაზე).

მოცემულია ალკოჰოლური დუდილის გამომწვევი საფუერების მოქმედება პირველადი და მეორეული ალკოჰოლური დუდილის პროცესში. განხილულია აცეტატების, ეთერების, მქროლავი მჟავებისა და ამინომჟავების წარმოქმნის და გარდაქმნის პროცესები.

2) „საქართველოს სხადასხვა ნიადაგიდან გამოყოფილი ნავთობის დესტრუქტორი ექსტრემოფილური აქტინომიცეტები“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 118-121, ინგლისურ ენაზე).

მოცემულია გამოკვლევის შედეგები, რომელიც შეეხება საქართველოს სხადასხვა რეგიონიდან აღებული ნიადაგის ნიმუშებში არსებული აქტინომიცეტების სხადასხვა შტამის ფერმენტული აქტივობის უნარს, რაც შეიძლება ფართოდ იქნეს გამოყენებული ბიოტექნოლოგიაში და სახალხო მეურნეობის სხვა დარგებში.

აკად. ნ.ნუცუბიძე მონაწილეობდა 2009 წელს დამთავრებულ საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტში.

აკადემიკოსი გივი სანაძე

სტატია

„იზოპრენის ბიოსინთეზი და მცენარეთა ფოთლების ექსკრეტორული ფუნქცია თანამედროვე თერმოდინამიკის თვალთახედვით“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, თბილისი, 100-106, ინგლისურ ენაზე).

მეცნიერებაში კარგად არის შესწავლილი ბიოგენური იზოპრენის სინთეზისა და მისი გარემოში გამოყოფის სავადასხვა ასპექტები. იზოპრენის გამოყოფა უჯრედიდან არსებითად წარმოადგენს ჭარბი ენერჯის გაბნევას გარემოში, რომელიც მუდმივად წარმოიქმნება მეტაბოლიზმის პროცესში და განიხილება როგორც უჯრედის ექსკრეტორული ფუნქცია. აღნიშნული ფუნქცია კი ცოცხალი სისტემის უმნიშვნელოვანეს ნიშანთვისებას წარმოადგენს. იგი მეტაბოლიზმის სტაციონარული მდგომარეობის მდგრად მიმდინარეობას განაპირობებს. ისმება კითხვა უჯრედის მიერ თავისუფალი ენერჯის ნაწილის მუდმივი კარგვის ფუნდამენტური მნიშვნელობის შესახებ. წარმოდგენილ ნაშრომში ეს საკითხები თანამედროვე თერმოდინამიკის თვალსაზრისით განიხილება. კეთდება დასკვნა, რომ შეუქცევად პროცესებში ცოცხალი უჯრედის მიერ ნივთიერებათა გამოყოფა არის ენტროპიის თერმოდინამიკური დისიპაციის შედეგი, რომელიც უზრუნველყოფს ცოცხალი ორგანიზმის სტაბილურობასა და ონტოგენეზურ მდგრადობას.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ნუგზარ ალექსიძე

წიგნი

„გენმოდულიფიცირებული საკვები პროდუქტები და მათი გამოყენების პერსპექტივები“ (გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 80 გვ.).

განხილულია გენმოდულიფიცირებულ პროდუქტებთან დაკავშირებული პრობლემები და გენმოდულიფიცირებული პროდუქტების საკვებად გამოყენების პერსპექტივები. დადასტურებულია, რომ გენმოდულიფიცირება ერთი სახეობების დონეზე პრაქტიკულად დაჩქარებული სელექციისაა თანამედროვე გენური ინჟინერიის მეთოდების გამოყენებით და საკვებად მათი გამოყენება არავითარ საფრთხეს არ წარმოადგენს ადამიანისა და ცხოველებისათვის. თუმცა, სხვადასხვა სახეობების გენების მანიპულაციის შემთხვევაში ის მკაცრ კონტროლს უნდა დაექვემდებაროს.

სტატიები

1) „ტყის ხანძრით განადგურებული მცენარეთა უნიკალური სახეობების აღდგენა და კონსერვაცია მიკროგამრავლების მოდიფიცირებული მეთოდით“ (თანაავტორობით; *Annals of Agrarian Science*, ინგლისურ ენაზე).

2) „ანტიკანცეროგენული და იმუნომოდულატორული პრეპარატი GA-40“ (საერთაშორისო სიმპოზიუმში „ტვინის იმუნური სისტემა: ნეიროქიმიური და ნეიროენდოკრინოლოგიური ასპექტები“, ერევანი, სომხეთი, 55, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ანტიკანცეროგენული, იმუნომოდულატორული თვისების მქონე სამკურნალო პრეპარატ GA-40-ის მოქმედების მექანიზმი მოლეკულურ დონეზე და პრაქტიკულ მედიცინაში მისი გამოყენების პერსპექტივები.

3) „მარსის ნიადაგის მიკრობიოლოგიური აღდგენა პლანეტის მომავალი ტერაფორმირებისთვის“ (თანაავტორობით; ასტრობიოლოგიის სამეცნიერო კონფერენცია „ევოლუცია და სიცოცხლე. კატასტროფების თავიდან აცილება დედამიწასა და მის გარეთ“, ინგლისურ ენაზე).

დამტკიცებულია პლანეტა მარსის ნიადაგის ბიორემედია საქართველოს ექსტრემალური ეკოსისტემებიდან მოპოვებული მიკროორგანიზმებით, რაც პლანეტის ტერაფორმირების წინაპირობაა.

4) „პროსტატის ჰიპერპლასტიური ქსოვილის ბეტა-გალაქტოზ-სპეციფიკური მიტოქონდრიული ლექტინების გავლენა მიტოქონდრიულ თვისებებზე“ (თანაავტორობით; Scandinavian Journal of Clinical & Laboratory Investigation, ISSN: 1502-7686 (electronic) v.70, issue1, 33-39, ინგლისურ ენაზე).

დადგენილია მიტოქინდრიიდან გამოყოფილი პროსტატის ჰიპერპლასტიკური ქსოვილიდან გამოყოფილი ბეტა-გალაქტოზით სპეციფიკური ლექტინის გავლენა მიტოქონდრიის ბიოქიმიურ მაჩვენებლებზე.

5) „ქრომატინის კომპლემენტარობის ადაპტაცია ექსტრატერესტრიალური სიცოცხლისთვის“ (გადაცემულია დასაბეჭდად ჟურნალში „Bioastronomy 2007“, Astronomical Society of the Pacific (ASP), USA, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ფოტომასინთეზებელი ორგანიზმების პიგმენტური სისტემებისა და შუქშემკრები მოლეკულური ანტენების მოსალოდნელი ვარიაციები და ბიოქიმიური თავისებურებები სხვადასხვა კლასის ვარსკვლავების ნათების სპექტრული შემადგენლობისაგან დამოკიდებულებით.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი მარლენ გორდუზიანი

მონოგრაფია

„ბიომემბრანების ოქსიგენაზები“ (თანაავტორობით; გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“, თბილისი, 338 გვ.).

განხილულია მონოოქსიგენაზური ფერმენტული სისტემა, რომელიც ქსენობიოტიკების მეტაბოლურ გარდაქმნებზეა ორიენტირებული. ეს რთული მულტი-ფერმენტული კომპლექსია და ფართოდაა გავრცელებული ცოცხალ სამყაროში. წარმოდგენილი მასალა „ეკოლუციური ქრონოლოგიით“ ასახავს, როგორ იტვირთეს P450-შემცველმა მონოოქსიგენაზებმა დეტოქსიკაციის ფუნქცია. ნაშრომში დეტალურადაა გაანალიზებული ლიტერატურული და საკუთარი მონაცემები მონოოქსიგენაზების ფიზიოლოგიური და ბიოქიმიური როლის შესახებ. ცალკე თავი აქვს დათმობილი ციტოქრომ P450-ის ფერმენტული აქტივობის რეგულაციის ფუნქციურ და სტრუქტურულ ასპექტებს. ნაშრომი განკუთვნილია განსხვავებული დარგების სპეციალისტებისათვის: ქიმიკოსების, ბიოქიმიკოსების, ბიოფიზიკოსების, ფარმაკოლოგების, ტოქსიკოლოგების, ეკოლოგების და ფიზიოლოგებისათვის, აგრეთვე ბიოფაკულტეტების პედაგოგებისა და ზედა კურსების სტუდენტებისათვის. იგი შეიძლება სასარგებლო აღმოჩნდეს მემბრანულ ბიოლოგიაში და ტოქსიკოლოგიაში მომუშავე მედიკოსებისათვის.

სტატია

„სისტემური ფუნგიციდების in vivo მოქმედება მცენარის ზოგიერთი ოქსიდაზის ფუნქციონირებაზე“ (თანაავტორობით; აგრარული მეცნიერების მაცნე, 7, 2, 53–56, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია სისტემური ფუნგიციდების – ბაილექტონისა (ტრიადიმეფონი) და რიდონეტის (მანკოზებისა და მეტალაქსილის ნარევი) სხვადასხვა კონცენტრაციების გავლენა მცენარეების: ვაზის (*Vitis vinifera*), პამიდვრის (*Lycopersicon esculentum*), ტრიფოლიატის (*Poncirus trifoliata*), ბუხის (*Buxus sempervirens*), სიმინდისა (*Zea mays*) და კოინდრის (*Lolium perenne*) ფოთლებსა და ფესვებში პეროქსიდაზისა და ფენოლოქსიდაზის აქტივობებზე, აგრეთვე ცილის საერთო შემცველობაზე. დადგენილია, რომ საკვლევი ფუნგიციდები ააქტიურებენ მჟანგველ ფერმენტებს იმ მცენარეებში, რომლებშიც ეს ფერმენტები შედარებით დაბალი ხვედრითი აქტივობებითაა წარმოდგენილი. ნაჩვენებია, რომ ორივე ფუნგიციდი, განსაკუთრებით რიდონეტი, მაღალი ფლოემური ძვრადობით ხასიათდება და ინკუბაციის პერიოდში ფოთლიდან ფესვში გადაადგილდება, სადაც მჟანგველი ფერმენტების გააქტიურებას იწვევს. საკვლევი ფუნგიციდები, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ქიმიურად სხვადასხვა კლასის ნაერთებს მიეკუთვნება, გარდაიქმნებიან მცენარეში მჟანგველი ფერმენტების უშუალო მონაწილეობით.

აკად.წევრ-კორ. მ.გორდეზიანის ხელმძღვანელობით სერგი ღურმიშიძის ბიოქომისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტში დამთავრდა სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაო „მცენარეში გარემოს დამბინძურებელი არომატული ნაერთების ბიოდეგრადაციის რეგულატორული მექანიზმების გამოკვლევა“.

იგი მონაწილეობდა სამი სხვადასხვა სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში საქართველოში და საზღვარგარეთ.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ირაკლი ელიავა მონოგრაფია

„უხერხემლო ცხოველები – ურბანიზებული გარემოს ბიოინდიკატორები“ (თანაავტორობით; გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 122 გვ.).

გაანალიზებულია უხერხემლოთა დაჯგუფებანი, დადგენილია ფაუნისა და დასახლების სიმჭიდროვის ცვლილებები, რაოდენობის დინამიკა და ტროფიკული სტრუქტურა. ნაჩვენებია მათი ბიოინდიკატორებად გამოყენების შესაძლებლობები.

სტატია

„ახალი ნემატოდა *Opailaimus andrassy n. sp.* (Dorylaimida: Opailaimidae) საქართველოდან“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, თბილისი, 136-138, ინგლისურ ენაზე).

აღწერილია მეცნიერებისთვის ახალი სახეობა *Opailaimus*-ის გვარიდან, დადგენილი ქ. თბილისის ტერიტორიაზე. აღწერილი სახეობა არის გვარის მესამე წარმომადგენელი. მოცემულია განაზომები, სურათები და გვარის წარმომადგენელთა სარკვევი.

აკად.წევრ-კორ. ი.ელიავა მონაწილეობდა ჩარლზ დარვინის „სახეობათა წარმოშობის“ 150-ე წლისადმი მიძღვნილ კონფერენციაში (ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი).

იგი მონაწილეობდა, აგრეთვე, 2009 წელს დაბრუნებულ გრანტში „უხერხემლო ცხოველები – ურბანიზებული გარემოს ბიოინდიკატორები“ (GNSF/STCU 129/07).

**აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ირაკლი ელიავა
და აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გიორგი
ნახუცრიშივილი**

სახელმძღვანელო

„ეკოლოგიის საფუძვლები“, მე-2 გამოცემა (ოსუ
გამომცემლობა, თბილისი, 250 გვ.).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი აბესალომ ვეკუა

სტატია

„მაჩვზღარბა საქართველოს პლიოცენურ ფაუნა-
ში“ (საქართველოს ეროვნული მუზეუმის მოამბე, საბუ-
ნებისმეტყველო და პრეისტორიული სექცია, №1, 59-67).

ნაშრომი ეძღვნება აღმოსავლეთ საქართველოს
პლიოცენურ ფაუნაში მღრღნელების საინტერესო ელემ-
ენტის – მაჩვზღარბას (*Hystrix*) ნაშთების აღმოჩენას.

აკად.წევრ-კორ ა.ვეკუა მონაწილეობას იღებდა დმა-
ნისის არქეოლოგიური ძეგლის გათხრებში და იკვლევ-
და მოპოვებულ პალეონტოლოგიურ მასალას; იგრისპი-
რეთის (კახეთი) პალეონტოლოგიურ ექსპედიციაში, სა-
დაც აღმოჩენილია ხერხემლიანთა ფაუნის ახალი ად-
გილსამყოფელი მასტოდონტის ნაშთებთან ერთად, ამ-
ზადებდა პალეონტოლოგიურ ექსპონატებს ეროვნული
მუზეუმის გამოფენისათვის. თბილისის ფუნიკულიორის
პარკს გაუწია კონსულტაცია პარკის მიდამოებში სა-
თაფლიის დინოზავრების სათვალსაჩინო სათამაშო-
გამოფენების მოწყობის საკითხზე.

**აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი აბესალომ ვეკუა
და აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი დავით
ლორთქიფანიძე**

სტატიები

1. „დილისკის ხერხემლიანთა ფაუნის მნიშვნელო-
ბა სამხრეთ კავკასიის ბიოსტრატოგრაფიისათვის“

(თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 130-135, ინგლისურ ენაზე).

მოცემულია ახალქალაქის რაიონში სოფელ დილისკის მიდამოებში ზედა პლიოცენურ (2,2 მლნ.წ) ხერხემლიანთა ფაუნის მიმოხილვა, რომელშიც კავკასიისათვის პირველადაა დადგენილი ბორცვკებილებიანი მასტოდონტისა (*Anancus arvernensis*) და სტენონის ცხენის (*Equus stenonis vireti*) თანაარსებობა, ხაზგასმულია ფაუნის ბიოსტრატოგრაფიული მნიშვნელობა.

2) „საქართველოს ვილაფრანკული ხერხემლიანთა ფაუნა და მისი ბიოსტრატოგრაფიული მნიშვნელობა“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ბიოლოგიის სერია B, ტ. 7, №3-4, 82-85, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია საქართველოს ვილაფრანკული ხერხემლიანთა ფაუნა, მისი ბიოსტრატოგრაფიული მნიშვნელობა და პლიოცენური დროის გარემოს პალეოგეოგრაფიული სურათის აღდგენის ცდა.

3) „ქვაბების (საქართველო) პლიო-პლეისტოცენური ხერხემლიანთა ფაუნა და ადრეული ჰომინიდების გავრცელება სამხრეთ კავკასიაში“ (თანაავტორობით; *Quaternary Science Reviews*, ტ. 28, Issues 27-28, 3275-3280, ინგლისურ ენაზე).

მოცემულია ზედა ალჩაგილური ფაუნის სტრატოგრაფიული დახასიათება, მისი შეპირისპირება ევრაზიისა და აფრიკის ფაუნებთან, გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ქვაბების ფაუნა მსგავსია აფრიკის თანამდეროვე ფაუნისა და რომ ადრეული ჰომინიდების ამიერკავკასიაში გავრცელება უნდა მომხდარიყო პლიოცენის დასასრულს.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის თენგიზ ზაალი- შვილის ხელმძღვანელობით დასრულდა თემა „ბირთ- ვული ფერტილის და პოსტ-ტრანსლაციური მოდიფიკა- ციის ADP-რიბოზილირების როლის შესწავლა უმაღ- ლეს ეუკარიოტებში“.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი დავით ლორთქიფანიძე

სტატია

„საქართველოსა და აღმოსავლეთ აფრიკის ადრე- პლეისტოცენური ნამარხი თავის ქალების შედარება: მტკიცებულებები, რომლებიც ეყრდნობა გვარ ჰომოს წარმოშობასა და სისტემატიკას“ (თანაავტორობით; Editors: Grine Frederick E., Flagle John G., Leakey Richard E. Springer. 39-48, ინგლისურ ენაზე).

შედარებითი ანალიზის საფუძველზე დმანისის ნამარხები მიეკუთვნება ჰომო ერექტუსის ჯგუფს. ისინი თავის ქალის მოცულობით, გრაციულობითა და სხვა პრიმიტიული მორფოლოგიური ნიშნებით მეტ მსგავსე- ბას ამჟღავნებენ კოობი ფორასა და ოლდუვაის ნამარ- ხებთან, ვიდრე აღმოსავლეთ აზიის ფიზიკურად უფრო განვითარებულ ერექტუსებთან. სავარაუდოდ, დმანი- სელთა წინაპარი ჰომო ჰაბილისის მსგავსი უნდა ყო- ფილიყო. წარმოდგენილია ახალი ბიოგეოგრაფიული ჰიპოთეზა: აფრიკა დმანისის მსგავსმა ჰომოებმა დატო- ვეს, განსახლდნენ აზიაში და შემდგომ ჩამოყალიბდნენ ერექტუსებად.

აკად.წევრ-კორ. დ.ლორთქიფანიძის ხელმძღვანე- ლობით დამთავრდა:

– საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტი (GNSF/ST06/5-048) „ევრაზიაში უძველესი ჰომი- ნიდების კვლევა და მათი ბუნებრივი გარემოს რეკონ- სტრუქცია“;

– შვეიცარიის სამეცნიერო ფონდის (SCOPE) გრანტი (IZ7330-110895) „ღმანისის (საქართველო) ჰომინიდების ნამარხების შედარებითი ანალიზი“;

– ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩების კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდის გრანტი (AFCP) – „სვანეთის შუასაუკუნეების უნიკალური ხელნაწერებისა და ხატების დაცვა და კონსერვაცია“;

– ნორვეგიის კულტურული მემკვიდრეობის დირექტორატის გრანტი (06/005221-107) „გიორგი ჩიტაიას სახელობის ეთნოგრაფიული მუზეუმი ღია ცის ქვეშ. რეაბილიტაცია“;

– პროგრამის პროექტი (4642100002 GEA) UNESCO-ს მონაწილეობით „სვანეთის ისტორიისა და ეთნოგრაფიის მუზეუმის მასალების აღწერა და ინვენტარიზაცია“.

აკად.წევრ-კორ. დ.ლორთქიფანიძემ მონაწილეობა მიიღო შემდეგი სამეცნიერო კონფერენციების მუშაობაში:

– მეცნიერების განვითარების ამერიკის ასოციაციის (American Association for the Advancement of Science) წლიური შეხვედრა (ჩიკაგო, აშშ);

– ბრიტანეთის მეცნიერების ფესტივალი (გილფორდი, დიდი ბრიტანეთი);

– ბენაკის მუზეუმი. სამეცნიერო კონფერენცია და გამოფენა „საქართველო არგონავტებამდე“ (ათენი, საბერძნეთი);

– ლაიდენის უნივერსიტეტის ღმანისის აღმოჩენებისადმი მიძღვნილი კონფერენცია და გამოფენა „ჰომო ერექტუსი.“ სადაც წარმოდგენილი იყო ღმანისის ნამარხებიც (ლაიდენი, ნიდერლანდების სამეფო);

– ჯონ ტემპელტონის ფონდის (Supporting Science – investing in big Questions) ევროპის მრჩეველთა საბჭოს მიერ ორგანიზებული დარვინის დაბადების 200 წლისადმი მიძღვნილი სიმპოზიუმი (სტამბოლი, თურქეთი).

აკად.წევრ-კორ. დ.ლორთქიფანიძემ მონაწილეობა მიიღო საქართველოს არქეოლოგიისადმი მიძღვნილი გამოფენების ორგანიზებაში ლოს-ანჯელესსა (აშშ) და სტოკჰოლმში (შვედეთი) „მედია საქართველოდან – ანტიკური კოლხეთის აღმოჩენები“ და დმანისის არქეოლოგიურ ძეგლზე საველე-არქეოლოგიური მუზეუმის გახსნაში როგორც პროექტის სამეცნიერო ხელმძღვანელმა.

აკად.წევრ-კორ. დ.ლორთქიფანიძე არჩეულ იქნა ევროპის მეცნიერებისა და ხელოვნების აკადემიის წევრად (ზალცბურგი, ავსტრია).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გიორგი ნახუცრიშვილი

სტატიები

1. „საქართველოში მაღალმთის ბიომრავალფეროვნებაზე მოქმედი ძირითადი ფაქტორები“ (თანაავტორობით; Mountain Forum Biulletin, ტ. IX, Issue 2, 18-19, ინგლისურ ენაზე).

საქართველოში მაღალმთის მცენარეულ მრავალფეროვნებაზე მოქმედი ძირითადი ფაქტორებია: 1) ადამიანის საქმიანობა და 2) კლიმატის გლობალური ცვლილებები. ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ანთროპოგენური ფაქტორი ძოვებაა. საბჭოთა პერიოდში, მეცხოველეობის საუკუნოვანი ტრადიციების რღვევის შედეგად, უკონტროლო და ჭარბმა ძოვებამ საძოვრების დეგრადაცია გამოიწვია. 1990-იანი წლებიდან მოყოლებული, საძოვრების დატვირთვა შემცირდა, მაგრამ მდგომარეობის გამოსასწორებლად აუცილებელია დარღვეული ფერდობების აღდგენა და მდგრადი მიწათსარგებლობის წესების დანერგვა. დამატებით პრობლემებს ქმნის ბუნებრივი ფაქტორები, როგორცაა ზვავი, მეწყერი და ღვარცოფი. კლიმატის გლობა-

ლური ცვლილება იწვევს მცენარეულობის ვერტიკალური სარტყლების ზემოთ გადანაცვლებას და ყველაზე მეტად ალპურ მდელოებსა და მაღალმთის სხვა ჰაბიტატებს ემუქრება. ამა თუ იმ რეგიონში კლიმატის ცვლილების შესაძლო მიმართულებების პროგნოზირებისა და მოსალოდნელი პრობლემების გადაჭრის სწორი გეგმების შემუშავებისათვის აუცილებელია ამ რეგიონებში სათანადო სამეცნიერო კვლევების ჩატარება, იმავდროულად, არსებულ ცოდნაზე დამყარებული კონსერვაციული პროექტების განხორციელება და გარემოსათვის დამატებითი ზიანის მიუყენებლად მოსახლეობის სოციალური პირობების გაუმჯობესება.

2) „კავკასიის ალპურ ბოტანიკურ ბაღებში კრიტიკულ საფრთხეში მყოფი სახეობების კონსერვაცია“ (ალპური და არქტიკული ბოტანიკური ბაღების მე-2 საერთაშორისო კონგრესი, მიუნხენი, გერ, 7-10, ინგლისურ ენაზე).

კავკასიაში 2 ალპური ბოტანიკური ბაღია – ბაკურიანის ალპური ბოტანიკური ბაღი და გუნიბის (დაღესტანი, რუსეთი) ბოტანიკური ბაღი, სადაც ალპურ მცენარეთა მდიდარი კოლექციებია. ბოლო პერიოდში ამ ბაღებმა სხვა დატვირთვაც მიიღეს. მათი ფუნქცია იშვიათ და კრიტიკულ საფრთხეში მყოფ იმ ველურ მცენარეთა ex-situ კონსერვაცია, რომლებიც ბუნებაში დაცული არ არის (არ გვხვდება დაცულ ტერიტორიებზე, ადამიანისათვის მიუწვდომელ ადგილებში). ეს საკითხი განსაკუთრებით აქტუალური გახდა მას შემდეგ, რაც დაიწყო დამუშავება საერთაშორისო პროექტისა „კავკასიის მცენარეთა წითელი ნუსხა“ (პროექტის კოორდინატორია საქართველო). გამოვლენილია კავკასიის ფლორის კრიტიკულ საფრთხეში მყოფი 200-მდე სახეობა, რომლებიც მოითხოვს ex-situ

კონსერვაციას. ეს სახეობები ბაღებში უნდა განაწილდეს მათი ეკოლოგიური თავისებურებების მიხედვით.

3) „კავკასია და ალპები: მცენარეულობის შედარება“ (ალპური და არქტიკული ბოტანიკური ბაღების მე-2 საერთაშორისო კონგრესი, მიუნხენი, გვრ, 9-10, ინგლისურ ენაზე).

კავკასიის მაღალმთიანეთი ალპებისაგან შემდეგი თავისებურებებით გამოირჩევა: 1. კოლხეთისათვის სპეციფიკურია რელიქტური ჰიგრო- და თერმომეზოფილური ტყის ზედა საზღვრის მცენარეულობა მარადმწვანე ქვეტყით და ლოკალურ-ენდემური სახეობებით; 2. კავკასიაში, ალპებისაგან განსხვავებით, ქსეროფილური მცენარეულობა დიდ სიმაღლეებზეა გავრცელებული; 3. კავკასიის სუბალპურ მაღალბალახეულობას ალპებში ანალოგი არა აქვს; 4. კავკასიის სუბნივალური ფლორა, ალპებისაგან განსხვავებით, მაღალი ენდემიზმით გამოირჩევა.

აკად.წევრ-კორ. გ.ნახუცრიშვილმა მოიპოვა საზღვარგარეთის ორი გრანტი:

– „მთიანი რეგიონის მრავალფეროვნება კავკასიაში და მისი მნიშვნელობა“ (SNF SCOPES);

– „მრავალმხრივ ურთიერთდამოკიდებულებათა ანალიზი გარემოსა და სოციალურ პროცესებს შორის საქართველოს მთიან რეგიონებში“.

იგი მონაწილეობდა:

– თბილისის ბოტანიკური ბაღისა და ბოტანიკის ინსტიტუტის კონფერენციაში „ბოტანიკური ბაღების კონსერვაცია“ მოხსენებით „მცენარეთა კონსერვაცია კავკასიაში: საქართველოს ბოტანიკური ბაღების როლი – სამომავლო შესაძლებლობები და გამოწვევები“;

– ვორქშოფი „კავკასიის მცენარეთა წითელი ნუსხა“, თბილისი;

– ვორქშოფი „მცენარეთა მრავალფეროვნების შესწავლის პან-კავკასიური ინიციატივა“, ბერლინ-დალემის ბოტანიკური ბაღი, ბერლინი, გფრ;

– ალპური და არქტიკული ბოტანიკური ბაღების მე-2 საერთაშორისო კონგრესი, მიუნხენი, გფრ;

– ვორქშოფი „კავკასიის მცენარეთა კონსერვაცია“, სენტ-ლუისი, მისური, აშშ.

აკად.წევრ-კორ. გ.ნახუცრიშვილმა ეროვნული აკადემიის აკადემიურ საბჭოზე გააკეთა მოხსენება „საქართველოს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შემცირების საფრთხეების შესახებ“.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი თინათინ სადუნიშვილი

სტატიები

1) „მცენარეთა ძირითადი მეტაბოლური ფერმენტები და უჯრედის ულტრასტრუქტურა დაბინძურებით გამოწვეული სტრესის დროს“ (თანაავტორობით; The Ukrainian Biochemical Journal, v.81, №4, 310, ინგლისურ ენაზე).

2) „გენეტიკურად მოდიფიცირებული საკვები“ (თანაავტორობით; Annals of Agrarian Science, 7, 1, 100-109, ინგლისურ ენაზე).

აკად.წევრ-კორ თ.სადუნიშვილის ხელმძღვანელობით სერგი დურმიშიძის ბიოქიმიისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტში დამთავრდა სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაო „მცენარის სტრუქტურულ-ფუნქციური ორგანიზაცია არომატული ნახშირწყალბადების გავლენით და მათი დეგრადაცია აქტინომიცეტების მიერ“.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი დევი უბრეხელიძე

სტატია

„არმატული ამინების მონაწილეობა მეილარდის რეაქციაში“ (თანაავტორობით; წიგნში „ბიოლოგიურად აქტიური მრავალფუნქციური ნაერთები“, Nova Publishers, ნიუ-იორკი, აშშ, ინგლისურ ენაზე).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ზურაბ ქომეთიანი

აკად.წევრ-კორ. ზ.ქომეთიანის ხელმძღვანელობით იბერიტაშივილის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტში დამთავრდა თემები:

– „ორვალენტიანი კათიონების როლი M^{2+} -ATP აზების (ორვალენტიანი კათიონებით აქტივირებული ATP აზების) მექანიზმის ჩამოყალიბებაში; ტრანსპორტირებადი კათიონებისათვის აუცილებელი აქტივატორებისა და სრული ინჰიბიტორების რიცხვის დადგენა“;

– „Mn-ATP აზას მარეგულირებელი მექანიზმის შესწავლა“;

– „ორვალენტიანი კათიონებისა (Ca^{2+} , Mg^{2+} , Mn^{2+}) და ანიონების (HCO_3^-) როლი ecto-ATP აზას მექანიზმის ჩამოყალიბებაში“;

– „ecto-ATP აზას მარეგულირებელი მექანიზმის შესწავლა“;

– „ორვალენტიანი კათიონებისა და ანიონების როლი ანიონური ATP აზების მექანიზმის ჩამოყალიბებაში; ტრანსპორტირებადი იონებისათვის აუცილებელი აქტივატორებისა და სრული ინჰიბიტორების რიცხვის დადგენა“;

– „ანიონური ATP აზების მარეგულირებელი მექანიზმის შესწავლა“.

განყოფილებამ აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებად აირჩია ბიოლ.მეცნ.დოქტ. ზ.ქომეთიანი (მემბრანოლოგია, ენზიმოლოგია), ბიოლ.მეცნ.დოქტ. თ.სადუნიშვილი (მცენარეთა ბიოლოგია) და გეოგრ. მეცნ.დოქტ. დ.ლორთქიფანიძე (პალეოანთროპოლოგია).

განყოფილებაში შემოსულ სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულების 2008 წლის სამეცნიერო-საორგანიზაციო ანგარიშებს და პროგრამებს ჩაუტარდათ რეცენზირება. ყველა სამეცნიერო დაწესებულების ანგარიშმა (გორის უნივერსიტეტის გარდა) და პროგრამამ მიიღო დადებითი შეფასება.

განყოფილებაში შეიქმნა დარგობრივი კომისიები: ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოლოგიურ პრობლემათა (თავმჯ. აკად.წევრ-კორ. გ.ნახუცრიშვილი) და ბიოტექნოლოგიების (თავმჯ. აკად. გ.კვესიტაძე).

განყოფილებამ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიასთან ერთად ჩაატარა გამოჩენილი ქართველი მეცნიერის, აკადემიკოს გივი სანაძის დაბადების 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო სიმპოზიუმი „იზოპრენი გუშინ, დღეს, ხვალ“.

ფიზიოლოგიის განყოფილება

ფიზიოლოგიის განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებული იყო 5 წევრი, მათ შორის 3 აკადემიკოსი და 2 წევრ-კორესპონდენტი.

განყოფილების წევრებმა 2009 წელს გამოაქვეყნეს 1 სახელმძღვანელო და 12 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი თენგიზ ონიანი

სტატიები

1) „ფუნციკლიდინის სტრუქტურული ანალოგის – ტრიჰექსიფენიდილის ეფექტები ახალი ქერქისა და ჰიპოკამპის ელექტრულ აქტივობაზე ძილ-ღვიძილის

ციკლში“ (თანაავტორობით; Georgian Medical News, 4, 169, 81-87, ინგლისურ ენაზე).

გაკეთებულია დასკვნა, რომ NMDA გლუტამატური რეცეპტორების ფენციკლიდინის საიტის ნორმალური ფუნქციობა წარმოადგენს იმ მექანიზმს, რომელიც აკავებს ან ხელს უშლის ჰალუცინაციების განვითარებას. ფენციკლიდინის საიტის მქონე NMDA გლუტამატური რეცეპტორები წარმოადგენს იმ მექანიზმის ნაწილს, რომელიც განაპირობებს პარადოქსული ძილის სტრუქტურულ და ფუნქციურ მთლიანობას.

2) „დიაზეპამის გავლენა ძილ-ღვიძილის ციკლის სხვადასხვა ქცევით მდგომარეობაზე“ (თანაავტორობით; Georgian Medical News, 3, 168, 94-99, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია დიაზეპამის ეფექტები ძილ-ღვიძილის ციკლის ულტრადიანულ სტრუქტურაზე და ნაჩვენებია, რომ გაგმA რეცეპტორების ფუნქციური აქტივაცია, რასაც დიაზეპამის მოქმედება იწვევს, ამცირებს ნელი ძილის რაოდენობრივ მაჩვენებლებს, მაგრამ აუმჯობესებს მის ხარისხს. გამოთქმულია მოსაზრება, რომ დიაზეპამის პოზიტიური თერაპიული ეფექტი დაკავშირებული უნდა იყოს პარადოქსული ძილის ემოციური დაძაბულობის შემცირებასთან და ამ ქცევითი მდგომარეობის ევგ და ქცევითი პარამეტრების მოდულაციასთან.

აკად. თ.ონიანი მონაწილეობდა ხუთი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში. მოხსენებები გამოქვეყნებულია თეზისების სახით.

აკად. თ.ონიანმა 2009 წელს მოიპოვა ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტი – „თავის ტვინის მუსკარინული ქოლინერგული სისტემისა და პარადოქსული ძილის მიზეზობრივი კავშირი ძირითად დეპრესიულ დაავადებასთან“ (GNSF/ST08/6-645).

აკადემიკოსმა თეიმურაზ იოსელიანმა მოიპოვა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტი „სისტემური ინექციის რეჟიმში ანტიკონვულსიურად მოქმედი ნორადრენერგული ნივთიერებების გავლენა და მათი ნეიროფარმაკოლოგიური კვლევა“ (GNSF/STO8/6-468).

აკადემიკოსი მიხეილ ხანანაშვილი

სახელმძღვანელო

„უმაღლესი ნერვული მოქმედების პათოფიზიოლოგია“ (თავი სახელმძღვანელოში „პათოფიზიოლოგია“, გამომცემლობა „მედია“, მოსკოვი, 579-606, რუსულ ენაზე).

სტატია

„აქტიური განრიდების პირობითი რეფლექსის ფორმირების სისწრაფის დასწავლა უმაღლესი ნერვული მოქმედების მდგრადი ინფორმაციული პათოლოგიის (ინფორმაციული ნევროზი) მდგომარეობაში შეჯვარებული ვირთავვა-მშობლების ხუთი თანმიმდევრული თაობის ჰიბრიდებში“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 122-134, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია თეთრი უჯიშო ვირთავვა-მშობლების საწყისი 8 წყვილის მოზრილი ნაშიერების 5 თანმიმდევრული თაობის შთამომავლებში (საერთო რაოდენობა 370), რომლებიც შეჯვარებული იყვნენ უმაღლესი ნერვული მოქმედების მდგრადი ინფორმაციული პათოლოგიის (ინფორმაციული ნევროზი) მდგომარეობაში აქტიური განრიდების პირობითი რეფლექსის ფორმირების მაჩვენებლები მაქოსებრ კამერაში.

აკად. მ.ხანანაშვილი მონაწილეობდა 2009 წელს დამთავრებულ საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტში „ქრონიკული ფსიქო-ემოციური სტრუ-

სით გამოწვეული დეპრესიის ახალი მოდელის შექმნის მცდელობა ვირთაგებში” (GNSF/STO8/4-464).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ნიკოლოზ ყიფშიძე

სტატია

1) „მუდმივი სისხლძარღვოვანი მიდგომისთვის საჰემოდიალიზო არტერიო-ვენური ფისტულის სტენოზის ენდოვასკულური მკურნალობა“ (თანაავტორობით; Georgian medical News, №5, 85-75, ინგლისურ ენაზე).

აღწერილია მუდმივი სისხლძარღვოვანი მიდგომისთვის საჰემოდიალიზო არტერიო-ვენური ფისტულის სტენოზის ენდოვასკულარული მკურნალობის შედეგები.

2) „ახალი მიმართულება ენდოსკოპიურ ქირურგიაში: ტრანსვაგინალური აპენდექტომია“ (თანაავტორობით; ჟ. „მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, №1-3, 50-51).

აღწერილია ე.წ. ტრანსლუმინალური აპენდექტომიის შემთხვევები. ავტორების აზრით ეს არის სრულიად ახალი, ორიგინალური მიმართულება ქირურგიაში – უნაწიბურო ქირურგია, ანუ ოპერაციები ბუნებრივი ხვრელების გზით (პირი, საშო, ანუსი). ქირურგიის საუკუნოვანი ოცნება – ჭრილობის გარეშე ოპერაცია – ჩვენი თაობის თვალწინ რეალობად იქცა.

აკად.წევრ-კორ. ნ.ყიფშიძე წარსდგა მოხსენებებით:

– სამეცნიერო კონფერენციაზე „კარდიოვასკულური ინტერვენციის ინოვაციები – TCT Meeting 2009“ (სანფრანცისკო, აშშ) – „თქმოს არტერიის სტენოზის და ბარძაყის ზედაპირული არტერიის ოკლუზიის ერთმომენტიანი ენდოვასკულური მკურნალობა“ (თანაავტორობით).

თქმოს არტერიის სტენოზისა და ბარძაყის ზედაპირული არტერიის ოკლუზიის ერთმომენტიანი ენდოვას-

კულური მკურნალობა მუხლქვეშა არტერიიდან მიდგომით;

– კორონარული არტერიების დაავადების მე-8 საერთაშორისო კონგრესზე (პრადა, ჩეხეთის რესპუბლიკა) – „ACCELERATE-AT პოლიმერთ დაფარული სტენტის პირველი კლინიკური კვლევის 6-თვიანი შედეგები“ (თანაავტორობით).

კორონარული არტერიების პირველადი სტენოზების მქონე 20 ადამიანში მოხდა ზემოაღნიშნული სტენტების წარმატებული იმპლანტაცია. იმპლანტაციის შემდგომი დაკვირვების 6-თვიან პერიოდში კლინიკურ გართულებებს ადგილი არ ჰქონია;

– სამეცნიერო კონფერენციაზე „კარდიოვასკულური ინტერვენციის ინოვაციები – ICI Meeting 2009 (თელ-ავივი, ისრაელი) – „ACCELERATE-AT პოლიმერთ დაფარული სტენტის პირველი კლინიკური კვლევის 9-თვიანი შედეგები“ (თანაავტორობით).

კორონარული არტერიების პირველადი სტენოზების მქონე 20 ადამიანში მოხდა ზემოაღნიშნული სტენტების წარმატებული იმპლანტაცია. იმპლანტაციის შემდგომი დაკვირვების 9-თვიან პერიოდში კლინიკურ გართულებებს ადგილი არ ჰქონია.

კონფერენციებზე პრადასა და თელ-ავივში აკად. წევრ-კორ. ნ.ყიფშიძე წარსდგა სასტენდო მოხსენებით – „ST-სეგმენტის ელევაციით მიმდინარე ინფარქტის დაწყებიდან კორონარულ ინტერვენციამდე გასული დროის გავლენა პერიპროცედურულ და შემდგომ კლინიკურ შედეგებზე“ (თანაავტორობით).

შედარებულ იქნა ინფარქტის განვითარებიდან 6 სთ-მდე და 6-12 სთ-იან შუალედში ჩატარებული ინტერვენციის შედეგები;

– ანგიოლოგებისა და სისხლძარღვთა ქირურგების ყრილობაზე (პალერმო, იტალია) – „ხანგამოშვე-

ბითი კოჭლობისას ენდოვასკულური მკურნალობის შედეგები აკადემიკოს ნ.ყიფშიძის ცენტრალური საუნივერსიტეტო კლინიკის მონაცემებით“ (თანაავტორობით);

– ათენის ინტერვენციული მედიცინის კონგრესზე „ახალი სტენტები: ექსპერიმენტული და კლინიკური კვლევები“.

აკად.წევრ-კორ. ნ.ყიფშიძემ ხმელთაშუაზღვის ანგიოლოგთა საზოგადოების ყრილობაზე (პალერმო, იტალია) წაიკითხა ლექცია „ინტერვენციული მედიცინა: წარსული აწმყო და მომავალი“.

მისი ხელმძღვანელობით დასრულდა კლინიკური კვლევები:

1) „ანტი-რესტენოზის პროსპექტული კვლევა ადამიანებში“

2) „ACCELERATE-AT-პოლიმერით დაფარული სტენტის უსაფრთხოებისა და ეფექტურობის მონოცენტრული კლინიკური კვლევა“.

კორონარული არტერიების პირველადი სტენოზების მქონე 20 ადამიანში წარმატებით ჩატარდა ზემოაღნიშნული სტენტების იმპლანტაცია. იმპლანტაციის შემდგომი დაკვირვების 9-თვიან პერიოდში კლინიკურ გართულებებს ადგილი არ ჰქონია.

აკად.წევრ-კორ. ნ.ყიფშიძეს მიღებული აქვს პატენტები: 1) იმპლანტაციური ხელსაწყო გულის მკურნალობისათვის. IPC8 Class: AA61F206FI, USPC Class: 623 134; 2) კათეტერი და მეთოდი არასტაბილური ათეროსკლეროზის მკურნალობისათვის. IPC8 Class: AA61F294 FI, USPC Class: 623 12.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ზურაბ ქვეანიშვილი

სტატიები

1) „ელექტრულად გამოწვეული ტვინის ღეროს

სმენის პასუხი კოხლეარული იმპლანტის რეციპიენტებში: კონფიგურაციის, პარამეტრების თავისებურებები, დამოკიდებულება გამღიზიანებლის ინტენსივობაზე, გენდერული, ასაკობრივი განსხვავებები“ (თანაავტორობით; IX ევროპული სიმპოზიუმი ბავშვებში კოხლეარული იმპლანტის შესახებ, ვარშავა, პოლონეთი, 29, ინგლისურ ენაზე).

კოხლეარული იმპლანტის რეციპიენტებში რეგისტრირდებოდა ელექტრულად გამოწვეული ტვინის ღეროს სმენის პასუხი (ეგტლსპ), ნორმალური სმენის პირებში აკუსტიკურად გამოწვეული ტვინის ღეროს სმენის პასუხი (აგტლსპ). აგტლსპ-სგან განსხვავებით, ეგტლსპ-ში IV, V, VI ტალღები ცუდად ან საერთოდ არ დიფერენცირდებოდა, რაც იმპლანტირებულებში ლოკოკინის მექანიზმების არარსებობით იქნა ახსნილი. აგტლსპ-ებთან შედარებით, ეგტლსპ-ებში პიკური ლატენტური პერიოდები უფრო მოკლე, ამპლიტუდები კი უფრო მაღალი იყო. აგტლსპ-ების მსგავსად, ეგტლსპ-ების უფრო მოკლე პიკური ლატენტური პერიოდები, უფრო მოკლე პიკთაშორისო ინტერვალები, უფრო მაღალი ამპლიტუდები და აღმოცენების უფრო დაბალი ზღურბლები აღინიშნა ქალებში, ვიდრე მამაკაცებში. აგტლსპ-ის და ეგტლსპ-ის პარამეტრები ასევე მსგავსად იყო დამოკიდებული გამღიზიანებლის ძალაზე: სტიმულის ინტენსივობის მატებისას ორივე პასუხის ლატენტური პერიოდები მსგავსად მოკლდებოდა, ამპლიტუდები მსგავსად იზრდებოდა. იდენტური იყო დამოკიდებულება გამოკვლეულის ასაკზე.

2) „არეკვლის ფენომენის დამოკიდებულება ექსპოზიციის ხანგრძლივობაზე: გოაჟ-ის რეგისტრაციის მეთოდით ჩატარებული კვლევა ადამიანში“ (თანაავტორობით; არჩილ ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის შრომათა კრებული, №13, თბილისი, 195-200, ინგლისურ ენაზე).

დაბალი სიხშირის, მაღალი ინტენსივობის ტონით ექსპოზიციის შემდეგ სმენა დასაწყისში უმჯობესდება, შემდგომში – უარესდება. ამ პროცესს არეკვლის ფენომენი ეწოდება. წინა გამოკვლევებში გაირკვა გამოწვეული ოტოაკუსტიკური ემისიის (გოაე) რეგისტრაციის მეთოდით არეკვლის დამოკიდებულება ექსპოზიციის და ტესტ-სტიმულთა ინტენსივობასა და სიხშირეზე. გოაე-ის მეთოდით შესწავლილია, აგრეთვე, ექსპოზიციის ხანგრძლივობის მნიშვნელობა. კვლევა ჩატარდა ნორმალური სმენის ინდივიდებში. გოაე ბევრითი ტკაცუნის საპასუხოდ ექსპოზიციამდე და ექსპოზიციის შემდეგ 5 წუთის განმავლობაში რეგისტრირდებოდა. 3, 2 და 1 წთ ხანგრძლივობის ექსპოზიციებისას არეკვლის მაჩვენებლები იდენტური იყო. 0,5 და 0,25 წთ ხანგრძლივობისას მატების ფაზა მცირდებოდა, კლების ფაზა კი ქრებოდა. მატებისა და კლების ფაზების დიფერენცირებული დამოკიდებულება ექსპოზიციის ხანგრძლივობაზე იმ შეხედულების სასარგებლოდ მეტყველებს, რომელიც არეკვლის ორი შემადგენლის მექანიზმებს პრინციპულად განსხვავებულად მიიჩნევს. კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე, არეკვლის შესწავლისას რეკომენდებულია 1 წთ და მეტი ხანგრძლივობის ექსპოზიციის გამოყენება.

3) „გამოწვეული ოტოაკუსტიკური ემისიის ამპლიტუდის დამოკიდებულება ასაკზე“ (თანაავტორობით; არჩილ ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის შრომათა კრებული, №13, თბილისი, 201-205).

ნორმალური სმენის ინდივიდებში შესწავლილია გამოწვეული ოტოაკუსტიკური ემისიის (გოაე) ამპლიტუდის ასაკობრივი დინამიკა. 20-29 და 30-39 წლების ასაკობრივ ქვეჯგუფებში გოაე-ის ამპლიტუდის მაჩვენებლები თანაბარია. მომდევნო ქვეჯგუფებში (40-49, 50-59, 60-69 წლები) ამპლიტუდა პროგრესულად ქვეითდება, რაც ლოკოკინის ასაკობრივ ცვლილებებთანაა

დაკავშირებული. კვლევის შედეგებმა წარმოაჩინა ცალკეულ ინდივიდში სმენის დისფუნქციის პრეკლინიკურ ეტაპზე გამოვლენის პერსპექტივა. ცვლილების იდენტიფიკაციის შემთხვევაში რეკომენდებულია სათანადო სამკურნალო-საპრევენციო ღონისძიებების ჩატარება.

4) „შუა ყურის ლაზერ-დოპლერ-ვიბრომეტრია ადამიანში: დამოკიდებულება გამოყვანის ლოკალიზაციაზე, ვარიაბელობა, ბილატერალური განსხვავებები“ (თანაავტორობით, *Medicina*, 45(11), 878-886, ინგლისურ ენაზე).

ნორმალური სმენის ინდივიდებში ლაზერ-დოპლერ-ვიბრომეტრიის (ლდვ) მეთოდით შესწავლილია დაფის აპკის ვიბრაციის თავისებურებები. თითოეულ ინდივიდში გამოკვლეულია ჯერ ერთი, მერე მეორე ყური. გამღიზიანებლად გამოიყენებოდა 500-3700 ჰც სიხშირული სპექტრის ბგერითი ტაცუნი. დაფის აპკის სხვადასხვა უბნიდან რეგისტრირებული ლდვ-ის მრუდები სხვადასხვა კონფიგურაციის და/ან ამპლიტუდისაა. განსხვავება განსაკუთრებით თვალსაჩინოა 1500 ჰც-ზე მაღალი სიხშირული კომპონენტების მიმართ. ლდვ-ის მრუდების ინდივიდთაშორისი ვარიაბელობა ინდივიდთაშიდა ანუ ტესტთაშორის ვარიაბელობას აღემატებოდა. ინდივიდთაშორის განსხვავებები 2000 ჰც-ზე მაღალი სიხშირული კომპონენტების მიმართ იყო შერჩევითად მკვეთრი. განმეორებითი რეგისტრაციისას ლდვ-ის ჩანაწერები პრაქტიკულად უცვლელი რჩებოდა. ტესტთაშორისი განსხვავებები, ჩვეულებრივ, ვლინდებოდა ჩანაწერთა ცალკეული სიხშირული ზოლების ამპლიტუდის და არა მათი ზოგადი კონფიგურაციის მიმართ. ცალკეულ ინდივიდებში ერთი და მეორე ყურიდან რეგისტრირებული ლდვ-ის მრუდები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ლდვ-ის ბილატერალური განსხვავე-

ბები ზოგჯერ ინდივიდთაშორის განსხვავებებს უტოლდებოდა. შუა ყურის გამტარებლობითი ფუნქციის ინტერაურალური განსხვავებების გათვალისწინებით, კეთდება დასკვნა, რომ პათოლოგიის არსებობაზე საექსპო ერთი ყურის ლღვის მეთოდით ტესტირებისას მეორე ჯანსაღი ყურიდან რეგისტრირებული ლღვის მრუდი არ შეიძლება საკონტროლო ჩანაწერად განიხილებოდეს ანუ რეფერენტად მიიჩნეოდეს.

5) „ელექტრულად გამოწვეული ტვინის ღეროს სმენის პასუხი კოხლეარული იმპლანტის რეციპიენტებში: კონფიგურაციის, პარამეტრების თავისებურებები, სტიმულის ინტენსივობაზე დამოკიდებულება, გენდერული, ასაკობრივი განსხვავებები“ (თანაავტორობით; IX ევროპული სიმპოზიუმი ბავშვებში კოხლეარული იმპლანტის შესახებ, ვარშავა, პოლონეთი, ინგლისურ ენაზე).

ერთმანეთს ედარებოდა კოხლეარული იმპლანტის რეციპიენტებში რეგისტრირებული ელექტრულად გამოწვეული ტვინის ღეროს სმენის პასუხი (ეგტლსპ) და ნორმალური სმენის ინდივიდებში რეგისტრირებული აკუსტიკურად გამოწვეული ტვინის ღეროს სმენის პასუხი (აგტლსპ). გამოვლენილი მსგავსება-განსხვავებები გამოიყენებოდა პასუხთა გენერაციის მექანიზმების გასარკვევად. აგტლსპ-ებისგან განსხვავებით ეგტლსპ-ებში IV, VI, VII ტალღები არ დიფერენცირდებოდა. აგტლსპ-ებთან შედარებით ეგტლსპ-ებს უფრო მოკლე პიკური ლატენცური პერიოდები და პიკთაშორისი ინტერვალები და უფრო მაღალი ამპლიტუდები ჰქონდათ. მეორე მხრივ, როგორც აგტლსპ-ის, ისე ეგტლსპ-ის პიკური ლატენცური პერიოდები სტიმულთა ინტენსივობის ზრდისას მსგავსად მოკლდებოდა და ამპლიტუდები მსგავსადვე მაღლდებოდა. როგორც აგტლსპ-ის, ისე ეგტლსპ-ის უფრო დაბალი ზღურბლი, უფრო მოკლე პიკური ლატენცური პერიოდები და უფრო

მაღალი ამპლიტუდები ასევე მსგავსად აღინიშნა ქალებში, ვიდრე მამაკაცებში და ბავშვებში, ვიდრე მოზრდილებში. ცალკეულ ტალღათა დეფიციტი ეგტლსპ-ში იმ ჰიპოთეზის საწინააღმდეგო არგუმენტად მიიჩნიათ, რომელიც პასუხის თანმიმდევრული კომპონენტების წარმოშობას ტვინის ღეროს თანმიმდევრულ სტრუქტურებს უკავშირებს. პირიქით, ცალკეული ტალღების გენერაცია ლოკოკინაში მიმდინარე სპეციფიკურ პროცესებთან არის ასოცირებული. ეგტლსპ-სა და აგტლსპ-ს შორის პარამეტრული განსხვავებები იმით აიხსნება, რომ ელექტრული გაღიზიანებისას შიგნითა ყურში სათანადო პროცესები, კერძოდ, მორბენალი ტალღის მექანიზმი, არ ინიცირდება. პირიქით, ეგტლსპ-ების და აგტლსპ-ების მსგავსი დამოკიდებულება სტიმულის ინტენსივობაზე და მსგავსი გენდერული და ასაკობრივი განსხვავებები იმ შეხედულებას ადასტურებს, რომლის მიხედვით გამოვლენილ განსხვავებათა მიზეზი ტვინის ღეროა და არა ლოკოკინა ანუ, ზოგადად, რეტრო- და არა ინტრაკოხლევარული პროცესები.

6) „სმენის სკრინინგი ახალშობილებში: ტესტირების ოპტიმალური დრო“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო კონფერენცია „ოტოლარინგოლოგიის აქტუალური პრობლემები“, ერევანი, სომხეთი, ინგლისურ ენაზე).

განისაზღვრა ახალშობილთა სმენის სკრინინგის ჩატარების ოპტიმალური დრო, გამოწვეული ოტოაკუსტიკური ემისიის რეგისტრაციის მეთოდით. მშობიარობიდან პირველი ხუთი დღის განმავლობაში ყოველდღიური დაკვირვების ქვეშ იმყოფებოდა 269 ჯანმრთელი ახალშობილი. პირველ დღეს ნორმალური სმენა სკრინინგის ტესტით მხოლოდ 51 ახალშობილში ანუ გამოკვლეულთა მხოლოდ 19%-ში დაფიქსირდა. მომდევნო დღეებში დადებით შეფასებათა რიცხვი პროგრესულად მატულობდა. აბსოლუტური პოზიტივი,

ანუ 100% მშობიარობიდან მხოლოდ მეხუთე დღეს აღინიშნა. რეკომენდებულია პოსტნატალური აუდიო-სკრინინგის ჩატარება მშობიარობიდან მეხუთე დღეს და შემდგომ და არა მანამდე.

7) „ასაკობრივი სმენაჩლუნგობა: დინამიკა ქალებში და მამაკაცებში“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო კონფერენცია „ოტოლარინგოლოგიის აქტუალური პრობლემები“, ერევანი, სომხეთი, ინგლისურ ენაზე).

თბილისის მცხოვრებლების მასალაზე გამოკვლეულია სმენის სიმახვილის ასაკობრივი დინამიკის გენდერული სპეციფიკა. ბგერითი ტრავმის და სმენის სისტემაზე სხვა უარყოფითი ზემოქმედების შესახებ არც ერთი გამოკვლეულის გამოკითხვაში არ ყოფილა რაიმე მინიშნება. სმენის ზღურბლები ტონალური აუდიომეტრიის მეთოდით განისაზღვრებოდა 0.125-8 კჰც სიხშირულ ზოლში. ნეიროსენსორული სმენაჩლუნგობის პირველი ნიშნები მამაკაცების 30-39 და ქალების 40-49 წლების ასაკობრივ ქვეჯგუფებში აღინიშნა. ორივე სქესის გამოკვლევისას სმენის დაქვეითება შერჩევითად მაღალი სიხშირეების ზოლს მოიცავდა. მომდევნო ასაკობრივ ქვეჯგუფებში (50-59, 60-69, 70-79 წლები). დაქვეითება მაღალ სიხშირეებზე ძლიერდებოდა, ამასთან, პროცესი დაბალ სიხშირეებზეც იწყებდა გავრცელებას. 50-59 წლებამდე სმენის დაქვეითების დინამიკა უფრო სწრაფი იყო მამაკაცებში, ვიდრე ქალებში. შედეგად, აქცენტები კეთდებოდა სმენის ზღურბლებში. შემდგომში სმენა უფრო მკვეთრად უარესდებოდა ქალებში, ვიდრე მამაკაცებში. 60-69, 70-79 წლების ასაკობრივ ქვეჯგუფებში, შესაბამისად, სმენის სიმახვილის გენდერული დამოკიდებულება ნიველირდებოდა, ზოგჯერ კი ნიშანს იცვლიდა ანუ უფრო მაღალი ზღურბლი ქალებში აღინიშნებოდა და არა მამაკაცებში.

აკად.წევრ-კორ. ზ.ქევანიშვილი მოხსენებით გამო-

ვიდა:

- IX ევროპულ სიმპოზიუმზე ბავშვებში კოხლე-არული იმპლანტის შესახებ (ვარშავა, პოლონეთი);
- საერთაშორისო კონფერენციაზე „ოტოლარინგოლოგიის აქტუალური პრობლემები“ (ერევანი, სომხეთი).

იგი მოხსენებით „პოლიპროფესიონალი, პოლიერუდიტი, პოლიგლოტი“ გამოვიდა აკადემიკოს სიმონ ხეჩინაშვილის დაბადების 90 წლისთავისადმი მიძღვნილ საიუბილეო სესიაზე.

აკად.წევრ-კორ. ზ.ქევანიშვილი აუდიოლოგიისა და სმენის რეაბილიტაციის ცენტრში ჩართული იყო საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ეგიდით მიმდინარე სახელმწიფო პროგრამაში, რომლის მიხედვით ძვირადღირებული კოხლეარული იმპლანტი ყოველწლიურად ოცდაათამდე სმენაჩლუნგ ბავშვს მნიშვნელოვანი ფასდაკლებით ან უფასოდ გამოეყოფა.

აკად.წევრ-კორ. ზ.ქევანიშვილი არის ოტორინოლარინგოლოგიის ასოციაციის ვიცე-პრეზიდენტი, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ექსპერტი ოტოლოგიაში, თავის ტვინის შემსწავლელი საერთაშორისო ორგანიზაციის (International Brain Research Organization, IBRO) საქართველოს ფილიალის მმართველი საბჭოს წევრი და ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოს ექსპერტი მედიცინაში. 2009 წელს იგი აირჩიეს ამერიკის შეერთებულ შტატებში გამომავალი საერთაშორისო ჟურნალის – The Open Otorhinolaryngology Journal სარედაქციო და მრჩეველთა კოლეგიის საბჭოს წევრად.

საანგარიშო წელს ჩატარდა ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილების 7 საერთო კრება, რომლებ-

ზეც მოსმენილ იქნა განყოფილების წევრებისა და შესაბამისი დარგების სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების ანგარიშები.

23 აპრილს ჩატარებულ საერთო კრებაზე აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებად არჩეულ იქნენ მედიც.მეცნ.დოქტ. ზ.ქვეანიშვილი (ფიზიოლოგია), მედიც.მეცნ.დოქტ. ნ.ყიფშიძე (კარდიოლოგია), მედიც.მეცნ.დოქტ. რ.შაქარიშვილი (ნევროლოგია) და მედიც.მეცნ.დოქტ. ქნემსაძე (პედიატრია).

ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილების საერთო კრებაზე საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრების 26 ივნისის №3 დადგენილების შესაბამისად მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილების ბაზაზე ჩამოყალიბდეს ორი განყოფილება: ფიზიოლოგიის განყოფილება და მედიცინის განყოფილება.

ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილების წევრები საკუთარი განცხადებების თანახმად გადანაწილდნენ ახლად ჩამოყალიბებულ ორ განყოფილებაში.

ფიზიოლოგიის განყოფილებაში ჩატარდა 2 საერთო კრება. განყოფილების ბიუროს შემადგენლობაში არჩეულ იქნენ აკადემიკოსები თენგიზ ონიანი (აკადემიკოს-მდივანი), აკად. თეიმურაზ იოსელიანი, წევრ-კორესპონდენტი ზურაბ ქვეანიშვილი (აკადემიკოს-მდივნის მოადგილე), განყოფილების სწავლული მდივანი ბიოლ.მეცნ.კანდ. ნ.კიკნაძე. მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება დარგობრივი კომისიების ჩამოყალიბების შესახებ: ფიზიოლოგიის (თავმჯ. აკად. წევრ-კორ. ზ.ქვეანიშვილი), ფუნდამენტური მედიცინის ერთობლივი კომისია მედიცინის განყოფილებასთან (თანათავმჯ. აკად. წევრ-კორ. ნ.ყიფშიძე) და განისაზღვრა მათი შემადგენლობები.

მედიცინის განყოფილება

მედიცინის განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრი-სათვის გაერთიანებული იყო 9 წევრი, მათ შორის 6 აკადემიკოსი და 3 წევრ-კორესპონდენტი.

განყოფილების წევრებმა 2009 წელს გამოაქვეყნეს 11 მონოგრაფია და წიგნი, 2 სახელმძღვანელო და 54 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი ფრიდონ თოდუა

სტატიები:

1) „თავის ტვინის სტრუქტურულ-ჰემოდინამიკური პარამეტრები კარდიოგენული ემბოლიის წყაროს მქონე პირებში“ („რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე“, 1-2 (31-32), 8-14).

კვლევის მიზანს წარმოადგენდა თავის ტვინის სტრუქტურულ-ჰემოდინამიკური მდგომარეობის შეფასება სავარაუდო კარდიოემბოლიური დისკემიის მქონე პაციენტებთან. გაანალიზებულია 116 პაციენტის კვლევის შედეგი. ყველა პაციენტს აღენიშნებოდა თავის ტვინის სისხლის მიმოქცევის მოშლა. კვლევის შედეგად დადგენილია, რომ თავის ტვინის მწვავე თუ ქრონიკულად მიმდინარე დისცირკულაციის მქონე პირებში კარდიოგენული პათოლოგიის შეუფასებლობამ შესაძლოა გამოიწვიოს კარდიოგენული ემბოლიის გენეზით განვითარებული პირველადი თუ განმეორებითი ინსულტის განვითარება და პაციენტის მდგომარეობის საგრძნობი გაუარესება. ამდენად, განსაკუთრებული ყურადღებით უნდა მოხდეს კარდიოგენული ემბოლიის რისკის მქონე პირების გამოვლენა და მის მიხედვით ადექვატური მკურნალობის ტაქტიკის შერჩევა.

2) „მრავალშრიანი კომპიუტერულ-ტომოგრაფიული ანგიოგრაფიის მნიშვნელობა ქვემო კიდურების არტერიების მათი მობილიზირებული დაავადებების გამო ჩატარებული ოპერაციის შემდგომი გართულებების დიაგნოსტიკაში“ („რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე“, №1-2 (31-32), 26-30).

ქვემო კიდურების მაგისტრალურ არტერიებზე რეკონსტრუქციული ოპერაციის შემდგომ გართულებებს მიეკუთვნება შუნტის თრომბოზი, ანასტომოზის სტენოზი და ცრუ ანევრიზმის ჩამოყალიბება. ენდიგასკულური ჩარევების შემდგომი გართულებებიდან გამოიყოფა: თრომბოზი, სტენტის დეფორმაცია და რეზიდუალური სტენოზები. მათი ადრეული და ზუსტი დიაგნოსტიკა აქტუალურია. კვლევის მიზანს წარმოადგენდა მრავალშრიანი კომპიუტერული ტომოგრაფიის დიაგნოსტიკური მნიშვნელობის შეფასება ქვედა კიდურების მათი მობილიზირებული დაავადებების დროს ინტერვენციული ჩარევებისა და ოპერაციის შემდგომი გართულებების დიაგნოსტიკაში. ნაშრომს საფუძვლად დაედო 68 ოპერირებული ავადმყოფის კვლევის შედეგები. კვლევის პროცესში ყველა პაციენტს ჩაუტარდა დუპლექს სკანირება და მრავალშრიანი კომპიუტერული ტომოგრაფია. 39 (57,4%) შემთხვევაში გამოვლინდა აორტობარძაყის და ბარძაყ-მუხლქვეშა შუნტის თრომბოზი. დისტალური ანასტომოზის თრომბოზი გამოვლინდა 6 (8,9%) პაციენტთან. ანასტომოზის ცრუ ანევრიზმა გამოვლინდა 4 (5,9%) შემთხვევაში. სტენტის დეფორმაცია ოკლუზიით აღინიშნებოდა 3 (4,4%) პაციენტთან. მრავალშრიანი კომპიუტერული ტომოგრაფიის მგრძობელობამ და სპეციფიკურობამ შეადგინა 100%. ამდენად, კტ ანგიოგრაფია მრავალშრიანი კომპიუტერული ტომოგრაფიის დახმარებით, ქვემო კიდურების სისხლძარღვების ათეროსკლეროზული დაზიანებების მქონე პაციენტებთან ოპერაციის შემდგომი გართულებების

დიაგნოსტიკის მაღალინფორმაციულ მეთოდს წარმოადგენს. მრავალშრიანი კომპიუტერული ტომოგრაფიის საშუალებით მიღებული თვალსაჩინო სამგანზომილებიანი, მულტიპლანარული რეკონსტრუქციები მკურნალობის შემდგომი ტაქტიკის ოპტიმიზაციის საშუალებას იძლევა.

3) „მაგნიტურ-რეზონანსული ქოლანგიოგრაფიის როლი სანაღვლე გზების სტრუქტურათა დიაგნოსტიკაში“ – („რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე“, №1-2 (31-32), 37-43).

სანაღვლე გზების სტრუქტურათა დიაგნოსტიკა დიდ სირთულეებთანაა დაკავშირებული. კვლევის მიზანს წარმოადგენდა მაგნიტურ-რეზონანსული ქოლანგიოგრაფიის როლის განსაზღვრა სანაღვლე გზების ობსტრუქციისა და სტენოზის ხარისხის დადგენაში. ამ მიზნით გამოკვლეულია 43 პაციენტი – 17 იატროგენული სტრუქტურით, 22 ავთვისებიანი ობსტრუქციით, 4 ბილიო-ენტერო ანასტომოზის შემთხვევა გართულებული სადინრის სტრუქტურით. კვლევის შედეგად მაგნიტურ-რეზონანსული ტომოგრაფიის მგრძობელობამ, სპეციფიკურობამ და სიზუსტემ, შესაბამისად, შეადგინა 91%, 96,5% და 94%. მრ ქოლანგიოგრაფია ინფორმაციულია ავთვისებიანი სიმსივნით გამოწვეული ობსტრუქციის ადგილისა და ხარისხის განსაზღვრაში, პოსტოპერაციული დაზიანებების დიაგნოსტიკაში.

4) „ღვიძლის ცისტობილიარული ფისტულით გართულებული ექინოკოკური კისტა: დიაგნოსტიკა და მკურნალობა“, (რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე, №3 (33), 22-27).

კვლევის მიზანს წარმოადგენდა თანამედროვე რადიოლოგიური მეთოდების როლის განსაზღვრა ღვიძლის ცისტობილიარული ფისტულით გართულებული ექინოკოკური კისტების დიაგნოსტიკაში. ამ მიზნით გამოკვლეულია 11 პაციენტი. ყველაზე ხშირი გართუ-

ლება იყო კისტის გახსნა სანადვლე გზებში. გამოვლინდა, რომ კვლევის მეთოდებს შორის მაგნიტურ-რეზონანსული ტომოგრაფია ღვიძლის ცისტობილიარული ფისტულით გართულებული ექინოკოკური კისტის დიაგნოსტიკისათვის ყველაზე ინფორმაციული მეთოდია.

5) „ციფრული რენტგენოლოგიური კვლევის შესაძლებლობანი საყლაპავის აქალაზიის დიაგნოსტიკაში“ (რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე, №3 (33), 28-33).

განხილულია საყლაპავის I-IV ხარისხის აქალაზიის რენტგენოლოგიური კვლევის კრიტერიუმები. ციფრული რენტგენოლოგიური კვლევა მაღალინფორმაციულია საყლაპავის აქალაზიის გამოვლენასა და მისი სტადირების დადგენაში, რაც ადექვატური მკურნალობის ტაქტიკის განსაზღვრის წინაპირობაა.

6) „კუჭის კიბოს ულტრასონოგრაფიული დიაგნოსტიკის მნიშვნელობა ქირურგიული ინტერვენციის მოცულობაზე“ (რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე, №3 (33), 34-38).

განხილულია კვლევის უახლესი მეთოდი – ენდოსკოპიური ულტრაბგერის შესაძლებლობები კუჭის კიბოს დიაგნოსტიკაში. შემუშავებულია კვლევის ალგორითმი. ენდოსკოპიური ულტრასონოგრაფიის კლინიკურ პრაქტიკაში დანერგვა განაპირობებს ოპერაციის შემდგომი ადრეული და შორეული გართულებების ვერიფიცირებას, კარდიოეზოფაგეალური კიბოს დიაგნოსტიკისა და მკურნალობის მაღალეფექტურობას.

7) „ულტრაბგერითი კვლევის შესაძლებლობები სარძევე ჯირკვლის ფიბროადენომის დიაგნოსტიკაში, კორელაცია ჰისტოლოგიურ მონაცემებთან“ (რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე, №3 (33), 45-50).

8) „მრავალშრიანი კომპიუტერული ტომოგრაფიული ანგიოგრაფია კისრის მიდამოს ორგანოსგარეშე ახალწარმონაქმნების დიაგნოსტიკაში“ (რენტგენოლო-

გის და რადიოლოგიის მაცნე, №3 (33), 39-44, რუსულ ენაზე).

გამოკვლეულია კისრის მიდამოს ორგანოსგარეშე ახალწარმონაქმნები. აღნიშნული დაავადების მკურნალობის ძირითადი მეთოდია ოპერაციული ჩარევა, რომლის შედეგიანობა დამოკიდებულია სიმსივნის გავრცელების ხარისხის ოპერაციამდელ შეფასებაზე. შემოთავაზებულია ამ პათოლოგიის დიაგნოსტიკის და დიფერენციალური დიაგნოსტიკის ყველაზე ინფორმაციული მეთოდის – მრავალშრიანი კტ ანგიოგრაფიის როლი აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტაში. შემუშავებულია სიმსივნური პროცესის მიმდებარე სისხლძარღვებზე გავრცელების კტ ანგიოგრაფიის კრიტერიუმები, რაც მნიშვნელოვანია ოპერაბელობისა და ქირურგიული ჩარევის მოცულობის განსაზღვრისათვის.

9) „ფილტვის ადგილობრივად გავრცელებული პერიფერიული კიბოს რეგიონალური გავრცელების სხივური დიაგნოსტიკა“ („ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინა“, №8, 53).

შრომა ეხება თანამედროვე ონკოლოგიის ურთულეს პრობლემას – ფილტვის კიბოს. აღნიშნული დაავადების მკურნალობის ძირითადი მეთოდია ოპერაციული მკურნალობა, რომლის შედეგიანობა დამოკიდებულია სიმსივნის გავრცელების ხარისხის ოპერაციამდელ შეფასებაზე.

აკადემიკოსმა ფრიდონ თოდუამ მონაწილეობა მიიღო და მოხსენებებით გამოვიდა:

– ევროპის რადიოლოგთა ასოციაციის კონგრესზე „ულტრაბგერითი კვლევით ძუძუს კიბოს ვასკულარიზაციის ტიპის კორელაცია რეგიონული ლიმფური კვანძების მდგომარეობასთან“ (ვენა, ავსტრია);

– ჩრდილოეთ ამერიკის რადიოლოგთა ასოციაციის კონგრესზე „გულისა და თავის ტვინის ექინო-

კოკოზის კომპლექსური რადიოლოგიური დიაგნოსტიკა“ (ჩიკაგო, აშშ);

– ევროპის ნევროლოგთა საზოგადოების მე-13 კონგრესზე „ცერებრალური სისხლის მიმოქცევისა და ცერებროვასკულური რეაქტიულობის მახვენებლები ლეიკოარაიოზის მქონე პირებში“ (ფლორენცია, იტალია).

აკად. ფ.თოდუა არჩეულ იქნა ევროპის მეცნიერებისა და ხელოვნების აკადემიის წევრად (ზალცბურგი, ავსტრია).

აკადემიკოსი კიაზო ნადარეიშვილი

წიგნი

„ივანე თარხან-მოურავი (თარხნიშვილი, თარხანოვი) – პირველი მკვლევარი რადიობიოლოგიასა და რადიაციულ ეკოლოგიაში“ (თანაავტორობით; გადაცემულია დასაბეჭდად ქართულ, რუსულ და ინგლისურ ენებზე).

წიგნი ეძღვნება მე-19 საუკუნის გამოჩენილი ქართველი მეცნიერისა და მოაზროვნის ივანე თარხან-მოურავის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას, რომლის სახელთანაც, საყოველთაო აღიარებით, დაკავშირებულია მეცნიერების ისეთი ზოგადსაკაცობრიო მნიშვნელობის დარგის აღმოცენება, როგორცაა რადიაციული ბიოლოგია და მედიცინა. აღწერილია მნიშვნელოვანი და საინტერესო ფაქტები ივანე თარხან-მოურავის ცხოვრებიდან, გაშუქებულია მისი სამეცნიერო აღმოჩენების მნიშვნელობა და აქტუალობა, რომელთაგან მრავალს, მაგალითად კანის გაღვანურ, ანუ ფსიქოგალვანურ რეფლექსს, ქართველი მედიკოსები და ფიზიოლოგები ძნელად თუ დაუკავშირებდნენ მათი დიდი თანამემამულის სახელს. წიგნი ილუსტრირებულია ფართო საზოგადოებისთვის დღემდე უცნობი ფოტოსურათებით. მიმოხილულია საქართველოში რადიობიოლოგიისა და

მასთან დაკავშირებული დისციპლინების, ასევე ამ დარგში ქვეყნის მაპროფილებელი კვლევითი დაწესებულების – რადიობიოლოგიისა და რადიაციული ეკოლოგიის ცენტრის განვითარების პერსპექტივები. ხაზგასმულია ის აქტუალური სამეცნიერო და სხვა პრობლემები, რომლებიც დღეს ჩვენი ქვეყნისა და მისი მეცნიერების წინაშე დგას.

სტატიები

1) „ფიჭური კავშირის სიხშირის (900/1800 მჰ) ელექტრომაგნიტური ველის გავლენა ცოცხალ ორგანიზმზე“ (თანაავტორობით; „ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინა“, №3, 54-56).

ვირთაგვები, რომლებიც იმყოფებიან ზემადალი სიხშირის ემვ-ის ზემოქმედების ქვეშ, ავლენენ დაბალ ემოციურობას, რაც შეიძლება აიხსნას ემვ-ის დამორგუნველი გავლენით ცხოველთა ქცევაზე, ხოლო იმ ცხოველების ქცევა, რომლებიც იმყოფებოდნენ „დამცავი ფირფიტით“ აღჭურვილი მობილური ტელეფონის ზემოქმედების ქვეშ, არ განსხვავდება საკონტროლო ცხოველების ქცევისაგან „ღია ველში“. ეს მონაცემები, მაღალი ალბათობით, „დამცავი ფირფიტის“ პროტექტორულ თვისებებზე უნდა მიუთითებდეს.

2) „ფიჭური კავშირის სიხშირის (900/1800 მჰ) ელექტრომაგნიტური ველის გავლენა ვირთაგვების ხანმოკლე მესხიერებაზე“ (თანაავტორობით; „ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინა“, №3, 75-77).

შიმშილის ცენტრის გააქტივების გამო ვირთაგვათა ემოციური აგზნება მომატებულია, რაც განაპირობებს საკომუნიკაციო სიხშირის ნეგატიური გავლენის მიმართ ხანმოკლე მესხიერების მდგრადობას თეთრი ვისტარის ხაზის ვირთაგვებში, ხოლო რაც შეეხება შავი ფერის ვირთაგვებს, რომლებიც ისედაც მაღალი ემოციურობით გამოირჩეოდნენ, საკომუნიკაციო სიხშირის ნეგატიურმა გავლენამ გამოიწვია მათი

ხანმოკლე მესხიერების დაყოვნების რეაქციის გახანგრძლივება.

დამთავრდა ISTC-ს გრანტით დაფინანსებული ეკოლოგიური პროექტი – „მდინარე მტკვრის აუზის რადიონუკლიდებით და ქიმიური ტოქსიკანტებით დაბინძურების შესწავლა და რადიაციული და ქიმიური მონიტორინგის სისტემის საფუძვლების შექმნა“ (ISTC, G-1294).

გამოვლენილია, რომ მდინარე მტკვრის აუზში ძირითად პოლუტანტს წარმოადგენს ფენოლი, რომლის კონცენტრაცია ზოგან აღწევს 25 ზდკ-ს. ფენოლთან ერთად ძირითად დამაბინძურებელს წარმოადგენს აზოტის ნაერთები, რომელთა კონცენტრაცია ზოგან აღწევს 2,5 ზდკ-ს და რომლებიც დაკავშირებულია საკანალიზაციო წყლების ჩაღვრასთან. ამავე დროს, მძიმე ლითონების მხრივ წყალი შედარებით სუფთაა – მათი კონცენტრაცია ბევრად ნაკლებია ზდკ-ზე მდინარე ხრამშიც კი, სადაც სავარაუდოდ, მოსალოდნელი იყო მათი მაღალი კონცენტრაცია მადნეულის კომბინატის გავლენის გამო. რაც შეეხება მძიმე ლითონების შემცველობას სხვა სახის სინჯებში, უნდა აღინიშნოს სპილენძის და ნიკელის საქმაოდ მაღალი კონცენტრაცია მდინარისპირა ნიადაგში, ხოლო ტყვიისა – ფსკერულ ნალექებში. ჩერნობილის კატასტროფასთან დაკავშირებული რადიონუკლიდების სარწმუნო კვალი არც ერთი სახეობის სინჯებში არ იქნა აღმოჩენილი. დაფიქსირებული რადიონუკლიდებია, ძირითადად, ბუნებრივი კალიუმი (K40), თორიუმი (Th232) და რადიუმი (Ra226). პროექტის უცხოური კოლაბორატორების შეფასებით, მოპოვებული ინფორმაცია წარმოადგენს იმ საბაზისო ფონს, რომელიც მომავალში უნდა იყოს გამოყენებული აღნიშნულ აუზში ეკოლოგიური მდგომარეობის ცვლილებების ათვლის საკონტროლო დო-

ნედ, ხოლო დაკვირვების ადგილების შერჩეული სისტემა წარმოადგენს მომავალი მონიტორინგის სისტემის საფუძველს.

აკადემიკოსი ვაჟა ოკუჯავა

მონოგრაფია, წიგნი

1) „კოგნიტური მხედველობითი მეხსიერება კატებში“ (თანაავტორობით, გადაეცა დასაბეჭდად გამომცემლობა „Nova Science Publishers“, ნიუ-იორკი, აშშ, ინგლისურ ენაზე).

2) წიგნში „Cognitive visual memory in cats“ ცალკე თავად შევიდა „კოგნიტური მხედველობითი მეხსიერება კატებში“ (თანაავტორობით, გადაეცა დასაბეჭდად გამომცემლობა „Nova Science Publishers“, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია მხედველობითი ცნობის მეხსიერების ზოგადი ცნებები და მისი ექსპერიმენტული კვლევის მონაცემები. კოგნიტური მეხსიერების მნიშვნელობა განხილულია ზოგადი სისტემური თეორიის ჭრილში. ხაზგასმულია ქართველი ნეიროფიზიოლოგების როლი ცხოველებში მეხსიერების კოგნიტური ასპექტების შესწავლაში. შეჯამებულია ავტორთა მიერ ჩატარებული კვლევები, სადაც შესწავლილია არასივრცითი მხედველობითი ცნობის მეხსიერება კატებში. ნაჩვენებია (ისევე როგორც პრიმატებსა და ვირთაგვებში) რინალური ქერქის უპირატესი მნიშვნელობა ამ ტიპის მეხსიერებისათვის. მხედველობით-სივრცით მეხსიერებაში ექსპერიმენტული კვლევებით დადგენილია პარაჰიპოკამპალურ ქერქთან ერთად სუბიკულარული კომპლექსის მონაწილეობა. განხილულია მხედველობითი სივრცითი მეხსიერების ორი შესაძლო ქვესისტემა – ეგოცენტრული და ალოცენტრული. ნაჩვენებია, რომ პირველი

დამოკიდებულია პრეფრონტალურ ქერქზე, ხოლო მეორე – თხემის წილის ასოციაციურ არეზე.

სტატიები

1) „სივრცითი ცნობის მეხსიერება კატეგორიებში: პარაჰიპოკამპალური დაზიანებების ზეგავლენა“ (თანაავტორობით; *Neuroscience and Behavioral Physiology*. 7, 613-618, ინგლისურ ენაზე).

ექსპერიმენტული კვლევით დადგენილია უკანა პარაჰიპოკამპალური ელექტროლიზური დაზიანების ზეგავლენა სივრცითი ცნობის მეხსიერებაზე. გამოვლენილია სივრცითი ცნობის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი დეფიციტი საკონტროლო ჯგუფთან შედარებით.

2) „მხედველობითი ცნობის მეხსიერება კატეგორიებში: მასირებულ და განაწილებულ სინჯთა ეფექტები“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2. 168-172, ინგლისურ ენაზე).

თანამედროვე ექსპერიმენტულ ფსიქოლოგიაში პოპულარულია შეხედულება დავიწყების პროცესზე არა როგორც კვალის დროის განმავლობაში პასიურ ჩაქრობაზე, არამედ როგორც ამ კვალის „წაშლაზე“ ინტერფერენციის (ხელშემშლელი პირობების) ზემოქმედების შედეგად. სხვადასხვა შრომაში ნაჩვენებია ინტერფერენციის ზეგავლენა „თავისუფალ გახსენება“-ზე. კვლევის მიზანს წარმოადგენდა პროაქტიული ინტერფერენციის ზეგავლენის შესწავლა მხედველობითი ცნობის (recognition) მეხსიერებაზე, რისთვისაც გამოიყენებოდა ორი ტესტი: 1) „დაყოვნებული შერჩევა ნიმუშის“ მიხედვით და 2) „დაყოვნებული არშერჩევა ნიმუშის“ მიხედვით. გამოიყენებოდა ტესტირების ორი განსხვავებული პირობა: ე.წ. „მასირებული“ სინჯების პარადიგმა და „განაწილებული“ სინჯების პარადიგმა.

პირველი პირობა, ავტორთა ვარაუდით, მაქსიმალურად ზრდის ინტერფერენციას. ექსპერიმენტის შედეგად დადგინდა, რომ კატების მხედველობითი ცნობის მეხსიერებაზე ტესტირების ამ ორი განსხვავებული პირობის გამოყენება არ იძლევა სტატისტიკურად მნიშვნელოვან განსხვავებას. მხედველობითი ცნობის მეხსიერების ასეთი „მდგრადობა“ ინტერფერენციული ზემოქმედების მიმართ მიუთითებს იმაზე, რომ ცნობის პარადიგმაში მეხსიერების საცავიდან შენახული კვალის „ამოკრეფა“ არსებითად განსხვავდება კვალის „თავისუფალი გახსენების“-გან.

3) „მხედველობითი ცნობის მეხსიერებასთან დაკავშირებული ნელი პოტენციალები კატის რინალურ ქერქში“ (თანაავტორობით; ჟ. Neurophysiology, 4, ინგლისურ ენაზე).

კვლევის დროს გამოყენებულია ტესტი „დაყოვნებული არშერჩევა ნიმუშის“ მიხედვით, რომლის დროსაც მიმდინარეობდა ელექტრული აქტივობის ჩაწერა კატების რინალურ ქერქში ჩანერგილი ელექტროდების მეშვეობით. დადგინდა მკაფიო კორელაცია ცხოველის მიერ დავალების სწორ შესრულებასა და რინალური ქერქიდან მომდინარე უარყოფით ნელ პოტენციალებს შორის.

აკად. ვ.ოკუჯავას ხელმძღვანელობით ექსპერიმენტული ნევროლოგიის ცენტრში დასრულდა სამეცნიერო-კვლევითი პროექტი „მეხსიერებიდან ინფორმაციის „ამოკითხვის“ ქცევითი გამოვლენის ექსპერიმენტული კვლევა“.

მისი ხელმძღვანელობით თბილისში ჩატარდა ყოველწლიური სამეცნიერო კონფერენცია „ბერიტაშვილის კითხვანი“. სხდომის თემატიკა – „ჰიპოკამპი და მეხსიერება“.

აკად. ვ.ოკუჯავა იყო ი.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მრჩეველთა საბჭოს თავმჯდომარე.

იგი განაგრძობდა მუშაობას იბერიტაშვილის საქართველოს ფიზიოლოგთა საზოგადოების პრეზიდენტად და საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნეს ბიომედიცინის სერიის მთავარ რედაქტორად.

აკადემიკოსი ნოდარ ყიფშიძე

სტატიები

1) „სტატინების როლი გულის იშემიური დაავადების მეორედ პრევენციაში“ (საქართველოს გერონტოლოგთა საზოგადოების ჟურნალი, №1, 3-5).

2) „პაროქსიზმული მოციმციმე არითმია გერონტოლოგიურ პაციენტებში“ (საქართველოს გერონტოლოგთა საზოგადოების ჟურნალი, №1, 6-10).

3) „პრეპარატ ხარტილის ეფექტურობა იზოლირებული სისტოლური არტერიული ჰიპერტენზიის მქონე ხანდაზმულ და მოხუცებულ პირებში“ (საქართველოს გერონტოლოგთა საზოგადოების ჟურნალი, №1, 22-29).

4) „გულ-სისხლძარღვთა დაავადებების მკურნალობის თავისებურებანი მოხუცებულ პაციენტებში“ (საქართველოს გერონტოლოგთა საზოგადოების ჟურნალი, №1, 30-35).

5) „ქოლესტეროლის სინთეზისა და აბსორბციის ორმაგი ინჰიბირება სტატინებით და ეზიტიმბით: დისლიპიდემიის მკურნალობის ახალი მიდგომა“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ.3, №2, 150-157, ინგლისურ ენაზე).

აკად. ნ.ყიფშიძემ მონაწილეობა მიიღო საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებში და გააკეთა მოხსენებები:

– „საქართველოს ხანდაზმული მოსახლეობა – სამედიცინო და სოციალური ასპექტები“ (გერონტოლოგთა კვლევების სიმპოზიუმი, ქრომი, იტალია, ინგლისურ ენაზე).

– „იზოლირებული სისტოლური ჰიპერტენზიის ხანდაზმული პაციენტების ჰიპოტენზიური კომბინირებული მკურნალობის შესაძლებლობები“ (სამეცნიერო კონფერენცია „არტერიული ჰიპერტენზია – საკამათო და გადაუწყვეტელი საკითხები“, ქიაროსლავლი, რუსეთი, რუსულ ენაზე).

– „ენდოთელიუმის დისფუნქციის როზუვასტატინით მკურნალობის შეფასება ათეროსკლეროზით დაავადებულ მოხუცებულ პაციენტებში“ (გერონტოლოგისა და გერიატრიის მე-19 მსოფლიო კონგრესის მასალები, ქ.პარიზი, ინგლისურ ენაზე).

– „წინაგულთა ფიბრილაციის პრევენციისა და მკურნალობის თანამედროვე კონცეპცია“ (გერონტოლოგიისა და გერიატრიის მე-19 მსოფლიო კონგრესის მასალები, ქ.პარიზი, ინგლისურ ენაზე).

აკად. ნ.ყიფშიძემ მონაწილეობა მიიღო კორონარული არტერიის დაავადებათა (პრევენციიდან ინტერვენციამდე) მე-8 საერთაშორისო კონგრესის მუშაობაში (პრადა, ჩეხეთის რესპუბლიკა) და გააკეთა მოხსენება: „გულის კორონარული დაავადების მქონე პაციენტთა შაქრიანი დიაბეტის, დისლიპიდემიისა და არტერიული ჰიპერტენზიის ერთდროული მკურნალობის ეფექტურობა“ (ინგლისურ ენაზე).

მოხსენებაში წარმოდგენილია რეპრეზენტატიული ჯგუფზე ჩატარებული დისლიპოპროტეიდემიის მკურნალობის სამეცნიერო კვლევის შედეგები გულის იშემიური დაავადების მქონე პაციენტებში შერწყმული პათოლოგიით – ტიპი 2 შაქრიანი დიაბეტი და არტერიული ჰიპერტენზია. დადგენილია კომბინირებული ანტილიპიდური მკურნალობის პოზიტიური ეფექტი

კორონარული დაავადების ადრეული განვითარების მაღალი რისკის მქონე პირებში.

კონგრესის შრომებში გამოქვეყნდა, აგრეთვე, მისი 7 სტატია:

1) „გულის კორონარული დაავადების მქონე პაციენტთა შაქრიანი დიაბეტის, დისლიპიდემიისა და არტერიული ჰიპერტენზიის ერთდროული მკურნალობის ეფექტურობა“.

2) „დისლიპოპროტეინემიის კორექციის კომბინირებული მკურნალობის ეფექტი გულის კორონარული არტერიის დაავადების მქონე პაციენტებში“.

3) „ქვინაპრილის მოქმედება მიოკარდიის პერფუზიაზე ტიპი 2 შაქრიანი დიაბეტის დროს“.

4) „ათეროსკლეროზისადმი მემკვიდრული მიდრეკილება და დისლიპოპროტეინემია ახალშობილებში“.

5) „ოჯახური ჰიპერლიპიდემია ზრდის მეტაბოლური სინდრომის მქონე ახალგაზრდა ინდივიდუუმების მიოკარდის ინფარქტის განვითარების რისკს“.

6) „უეცარი სიკვდილის რისკ-ფაქტორები კვებითი დატვირთვისას გულის იშემიური დაავადების მქონე პაციენტებში“.

7) „სხვადასხვა (ჰიპოლიპიდემიური პრეპარატების შედარებითი ეფექტურობა გულის იშემიური დაავადების სტენოკარდიის სინდრომით მკურნალობაში“.

აკად. ნ.ციფშიძის ხელმძღვანელობით შესრულდა საკვალთმკურნალო სამეცნიერო ნაშრომი „*Helicobacteri Pylori* – ინფექცია და პერიფერიული სისხლის ლიმფოციტების ქრომოსომული არასტაბილურობა კუჭის პრეკანცერული პათოლოგიისა და კუჭის ადრეული კიბოს დროს“.

აკადემიკოსი სიმონ ხეჩინაშვილი

სტატიები

1) „ქირურგიული და კონსერვატიული მკურნალობის ზეგავლენა კონდუქტიური და ნეიროსენსორული ტიპის სმენაჩლუნგობაზე“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ბიოლოგიის სერია A, ტ.35, №1-2, 7-12, ინგლისურ ენაზე).

განისაზღვრა ცხვირისა და ცხვირ-ხახის ქრონიკული პათოლოგიებით დაავადებულებში სმენაჩლუნგობის ხასიათი და სიხშირე, დადგინდა სმენის დაქვეითებაზე ქირურგიული და კონსერვატიული მკურნალობის ეფექტურობა. გამოკვლევულთა ჯგუფში დაფიქსირდა კონკრეტულად შემდეგი დარღვევები: ადენოიდური ვეგეტაცია, ალერგიული და ვაზომოტორული რინიტი, ცხვირის პოლიპოზი, სეპტონაზალური დევიაცია, ქრონიკული ჰიპერტროფიული რინიტი. აუდიომეტრიული და ტიმპანომეტრიული გამოკვლევების მონაცემებით 106 გამოკვლევული პაციენტიდან 87-ს, ე.ი. 82%-ს, სმენაჩლუნგობა დაუდგინდა. მათგან 75-ში, ე.ი. 86%-ში, სმენის დაქვეითება კონდუქტიური ხასიათისა იყო, 12-ში, ე.ი. 14%-ში – კონდუქტიურ-ნეიროსენსორული ანუ შერეული ხასიათისა. ინდივიდუალურად დიაგნოსტირებული პათოლოგიის მიხედვით სხვადასხვა ავადმყოფში სხვადასხვა ქირურგიული ჩარევა გამოიყენებოდა: ადენოტომია, პოლიპოტომია, კონსოტომია, ცხვირის კორექციის ულტრაბგერითი დეზინტეგრაცია, სეპტოპლასტიკა. კონსერვატიული მკურნალობა, თავის მხრივ, შემდეგი მანიპულაციების გატარებას გულისხმობდა: ლოკალური და ზოგადი ანტიალერგიული თერაპია, ფონოფორეზი კორტიკოსტეროიდებით, ყურების პოლიცერიზაცია. გაკეთებულია დასკვნა, რომ ცხვირისა და ცხვირ-ხახის ქრონიკული პათოლოგიების ქირურგიული თუ კონსერვატიული მკურნალობა მნიშვნე-

ლოვნად ამცირებს კონდუქტიური ტიპის სმენაჩლუნგობის ხარისხს, შერეულ სმენაჩლუნგობაზე კი, მართალია, დადებით, მაგრამ სტატისტიკურად არასარწმუნო გავლენას ახდენს.

2) „სმენის სკრინინგი ახალშობილებში: ტესტირების ოპტიმალური დრო“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო კონფერენციის – „ოტოლარინგოლოგიის აქტუალური პრობლემები“ – შრომები, ერევანი, სომხეთი, ინგლისურ ენაზე).

განისაზღვრა ოტოაკუსტიკური ემისიის რეგისტრაციის მეთოდით გამოწვეული ახალშობილთა სმენის სკრინინგის ჩატარების ოპტიმალური დრო. 269 ჯანმრთელი ახალშობილი მშობიარობიდან პირველი ხუთი დღის განმავლობაში იმყოფებოდა ყოველდღიური დაკვირვების ქვეშ. პირველ დღეს სკრინინგის ტესტით ნორმალური სმენა მხოლოდ 51 ახალშობილში ანუ გამოკვლეულთა მხოლოდ 19%-ში დაფიქსირდა. მომდევნო დღეებში დადებით შეფასებათა რიცხვი პროგრესულად მატულობდა. აბსოლუტური პოზიტივი, 100%, მშობიარობიდან მხოლოდ მეხუთე დღეს აღინიშნა. კვლევის მონაცემებიდან გამომდინარე, პოსტნატალური აუდიოსკრინინგი რეკომენდებულია ჩატარდეს მშობიარობიდან მეხუთე დღეს და შემდგომ, და არა მანამდე.

3) „ასაკობრივი სმენაჩლუნგობა: დინამიკა ქალებში და მამაკაცებში“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო კონფერენციის – „ოტოლარინგოლოგიის აქტუალური პრობლემები“ – შრომები, ერევანი, სომხეთი, ინგლისურ ენაზე).

სმენის სიმახვილის ასაკობრივი დინამიკის გენდერული სპეციფიკა თბილისელ მცხოვრებლებზე იქნა გამოკვლეული. არც ერთი გამოკვლეულის გამოკითხვაში არ ყოფილა რაიმე მინიშნება ბგერითი ტრავმისა და სმენის სისტემაზე სხვა უარყოფითი ზემოქმედების

შესახებ. სმენის ზღურბლები ტონალური აუდიომეტრიის მეთოდით განისაზღვრებოდა 0.125-8 კჰც სიხშირულ ზოლში. ნეიროსენსორული სმენაჩლუნგობის პირველი ნიშნები აღინიშნა მამაკაცების 30-39 და ქალების 40-49 წლების ასაკობრივ ქვეჯგუფებში. ორივე სქესის გამოკვლეულ პაციენტებში სმენის დაქვეითება შერჩევითად მაღალი სიხშირეების ზოლს მოიცავდა. მომდევნო ასაკობრივ ქვეჯგუფებში (50-59, 60-69, 70-79 წლები) დაქვეითება მაღალ სიხშირეებზე ძლიერდებოდა, ამასთან, პროცესი დაბალ სიხშირეებზეც იწყებდა გავრცელებას. 50-59 წლებამდე სმენის დაქვეითების დინამიკა მამაკაცებში უფრო სწრაფი იყო, ვიდრე ქალებში. შედეგად, განსხვავებები სმენის ზღურბლებში აქცენტირდებოდა. შემდგომში სმენა უფრო მკვთრად უარესდებოდა ქალებში, ვიდრე მამაკაცებში. 60-69, 70-79 წლების ასაკობრივ ქვეჯგუფებში, შესაბამისად, სმენის სიმახვილის გენდერული დამოკიდებულება ნიველირდებოდა, ზოგჯერ კი ნიშანს იცვლიდა ანუ უფრო მაღალი ზღურბლი აღინიშნებოდა ქალებში და არა მამაკაცებში.

აკადემიკოსი ნინო ჯავახიშვილი

სტატია

„ზურგის ტვინის ნერვული წნულები და სიმპათიკუსი“ (აზერბაიჯანის სამედიცინო უნივერსიტეტის ადამიანის ანატომიის კათედრის დაარსებიდან 90 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო კონფერენციის შრომები, ბაქო, აზერბაიჯანი, 111-117, რუსულ ენაზე).

შესწავლილია ხერხემლის მთელ სიგრძეზე ორივე მხარის ზურგის ტვინის ყველა ნერვი და ნერვული წნულები, ასევე, ორივე სიმპათიკური წველი. დადგენილია მათი ვარიანტები – ზურგის ტვინის ნერვული წნულების ვარიანტები თვალსაჩინოდ განსხვავდება

მარჯვენა და მარცხენა მხარეზე, განსაკუთრებით მხრისა და წელ-გავისა. ეს მოწმობს, რომ არსებობს გარკვეული გენეტიკური პირობა-მიდრეკილება, რაც განაპირობებს მარჯვენა ზემო და ქვემო კიდურის დატვირთვის უპირატესობას და ქმნის დროთა განმავლობაში კიდურების დაგრძელებისა და ტორსის დამოკლების პირობას. სიმპათიკური წველი არ ამუშავებს ასე მკვეთრად გამოხატულ ასიმეტრიას, თუმცა მასაც ახასიათებს არათანაბარი განაწილება მასისა, კერძოდ, კისრისა და გულმკერდის საზღვარზე ნერვული სიმპათიკური ნივთიერება მეტი რაოდენობით არის დაგროვილი.

აკად. ნ.ჯავახიშვილი არის უურნალ „ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინის“ მთავარი რედაქტორი.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ლავრენტი მანაგაძე

სტატიები

1) „ერთროციტების მორფოლოგიური მახასიათებლების ცვლილებები პროსტატის მეტასტაზური ადენოკარცინომის დროს კასტრაციამდე და კასტრაციის შემდეგ“ (თანაავტორობით; Georgian Medical News, 7-8, 10-13, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია ონკოლოგიური პროცესებით გამოწვეული მორფოლოგიური ცვლილებები. მეტასტაზური ადენოკარცინომის დროს ჰორმონული ძვრები გავლენას ახდენს ერთროციტებზე და ერთროციტების არქიტექტონიკაზე, რაც, თავის მხრივ, უზრუნველყოფს დაბალი ფუნქციური აქტივობის ფორმაშეცვლილი ერთროციტების წარმოქმნას.

2) „p27, ციკლინ D³ და ki⁶⁷ იმუნორეაქტიულობა თირკმელუჯრედოვანი კიბოს დროს“ (თანაავტორობით;

Interneishenel Urology end Nephrology, ტ. 41, 243-249, ინგლისურ ენაზე).

გამოვლენილია იმუნოფერმენტული მარკერების მნიშვნელოვანი როლი თირკმელუჯრედოვანი კიბოს პროგნოზის შეფასებაში.

აკად.წევრ-კორ. ლ.მანაგაძემ მონაწილეობა მიიღო უროლოგიაში 30-ე საერთაშორისო კონგრესის მუშაობაში (შანხაი, ჩინეთი). კონგრესზე წარდგენილია შემდეგი მოხსენებები (ინგლისურ ენაზე):

– „პლასტიკური ორქიექტომია და ერთროციტების მორფოლოგიური ცვლილებები“ (თანაავტორობით);

– „ექსტრაკორპორული დარტყმით-ტალღოვანი ლითოტრიფისისა და პერკუტანული ნეფროლითოტომის შედეგების შედარება თირკმლის ქვედა პოლუსის არაუმეტეს 10 მმ ზომის კენჭების დროს: საკუთარი გამოცდილება“ (თანაავტორობით);

– „პროსტატის სიმსივნით დაავადებულ მამაკაცებში სისხლის პლაზმის თერმოდინამიკური პარამეტრების შესწავლა დიფერენციალური სკანირებადი მიკროკალორიმეტრიის მეთოდით“ (თანაავტორობით);

– „პრიაპიზმის მკურნალობა ალ-გორაბის მეთოდით. ერთი ინსტიტუტის გამოცდილება“ (თანაავტორობით);

– „პროსტატის სიმსივნის მქონე მამაკაცებში სისხლის პლაზმისა და სიმსივნური ქსოვილის შესწავლა ლაზერული ფლუორესცენციით ზემოქმედებისას“ (თანაავტორობით);

– „გაფართოებული ლიმფადენექტომია რადიკალური ცისტექტომიის დროს“ (თანაავტორობით);

– „მიტოქონდრიული დეფექტები და მათი როლი პროსტატის სიმსივნის წარმოქმნაში“ (თანაავტორობით; ინგლისურ ენაზე).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ქეთევან ნემსაძე
მონოგრაფია, წიგნები

1) „ადრეული ნეონატალური პერიოდის მართვა“ (თბილისი, 292 გვ.).

მონოგრაფია მოიცავს ნეონატოლოგიის ყველა სფეროს. მასში წარმოდგენილია პრაქტიკული ინფორმაცია უხშირესი მდგომარეობების მართვის შესახებ. ასევე, ცალკე თავი აქვს დათმობილი სამშობიარო ბლოკის მომზადებას, ახალშობილის შეფასებასა და მოვლას სამშობიარო ბლოკში. იგი განკუთვნილია სერტიფიცირებული ნეონატოლოგებისა და პედიატრებისათვის, რეზიდენტებისა და სამედიცინო უნივერსიტეტის სტუდენტებისთვის.

გამოცემულია, აგრეთვე, 5 წიგნი, რომლებიც განკუთვნილია სამედიცინო უნივერსიტეტის სტუდენტებისათვის, ჯანდაცვის მუშაკებისა და მშობლებისათვის:

1) „ადრეული ასაკის ბავშვის კვება“ (UNICEF/CLARITAS XXI, 62 გვ.).

გადმოცემულია 0-დან 5 წლამდე ასაკის ბავშვთა ჯანსაღი კვების პრინციპები და კვების რაციონთან დაკავშირებული რეკომენდაციები ასაკობრივ კონტექსტში.

2) „ადრეული ასაკის ბავშვის განვითარების შეფასება და ხელშეწყობა“ (UNICEF/CLARITAS XXI, 43 გვ.).

3) „ბავშვის განვითარება, მოვლა და პირველი გადაუდებელი დახმარება“ (UNICEF/CLARITAS XXI, 24 გვ., რუსულ ენაზე).

მე-2) და მე-3) ნაშრომებში ასახულია ბავშვის განვითარების ასაკობრივი თავისებურებები, რეკომენდებულია როგორ უნდა მოხდეს მათი შეფასება და ხელშეწყობა.

4) „ძუძუთი კვება“ (UNICEF/CLARITAS XXI, 12 გვ.).

წიგნში მოცემულია ინფორმაცია ძუძუთი კვების სარგებლიანობის, მისი ძირითადი პრინციპების შესახებ, ასევე, იმ პრობლემებისა და მათი მოგვარების შესახებ, რომლებიც ძუძუთი კვების პროცესში შეიძლება წარმოიჩინდეს.

5) „საშიშროების ნიშნები და პირველი გადაუდებელი სამედიცინო დახმარება ადრეული ასაკის ბავშვებისათვის“ (UNICEF/CLARITAS XXI, 12 გვ., რუსულ ენაზე).

აღწერილია მდგომარეობები, რომლებიც სასწრაფოდ საჭიროებს სამედიცინო დახმარებას. მშობლებისათვის მოცემულია ინფორმაცია, თუ როგორ უნდა აღმოუჩინონ პირველადი სამედიცინო დახმარება ბავშვს საჭიროების შემთხვევაში.

სახელმძღვანელოები

1) „ადრეული ასაკის ბავშვთა განვითარების შეფასება და რეფერალის კრიტერიუმები“ (UNICEF/თსსუ, თბილისი).

სასწავლო მოდული პედაგოგებისა და პირველადი ჯანდაცვის რგოლის ექიმებისათვის,

2) „ახალშობილთა განვითარების შეფასება და რეფერალის კრიტერიუმები“ (UNICEF/თსსუ, თბილისი).

სასწავლო მოდული პედაგოგებისა და პირველადი ჯანდაცვის რგოლის ექიმებისათვის.

სტატიები

1) „აღერგიული რინიტის ეპიდემიოლოგია და რისკ-ფაქტორები სასკოლო ასაკის ბავშვებში თბილისსა და დასავლეთ საქართველოში“, (Pediatric Allergy and Immunology, ტ. 20. Suppl. 20, 30, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია საქართველოში სასკოლო ასაკის პოპულაციაში ალერგიული რინიტის გამომწვევი რისკ-ფაქტორების რაოდენობრივი და თვისობრივი მახვენებლები. საკმაოდ მაღალი აღმოჩნდა მართვადი რისკ-ფაქტორების წილი, რაც ეფექტური პრევენციული ღონისძიებების დანერგვის შესაძლებლობას იძლევა

2) „უცხო სხეულის ასპირაციის დიაგნოსტიკა და პრევენცია“ (European Respiratory Journal, ტ. 34. Suppl. 53, ინგლისურ ენაზე).

ჩატარდა უცხო სხეულის ასპირაციით კლინიკაში შემოსული პაციენტების მონაცემთა ანალიზი. ანალიზმა გამოავლინა, რომ შემთხვევათა 85,5% ორგანული ბუნების უცხო სხეულებზე მოდის. უცხო სხეულის ამოღება, უმეტეს შემთხვევაში, პირველივე მცდელობაზე წარმატებით ხორციელდება.

3) „ტყვიით გამოწვეული ინტოქსიკაციის მექანიზმები“ (Georgian Medcal News, 172-173, 92-6, ინგლისურ ენაზე).

მოცემულია თანამედროვე შეხედულებები ტყვიით გამოწვეული ინტოქსიკაციის მექანიზმების შესახებ.

4) „მწვავე რესპირაციული ვირუსული ინფექციების მკურნალობის თანამედროვე ტენდენციები“ (Allergy, ტ. 55, issue s63, 152-170, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია ამინოკაპრონის მჟავას ანტივირუსული ეფექტი. გამოვლენილია, რომ აღნიშნული პრეპარატის გამოყენება ამცირებს ვირუსული ინფექციის ხანგრძლივობასა და გართულებების სისშირეს.

5) „პლაფერონის ეფექტი ბრონქული ობსტრუქციის მქონე პაციენტებში“ (Allergy, Vol 54, issue s51, 218, ინგლისურ ენაზე).

კვლევა მიზნად ისახავდა პლაფერონის ეფექტის შესწავლას იმუნოლოგიურ პროცესებზე ბრონქოლბსტრუქციით მიმდინარე დაავადებების დროს. აღნიშნული პრეპარატის გამოყენება მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ბრონქოლბსტრუქციის მქონე პაციენტების იმუნორეაბილიტაციაში.

აკად.წევრ-კორ. ქნემსადის მიერ რეცენზირებულია „ლაქტაციის მართვის თვითსასწავლი მოდული“ (გამომცემლობა Wellstart International, აშშ).

აკად.წევრ-კორ. ქნემსადის მიერ 2009 წელს შესრულდა შემდეგი გრანტები:

- იძულებით გადაადგილებული ბავშვების, ორსული ქალებისა და მეძუძური დედების დროული და უწყვეტი უზრუნველყოფა ბავშვთა კვების პროდუქტებითა და კვებითი დანამატებით თბილისში, ქუთაისში, გორში, თელავსა და ბათუმში (მთავარი ექსპერტი, UNICEF).

შესწავლილია 0-დან 5 წლამდე ასაკის ბავშვთა ფიზიკური განვითარების მონაცემები და კვების პრაქტიკა. გამოვლენილია ბავშვთა პოპულაციაში ჭარბი წონისა და სიგრძის დეფიციტის გავრცელება.

- ბავშვთა ჯანსაღი კვების პროექტი ქვემო ქართლში (მთავარი ექსპერტი, UNICEF).

ჩატარდა საგანმანათლებლო ღონისძიებები ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელთა შორის ადრეული ასაკის ბავშვთა კვებისა და განვითარების საკითხებზე.

- დედა-ბავშვის წიგნის (ბავშვის ჯანმრთელობისა და განვითარების შესახებ პერსონალური ჩანაწერები) შემუშავების პროექტი (მთავარი ექსპერტი, UNICEF).

მომზადდა დედა-ბავშვის წიგნის სასიგნალო ვერსია და განხორციელდა მისი ტესტირება. სამუშაო განკუთვნილია ბავშვის ჯანმრთელობისა და განვითარების

რების ინდივიდუალური ასახვისათვის და შეიცავს დედებისათვის განკუთვნილ მნიშვნელოვან რეკომენდაციებს ბავშვის კვებასთან, მოვლასთან და განვითარებასთან დაკავშირებით.

აკად.წევრ-კორ. ქნემსაძის მიერ წარდგენილია მოხსენება – „ბავშვთა კვება გადაუდებელ სიტუაციებში. საქართველოს გამოცდილება“ – ბავშვთა კვების საერთაშორისო ქსელის ევროპის რეგიონულ შეხვედრაზე (IBFAN, ჟენევა, შვეიცარია).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი რ.შაქარიშვილი

მონოგრაფია, წიგნი

1) „მწვავე ცერებრული იშემია. კლინიკური ნეიროქიმიის ნარკვევები“. (თანაავტორობით; საქართველოს პარლამენტის საჯარო ბიბლიოთეკა, 335 გვ)

კლინიკური ნევროლოგიის პოზიციებიდან განხილულია თავის ტვინის მწვავე იშემიური დაზიანებით განპირობებული პათოლოგიურ ფენომენთა ფართო სპექტრის მოლექულურ-ქიმიური მექანიზმები. თანამედროვე ლიტერატურული მონაცემების კრიტიკულ ანალიზთან ერთად წარმოდგენილია ტვინის პარციალური და გლობალური იშემიის პათოფიზიოლოგიური პროცესები, რომლებიც ამოქმედებენ ნეირონულ-გლიური კომპლექსის კვდომის როგორც ნეკროზულ, ისე აპოპტოზურ მექანიზმებს, იშემიური პენამბრას ზონაში განვითარებული ნეკრობიოზური რეაქციების კლინიკურ მანიფესტაციაში ტრანსფორმირებას, იშემიური კერის გადავადებულ ქსოვილოვან დეგენერაციას, ლატენტურ ტრანსნეირონულ რეპერკუსიას. ტვინის მწვავე იშემიით პროვოცირებულ მეტაბოლურ-ცირკულაციური დაზიანების განმსახვრეველ რგოლში წარმოდგენილია ავტორთა მიერ მოწოდებული ორი დომინანტური ავტონომიური პათოქიმიური კასკადის – ერთი მხრივ იშემიუ-

რისა და მეორე მხრივ ანთებითის, ურთიერთ პოტენციაციის ინტერპრეტაცია. კონცეპტუალურად ახალია, აგრეთვე, იშემიურ პენამბრასთან პარალელურად დამატებითი პათოლოგიური სუბსტრატის – ინფლამაციური პენამბრას გამოყოფა, რომლის „თერაპიული ფანჯრის“ ქრონოლოგიური ლიმიტი აღემატება იშემიურისას. მონოგრაფია გათვალისწინებულია ნეირომეცნიერების დარგის მკვლევართათვის.

2) „პაროქსიზმული პოზიციური თავბრუსხვევა“ (თანავტორობით; საქართველოს პარლამენტის საჯარო ბიბლიოთეკა, 205 გვ).

განზოგადებულია პაროქსიზმული პოზიციური თავბრუსხვევით დაავადებულთა ჰოსპიტალური პოპულაციის მრავალპროფილური კლინიკური დაკვირვების მრავალწლიანი გამოცდილება. დემონსტრირებულია ამ დაავადების როგორც კლინიკურ-ეტიოლოგიური, ისე პათოფიზიოლოგიური დიფერენცირება, რომელიც საფუძვლად უდევს მის ნოზოგრაფიულ ჰეტეროგენობას. დაავადების კლინიკურ მანიფესტაციაზე და ავტონომიურ პათოგენეზურ მექანიზმებზე ორიენტირებული ავტორისეული კლასიფიკაცია მყარ საფუძველს უქმნის დაავადების სადიაგნოზო და თერაპიული ალგორითმების შემუშავებას. წარმოდგენილია ახლებური მიდგომა დაავადების პათოგენეზის განხილვაში პათოლოგიური სუბსტრატის და ადაპტაციურ მექანიზმებში ცენტრალური კომპენსაციისა და ჰაბიტუაციის ფიზიოლოგიური სისტემების როლის წარმოჩენით. გამოყოფილია მობილური ვერტიკოგენური სინდრომების ახალი ნაირსახეობა – მიწისძვრით პროვოცირებული პოზიციური თავბრუსხვევა. პოზიციური პაროქსიზმული თავბრუსხვევის კომორბიდული სპექტრის შესწავლა საფუძველს უყრის კლინიკური ნევროლოგიისა და ნეიროოტოლოგიის მიჯნაზე ნეირომედიცინის ახალი მი-

მართულების ვესტიბულონევროლოგიის დიფერენციაციას.

სტატიები

1) „საქართველოში მიასთენიის დემოგრაფიული ასპექტები“ (თანაავტორობით; 19th Kongress des Wissenschaftlichen Beirates der Deutschen Gesellschaft für Muskelkranke e. დარმშტადტი, გფრ, ინგლისურ ენაზე).

2) „არაეპილეფსიური პაროქსიზმები: ერთიანი მექანიზმი თუ მრავალი?“ (თანაავტორობით; „Neuroepidemiology“, 33(2), 152, ინგლისურ ენაზე).

3) „მწვავე ფაზის ცილების შემცველობა სისხლში პირველადი ინსულტისა და ტრანზიტორული იშემიური შეტევების დროს“ (თანაავტორობით; Журнал неврологии и психиатрии им. С.С. Корсакова, 109, 8, 49-53, რუსულ ენაზე).

4) „პაროქსიზმული არაეპილეფსიური დარღვევები ეპილეფსიურ ცენტრში“ (თანაავტორობით; European Journal of Neurology, 16(suppl.3), 480, ინგლისურ ენაზე).

5) „დეპრესიის მკურნალობა ვენლაქსორით ობსტრუქციული ძილის აპნოეს სინდრომის ავადმყოფებში“ (თანაავტორობით; European Journal of Neurology, 16(suppl.3), 620, ინგლისურ ენაზე).

6) „ცერებელური ინფარქტის მქონე პაციენტების მკურნალობა: მცირე რეტროსპექტული კვლევა“ (თანაავტორობით; European Journal of Neurology, 16(suppl.3), 107, ინგლისურ ენაზე).

7) „გაფანტული სკლეროზის პერიფერიული ნეიროპათიული გამოვლინებები“ (თანაავტორობით; European Journal of Neurology, 16(suppl.3), 260, ინგლისურ ენაზე).

8) „კეთილთვისებიანი პაროქსიზმული თავბრუსევის ნეიროფსიქიატრიული გამოვლინებები“ (თანაავტო-

რობით; *European Journal of Neurology*, 16(suppl.3), 604, ინგლისურ ენაზე).

9) „გვერდითი ამიოტროფიული სინდრომი ქრონიკული „ც“ ჰეპატიტის მქონე პაციენტებში“ (თანაავტორობით; *Georgian Medical News*, №7-8, 70-72, ინგლისურ ენაზე).

10) „საქართველოში მიასთენიის ეპიდემიოლოგიური კვლევის წინასწარი შედეგები“ (თანაავტორობით; *19th World Congress of Neurology*, ბანგოკი, ტაილანდი, ინგლისურ ენაზე).

11) „იშემიური ინსულტის ქვეტიპები ქ. ბათუმში, პოპულაციური პროსპექტული კვლევა“ (*European Journal of Neurology*, 16(suppl.3), 610, ინგლისურ ენაზე).

12) პროდიქტორები პირველი ინსულტის შემდგომ: ქ.თბილისში პოპულაციური პროსპექტული კვლევა“ (თანაავტორობით; *Cerebrovasc. Diseases*, 27, S6, 96, ინგლისურ ენაზე).

13) „სტრეს-დაკავშირებული კარდიომიოპათიური სინდრომები“ (თანაავტორობით; „*კარდიოლოგია და შინაგანი მედიცინა*“, 3-4, 38-42).

აკად.წევრ-კორ. რ.შაქარიშვილის ხელმძღვანელობით შესრულდა 3 სადისერტაციო ნაშრომი დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად.

აკად. წევრ-კორ. რ.შაქარიშვილი მოხსენებებით გამოვიდა სამ სამეცნიერო კონფერენციაზე:

– „არაეპილეფსიური პაროქსიზმები: ერთიანი მექანიზმი თუ მრავალი?“ (*Sixth International Congress on Vascular Dementia*, ბარსელონა, ესპანეთი);

– „გაფანტული სკლეროზის პერიფერიული ნეიროპათიული გამოვლინებები“ (*18th European Stroke Conference*, სტოკჰოლმი, შვედეთი);

– საქართველოს ძილის მედიცინისა და კლინიკური ელექტროფიზიოლოგიის ასოციაციის I კონფერენცია.

2009 წელს მოპოვებულია საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო გრანტი.

„ფიზიოლოგიისა და ექსპერიმენტული მედიცინის ბაზაზე ორი ახალი განყოფილების ჩამოყალიბების შესახებ” საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიური საბჭოს 2009 წლის 11 სექტემბრის №33 დადგენილებისა და „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ძირითად სტრუქტურულ ერთეულებში სათანადო ცვლილებების შეტანის თაობაზე” საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტის 2009 წლის 14 სექტემბრის №95-პ ბრძანების საფუძველზე, ჩამოყალიბდა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მედიცინის განყოფილება. განყოფილების საერთო კრებამ აირჩია, ხოლო აკადემიურმა საბჭომ განყოფილების აკადემიკოს-მდივნად დაამტკიცა აკად. ფ.თოდუა, აკადემიკოს-მდივნის მოადგილედ აკად.წევრ-კორ. რ.შაქარიშვილი. განყოფილების სწავლულ მდივნად არჩეულია მედიცინის აკადემიური დოქტორი დავით გაგუა.

მედიცინის განყოფილებაში შეიქმნა ორი დარგობრივი კომისია: კლინიკური მედიცინის (თავმჯ. აკად. ს.ხეჩინაშვილი), ფუნდამენტური მედიცინის ერთობლივი კომისია ფიზიოლოგიის განყოფილებასთან (თანათავმჯ. აკად. ნ.ჯავახიშვილი).

სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილება

სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებული იყო 7 წევრი, მათ შორის 2 აკადემიკოსი და 5 წევრ-კორესპონდენტი.

განყოფილების წევრებმა 2009 წელს გამოაქვეყნეს (ან წარადგინეს გამოსაქვეყნებლად) 1 მონოგრაფია, 6 სახელმძღვანელო და 43 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი ცოტნე მირცხულავა

სტატია

„ინცინდენტების, კატასტროფებისა და ეკოლოგიური კრიზისების შედეგების თავიდან აცილების, გადავადების ან შერბილების შესაძლებლობები“ (წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის დაარსების 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სიმპოზიუმის – „წყალდიდობები და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის თანამედროვე მეთოდები“ შრომათა კრებული, თბილისი, ინგლისურ ენაზე).

გაანალიზებულია საშიშროების, ობიექტთა ხანგრძლივობისა და კატასტროფული ხასიათის მოვლენების, განსაკუთრებით, კაშხლების უსაფრთხოების პრობლემები.

აკად. ც.მირცხულავას ხელმძღვანელობით დასრულდა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის საგრანტო თემის დამუშავება: „ჰიდროტექნიკურ ნაგებობებზე ავარიებით მიყენებული ზარალის შერბილების ღონისძიებები“.

მან მონაწილეობა მიიღო წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის დაარსების 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სიმპოზიუმის – „წყალდიდობები და

მათ წინააღმდეგ ბრძოლის თანამედროვე მეთოდები“ მუშაობაში (თბილისი).

აკად. ც.მირცხულავა არის რუსეთისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიების ნამდვილი წევრი, საქართველოს წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე.

მან აქტიური მონაწილეობა მიიღო საქართველოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების კონცეფციის პირველადი მასალის მომზადებაში. ხელმძღვანელობდა ფაზისის აკადემიის მუშაობას.

აკადემიკოსი ოთარ ნათიშვილი

სტატიები

1) „ღვარცოფის მიერ დიდი გაბარიტების მქონე ფლეთილი კლდის ნამსხვრევის გადაადგილების მექანიზმის დადგენა“ (თანაავტორობით; ქ. „Метеорология и гидрометрия“, №6, 94-98, მოსკოვი, რუსულ ენაზე).

შემოთავაზებულია მთის მდინარის კალაპოტში დიდი გაბარიტების მქონე ფლეთილი კლდის ნამსხვრევის გადაადგილების საანგარიშო დამოკიდებულება, როდესაც ფლეთილი კლდის ნამსხვრევის გაბარიტები ბევრად აღემატება ღვარცოფული ნაკადის საშუალო სიღრმეს, ხოლო მისი ტრანსპორტირება ხდება ნაკადის საშუალო სიჩქარეზე ნაკლები სიჩქარით. განსაზღვრულია გადაადგილების მანძილი წყალსადინარის ტრანზიტულ ზონაში და გაჩერების ადგილი ნარიყის კონუსზე. რეკომენდებული დამოკიდებულებების სისწორე დადასტურებულია მდინარე კიშჩაიზე (ახერბაიჯანი) ნატურაში არსებული გაზომვებით.

2) „ეროზიული კერიდან მოსხლეტილი ჰიპერკონცენტრირებული ღვარცოფული მასის პარამეტრების დადგენა“ (თანაავტორობით; ქ. „Экологические системы и приборы“, №8, 40-41, მოსკოვი, რუსულ ენაზე).

ეროზიულ კერაში დაგროვილი ღვარცოფის მასიდან ღვარცოფის მოსხლეტის შემთხვევაში დადგენილია უარყოფითი უკუტალღის გავრცელების პარამეტრები. ამოცანა გადაწყვეტილია ღვარცოფის მოსხლეტისას ნაკადის სიღრმეთა ცვლილებაზე მოძრაობის რაოდენობის კანონის გამოყენებით. შემოთავაზებული მეთოდის ადვილად ათვისების მიზნით ჩატარებულია გაანგარიშება კონკრეტულ მაგალითზე.

3) „ღვარცოფული ნაკადებისაგან სამეურნეო ობიექტების დაცვის ეკოლოგიური პრობლემები“ (თანაავტორობით; წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის დაარსების 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სიმპოზიუმის – „წყალდიდობები და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის თანამედროვე მეთოდები“ შრომათა კრებული, თბილისი, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ჰიპერკონცენტრირებული ღვარცოფული ნაკადის „კვაზიერთგანზომილებიანი“ მოძრაობა ღია კალაპოტში. გამახვილებულია ყურადღება უწყვეტი ტალღების მოძრაობაზე ნაკადის ცვლადი და მუდმივი მასით გადაადგილების შემთხვევებისათვის. შესწავლილია დინამიკური (დარტყმითი) ტალღის მექანიზმი მითითებული სახის ნაკადისათვის. დაზუსტებულია დიდი გაბარიტების მქონე ფლეთილი ქვის ფლუქტუაციის მექანიზმი ნაკადის ტალღური ფორმით გადაადგილების პირობებში.

4) „ღვარცოფსაგდები არხების გაანგარიშება კალაპოტის ფსკერის ქანობის ცვლილების შემთხვევაში“ (თანაავტორობით; ქ. „Гидротехническое строительство“, №11, 33-35, მოსკოვი, რუსულ ენაზე).

მთავორიანი რელიეფის გამო ღვარცოფსაგდები არხების მიმართულებით ადგილი აქვს კალაპოტის ქანობის ცვლილებას, რაც იწვევს გარდატეხის უბანზე ღვარცოფის მოძრაობისას ერთჯერადი უარყოფითი ან

დადებითი ტალღის წარმოქმნას. შემუშავებული საანგარიშო მეთოდიკა გვაძლევს შესაძლებლობას დადგინდეს წარმოქმნილი ტალღის პარამეტრები. ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, იძლევა საშუალებას სწორედ დაგეგმარდეს არხის მიმმართველი კედლების სიმაღლე, რათა არ მოხდეს კედლებიდან ნაკადის „გადაღვრა“ და დაცულ იქნეს გარდატეხის მიმდებარე ტერიტორიის ლანდშაფტი ეკოლოგიური სიტუაციის დამძიმებისაგან.

5) „დიფერენციალური განტოლებები ჰიპერკონცენტრირებული ღვარცოფული ნაკადების ცვლადი მასით მოძრაობისას“ (თანაავტორობით; ე. „Метеорология и гидрометрия“, ნაშრომს გავლილი აქვს ექსპერტიზა და რეკომენდებულია დასაბუქდად ჟურნალის 2010 წლის №2-ში, 101-103, მოსკოვი, რუსულ ენაზე).

ჰიპერკონცენტრირებული ღვარცოფული ნაკადების დასახასიათებლად, ენერგეტიკულ პრინციპებზე დაყრდნობით, შემოთავაზებულია ერთგანზომილებიანი განტოლებები ნაკადის ცვლადი მასით მოძრაობის შემთხვევებისათვის. მოყვანილია წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის ღვარცოფების შემსწავლელ ღარებზე ჩატარებული ცდების შედეგები, რომლებიც ზემოთ მითითებულ ერთგანზომილებიანი განტოლების კერძო ამონახსნების შედეგების იდენტურია.

6) „ნორმატიული დოკუმენტები ღვარცოფმცოდნეობაში“ (თანაავტორობით; წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის შრომათა კრებული, თბილისი, რუსულ ენაზე).

მოყვანილია ინფორმაცია ადრე შემუშავებული ნორმატიული დოკუმენტების თაობაზე, რომელიც ეხება ღვარცოფმცოდნეობის სხვადასხვა საკითხებს. უკანასკნელ წლებში ჩატარებული კვლევების შედეგების გათვალისწინებით შემუშავებულია მეთოდიკა ახალი ნორმატიული დოკუმენტების შესაქმნელად (ღვარცოფის ბუნება, ღვარცოფმიმმართველი ნაგებობები,

ღვარცოფგამტარი ნაგებობები, ღვარცოფსაწინააღმდეგო ნაგებობების პროექტირება და ექსპლუატაცია).

7) „ბმული ღვარცოფის ირიბი ჰიდრაულიკური ნახტომი“ (თანაავტორობით; წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის შრომათა კრებული, თბილისი, რუსულ ენაზე).

შემოთავაზებულია მარტივი მიდგომა ღვარცოფის ირიბი ჰიდრაულიკური ნახტომის გასაანგარიშებლად. მოყვანილია დამოკიდებულებანი, რომლებიც იძლევა საშუალებას ირიბი ნახტომის შემთხვევაში განისაზღვროს გამოტანის კონუსზე ნაკადის განშლის პარამეტრები და დადგინდეს მისი გაჩერების ადგილმდებარეობა.

აკად. ო.ნათიშვილმა მონაწილეობა მიიღო წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის დაარსების 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სიმპოზიუმის – „წყალდიდობები და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის თანამედროვე მეთოდები“ – მუშაობაში (თბილისი).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ალექსანდრე დიდებულიძე

სახელმძღვანელო

„სასოფლო-სამეურნეო ელექტროამძრავი“, ნაწ. 1 (საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტი, თბილისი, 102 გვ., ელექტრონული ვერსია)

კომპლექსური მიდგომის საფუძველზე განხილულია სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების ელექტროამძრავის თეორიის, მისი შერჩევისა და ექსპლუატაციის საკითხები. დანართში მოყვანილია როგორც საქართველოს სოფლის მეურნეობაში უკვე გავრცელებული, ასევე უახლესი ელექტრომოწყობილობების საკატალოგო მონაცემები. სახელმძღვანელო განკუთვნილია ფერ-

მერებისა და აგროსაინჟინრო მიმართულების სტუდენტებისათვის.

სტატიები

1) „საქართველოს მთიანეთის მდგრადი განვითარების პერსპექტივები“ (თანაავტორობით; ჟ. „Annals of Agrarian Science“, ტ. 7, №1, 51-56, ინგლისურ ენაზე).

მთიანი რეგიონების მდგრად განვითარებას აქვს უდიდესი მნიშვნელობა საქართველოს მომავლისათვის, ქვეყნის კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის შენარჩუნებისათვის. სიღარიბე, დეპოპულაცია და ეკოლოგიური დეგრადაცია დღევანდელი საქართველოს მთიანეთის სამწუხარო თავისებურებებს წარმოადგენენ. გაანალიზებულია საქართველოს მთიანი რეგიონების საკვანძო პრობლემები და დასახულია ის ძირითადი მიმართულებები, რომელთა რეალიზებამ მთიანი რეგიონების მდგრადი განვითარება, მოსახლეობის მძიმე სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესება და ცხოვრების ღირსეული პირობების შექმნა უნდა უზრუნველყოს.

2) „ცვლილებები საქართველოს სოფლის მეურნეობასა და მიწათსარგებლობაში“ (თანაავტორობით; კრებული: „საქართველო გარდამავალ პერიოდში: გამოცდილება და პერსპექტივები“, გამომცემლობა „პეტერლანგი“, მაინის ფრანკფურტი, გფრ, 242-263, ინგლისურ ენაზე).

საქართველოს ეკონომიკაში სოფლის მეურნეობას განსაკუთრებული ადგილი უკავია და უშუალო ზემოქმედებას ახდენს ქვეყნის მოსახლეობის უმრავლესობის ცხოვრებაზე. ჩვენს ქვეყანას დიდი აგრარული ტრადიციები და მსოფლიო ბაზრისათვის მრავალფეროვანი და კონკურენტუნარიანი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების მაღალი პოტენციალი გააჩნია, თუმცა ამ პოტენციალის სრულფასოვანი რეალიზებისათვის აუცილებელია მცირე და ფრაგმენტული ნაკვეთების

კონსოლიდაცია, ნიადაგის დეგრადაციის საწინააღმდეგო ღონისძიებების გატარება, ინფრასტრუქტურის განვითარება და ინვესტიციების მოზიდვა, ექსტენციის სისტემის ჩამოყალიბება და მეცნიერების უახლესი მიღწევების გავრცელება. შრომა ეძღვნება ამ საკითხების გადაწყვეტის გზებს.

3) „ფერმების სარეზერვო ელექტრომომარაგება ბენზოელექტროსადგურების გამოყენებით“ (თანაავტორობით; საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული, ტ. 2, №1(46), 74-77).

განხილული და შედარებულია 2002-2008 წლებში საქართველოს ბაზარზე არსებული ბენზოელექტროსადგურების ნომენკლატურა. აღნიშნულია, რომ ფერმებში მცირე სიმძლავრის ბენზოელექტროსადგურების გამოყენება მიზანშეწონილია მხოლოდ სარეზერვო კვებისათვის. შედარების შედეგად რეკომენდებულია ბენზოელექტროსადგურების მარკები.

აკად.წევრ-კორ. აღიდებულობის ხელმძღვანელობით დასრულდა საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო-კვლევითი თემის დამუშავება – „სასოფლო-სამეურნეო საწარმოებში (ჩაის ფაბრიკებში, პირველად მეღვინეობაში, მერძვეობის ფერმებში, ხის სახერხებში) ენერჯის ტექნოლოგიური დანახარჯების შემცირება“.

იგი მონაწილეობდა შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) საჯარო ადმინისტრაციის რეფორმირების პროგრამის (PAR) ფარგლებში პროექტის – „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის სამინისტროს 2009 – 2013 წლების სტრატეგიული გეგმა“ – დამუშავებაში. აღნიშნული მასალა წარედგინა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობას.

მონაწილეობდა თბილისში ჩატარებული ორი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში:

– მე-2 საერთაშორისო კონფერენცია „ბიოწარმოების სექტორის განვითარება ცენტრალური/აღმოსავლეთ ევროპისა და ცენტრალური აზიის ქვეყნებში“;

– „გარემოს დაცვა და რესურსების მართვა სამხრეთ კავკასიაში“ (ორგანიზებული გერმანიის აკადემიური გაცვლითი სამსახურის (DAAD) მიერ, თბილისი, თსუ).

მისი სამეცნიერო ხელმძღვანელობით დაცულ იქნა ერთი დისერტაცია აკადემიური დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ავთანდილ კორახაშვილი

სახელმძღვანელოები

1) „მემინდვრეობა“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 270 გვ.).

წარმოდგენილია მიწათმოქმედებაში ერთწლოვანი მინდვრისა და ტექნიკური კულტურების და მათგან მრავალმხრივი ნედლეულის წარმოებისათვის გამოყენებული სასოფლო-სამეურნეო კულტურული მცენარეების გავრცელება, თესვა-მოყვანის აგროტექნიკა, განოყიერება, პროდუქტიულობა, მემცენარეობის ძირითადი კულტურების კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოების პირობები, აგრეთვე ახალი პერსპექტიული სახეობებისა და ჯიშების გავრცელების შესაძლებლობები, პირველადი გადამუშავება, მათი მრავალმხრივი მიზნებით გამოყენების შესაძლებლობები და კიდევ სხვა მრავალი, მათთან დაკავშირებული მასალები, რომლებიც მემინდვრეობაში პროფესიული განათლების სტუდენტებისთვის შესწავლის

სფეროს წარმოდგენს გაეროს განვითარების პროგრამის მიხედვით შედგენილი გეგმის შესაბამისად.

2) „მცენარეთა გამრავლება“ (საგამომცემლო სახელი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 102 გვ.).

განხილულია კულტურული და ველურად მოზარდი მცენარეების თესლით და ვეგეტატიურად გამრავლების პრაქტიკული მეთოდები და წესები, რომლებმაც წარმატებით დაიმკვიდრეს ადგილი თანამედროვე აგრობიზნესში. სასოფლო-სამეურნეო კულტურებთან ერთად მოცემულია ორნამენტული (დეკორატიული) მცენარეების გამრავლების თავისებურებანი, რომელთა საშუალებით შესაძლებელია მივიღოთ მაღალკონდიციური და კონკურენტუნარიანი ფართო და მრავალფეროვანი არეალის სათესლე და სარგავი მასალა, რომელზეც საქართველოში მოთხოვნილება ბოლო წლებში მკვეთრად გაიზარდა და აგრობიზნესის მეტად წარმატებული დარგი გახდა.

3) „აგრარული რისკები და დაზღვევა“ (საგამომცემლო სახელი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 132 გვ.).

სახელმძღვანელოს მიზანია საქართველოში მიმდინარე საკუთრების ფორმებისა და აგრარული პოლიტიკის რეფორმების მხარდაჭერა და მისი გავრცობა პროფესიული და საუნივერსიტეტო სწავლაში ჩართვით. შესწავლის ობიექტს წარმოადგენს იმის განსაზღვრა, თუ რა ზემოქმედებას ახდენს გარემოს რისკი რესურსების გამოყენებასა და მართვაზე საკუთრების ერთი ფორმიდან მეორე ფორმაზე გადასვლის პირობებში; იმ გარემოებების იდენტიფიკაცია, რომლებშიც სხვადასხვა გზებით მიმდინარეობს ცვლილებები მიწის მფლობელობასა და საკუთრების უფლებებში; იმის განსაზღვრა, თუ რანაირად შეიძლება დაეხმაროს ფერმერებს სწორი აგრარული პოლიტიკის გატარება და გარედან სხვა ჩარევები სასურველი მიმართულების

შერჩევაში და არასასურველი მიმართულებით მიმდინარე პროცესების ნეგატიური ზემოქმედების დაძლევაში. სახელმძღვანელო განკუთვნილია უმაღლესი პროფესიული სწავლების სტუდენტების, აგრეთვე, ბაკალავრებისა და მაგისტრებისათვის, ამ დარგით დაინტერესებული პირებისათვის.

4) „საკვებწარმოება და ცხოველთა კვება“ (საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 248 გვ.).

მოცემულია აგრარული სექტორის ერთ-ერთი ძირითადი დარგის – მეცხოველეობის უზრუნველყოფა ცილოვანი საკვებითა და სხვა საყუათო ელემენტებით (დაბალანსებული საკვებით), რომელიც შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ დამზადებული საკვები საშუალებები ფიზიკურ მასასთან ერთად მაღალხარისხოვანიც არის, რისთვისაც აუცილებელია ზუსტად შეფასდეს დამზადებული საკვების ქიმიური შედგენილობა და ყუათიანობა, მისი მონელებადობა და ხარისხზე მოქმედი ფაქტორები, ჩატარდეს გამოკვებისწინა შემზადება-დამუშავება შესაბამისი კომპიუტერული პროგრამების გამოყენებით. ამისათვის კი საჭიროა შედგენილ იქნეს ზუსტი და სრულფასოვანი საკვები ულუფები, პრაქტიკული საკითხების ცოდნა მდებლობისაკვებწარმოებაში, მინდვრისა და მთის საკვებწარმოებაში, პერსონალური კომპიუტერის საშუალებით შესწავლილ იქნეს ცხოველთა ულუფის შედგენის წესები, საკვების ხარისხის შეფასება თანამედროვე მეთოდებით, ცხოველთა სახეებისა და ასაკობრივი ჯგუფებისათვის რაციონის შედგენის ტექნიკა და ტექნოლოგია კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოებისათვის. სახელმძღვანელო განკუთვნილია უმაღლესი პროფესიული სასწავლებლებისა და უნივერსიტეტების სტუდენტებისათვის, აგრეთვე, ამ დარგის სპეციალისტებისა და ფერმერებისათვის.

სტატიები

1) „ნანოტექნოლოგიები უვნებელი სურსათისა და საკვების წარმოებაში“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო კონფერენციის – „სურსათის უვნებლობის პრობლემები“ შრომათა კრებული, თბილისი).

წარმოდგენილია თანამედროვე ტენდენციები საქართველოში საკვებისა და სურსათის უვნებლობის პირობების შესაქმნელად, HACCP-ის, ISO-ს და INFOSAN-ის სისტემებისა და სტანდარტების გამოყენებისა და გავრცელების საშუალებით.

2) „მუხუდოს კულტურის რეაბილიტაციის პერსპექტივები საქართველოში“ (თანაავტორობით; საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული, ტ. 2, №1 (46), თბილისი).

განხილულია საქართველოსათვის საუკუნეების მანძილზე ამ მეტად მნიშვნელოვანი კულტურის რეაბილიტაციის პერსპექტივები და შედეგები ორი ახალი ჯიშის გამოყვანით და ფართოდ გავრცელებით.

3) „ბიოლოგიური აზოტის ფიქსაციის გადიდება ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო კონფერენციის – „მეცნიერება და განათლება ახალი აღორძინების ეპოქის მსოფლიო სამეცნიერო საგანმანათლებლო სისტემაში“ მასალები, აშხაბადი, თურქმენეთი, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია აგრო-, ბიო- და ნანოტექნოლოგიების გამოყენების შესაძლებლობები და შედეგები საქართველოში სამარცვლე პარკოსნების წარმოებისათვის, რის შედეგადაც მნიშვნელოვნად იზრდება ამ კულტურების პროდუქტიულობისა და კონკურენტუნარიანობის დონე ბიოლოგიური აზოტის ინტენსიური ფიქსაციის ფონზე.

4) „გვიანი შემოდგომის თუთის გაუხეშებული ფოთლის მეცხოველეობაში საკვებად გამოყენების შე-

საძლებლობები“ (თანაავტორობით; ქ. „აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები“, №1, თბილისი).

აღწერილია თუთის პლანტაციებში შემოდგომაზე ჩამოცვენილი ფოთლების მასის საკვებად გამოყენების წინაპირობები, მათი ყუათიანობის შესწავლის შედეგები და საკვებ რაციონში ეფექტურად გამოყენების ტექნოლოგიები.

5) „საქართველოს სამკურნალო და არომატული მცენარეების გენოფონდის დაცვა“ (თანაავტორობით; სამკურნალო და არომატული მცენარეების მე-4 გლობალური სამიტის მასალები, კუჩინგ-სარავაკი, მაღაიზია, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია საქართველოში ბოლო ათწლეულში სამკურნალო და არომატული მცენარეების გენეტიკური რესურსების დაცვის მიზნით ამ კულტურათა გენბანკის შექმნის შედეგები და მისი გამოყენების პერსპექტივები ქართველი და უცხოელი სპეციალისტების მიერ.

6) „ახალციხის რაიონის საძოვრების ყავისფერი კარბონატული ნიადაგების განოყიერების სისტემა“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 176-184, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ახალციხის რაიონის საძოვრების გეობოტანიკური მდგომარეობა, მათი ზედაპირული გაუმჯობესების სისტემები მინერალური და ორგანული მიკრო- და მაკროსასუქების გამოყენებით.

აკად.წევრ-კორ. აკორახაშვილის ხელმძღვანელობით დასრულდა საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტისა და აშშ-ს მერილენდის უნივერსიტეტის ერთობლივი საერთაშორისო პროექტი – „უმადლესი აგრარული განათლების გაუმჯობესება და კურიკულუმების განვითარება“.

აკად.წევრ-კორ. ა.კორახაშვილი მონაწილეობდა ორი საერთაშორისო გრანტის შესრულებაში:

– პროფესიული განათლების სისტემისათვის სახელმძღვანელოების შედგენის პროექტი (პროექტის კოორდინატორი, USAID, AID-G);

– ევროკავშირის გენეტიკური რესურსების დაცვის გრანტი „სამარცვლე პარკოსნების რეგენერაცია“, (პროექტის ხელმძღვანელი, Bioversity Int., ECP/GR).

იგი მონაწილეობდა 4 საერთაშორისო კონფერენციის მუშაობაში:

– „სურსათის უვნებლობის პრობლემები“ (თბილისი);

– „მეცნიერება და განათლება ახალი აღორძინების ეპოქის მსოფლიო სამეცნიერო საგანმანათლებლო სისტემაში“ (აშხაბადი, თურქმენეთი);

– მე-4 გლობალური სამიტი სამკურნალო და არ-ომატული მცენარეებისათვის (მაღაიზია);

– ბიოწარმოების მე-2 საერთაშორისო კონფერენცია (თბილისი).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი პეტრე ნასყიდაშვილი

სტატიები

1) „საშემოდგომო ჰექსაპლოიდური ტრიტიკალეს რბილი ხორბლის ჯიშებთან შეჯვარებადობისა და პირველი თაობის ჰიბრიდების პროდუქტიულობის შესწავლის შედეგები“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, 117-122, ინგლისურ ენაზე).

ნაჩვენებია, რომ მარცვლეულის ახალი კულტურის ჰექსაპლოიდური ტრიტიკალეს საქართველოს რბილი ხორბლის მტვრით დამტვერიანების შედეგად ჰიბრიდული მარცვლების გამონასკვამ საშუალოდ შეად-

გინა 32,1%, ხოლო შებრუნებულ კომბინაციებში – 66,8%. დადგენილია, რომ შებრუნებული შეჯვარებით მიღებული მარცვლები პრაქტიკულად სიცოცხლის უუნარონი არიან. ტრიტიკალე X ხორბლის ჰიბრიდებში მარცვლების განვითარების პროცესი მიმდინარეობს უმნიშვნელო დარღვევებით. მიღებული ჰიბრიდული მარცვლები შედარებით უკეთესადაა ამოვსებული და მათი მინდვრად აღმოცენება აღწევს 84%-ს. პირველი თაობის მცენარეები პროდუქტიულობით მნიშვნელოვნად ჩამორჩება საწყის მშობლიურ ფორმებს. დადგენილ იქნა, რომ ჰექსაპლოიდური ტრიტიკალეს რბილი ხორბლის სელექციაში გამოყენებისას, ან ტრიტიკალეს სელექციაში რბილი ხორბლის გამოყენებისას, ტრიტიკალე აღებული უნდა იქნეს მდებარებითი ფორმით.

2) „საქართველოს ხორბალი – სახელმწიფოს მიერ მიგდებული მსოფლიო უნიკუმი“ (ე. „აგრარული საქართველო“, №1, 38-42, თბილისი, ქართულ და ინგლისურ ენებზე).

ნაჩვენებია, რომ საქართველო მიწათმოქმედების – აგროკულტურის უძველესი ქვეყანაა და კულტურული ხორბლის მრავალი უნიკალური ენდემური სახეობის (გვაწა ზანდური, ჩელტა ზანდური, ჰექსაპლოიდური ზანდური, წვრილი მახა, ჩელტა მახა, ასლი, დიკა) სამშობლოა და გამოირჩევა აბორიგენული ჯიშ-პოპულაციების სიმრავლით (თეთრი და წითელი დოლი, მესხური დოლი, დოლის პური 35-4, დოლის პური 18-46, ლაგოდუხის გრძელთავთავა, კახური დოლი, გომბორულა, ხულუგო, იფქლი, კორბოულის დოლი, ჯავახეთის დიკა, შავფხა, თავთუხი და სხვ.). კულტურული მესობლეობის ისტორია ორგანულადაა დაკავშირებული სელექციის ისტორიასთან, რასაც საფუძველი ჩაეყარა ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ადამიანმა აზროვნება დაიწყო. ამიტომ ხორბლის სელექციის ისტორია ქარ-

თველი ხალხის მატერიალური კულტურის ნაწილია. ნაჩვენებია, რომ საქართველო დაავადებებისა და მავნებლებისადმი გამძლე ხორბლის სახეობების სამშობლოა. მათ გენოტიპშია მრავალ ნიშან-თვისებათა განმაპირობებელი გენები და გენთა ბლოკები. პურის ხორბლის ჯიშები ხასიათდება პურ-ცხობის მაღალი უნარით და, აგრეთვე, გამოირჩევა მაღალი ადაპტაციისა და სტაბილური მოსავლიანობის უნარით. იმის გამო, რომ ქვეყანაში მოიშალა სელექცია-მეთესლეობის სისტემა, გაუქმდა სელექციური მიღწევებისა და თესლის კონტროლის ინსპექციები, კულტურულ მცენარეთა გენეტიკური რესურსების დაცვაზე სახელმწიფო აღარ ზრუნავს. ჩვენი წინაპრების მიერ შექმნილი და გასული საუკუნის 80-იან წლებამდე მოტანილი ეს ოქროს ფონდი გაქრობის პირას არის მისული. ამას აძლიერებს ისიც, რომ ქართული ხორბალი საზღვარგარეთ გააქვთ და დღემდე შემორჩენილიც იკარგება.

3) „რწყვის პირობებისათვის საშემოდგომო რბილი ხორბლის სელექციის გენეტიკური ასპექტები“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 23, 138-142).

ნაჩვენებია, რომ სარწყავი პირობებისათვის ვარგისი რბილი ხორბლის ახალი ჯიშების მიღება მთელ რიგ სიძნელეებთანაა დაკავშირებული. ასეთ პირობებში ჯიშების უმეტესი რაოდენობა განიცდის ჩაწოლას, რის შედეგადაც მცირდება მოსავლიანობა, ეცემა მისი ხარისხი და მცირდება შეტანილი მინერალური სასუქების ეფექტიანობა. გარდა ამისა იზრდება დაავადება და მავნებლებით დაზიანება, რთულდება ნათესის კომბაინით აღება. ყოველივე ეს გენეტიკისა და სელექციის წინაშე აყენებს ამოცანას შექმნას საშემოდგომო ხორბლის ისეთი ახალი ჯიშები, რომლებსაც ექნებათ რწყვის პირობებისადმი შეგუებისა და მაღალმოსავლიანობის უნარი. დადგენილია, რომ მცე-

ნარეთა ჩაწოლისადმი გამძლეობა დამოკიდებულია მცენარის ღეროს სიმაღლეზე და ღეროთა ქვედა მუხლთაშორისების, მათ შორის, მეორე მუხლის ტყლომისადმი გამძლეობაზე. ამიტომ სელექცია უნდა წარიმართოს ამ მიმართულებით.

4) „საქართველოს რბილი ხორბლის აბორიგენული, სელექციური და გასავრცელებლად დაშვებული ჯიშების თავთავის შემარცვლის ბუნების შესწავლის საკითხებისათვის“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 23, 133-137).

დადგენილია, რომ თავთავის პროდუქტიულობისა და, საბოლოო ჯამში, მცენარის მარცვლის მოსავლიანობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ელემენტია ხორბლის თავთავის შემარცვლა. ამ ელემენტის მიხედვით და ხასიათით რბილი ხორბლის ჯიშები ერთმანეთისგან განსხვავდება. ამ მაჩვენებლით შეიძლება წინასწარმეტყველება ჯიშის მოსავლიანობის შესაძლებლობაზე, ე.ი. ეს ნიშანი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ჰიბრიდული პოპულაციებიდან საგვარტომო მცენარეთა გამოსარჩევად და, აგრეთვე, პირველად მეთესლეობაში, ელიტური თესლის მიღების პირველი რგოლის სანერგის საწყისი მასალის გამოსარჩევადაც. პირველადი და რეპროდუქციული მეთესლეობა უნდა წარიმართოს შესაბამის გარემო პირობებში და მაღალი აგროტექნოლოგიის გამოყენებით.

5) „საშემოდგომო ტრიტიკალეს ($2n=42$) რბილი ხორბლის საშემოდგომო ჯიშებთან შეჯვარებადობა და პირველი თაობის ჰიბრიდების პროდუქტიულობა“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 23, 153-159).

მრავალრიცხოვანი შეჯვარების შედეგად მიღებული ექსპერიმენტული მასალის ანალიზის საფუძველზე დადგენილ იქნა, რომ ტრიტიკალესა და რბილი ხორ-

ბლის შეჯვარებისას სიცოცხლისუნარიანი ჰიბრიდული მარცვლების მისაღებად ტრიტიკალე გამოყენებულ უნდა იქნეს მდებარეობით ფორმად. შეჯვარებათა ასეთ-ნაირი სისტემის გამოყენებით მიღებული პირველი თაობის ჰიბრიდები თავთავის პროდუქტიულობით უახლოვდებიან შეჯვარებაში გამოყენებული რბილი ხორბლის ჯიშებს. ამიტომ რბილი ხორბლის სელექციური გაუმჯობესების საქმეში ტრიტიკალეს გამოყენება მიხეუღ უნდა იქნეს პერსპექტიულ მიმართულებად.

6) „ხორბალ დიკაში (*T. carthlicum* Nevski – *T. persikum* Vav.) ჰიბრიდული ქონდარობის შესწავლის შედეგები“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 24, 136-139).

ნაჩვენებია, რომ ხორბალ დიკას (*T. carthlicum*) სახესხვაობა *var. stramineum*-ის საქართველოს რბილი ხორბლის აბორიგენულ და სელექციურ ჯიშებთან შეჯვარებით მიღებული კომბინაციების მეორე თაობაში, სხვა ტიპის მცენარეებთან ერთად, გამოითიშებიან მცენარეები, რომლებიც მიეკუთვნებიან ჰიბრიდული ქონდარობის მესამე ტიპს. დადგენილ იქნა, რომ ხორბალი დიკა გენოტიპში ატარებს ჰიბრიდული ქონდარობის განმაპირობებელ გენებს D_2D_3 ხოლო რბილი ხორბლის აბორიგენული და სელექციური ჯიშების გენოტიპშია გენი D_1 . ამ გენებიდან D_1 და D_2 კონპლემენტარულია, ხოლო გენი D_3 ადიტიურ ზემოქმედებას ახდენს D_1 და D_2 გენებზე. დადგენილ იქნა, რომ ჰიბრიდული ქონდარობის გენები არაა დაკავშირებული მოკლეღეროიანობის გენებთან. შესაძლებელია ჰიბრიდული ქონდარობის მოვლენა გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ ხორბლის ფილოგენეზის საკითხების გადასაწყვეტად.

7) „ხორბლის ტეტრაპლოიდური სახეობა დიკას (*T. carthlicum* Nevski) სახეობის შიდა გენეტიკური არაერთგვაროვნება მოკლეღეროიანობის გენების მიხედ-

ვით“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 25).

ხორბლის ტეტრაპლოიდური ენდემური სახეობის დიკას (*T. carthlicum*) სამი ძირითადი სახესხვაობის (*var. stramineum*, *var. rubiginosum*, *var. fuliginosum*) ტეტრაპლოიდური სხვა სახეობის (*T. durum*, *T. turgidum*, *T. georgium*) სახესხვაობების (*var. coerulescens*, *var. zichenbachii*, *var. chvamicum*) ქართული ფორმების შეჯვარებით მიღებული რეციპროკული ჰიბრიდების პირველი და მეორე თაობების შესწავლით დადგენილ იქნა, რომ ხორბლის სახეობა დიკას სახესხვაობები, გენეტიკურად არაერთგვაროვანია მოკლედეროიანობის გენების მიხედვით. მ.ნასყიდაშვილის ჰიპოთეზის თანახმად მოკლედეროიანობა როგორც ოლიგოგენური, ასევე პოლიგენურია, ამასთან, ადგილი აქვს ორ ან ოთხ ლოკუსთან დაკავშირებულ არაალელურ ზემოქმედებას. ხორბალ დიკას სამივე სახესხვაობა (*var. stramineum*, *var. rubiginosum*, *var. fuliginosum*) შეიძლება გამოყენებულ იქნეს, როგორც გენეტიკური წყაროები მაღალმოსავლიანი და მოკლედეროიანი სასელექციო საწყისი მასალის მისაღებად. ამ სახესხვაობების გამოყენება განსაკუთრებულად პერსპექტიულია ტეტრაპლოიდურ სახეობებთან შესაჯვარებლად ინტენსიური ტიპის მოკლედეროიანი ჯიშების მისაღებად.

8) „რბილი და მაგარი ხორბლის შეჯვარებით რბილი ხორბლის მოკლედეროიანი და მარცვლის მაღალი ტექნოლოგიური ხარისხის მქონე ჯიშების მიღებისათვის ახალი სასელექციო საწყისი მასალის შექმნა“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 25, 160-164).

ნაჩვენებია, რომ რბილი და მაგარი ხორბლის სახეობათაშორისი ჰიბრიდიზაციითა და სათანადო მშობლიური ფორმების შერჩევით შესაძლებელია

მიღებულ იქნეს რბილი ხორბლის მოკლედეროიანი, თავთავის მაღალი ოდენობით შემარცვლის, მაღალმოსავლიანობის, დაფქვისა და პურცხოვის მაღალი უნარის მქონე, ახალი სასელექციო საწყისი მასალა. დადგენილია, რომ ამ მიმართულებით სელექციური მუშაობისათვის მეტად პერსპექტიულად უნდა იქნეს მიჩნეული რბილი ხორბლის პოლიჰიბრიდული ჯიში თბილისური 5-ის მაგარი ხორბლის საზოგანო ჯიშ ცერულებსცენს 19/28-თან შეჯვარება.

9) „მინდვრის კულტურების გენეტიკური რესურსების შენახვისა და გამოყენების მდგომარეობა და მისი პერსპექტივები საქართველოში“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 25, 165-167).

ნაჩვენებია, რომ სოფლის მეურნეობის წარმოების ტემპის ზრდისა და სასურსათო პროდუქტებზე მოსახლეობის მზარდი მოთხოვნების დაკმაყოფილების აუცილებლობამ, ადამიანთა ბიოლოგიური გარემოს გაუმჯობესებისა და სულიერი სამყაროს სრულყოფის ფონზე, განაპირობა მცენარეთა გენოფონდის დაცვის, კვლევისა და გამოყენების პრობლემის მსოფლიოში პრიორიტეტულ მიმართულებად ჩამოყალიბება. ბოლო პერიოდში გენოფონდის პრობლემაში წამყვანი ადგილი დაიკავა გენეტიკური რესურსების მრავალფეროვნების მობილიზაციამ და თანამედროვე სელექციის ამოცანებთან დაკავშირებამ, აგრეთვე, მომავალი თაობებისათვის გენოფონდის შენახვის შესაბამისი საკითხების დამუშავებამ. ამ მხრივ საქართველოში, სოფლის მეურნეობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრმა „იკარდამ“ მიწათმოქმედების ინსტიტუტში შექმნა გენოფონდის შენახვის გენბანკი, რომელსაც გააჩნია შესაბამისი საშუალებები თესლის ხანგრძლივად შენახვისათვის. გენბანკს აქტიური ურთიერთობები აქვს კვლევის საერთაშორისო ცენტრებთან.

10) „ტრიტიკალეს დამტვერიანების რეჟიმი და მისი გავლენა თავთავის შემარცვლაზე“ (თანაავტორობით; საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, 25, 168-171).

ნაჩვენებია, რომ ტრიტიკალე თვითდამამტვერიანებელი ახალი მარცვლეული კულტურაა. მიუხედავად ამისა, მისი ხელოვნურად დამტვერიანების შედეგად, მნიშვნელოვნად მცირდება მისი პროდუქტიულობა, მათ შორის თავთავის შემარცვლის დონე, რომელიც მკვეთრად ეცემა მკაცრი თვითდამტვერიანების დროს. კასტრირებული თავთავების თავისუფალი დამტვერიანებით, თავთავის შემარცვლის დონე აღემატება მკაცრ თვითდამტვერვას და უთანაბრდება შეზღუდულ თვითდამტვერვას და შეზღუდულ-თავისუფალ დამტვერიანებას. დადგენილია, რომ ტრიტიკალე იხრება ჯვარედინდამტვერიანებისკენ. ტრიტიკალეს ბუნებრივი დამტვერიანებისას ღია ყვავილობის თავისებურება შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ჰიბრიდების მისაღებად. ტრიტიკალეს დამტვერიანების თავისებურებანი გათვალისწინებული უნდა იქნეს ამ კულტურის ჯიშების მეთესლეობის პროცესში.

11) „ჯიშ „ლაგოდების გრძელთავთავას“ მუტანტური ფორმის და მასას ჰიბრიდიზაციით მიღებული ახალი სასელექციო საწყისი მასალა“ (თანაავტორობით; იულონ ლომოურის მიწათმოქმედების ინსტიტუტის სამეცნიერო შრომათა კრებული, XXXXVI, 85-89).

ნაჩვენებია, რომ რბილი ხორბლის ჯიშ „ლაგოდების გრძელთავთავაზე“ ქიმიური მუტაგენის ზემოქმედებით მიღებული მუტანტური ფორმის საქართველოს ხორბლის ენდემურ სახეობა მასასთან შეჯვარებით მიიღება რბილი ხორბლის სელექციისათვის ძვირფასი მრავალფეროვანი საწყისი მასალა. მათ გენოტიპშია მოკლეფეროიანობის, ჩაწოლისადმი გამძლეობის, ადაპტაციის, პროდუქტიული ბარტყობის მაღალი

უნარის, მარცვალში მაღალცილიანობისა და სხვა დადებით ნიშან-თვისებათა განმაპირობებელი გენები.

12) „მაგარი ხორბლის (*T. durum Desf*) და ხორბალდიკას (*T. carthlicum Nevski*) შეჯვარებით მიღებულ ჰიბრიდებში თავთუნის კილის კბილაკის სიგრძის მემკვიდრეობის შესწავლის საკითხისათვის“ (თანაავტორობით; საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 141-145, ინგლისურ ენაზე).

ნაჩვენებია, რომ ხორბლის თავთუნის კილის კბილაკის სიგრძე მიეკუთვნება ოდენობრივ-მორფოლოგიური ნიშნების ჯგუფს, ცვალებადობს წლებისა და თესვის სეზონების მიხედვით, მაგრამ ეს ცვალებადობა იმდენად უმნიშვნელოა, რომ არ ცვლის ნიშნის სიმყარეს, რის გამოც ეს ნიშანი შეიძლება მიჩნეულ იქნეს სახეობის, სახესხვაობის და ჯიშის დამახასიათებელ მყარ ნიშნად. იგი გამოყენებულ უნდა იქნეს მეთესლეობაში სააპრობაციო ნიშნად. მოკლე და გრძელკბილაკიან ფორმათა შეჯვარებით მიღებული პირველი თაობის მცენარეებში ამ ნიშნის მემკვიდრეობა შუალედური ხასიათისაა, თუმცა უფრო მეტად გადახრილია მოკლეკბილაკიანი მშობლის მიმართულებით. მეორე თაობაში დათიშვა მეტად რთულია, გამოთიშული ფორმები ფენოტიპურად ემსგავსებიან მოკლეკბილაკიან და გრძელკბილაკიან მშობლიურ ფორმებს, მათ შორისაა, აგრეთვე, უფრო მეტად მოკლე და გრძელკბილაკიანი ფორმებიც. დადგენილია, რომ კბილაკის სიგრძის მემკვიდრეობა დამოკიდებულია ერთგვაროვან რამდენიმე წყვილ ფაქტორზე. მოკლეკბილაკიანობა დომინანტური ნიშანია.

აკად.წევრ-კორ. პ.ნასყიდაშვილის ხელმძღვანელობით 2009 წელს დამთავრდა საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო-კვლევითი თემა – „ხორბლის, ტრიტიკალეს და სიმინდის ახალი ჯიშების მიღება“.

მან მონაწილეობა მიიღო თბილისში ჩატარებულ ორი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში:

– მშრალ რეგიონებში სასოფლო-სამეურნეო კვლევების საერთაშორისო ცენტრის (იკარდა) მიერ მოწოდებულ კონფერენციაში „ცენტრალური აზიისა და ამიერკავკასიის სოფლის მეურნეობის მყარი განვითარების შესახებ“;

– ცენტრალური/აღმოსავლეთ ევროპისა და ცენტრალური აზიის ქვეყნებში ბიოწარმოების სექტორის განვითარების მე-2 საერთაშორისო კონფერენციაში.

მისი ხელმძღვანელობით დაცულ იქნა დისერტაცია სოფლის მეურნეობის აკადემიური დოქტორის ხარისხის მოსაპოვებლად.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ივანე პაპუნძე

მონოგრაფია

„საქართველოს სამკურნალო მცენარეები“ (თანაავტორობით; გადაცემულია დასახეულად).

სტატიები

1) „აჭარის დეგრადირებული მთის ტყეების რეკონსტრუქციის მეთოდების დამუშავება“ (საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „სატყეო მოამბე“, №2, თბილისი).

შესწავლილია აჭარის მთის ტყის დეგრადირებულ-განუახლებელი მეჩხრების, დაბალი და საშუალო სიხშირის კორომების, აგრეთვე მარადმწვანე ქვეტყიანი, შამბისა და ხორბლოვანი ბალახებით დასარევიანებული უბნების აღდგენა-რეკონსტრუქციის საკითხები. სუბალპური მეჩხერი და განუახლებელი ტყის ტიპების ჯგუფებისათვის შემუშავებულია ტყის ბუნებრივი სახეობების სტაბილურობისა და კორომების თვითაღდგენის ტექნოლოგიური სქემები.

2) „აჭარის ლანშაფტებში გამოყენებული ეკსოტების სახეობრივი შემადგენლობა და მათი კონსერვაციის მეთოდები“ (თანაავტორობით; უ. Известия аграрной науки, ტ. 7, №4, თბილისი, რუსულ ენაზე).

მოცემულია აჭარის ზღვისპირეთში ინტროდუცირებული მცენარეების სახეობრივი ანალიზის შედეგები. დადგენილია, რომ მათგან 155 ტაქსონია, რომელთა შორის 34 ფართოდაა გავრცელებული, ხოლო 21 იშვიათად გვხვდება. ამ ეკსოტების შესანარჩუნებლად და აღსადგენად რეკომენდებულია ბათუმის ბოტანიკური ბაღის ინტროდუქციის სანერგეში მათი გამრავლება და სარგავი მასალის შექმნა.

3) „ბათუმის ბოტანიკური ბაღი“ (ბუკლეტი, ბათუმი, ქართულ-რუსულ და ქართულ-ინგლისურ ენებზე).

მოცემულია ბათუმის ბოტანიკური ბაღის ცალკეულ ფიტოგეოგრაფიულ ობიექტზე (ქვედა, ზედა და ზღვისპირა პარკები; განყოფილებები: სამხრეთ ამერიკის, ახალი ზელანდიის, ავსტრალიის, ჰიმალაის, მექსიკის, აღმოსავლეთ აზიისა და იაპონური ბაღის, ჩრდილოეთ ამერიკის, ხმელთაშუა ზღვის (ევროპული) და ამიერკავკასიის ტენიანი სუბტროპიკების) მცენარეული საფარის სახეობრივი შემადგენლობა და მათი დახასიათება. ნაჩვენებია ბაღის რუკა და ბაღის ღირსშესანიშნაობების 112 დასახელების ფერადი ილუსტრაციები.

4) „ახალგაზრდული სასწავლო ეკოტურიზმი ბათუმის ბოტანიკურ ბაღში“ (თანაავტორობით; საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის – „სასწავლო და აღმზრდელობითი როლი ბოტანიკურ ბაღებსა და დენდროპარკებში“ მასალები, სიმფეროპოლი, უკრაინა, რუსულ ენაზე).

შემოთავაზებულია სასწავლო-სამეცნიერო განათლების პროგრამა გამაჯანსაღებელი დასვენებით ბათუმის ბოტანიკური ბაღის ტერიტორიაზე, რომელიც დაა-

ინტერესებს არა მარტო რეგიონისა და რესპუბლიკის ახალგაზრდობას, არამედ ბევრ სხვა ტურისტს ზღვისპირა აჭარის რეგიონში.

5) „აჭარის მთის ტყეების დაცვითი ფუნქციების შესწავლის შედეგები მცირე წყალშემკრები აუზის მაგალითზე“ (აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სავაჭრო-სამრეწველო პალატის მე-5 რესპუბლიკური სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის – „რეგიონები და ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა“ მასალები, ბათუმი).

აჭარაში, უმეტესად ფართოდ გავრცელებული მთის ტყეების დაცვითი ფუნქციების მახასიათებლების შესწავლის შედეგებითა და შედარებითი მონაცემებით მტკიცდება, რომ ჭარბტენიან და ზომიერი ტენიანობის რეგიონებში, ტყეების წყალდაცვითი ფუნქციები ვლინდება, უპირველეს ყოვლისა, მაღალი ტყიანობის წყალშემკრებებიდან შეწონილი და ფსკერული ნატანის შემცირებაში. ამ ტყეების წყალმარეგულირებელი ეფექტი, ანუ წყალმეტობის ჩამონადენის მერყეობის ამპლიტუდა უმნიშვნელოდ მცირდება, ხოლო წყალდაცვითი ფუნქცია ვლინდება მაღალი ტყიანობის წყალშემკრებების წყლის ხარისხის შენარჩუნებაში. სუბტროპიკული ზონისა და მთის შუა ზონის ფართო-ფოთლოვანი ტყეების ძირითადი დაცვითი ღირსებები ვლინდება მათ ნიადაგდაცვით ფუნქციაში, ხოლო მაღალმთიანი სარტყლის მუქწიწვიანი ტყეები, ნიადაგდაცვით ფუნქციასთან ერთად, ასრულებენ ზვავსაწინააღმდეგო ფუნქციასაც.

აკად.წევრ-კორ. ვ.პაპუნძემ მონაწილეობა მიიღო შემდეგი საერთაშორისო და რესპუბლიკური სამეცნიერო კონფერენციების მუშაობაში:

– „ბოტანიკური ბაღებისა და დენდროპარკების სასწავლო და აღმზრდელობითი როლი“ (სიმფეროპოლი, უკრაინა);

– „იზოპრენი გუშინ, დღეს, ხვალ“ (აკად. გ.სანაძის 80 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია, თბილისი-ბათუმი);

– აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სავაჭრო-სამრეწველო პალატის მე-5 რესპუბლიკური სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია – „რეგიონები და ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა“ (ბათუმი).

იგი ასრულებს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აჭარის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრის ხელმძღვანელის მოვალეობას.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი თენგიზ ურუშაძე **სტატიები**

1) „ცვლილებები საქართველოს სოფლის მეურნეობასა და მიწათსარგებლობაში“ (თანაავტორობით; კრებული „საქართველო გარდამავალ პერიოდში: გამოცდილება და პერსპექტივები“, გამომცემლობა „პეტერლანგი“, მაინის ფრანკფურტი, გვ. 242-263, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო მიწების გამოყენების თავისებურებანი გარდამავალ პერიოდში.

2) „კვების პროდუქტებში მძიმე ლითონების ზრდა მძიმე ლითონებით დაბინძურებულ კაშტანოზიომებში თბილისიდან სამხრეთით მდებარე სარწყავ რეგიონში, აღმოსავლეთ საქართველო“ (თანაავტორობით; კრებული „საქართველო გარდამავალ პერიოდში: გამოცდილება და პერსპექტივები“, გამომცემლობა „პეტერლანგი“, მაინის ფრანკფურტი, გვ. ინგლისურ ენაზე).

განხილულია მძიმე ლითონების შემცველობის ზრდა მძიმე ლითონებით დაბინძურებულ კაშტანოზიო-

მეზში თბილისიდან სამხრეთით მდებარე სარწყავ რეგიონში.

3) „სამხრეთ კავკასიის ტენიან სუბტროპიკებში ბორის ბორისის ძე პოლინოვის ნიადაგური და ლანდ-შაფტურ-გეოქიმიური გამოკვლევები“ (თანაავტორობით; უ. Известия аграрной науки, ტ. 7, № 1, თბილისი, რუსულ ენაზე).

განხილულია გამოჩენილი მკვლევრის აკად. ბ.პ.პოლინოვის წვლილი საქართველოს ტენიანი სუბტროპიკების ნიადაგების შესწავლის საქმეში.

4) „საქართველოს ძირითადი ნიადაგების აგროქიმიური თავისებურებანი“ (თანაავტორობით; უ. Известия аграрной науки, ტ. 7, № 2, თბილისი, რუსულ ენაზე).

მოცემულია საქართველოს ძირითადი ნიადაგების აგროქიმიური თავისებურებანი, მათ შორის, საკვები ელემენტების საერთო და მოძრავი ფორმების შემცველობა და საკვები ელემენტებით ნიადაგების უზრუნველყოფის გრადაციები.

5) „სასარგებლო მონოგრაფია“ (თანაავტორობით; უ. Известия аграрной науки, ტ. 7, № 2, თბილისი, რუსულ ენაზე).

ნაშრომი ეხება ე.ლობჟანიძისა და მ.გაბუნias მონოგრაფიას „Экология камбиальной активности и формирования древесины“ (ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ჟურნალი „ლამპარი“).

6) „კალეკპეროვი – დიდი მეცნიერი, გამორჩეული პედაგოგი, ნიჭიერი ორგანიზატორი“ (პროფ. კალეკპეროვის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი კრებული, გამომცემლობა „Эიმ“, ბაქო, აზერბაიჯანი, რუსულ ენაზე).

სტატია ეხება გამოჩენილი მეცნიერის, პედაგოგისა და საზოგადო მოღვაწის პროფ. კალეკპეროვის ბიო-

გრაფიისა და შრომების მიმოხილვას, რომელიც ეძღვნება მისი დაბადებიდან 100 წლისთავს.

7) „ცოლიტშემცველი სუბსტრატები – ახალი გზა მემცენარეობიდან მემცენარეობის წარმოებისაკენ“ (თანაავტორობით; *ж. Известия аграрной науки*, ტ. 7, №4, თბილისი, რუსულ ენაზე).

მოცემულია სხვადასხვა ნიადაგებში ცოლიტების შემცველობის კანონზომიერებანი და მათი გავლენა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლიანობაზე.

8) „წალკის პლატოზე გავრცელებული ვულკანური ნიადაგების დახასიათება“ (თანაავტორობით; აგრარული მეცნიერების პრობლემები ტ. 2(47), თბილისი).

განხილულია წალკის პლატოზე გავრცელებული ნიადაგების გენეზისური თავისებურებანი.

9) „ანდოსოლების დიაგნოსტიკური კრიტერიუმები წალკის პლატოზე გავრცელებულ ნიადაგებში“ (თანაავტორობით; აგრარული მეცნიერების პრობლემები ტ. 3(48), თბილისი).

განხილულია ანდოსოლების დიაგნოსტიკური კრიტერიუმები წალკის პლატოზე გავრცელებულ ნიადაგებში.

აკად.წევრ-კორ. თ.ურუშაძის ხელმძღვანელობით საანგარიშო წელს დამთავრდა საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტი – „საქართველოს ანდოსოლების გენეზისის თავისებურებანი და მათი რაციონალური გამოყენება“.

2009 წელს მოპოვებული იქნა ორი გრანტი:

– „აჭარის ჭრაგავლილი წიფლნარების აღდგენა და ოპტიმიზაცია მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად“ (საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი);

– „მძიმე ლითონების გარდაქმნა კვების ჯაჭვებში მძიმე ლითონებით დაბინძურებულ ნიადაგებში სამ-

ხრეთ საქართველოს სარწყავ რეგიონში“ (ფოლკსვაგენის ფონდი).

აკად.წევრ-კორ. თ.ურუშაძე მონაწილეობდა შემდეგ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციების მუშაობაში:

– „ტრადიციული ტყის ცოდნა, ტყეების მნიშვნელობა კლიმატის შეცვლისა და ევრაზიის ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების საკითხებში“ (ბიშკეკი, ყირგიზეთი);

– „ბიოწარმოების სექტორის განვითარება ცენტრალური/აღმოსავლეთ ევროპასა და ცენტრალური აზიის ქვეყნებში“ (თბილისი);

– „გამოყენებითი ეკოლოგია: ახალი ინიციატივები“ (თბილისი).

მისი აქტიური მონაწილეობით საქართველოს მეტყვევთა საზოგადოებამ და კატასტროფების რისკის შემცირებისა და გარემოს მდგრადი განვითარების ხელშეწყობის საქართველოს ეროვნულმა კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას (გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს) წარუდგინა მასალა – „ბორჯომისა და ატენის ხეობებში ეკოლოგიური აგრესიის შედეგების შესწავლა, სარეაბილიტაციო ღონისძიებების შემუშავება და აღდგენითი სამუშაოების განხორციელება“.

აკად.წევრ-კორ. თ.ურუშაძემ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიური საბჭოს სხდომაზე გააკეთა მოხსენება – „საქართველოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების კონცეფციის შესახებ“.

იგი არის ვ.გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე.

2009 წელს ჩატარდა განყოფილების წევრთა 10 სხდომა. განხილულ 21 საკითხს შორის ძირითადი იყო სოფლის მეურნეობის დარგის სსიპ – სამეცნიერო-

კვლევითი დაწესებულებების 2008 წლის სამეცნიერო ანგარიშების შეფასება და საუკეთესოს გამოვლენა, მათ მიერ 2009 წელს განსახორციელებელი პროგრამების შეფასება, საქართველოში მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების განვითარების 2010-2015 წლების კონცეფციის, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერების განვითარების სტრატეგიისა და საქართველოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების კონცეფციების პროექტების განხილვა.

განყოფილებაში შეიქმნა დარგობრივი კომისიები: სოფლის მეურნეობაში ექსტრემალური ეკოლოგიური სიტუაციების (წყალდიდობები, ღვარცოფები, ნიადაგის ეროზია, გაუდაბნობა და სხვ.) პრობლემათა (თავმჯ. აკად. ც.მირცხულავა), სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოვლა-მოყვანის (სელექცია, გენეტიკა, ინტროდუქციის და სხვ.) პრობლემათა (თავმჯ. აკად.წვერ-კორ. პ.ნასყიდაშვილი), ტყისა და ნიადაგის პრობლემათა (თავმჯ. აკად.წვერ-კორ. თ.ურუშაძე), აგროინჟინერიის, კვების ტექნოლოგიებისა და მეცხოველეობის პრობლემათა (თავმჯ. აკად.წვერ-კორ. ა.დიდებულიძე).

განყოფილებამ აკადემიის წვერ-კორესპონდენტობის კანდიდატად აირჩია სოფლ.მეურნ.მეცნ.დოქტ. ა.კორახაშვილი (აგროტექნოლოგია).

საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება

საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის ირიცხებოდა აკადემიის 18 წევრი, მათ შორის 7 აკადემიკოსი და 11 წვერ-კორესპონდენტი.

2009 წელს განყოფილების წევრებმა გამოაქვეყნეს 23 მონოგრაფია და წიგნი, 1 სახელმძღვანელო, 72 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსი ლევან ალექსიძე

სტატია

1) „გაეროს უშიშროების საბჭოს უძღურება მოავგაროს კონფლიქტი აფხაზეთში, საქართველო, ძირს უთხრის საერთაშორისო მართლწესრიგის საფუძველს“ („საერთაშორისო სამართლის ჟურნალი“, №1, ინგლისურ და რუსულ ენებზე).

გაანალიზებულია გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციები აფხაზეთში კონფლიქტთან დაკავშირებით და ნაჩვენებია მისი უძღურება მიღებული გადაწყვეტილებების ცხოვრებაში გატარების საქმეში, რამაც მიიყვანა კონფლიქტი სამხედრო დაპირისპირებამდე – რუსეთის საქართველოში ინტერვენციამდე.

აკადემიკოსი გურამ თევზაძე

მონოგრაფია

„ახალი ფილოსოფიის ისტორია. ნაწილი I. განმანათლებლობა. ბეკონიდან კანტამდე“ (გამომცემლობა Carpe Diem, თბილისი, 412 გვ.).

მონოგრაფია წარმოადგენს საერთოდ მსოფლმხედველობის და, კერძოდ, ფილოსოფიის, როგორც დასაბუთებული მსოფლმხედველობის ძიების, ავტორისეული გაგების პრინციპების შემოწმებას საკაცობრიო კულტურის ისეთი რთული პერიოდის ანალიზით, როგორცაა ევროპული განმანათლებლობა. ეს პრინციპებია: 1. ცოდნისა და რწმენის ტოლპირველადობა, 2. ირაციონალიზმისა და მისტიციზმის, როგორც გონების მიერ საკუთარი თავის კრიტიკის (საკუთარი შესაძლებლობების ზღვარდებულების) გაგება. თანამედროვე ძიებათა (როგორც ჩვენში, ისე საზღვარგარეთ) გათვალისწინებით, ნაჩვენებია, რომ აღნიშნული პრინციპები შესაძლებლობას იძლევა განმანათლებლობის ეპოქის საოცარ მრავალფეროვნებაში და ურთიერთდა-

პირისპირებაში დანახულ იქნეს სტრუქტურული მთლიანობა და ის საერთო საფუძველი, რასაც კანტმა უწოდა „აღადმიანის გამოსვლა არასრულწლოვანებიდან“. ნაშრომს ახლავს გაფართოებული რეზიუმე ინგლისურ ენაზე.

აკად. გ.თევზაძემ წაიკითხა მოხსენება „სოლომონ დოდაშვილი ნეოპლატონიზმის შესახებ“ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის უცხოელი წევრის, პროფ. ბ.მოიზიშის 65 წლისთავისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო კონფერენციაზე, გრ.რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტში. მოხსენება იბეჭდება კრებულში „პლატონიზმი, არისტოტელიზმი და ნეოპლატონიზმი“.

აკადემიკოსი მარიამ ლორთქიფანიძე

სტატიები

1) „ქართული ეროვნული თვითშეგნების საკითხისათვის“ (სამეცნიერო კრებული „კავკასიოლოგიური ძიებანი“, თსუ გამომცემლობა, თბილისი).

სტატია ეძღვნება ქართული ეროვნული თვითშეგნების ჩამოყალიბების პრობლემას უძველესი დროიდან. საგანგებოდ გამოყოფილია ძვ.წ. IV-III სს. ერთიანი აღმოსავლურქართული, ქართლის (იბერიის) სამეფოს, შუასაუკუნოვანი ერთიანი ქართული სახელმწიფოს არსებობის პერიოდი. წარმოჩენილია ქრისტიანული სარწმუნოების, სახელდობრ, მართლმადიდებლური მრწამსის და ქართული ენის დიდი როლი ეროვნული თვითშეგნების განმტკიცებასა და შენარჩუნებაში. აღნიშნულია, რომ ქართული ეროვნული თვითშეგნება შენარჩუნებულ იქნა მიუხედავად იმ სიძნელეებისა, რაც საქართველოს პოლიტიკური დაშლილობის (XVI-XVIII სს.), მეფის რუსეთის ხელისუფლებისა და კომუნისტური რეჟიმის პირობებში არსებობდა.

2) „ივანე ჯავახიშვილი და „ქართლის ცხოვრების“ შესწავლა“ (ივანე ჯავახიშვილისადმი მიძღვნილი კრებული, თსუ გამომცემლობა, თბილისი).

საგანგებო ყურადღება ეთმობა ივანე ჯავახიშვილის მიერ „ქართლის ცხოვრების“ ძველი, ვახტანგ VI-ის წინააღმდეგელი ნუსხების მიკვლევას, „ქართლის ცხოვრების“ კრებულში შესულ თხზულებათა მოცულობისა და ავტორთა ვინაობის დადგენას. მიუხედავად ზოგ საკითხთან დაკავშირებით არსებულ აზრთა სხვადასხვაობისა, თანამედროვე ქართულ ისტორიოგრაფიაში უპირატესობა ივ.ჯავახიშვილის თვალსაზრისს აქვს, რაც მის მოსაზრებათა მყარი მეცნიერული საბუთიანობით აიხსნება.

3) „ივანე ჯავახიშვილის თხზულებათა თორმეტტომეულის გამოცემის შესახებ“ (ე. „მწიგნობარი“, საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის მწიგნობართა ასოციაციის ყოველწლიური ორგანო, თბილისი).

განხილულია გამოცემასთან დაკავშირებული ის სირთულეები და სიძნელეები, რაც ე.წ. „აკრძალული“ ნაშრომების თორმეტტომეულში შეტანას ახლდა.

4) „ხაბიბ იბნ მასლამის „დაცვის სიგელი“, საქართველოს ისტორიის წყარო“ (ე. „Востоковедение и Африканистика“, სანკტ-პეტერბურგის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, სანკტ-პეტერბურგი, რფ, რუსულ ენაზე).

სტატიაში მოტანილია არაბული ტექსტის სათანადო ადგილების რუსული თარგმანი და განხილულია ყველა ცნობის მნიშვნელობა საქართველოს ისტორიისათვის, აგრეთვე, 728-729 წლებში „დაცვის სიგელის“ ტექსტისადმი დამატებული მუხლები.

5) „აფხაზები. საქართველო თვალის ერთი გადავლებით“, ნაწ. I (თანაავტორობით; ჰამბურგი, გფრ, გერმანულ ენაზე).

მოცემულია აფხაზეთის ისტორია უძველესი დროიდან XI ს-ის დასაწყისამდე. აღნიშნულია, რომ აფხაზეთი საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული რეგიონია, როგორც კახეთი, გურია, სამეგრელო, სვანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი, ხოლო აფხაზი აფხაზეთის მცხოვრებია, როგორც კახელი კახეთის, სვანი სვანეთის... და ყველა ერთად ქართველია. მატერიალური კულტურის ძეგლების, უცხოური და ქართული წერილობითი წყაროების, მითოლოგიური მონაცემებით აფხაზეთი უძველესი დროიდან ქართულ ისტორიულ-კულტურულ-პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივ არეალში შედიოდა. I-II საუკუნეებიდან ბერძნულ-ლათინურ წყაროებში საქართველოს შავი ზღვის სანაპიროზე მოხსენიებული „აბსილები“ და „აბაზგები“ და ქართული შუასაუკუნოვანი წყაროების „აფშილები“ და „აფხაზები“, განურჩევლად მათი გენეტიკური კუთვნილებისა, ჩრდილოკავკასიური ჩერქეზულ-ადიღური, თუ ქართველური მოდგმის ეთნოსები არიან, გვიან ანტიკურ ხანასა და შუა საუკუნეებში ისტორიულ-კულტურულად ქართველები იყვნენ. VIII ს-ის შუა წლებში აფხაზეთის ერისთავის ლეონ I-ისა და ეგრისის სამეფო სახლის კანონიერი მემკვიდრის გურანდუხტის დინასტიური ქორწინებით გაერთიანდა აფხაზეთი და ეგრისი და ჩამოყალიბდა ერთიანი დასავლურქართული სახელმწიფო, რომლის მთავარმა ლეონ II-მ გაანთავისუფლა ქვეყანა ბიზანტიის ვასალობიდან და მიიღო მეფის ტიტული. შეიქმნა ერთიანი დასავლურქართული სახელმწიფო დედაქალაქით ქუთაისში. რადგან სამეფო დინასტია საკუთრივ აფხაზეთიდან იყო, მომდევნო ხანის ქართული წყაროები მას „აფხაზთა“ სამეფოს უწოდებენ, თუმცა X ს. სომეხი ისტორიკოსი იოანე კათალიკოსი მას ეგრისის სამეფოდ და მის მოსახლეობას ეგრისელებად მოიხსენიებს. ეს სახელმწიფო ტერიტორიით, კავკასიონის სამხრეთ კალთიდან ჭოროხის ხეობამდე, აღმო-

სავლეთით ლიხის (სურამის) ქედამდე მოიცავდა მთელ დასავლეთ საქართველოს და ენით, მოსახლეობით, ეკლესიით ქართული სახელმწიფო იყო. მათი მეფეები ეროვნული თვითშეგნებით, სახელმწიფოებრივი მოღვაწეობით ქართველი სახელმწიფო მოღვაწეები იყვნენ. აფხაზეთი ამ სახელმწიფოში ერთ-ერთი საერისთავო იყო. ეს სახელმწიფო აქტიურად მონაწილეობდა არაბ და ბიზანტიელ დამპყრობთა წინააღმდეგ და ქართული ქვეყნების ერთ სახელმწიფოდ გაერთიანებისათვის ბრძოლაში.

ერთიანი ქართული შუასაუკუნოვანი სახელმწიფოს, საქართველოს პირველი მეფე ბაგრატ ბაგრატიონი (ბაგრატ III) დედის ხაზით დასავლურქართული სახელმწიფოს ე.წ. აფხაზთა სამეფოს კანონიერი მემკვიდრე იყო. 978 წელს, როდესაც ის ქუთაისში მეფედაკურთხეს, მიიღო აფხაზთა, ე.ი. დასავლეთ საქართველოს, მეფის ტიტული. მისი წინაპარი ქართველთა მეფის გარდაცვალების შემდეგ, მან მიიღო ქართველთა, ე.ი. ქართლ-მესხეთის მეფის ტიტული, ხოლო კახეთ-ჰერეთის შემოერთების შემდეგ (XI ს-ის დასაწყისი) – კახთა და ჰერთა (რანთა) მეფის ტიტული. ეს ტიტული ბოლომდე შემორჩა ქართველ მეფეთა ტიტულატურაში. რადგან პირველ ადგილზე იყო მეფე აფხაზთა, არის შემთხვევები, როდესაც საქართველოს აფხაზეთს უწოდებენ, თუმცა საქართველოშიც აფხაზეთი ერთ-ერთი საერისთავო იყო.

აკად.წევრ-კორ. მ.ლორთქიფანიძე იყო ერთობლივი ქართულ-გერმანული გერმანულენოვანი ყოველწლიური სამეცნიერო ჟურნალის „Georgika“, №31 მთავარი რედაქტორი საქართველოს მხრიდან.

აკადემიკოსი როინ მეტრეველი

წიგნები

1) „კავკასიის ცივილიზაცია გლობალიზაციის კონტექსტში“ (სტოკჰოლმი, შვედეთი, რუსულ (108 გვ.) და ინგლისურ (88 გვ.) ენებზე).

კავკასიური ცივილიზაცია განხილულია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში: ნაჩვენებია რეგიონის ადგილი და როლი ევრაზიის მატერიკის გეოისტორიაში. დასაბუთებულია კავკასიური ცივილიზაციის დაცვისა და შენახვის აუცილებლობა, კავკასიის ხალხების კულტურული მემკვიდრეობის განვითარების გზები.

2) „საისტორიო ნარკვევები“ (გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი, 524 გვ.).

წიგნში შესულია აკად. რ.მეტრეველის მიერ სხვადასხვა დროს გამოქვეყნებული (ზოგი გამოუქვეყნებელი) ისტორიული ნარკვევი. ესაა უშუალოდ ისტორიული (ძირითადად, შუა საუკუნეების ისტორიის), წყაროთმცოდნეობითი, ისტორიოგრაფიული, საზოგადოებრივი აზრის ისტორიის ამსახველი მასალა. ცალკეა რუბრიკები „ადამიანები, მოვლენები“, „მიმართვები“ და „ინტერვიუები“, სადაც გადმოცემულია ავტორისეული დამოკიდებულება ამა თუ იმ მოვლენასთან და ადამიანებთან. გამოცემა გათვალისწინებულია ფართო მკითხველი საზოგადოებისათვის.

სტატიები

1) „ქართლის ცხოვრების“ ახალი გამოცემები“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, 188-198, ინგლისურ ენაზე).

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ (საქართველოს ისტორიის წყაროების კომისიამ) განახორციელა „ქართლის ცხოვრების“ ახალი პუბლიკაცია. ქართული ტექსტის პარალელურად გამოიცა რუ-

სული თარგმანიც (ცალკე წიგნად). „ქართლის ცხოვრებაში“ სხვადასხვა ავტორის ისტორიული თხზულებანი ქრონოლოგიური თანამიმდევრობითაა შეტანილი, რაც ერთიანი ისტორიის სურათის წარმოჩენის საშუალებას იძლევა. „ქართლის ცხოვრების“ მნიშვნელობა იზრდება იმით, რომ მასში უშუალოდ, საქართველოსა და ქართველების ისტორიის გარდა, გადმოცემულია სხვადასხვა ქვეყნისა და ხალხის წარსულიც. ახალი გამოცემების საფუძველად აღებულია „ქართლის ცხოვრების“ ძველი ციკლის ნუსხები. განსაკუთრებულ შემთხვევაში გათვალისწინებულია ვახტანგ VI-ისა და მისი მომდევნო ხანის მოღვაწეთა შრომაც. „ქართლის ცხოვრების“ ახალ პუბლიკაციაში გატარებულია ძველის შედგენილობის (სტრუქტურის) ტრადიციული (ივ. ჯავახიშვილის მიერ შემუშავებული და ს.ყაუხჩიშვილის მიერ განხორციელებული) პრინციპები ზოგიერთი აუცილებელი დაზუსტებით, რაც ბოლო დროის გამოკვლევათა საფუძველებს ემყარება.

2) „მსოფლიო ისტორიის კონტექსტში“ (ე. „Русский клуб“, №5, რუსულ ენაზე).

განხილულია „ქართლის ცხოვრების“ ახალი გამოცემის თავისებურებანი, ის ცვლილებები (დამატებანი და შესწორებები), რაც გამომცემლებმა განახორციელეს.

3) „სააკადემიო საქმიანობის სათავე“ (წელიწადეული „საისტორიო ძიებანი“, X-XI, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი).

ექვზნება ექვთიმე თაყაიშვილის სახელობის საქართველოს საისტორიო საზოგადოების 100 წლისთავს.

აკად. რ.მეტრეველის დაბადების 70 წლისთავთან დაკავშირებით გამოიცა სამეცნიერო კრებული „ისტორიანი“ (გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი, 760 გვ.).

აკად. რ.მეტრეველის ხელმძღვანელობით დასრულდა საგრანტო თემა „საქართველო და გარესამყარო“ („რუსთაველის ფონდი“) და პრაქტიკულად მომზადდა ოთხტომეული დასაბეჭდად.

აკად. რ.მეტრეველმა მონაწილეობა მიიღო:

– საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართულ უნივერსიტეტში გამართული სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში და გააკეთა მოხსენება „ღვთისმშობლის წილხვედრი სრულიად საქართველოსა და ყოველთა ივერიელთა ერთობის ახალი ტრაქტატი (2009-2010)“. თეზისები დაიბეჭდა კონფერენციის მასალებში: „წარსული და თანამედროვეობა“;

– სომხეთის მეცნიერებათა აკადემიის მიერ გამართულ საერთაშორისო კონფერენციის მუშაობაში, რომელიც მიეძღვნა ყოველდღიურობის ისტორიის პრობლემებს (ერევანი, სომხეთი);

– საერთაშორისო კონფერენციაში „ცივილიზაციათა დიალოგი: ხედვა აზერბაიჯანიდან“ (ბაქო, აზერბაიჯანი);

– შავი ზღვის უნივერსიტეტისა და თურქეთის საელჩოს მიერ ორგანიზებულ საერთაშორისო კონფერენციაში „კულტურათა დიალოგი“ (თბილისი) და გააკეთა მოხსენება „დიალოგი XII საუკუნის საქართველოში“;

– კავკასიოლოგთა საერთაშორისო კონფერენციის მუშაობაში (თბილისი).

აკად. რ.მეტრეველი არჩეულ იქნა ევროპის მეცნიერებისა და ხელოვნების აკადემიის წევრად (ზალცბურგი, ავსტრია).

იგი არის რამდენიმე ჟურნალისა და გამოცემის სარედაქციო კოლეგიის წევრი, მათ შორის საერთაშორისო ჟურნალებისა: „კავკასია და გლობალიზაცია“

(სტოკჰოლმი, შვედეთი) და „Историческое пространство“ (მოსკოვი).

აკადემიკოსი დავით მუსხელიშვილი

სტატიები

1) „საქართველო ევროპისა და აზიის გზაჯვარედინზე“ (ჟ. „ანალები“, №4).

კავკასია და, კერძოდ, საქართველოს ტერიტორია თავისი გეოპოლიტიკური მდებარეობით უძველესი დროიდანვე ევროპისა და აზიის გზაჯვარედინს წარმოადგენდა. ასეთი ვითარება ფრიად დიდ გავლენას ახდენდა ქვეყნის როგორც პოლიტიკურ, ასევე კულტურულ და ეკონომიკურ მდგომარეობაზე. ამ უკანასკნელი თვალსაზრისით დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა საქართველოს ტერიტორიაზე გამავალ სავაჭრო-სატრანზიტო მაგისტრალებს, რომლებიც ქვეყანას ჰკვეთდა როგორც ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ, ისე აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ. ამას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა საქართველოს პოლიტიკური და კულტურული განვითარებისათვის ანტიკურ ხანაშიც და შუა საუკუნეებშიც. ბოლშევიკური რუსეთის მიერ ამიერკავკასიის ხელმეორედ დაპყრობამ ეს რეგიონი გარე სამყაროსაგან 70 წლით იზოლაციაში მოაქცია. XXI საუკუნეში თითქოს სავსებით რეალური ჩანს, ამიერკავკასიამ და, კერძოდ, საქართველომ დაიბრუნოს ევროპისა და აზიის დამაკავშირებელი თავისი ბუნებრივი გეოპოლიტიკური ფუნქცია.

2) „ქართველი ერის ზნეობრივი ორიენტირებისათვის“ (აკად. რ.მეტრეველის დაბადების 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კრებული „ისტორიანი“, გამომცემლობა „არტანუჯი“, 125-130, თბილისი).

შუა საუკუნეების საქართველოში შემუშავებული იყო სრულიად გარკვეული თეორია სხვადასხვა ხალ-

ხების ეთნოფსიქოლოგიური წყობისა და მენტალობის თავისებურებათა შესახებ, რაც გარკვეული ზნეობრივი პოსტულატების არსებობასაც გულისხმობს. ქართველებისათვის ამ მხრივ, პირველ რიგში, დამახასიათებელი იყო ქსენოფობიის უქონლობა და პატრიოტიზმი. დღეს ორივე ეს ზნეობრივი ორიენტირი შერყვნილია, რაც შედეგი უნდა იყოს კომუნისტური მენტალობის გამხრწნელი ზემოქმედებისა, რომელიც ჩვენში საბოლოოდ აღმოფხვრილი არ არის.

3) „წინასიტყვაობის მაგივრად“ (კრებული „საქართველოს ისტორიის ზოგიერთი საკითხი სომხურ ისტორიოგრაფიაში“, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 3-8, რუსულ ენაზე).

4) „შუა საუკუნეების სომხეთისა და საქართველოს პოლიტიკური ურთიერთობებიდან“ (კრებულში „საქართველოს ისტორიის ზოგიერთი საკითხი სომხურ ისტორიოგრაფიაში“, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 124-139, რუსულ ენაზე).

მე-3 და მე-4 სტატიებში საუბარია ჩვენი ქვეყნის შუა საუკუნეების ისტორიის რიგი არსებითი საკითხების გაყალბების იმ ტენდენციებზე, რომელიც დიდი ხანია შეიმჩნევა სომხურ ისტორიოგრაფიაში და ბოლო ათწლეულებში უფრო და უფრო აგრესიული ხდება. საქმე ეხება არა მხოლოდ ცნობილი ქართველი პოლიტიკური და კულტურის მოღვაწეების სომხებად გამოცხადებას, არამედ ისეთ ფუნდამენტურ სახელმწიფოებრივ საკითხს, როგორცაა ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიების მიჩემების მცდელობა. არგუმენტირებულად, თვით სომხური პირველწყაროების ჩვენებათა საფუძველზე, მხილებულია ამ მცდელობათა სიყალბე და სომეხ ისტორიკოსთა ტენდენციურობის მეცნიერული არაადეკვატურობა.

აკადემიკოსი შოთა ნადირაშვილი

სტატია

„სინამდვილესთან შეგუების პროცესში განწყობის მოქმედების დამატებითი ფაქტორები“ (აკად. ა.ფრანგი-შვილის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი დიმიტრი უზნაძის ფსიქოლოგიის ინსტიტუტის შრომების კრებული „ფსიქოლოგია“, XXI, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი).

განწყობის თეორიის შემდგომი განვითარების საფუძველზე ჩამოყალიბდა განწყობის სამი დონის ცნება: იმპულსური, ინტელექტუალური და სოციალური. სოციალური განწყობა იქმნება პიროვნების მოთხოვნის, სოციუმის თანხმობის ან უთანხმოების და სათანადო ოპერაციული შესაძლებლობების გამოყენებით. სოციალურ განწყობას დაემატა ახალი ნიშანი – ქცევაში მონაწილე სხვა ადამიანებისადმი დადებითი ან უარყოფითი დამოკიდებულება. ამ ნიშნებით შესაძლებელია პიროვნების მიერ სხვა პიროვნებაში სოციალური განწყობის ჩამოყალიბება. თუ პიროვნებათა შორის ერთნაირი განწყობებია, ამ პიროვნებათა შორის თანამშრომლობა ყალიბდება, ხოლო თუ მათ ერთმანეთის მიმართ საწინააღმდეგო განწყობები აქვთ, მათ შორის იწყება კონფლიქტი. ჩამოყალიბდა, აგრეთვე, განწყობათა თავსებადი და არათავსებადი სისტემების ცნებები, რომელთა გათვალისწინებით შესაძლებელი ხდება ადამიანებში სათანადო განწყობების გამომუშავება.

აკად. შ.ნადირაშვილმა დაასრულა მუშაობა სამეცნიერო-კვლევით სამუშაოებზე: „სოციალური განწყობის ფორმირებისა და მოქმედების კანონზომიერებანი“ და „რწმენისა და ცოდნის ურთიერთობის ფსიქოლოგიური ასპექტების შესახებ“.

აკადემიკოსი ოთარ ჯაფარიძე

წიგნი

„შიდა ქართლის უძველესი წარსულიდან“ (თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 280 გვ.).

განხილულია შიდა ქართლის ჩრდილო ზოლში, სამაჩაბლოში ძვ.წ. II ათასწლეულში მიმდინარე პროცესები. როგორც ჩანს, ჩრდილოეთიდან მიგრირებული მოსახლეობა თითქმის დაუბრკოლებლად სახლდება ცალკე სოფლებად ფრონე-ლიახვის ორმდინარეთში, სამაჩაბლოს მიწა-წყალზე ადგილობრივი მოსახლეობის მხრიდან რაიმე საგრძნობი წინააღმდეგობის გარეშე. სოფ. ნულში და ქვასათალში შესწავლილი სამაროვნები დაკრძალვის წესით და სამარხეული ინვენტარით ბევრ საერთოს ნახულობენ კავკასიის ცენტრალურ და ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში გავრცელებულ ე.წ. გინაჩის კულტურასთან.

აკად. ო.ჯაფარიძემ წაიკითხა მოხსენება „ბასკურ-კავკასიური ჰიპოთეზის საკითხი“ ცნობილი ენათმეცნიერის რენე ლაფონის დაბადების 110 წლისთავისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაზე (თბილისი).

ბორის კუფტინისადმი მიძღვნილ სხდომაზე აკად. ო.ჯაფარიძემ გააკეთა მოხსენება მისი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ზაზა ალექსიძე

მონოგრაფია

„სინას მთის კავკასიის ალბანური პალიმფსესტი“ - შუა საუკუნეების პალეოგრაფიული ძეგლები: იბერიულ-კავკასიური სერია, ორტომეული (თანაავტორობით; I ტომი 418 გვ., II ტომი 262 გვ., გამომცემლობა „ბრეჰოლსი“, ბელგია, ინგლისურ ენაზე).

კავკასიის ალბანეთის ახლად აღმოჩენილი ტექსტები გამოცემულია ფაქსიმილურად, დედნის შრიფტით და ენაზე, ლათინური ტრანსკრიპციით, ინგლისური თარგმანით, შესატყვისი ტექსტებით ბერძნულ, ქართულ, სომხურ და სირიულ ენებზე; განხილულია კავკასიის ალბანეთის ისტორია, წყაროები ალბანური მწერლობისა და დამწერლობის შესახებ, ალბანური პალიმფსესტების აღმოჩენისა და გაშიფრვის ისტორია. მოცემულია კავკასიის ალბანური ენის გრამატიკა და სრული საძიებელი.

სტატიები

1) „ამიერკავკასიის ქვეყნების საერთაშორისო ორიენტაციის დოგმატური საფუძვლები“ (კრებული „სამეცნიერო პარადიგმები“, თბილისი-ქუთაისი).

გეოპოლიტიკური მდებარეობა კავკასიის ქვეყნებს გამოუძღვებით აყენებდა არჩევანის წინაშე აღმოსავლეთისა და დასავლეთის დიდ იმპერიათა, აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ცივილიზაციებს შორის. არჩევანის გაკეთებაში პოლიტიკურთან ერთად მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა ამ ქვეყნების სარწმუნოებრივი ორიენტაცია. სამსაუკუნოვანი პროცესი დამთავრდა საქართველოს დასავლური, ხოლო სომხეთისა და ალბანეთის – აღმოსავლური ორიენტაციის არჩევით.

2) „მცხეთის ჯვარი – მცველი ყოველისა ქართლისა“ (ჟ. „ნაწლები, N4, თბილისი).

განხილულია მცხეთის ჯვრის აგების თარიღის, მისი სახელწოდების, სარწმუნოებრივი, სახელმწიფოებრივი და საერთო კავკასიური ფუნქციის საკითხები.

3) „გრიგოლ განმანათლებლისა და საჰაკ პართელის ხილვათა ინტერპრეტაციები ძველ ქართულ პოლემიკურ ლიტერატურაში“ (აკად. რ.მეტრეველის დაბადების 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კრებული „ისტორიანი“, გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი, 473-483).

განხილულია „გრიგოლ პართელის ცხოვრებისა“ და „საჰაკ პართელის ხილვის“ ქართული ვერსიების ჩვენამდე მოღწეული ხელნაწერები, მათი შესაძლო წყაროების, სომხურიდან ქართულად თარგმნისა და მთარგმნელთა ვინაობის საკითხები. ვრცლად არის, აგრეთვე, შესწავლილი შუა საუკუნეების ქართულ პოლემიკურ მწერლობაში ამ თხზულებების გამოყენების მიზნები, თავისებურებები და წყაროები.

4) „ლაილაშის ბიბლიის“ ფაქსიმილური გამოცემის შესავალი (ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი).

მოცემულია ე.წ. „ლაილაშის ბიბლიის“ (სხვადასხვა დათარიღებით X-XII სს. ებრაული მოსეს ხუთწიგნეული) თავგადასავალი ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში მოხვედრამდე, მოკლე კოდიკოლოგიურ-ტექსტოლოგიური აღწერილობა, თავისებურებანი სხვა ანალოგიურ ტექსტებთან შედარებით, რითაც, სხვა მასალასთან ერთად, დასტურდება საქართველოში განათლებული ებრაული დიასპორის არსებობა.

5) „უძველესი ქართული ოთხთავის უცნობი ფრაგმენტები“ (თანაავტორობით; წელიწდეული, თბილისის ივ. ჯავახიშვილის უნივერსიტეტის ჰუმანიტარული ფაკულტეტის შრომები, ტ. I, თბილისი).

ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის სომხური ფონდის №24 ხელნაწერის დამცავ ფურცლებად გამოყენებულია ქართული სახარების ფრაგმენტი (ლუკა 1,14-26), რომელიც IX-X სს. თარიღდება. ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის Q ფონდის №213 სახარების ფრაგმენტი (მარკ. 14,72) აღმოჩნდა იმავე ხელნაწერის ნაწილი, რომელიც შემონახულია სომხური ხელნაწერის დამცავ ფურცლებად. Q-213-ის ტექსტი წარმოადგენს სახარების დღემდე უცნობ, ახალ თარგმანს, შესაძლოა, იგი ეკუთვნოდეს „ოზან ვინმეს“, რომელიც წყაროებში მოიხსენიება ექვთიმე ათონელის სახარების

„შემრყვნელად“. გარკვეულია, აგრეთვე, როდის მოხვდა ქართული ხელნაწერი სომხეთში და როდის და ვის მიერ იქნა იგი დაჭრილი დამცავ ფურცლებად.

6) „ქართველ ებრაელთა საღმრთო მისია შუა საუკუნეების ქართული საეკლესიო ტრადიციით“ (დავით ბააზოვის საქართველოს ებრაელთა ისტორიის მუზეუმის შრომები, VI, თბილისი).

ქართული საეკლესიო ტრადიციის მიხედვით, მაცხოვრის ხატი მცხეთაში შეგნებულად ჩამოიტანეს ქართველმა ებრაელებმა იესო ქრისტეს დავალებით. ისინი გაემიჯნენ თავიანთ თანამემამულეებს და მონაწილეობა არ მიიღეს მაცხოვრის ჯვარცმაში. ამავე წყაროების ცნობით, წმიდა ნინომ მცხეთისაკენ გამოიკვლია გზა ქართველ ებრაელთა ნაკვალებზე. ერთი მთავარი მიზეზი ქართველი ხალხის უმაგალითოდ კეთილი დამოკიდებულებისა ქართველ ებრაელთადმი უნდა ვეძიოთ შუა საუკუნეების ქართველ საეკლესიო მოღვაწეთა ასეთ პოზიციაში, თუმცა ისიც არ დამკვიდრებულა გარკვეული ბრძოლისა და კამათის გარეშე.

აკად.წევრ-კორ. ზ.ალექსიძემ დაასრულა (ხელმძღვანელი და თანაავტორი) სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაო „ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის ქართულ ხელნაწერთა ფონდში დაცული ქართულ-სომხური პალიმფსესტი (A 491): აგათანგელოსის „სომხეთის ისტორიის“ უძველესი ხელნაწერი“.

ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის მუდმივმოქმედ სემინარზე მან წაიკითხა მოხსენება: „გიორგი მთაწმიდლის სახარების ანდერძები“.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ირაკლი იმედაძე

სტატიები

1) „უზნადის სამეცნიერო შემოქმედება და ზოგადი ფსიქოლოგიის პრობლემები“ (ქ. Journal of Russian and East

European Psychology, ტ. 47, №3, ნიუ-იორკი, აშშ, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია უზნადის შეხედულებები ზოგადი ფსიქოლოგიის ძირეულ საკითხებთან დაკავშირებით. ანალიზი არ შემოიფარგლება მისი ფუნდამენტური ნაშრომით „ზოგადი ფსიქოლოგია“ და მოიცავს სხვა, სპეციალურ გამოკვლევებში მოცემულ მოსაზრებებსაც ადქმის, ყურადღების, მეხსიერების, აზროვნების, წარმოსახვის, ემოციებისა და ქცევის ფსიქოლოგიის შესახებ. ნაჩვენებია, თუ რაში მდგომარეობს ცალკეული ფსიქიკური პროცესის ანალიზისადმი განწყობისეული მიდგომის სპეციფიკა.

2) „ობიექტივაცია, განწყობა და ქცევა“ (თანაავტორობით; ჟ. „საქართველოს ფსიქოლოგიის მაცნე“, №1).

ობიექტივაცია, როგორც აქტივობა, არ ნიშნავს მხოლოდ აზროვნებას და, თანაც, თეორიული ქცევის რანგში მიმდინარე ქმედებას. ობიექტივაციის ინიციაციას ახდენენ როგორც ქცევის მოტივაციურ, ისე ოპერაციულ სფეროში წარმოქმნილი პრობლემები. პირველ შემთხვევაში პასუხი გასაცემია კითხვაზე თუ რა და რისთვის უნდა გაკეთდეს, ხოლო მეორეში – როგორ უნდა გაკეთდეს ის, რაც სუბიექტის მიერ შეწყენარებულია. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში ქცევის შესრულების ტექნიკური პრობლემები წყდება. ეს „ფსიქიკური სამუშაო“ კოგნიტური ფუნქციების საშუალებით ხორციელდება. ამის აუცილებლობა შეიძლება ქცევის პროცესშიც გაჩნდეს და მის დაწყებამდეც. ორივე შემთხვევაში იგი კონკრეტული ქცევის მოტივისა და მიზნის რეალიზაციას ემსახურება და ბიოგენური, ფსიქოგენური თუ სოციოგენური მოთხოვნილებით არის აღძრული. თუ ეს „ფსიქიკური სამუშაო“ თეორიული ფსიქოგენური მოთხოვნილებით არის მოტივირებული, იგი დამოუკიდებელი ქცევის სახეს იღებს. უმეტესწილად კი მას ჩართული მოქმედებებისა

და ოპერაციების სტატუსი აქვს და შესაბამისი ქცევის განწყობით იმართება. ეს ქცევა თეორიული არ არის, უმჯობესია მას გაცნობიერებული ან ობიექტივირებული ქცევა ვუწოდოთ.

3) „მკვლევარი და მეცნიერების ორგანიზატორი“ (ალექსანდრე ფრანგიშვილის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი დიმიტრი უზნაძის ფსიქოლოგიის ინსტიტუტის შრომების კრებული „ფსიქოლოგია“, XXI, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი).

განხილულია აკადემიკოს ალექსანდრე ფრანგიშვილის სამეცნიერო-საორგანიზაციო და კვლევითი საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები. გამოყოფილია მისი ნაშრომები განწყობის თეორიასა და ფსიქოლოგიის მეთოდოლოგიაში, ფსიქოლოგიის ისტორიაში, კვლევების ციკლი მეხსიერებაში დარწმუნებულობის, პანიკის ფსიქოლოგიის და სწავლის ფსიქოლოგიის საკითხებთან დაკავშირებით.

4) „განვითარების პრინციპი და არაცნობიერი პრობლემა ლ.ვიგოტსკის, ს.რუბინშტეინის, დ.უზნაძისა და ზ.ფროიდის შრომებში“ (კრებული „ადამიანის ფსიქოლოგია თანამედროვე სამყაროში“, მოსკოვი, რუსულ ენაზე).

ცნობიერების სრული თეორია გულისხმობს შეხედულებათა სისტემის არსებობას არაცნობიერი ფსიქიკურის შესახებ. ნაჩვენებია, რომ ლ.ვიგოტსკისა და ს.რუბინშტეინის თეორიებში მხოლოდ აღიარებულია ასეთი რეალობის არსებობა, მაგრამ არ არის რეფლექსირებული მისი ბუნება, სტრუქტურული და ფუნქციონალური მახასიათებლები. მათგან განსხვავებით ზ.ფროიდისა და დ.უზნაძის ფსიქოლოგიური სისტემები არაცნობიერის სპეციალური თეორიების სტატუსს იმსახურებენ. დ.უზნაძე ფიქრობდა, რომ არაცნობიერი ფსიქიკურის სფერო ამოიწურება განწყობის მოვლენებით. ამასთან, იგი ადარებდა თავის თვალსაზრისს

ფროიდის არაცნობიერის კონცეფციას. ეს უკანასკნელი მიუღებლად მიაჩნდა, ვინაიდან მასში მხოლოდ ცნობიერებიდან განდევნილ არაცნობიერ განცდებზეა ლაპარაკი. არ უნდა იყოს გამართლებული არაცნობიერი განცდის კატეგორიული უარყოფა. ამ უკანასკნელის არსებობა ფაქტია; ცხოველისა და პატარა ბავშვის ფსიქიკური ცხოვრება მთლიანად არაცნობიერი განცდებითაა წარმოდგენილი. მოზრდილი ადამიანის იმპულსური ქცევებიც არაცნობიერი განცდებით წარიმართება, რომელთაც, თავის მხრივ, არაგანცდადი განწყობა უდევს საფუძვლად. ამრიგად, ფსიქიკის სრული მოდელი განწყობის თეორიაში ასეთ სახეს იღებს: არაფენომენალური განწყობა – არაცნობიერი განცდა – ცნობიერება.

5) „ინტეგრაციული ფსიქოთერაპია და ქართული ფსიქოლოგიური სკოლა“ (თანაავტორობით; კრებული „ინტეგრაციული ფსიქოთერაპია დღეს“, ერევანი, სომხეთი, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ინტეგრაციული ფსიქოთერაპიის აგების პერსპექტივები დ.უზნაძის განწყობის ზოგად-ფსიქოლოგიური თეორიის თვალსაზრისით. გაანალიზებულია მისი კავშირები ფსიქონალიზთან, ბიჰევიორიზმთან, კოგნიტივიზმთან და სხვა ძირითად ფსიქოლოგიურ თუ ფსიქოთერაპიულ სისტემებთან.

6) „ტრენინგის ტექნოლოგიის მექანიზმების აგების მოდელები“ (თანაავტორობით; კრებული „პიროვნების სულიერი განვითარების პრობლემები: ფილოსოფიური და ფსიქოლოგიური ასპექტები“, ბაქო, აზერბაიჯანი, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ფონისა და ფიგურის ურთიერთქმედებისა და მათი ერთმანეთის მიმართ ადაპტირების მექანიზმები. ეს პროცესი ახსნილია განწყობის თეორიისა და მისი ადაპტური მექანიზმების – კონტრასტისა და ასიმილაციის მეშვეობით. სტატია ეყრდნობა

ექსპერიმენტულ მონაცემებს. გამოყენებულია ვერბალური მასალა და საკითხი შესწავლილია კონტექსტისა (ფონი) და სიტყვის (ფიგურა) ურთიერთმიმართების საფუძველზე. ფიგურა-ფონის ურთიერთქმედების გამოვლენილი კანონზომიერებები შეიძლება გამოვიყენოთ სატრენინგო ტექნოლოგიის საინტერვენციო სქემებში, სატრენინგო პროცესის რეგულირების მექანიზმების აღქმისა და გაგების გასაადვილებლად.

აკად.წევრ-კორ. ი.იმედაძემ მონაწილეობა მიიღო აკად. ა.ფრანგიშვილის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო სესიის ორგანიზებაში და წაიკითხა მოხსენება, რომელშიც გაშუქებულ იქნა ა.ფრანგიშვილის წვლილი ქართული ფსიქოლოგიური მეცნიერების განვითარებაში.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გურამ ლორთქიფანიძე

წიგნი

„ქალაქ „სარაკეს“ ლოკალიზაციისათვის“ (თანაავტორობით; გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი, 22 გვ. ტაბულებით).

დასაბუთებულია პტოლემეაიოსის მიერ დასახელებული კოლხური ქალაქის სარაკეს ადგილმდებარეობა საჩხერის რაიონის სოფელ სირახეში.

სტატიები

1) „სინოპური ამფორები და ტრაპეზუნტული მონეტები პიტიუნტიდან“ (ქ. „Varia Anatolia“, XXI, პარიზი, საფრანგეთი, ინგლისურ ენაზე).

შესწავლილია ახ.წ. II-III სს. სინოპური ამფორები და ტრაპეზუნტული საქალაქო მონეტები. დადგენილია, რომ ამ დროს პიტიუნტის (ბიჭვინტა) კასტელუმის გარნიზონი მარაგდებოდა სურსათ-სანოვაგით. ტრაპეზუნტის მეშვეობით სინოპური ტარა გამოიყენებოდა

ღვინისა და მარცვლეულის (ბრინჯი, ფეტვი) გადმოსაზიდად.

2) „სვანური ოქრო. სვანური ოქროს პრობლემისათვის ანტიკურ ხანაში“ (თანაავტორობით; კრებული „საქართველო და მსოფლიო“, შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ბათუმი).

განხილულია ოქროს რეწვის თანამედროვე მდგომარეობა სვანეთში, ენგურის პირას განლაგებულ სოფლებში. გამოთქმულია მოსაზრება ანტიკურ ხანაში საქართველოში გავრცელებული ალექსანდრე მაკედონელისა და ლისიმაქეს სტატერების მინაბაძების სვანეთში წარმოების თაობაზე ძვ.წ. III-I სს.

3) „მიხეილ ბარათაევი და მისი საღონური ალბომი“ (კრებული „კულტურის ისტორიისა და თეორიის საკითხები“, XXV, თსუ გამომცემლობა, თბილისი).

პირველი ქართველი ნუმიზმატის საღონურ ალბომში 1842 წელს ნ.ბარათაშვილმა ჩაწერა თავისი ლექსი-ექსპრომტი; სამწუხაროდ, დღეს მოსკოვის სახელმწიფო ისტორიულ მუზეუმში დაცული მ.ბარათაევის ალბომში (ბახრუშინის კოლექცია) ნ.ბარათაშვილის ლექსი ამოჭრილია.

4) „სასიმაგრო ნაგებობები „ქოროღლი“ აღმოსავლეთ საქართველოში“ (ქოროღლისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო კონფერენციის მასალები, თურქმენეთის მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, აშხაბადი, თურქმენეთი, ითარგმნა რუსულიდან თურქმენულ ენაზე).

განხილულია კოჯორთან და აბულთან მდებარე ციხე-სიმაგრეები, რომლებიც ქოროღლის სახელს ატარებენ XVII საუკუნიდან.

5) „დანეელ ხანანაშვილის ბიბლიოგრაფიული მემკვიდრეობა“ (ქ. „ებრაული სამყარო“, №5, გამომცემლობა „ჰილელ-თბილისი“).

შესწავლილია აწ გარდაცვლილი მეცნიერის დ.ხანანაშვილის საარქივო მასალები, კერძოდ, ქართულ პერიოდიკაში 1819-1921 წწ. გამოქვეყნებული ქართულ-ებრაული ურთიერთობებისადმი მიძღვნილი ანალიტიკური ბიბლიოგრაფიული მიმოხილვა.

6) „მოქცევაჲ ქართლისაჲ“ და მცხეთის გალუთი გვიანანტიკურ ხანაში“ (თანაავტორობით; აკად. რ.მეტრეველის დაბადების 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კრებული „ისტორიანი“, გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი, 457-472).

წერილობითი წყაროების („მოქცევაჲ ქართლისაჲ“) და უახლესი არქეოლოგიური მონაპოვრის საფუძველზე დადგენილია მცხეთის სინაგოგისა და პირველი ქრისტიანული ტაძრის ადგილმდებარეობა (გეთსემანია) მცხეთაში. გაშუქებულია მცხეთის ებრაული თემის (გალუთი) ცხოვრება ახ.წ. III-IV სს.

აკად.წევრ-კორ. გ.ლორთქიფანიძემ მონაწილეობა მიიღო:

– თურქმენეთის მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ეროვნული ინსტიტუტის მიერ ორგანიზებულ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში (აშხაბადი, თურქმენეთი);

– აკად.წევრ-კორ. დ.ხახუტაიშვილის ხსოვნისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო კონფერენციაზე (შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი) გააკეთა მოხსენება „არქეოლოგიური განათლების ისტორიიდან საქართველოში“.

აკად.წევრ-კორ. გ.ლორთქიფანიძემ მიიღო ამერიკის ებრაელთა მსოფლიო სააგენტოს საქართველო-კავკასიის განყოფილების გრანტი სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოსთვის იუდაიკაში – „ებრაელების შესახებ არსებული ქართული საარქივო მასალების გამოვლენა-ანოტირება“.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ლიანა მელიქიშვილი

სახელმძღვანელო

„ტოლერანტობა მრავალეროვან საქართველოში“. ტრენინგის მეთოდური სახელმძღვანელო განათლების მუშაკთათვის (თანაავტორობით; გამომცემლობა „მწიგნობარი“, თბილისი, 175 გვ.).

წარმოდგენილია ეროვნებათშორისი ურთიერთობის მართვის ტრენინგი მასწავლებელთა და ახალგაზრდა ლიდერებისათვის. დახასიათებულია საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური ჯგუფები. გადმოცემულია ეთნიკური სტერეოტიპებისა და წინასწარი განწყობების ბუნება, კულტურათა დიალოგის თავისებურებები, ეთნიკური იდენტობისა და კონფლიქტების რაობა.

ვიგნი დაიბეჭდა, აგრეთვე, ინგლისურ (151 გვ.) და რუსულ (159 გვ.) ენებზე.

სტატიები

1) „უსაფრთხოების პრობლემა პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში“ (საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის – „მსოფლიო ახალი წესრიგი და კავკასია“ მასალები, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი).

ქვეყნის უსაფრთხოების პრობლემა მჭიდროდ არის გადაჯაჭვული ეთნიკური უმცირესობისა და ერთა შორის ურთიერთობის პრობლემასთან. ეროვნული უმცირესობის საკითხი ყველა სახელმწიფოსთვის მეტნაკლებად პრობლემატურია, თუმცა, უსაფრთხოების კონცეფციებში ზოგჯერ ეთნიკური ასპექტი გათვალისწინებული არ არის. სოციალურ მეცნიერებებში დღეს აღიარებულია, რომ კონფლიქტების პრობლემა ყველაზე მწვავედ მრავალეროვან საზოგადოებაში იწენს თავს და მსოფლიო ეთნოკონფლიქტების უმრავლესობაც სწორედ

იქ ხდება. გარდამავალ ეპოქაში, გლობალიზაციის პროცესში, უსაფრთხოება – თავდაცვის რეგულირების შიდა ტრადიციული ელემენტები (საერთო დღესასწაულები, საერთო სალოცავები, ტრადიციული მეურნეობის ფორმების რენიშავა, ადათობრივი სამართლის ნორმები, მეზობელ სახელმწიფოებთან კულტურული ურთიერთობების ტრადიციები და სხვ.) არის ყოფითი და პოლიტიკური შედეგების თანამედროვეობაში გამოყენებისა და დაძაბულობის რეგულირების საშუალება, რაც ხელს უწყობს ქვეყნის განვითარებას და მის სტაბილურ მდგომარეობას.

2) „ეთნიკური საზღვრები და მასთან დაკავშირებული პრობლემები“ (აკადემიკოს სერგი ჯიქიას დაბადების 110 წლისთავისადმი მიძღვნილი ახალციხის სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, ახალციხე).

ეთნიკური საზღვარი ეთნიკურ ჯგუფს ახასიათებს არა როგორც ტერიტორიულ-ადმინისტრაციულ წარმონაქმნს, არამედ როგორც ადამიანების კულტურულ და სოციალურ-ფსიქოლოგიურ ერთობას. იგი აღიქმება არა როგორც ტერიტორიული საზღვარი, არამედ როგორც სუბიექტურად გაცნობიერებული და განცდადი დისტანცია, რომელიც განიხილება ერთაშორის ურთიერთობის კონტექსტში. ეთნიკური საზღვრები თავისთავში შეიცავს კულტურულ და სოციალურ დისტანციასა და სოციალურ ცხოვრებას თავისებურად აყალიბებს. ეთნიკური საზღვრები უფრო მჭიდრო და ხელოვნური ხდება, როდესაც ჯგუფის ეთნოკულტურულ ვარიაციულობას ცვლის მისი მოთხოვნების წინააღმდეგობრივი ხასიათის ზრდა. ამ დროს ეთნიკური საზღვარი უკვე ეთნიკურ შეტაკებათა ადგილი გახდება და შესაძლოა, საზოგადოებაში თავდაცვითიდან დეზინტეგრაციისა და გაუცხოების იარაღად იქცეს.

3) „პანკისის კრიზისის რენიშავა – რუსეთის სტრატეგიული შეცდომა“ (სამეცნიერო კონფერენციის

– „ჩრდილოეთ კავკასია თანამედროვე ეტაპზე“ მასალები, პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი, თბილისი).

ბოლო დროს, საქართველოში მიმდინარე მოვლენების ფონზე, ისევ შეგვახსენა თავი პანკისის ხეობამ. ამ ბოლო ათწლეულში პანკისის პრობლემა მტრის ხელში მანიპულირების საუკეთესო საშუალება გახდა. რუსეთმა „ბოვეიკების“ მფარველობაში კვლავ დაადასაშაულა საქართველო. თავიდან რუსული მხარე მართალი იყო ამ ბრალდებებში და ძალიან კარგად იცოდა ვინ იმყოფებოდა პანკისში, რადგანაც ყველაფერი მის მიერვე იყო მოწყობილი. რუსეთისვე მიერ იყო ეს „ბოვეიკები“ შემოყვანილი, შემოდევნილი, თუ შემოგზავნილი. დღეს „საპროვოკაციოდ“ ამორჩეული პანკისის საზოგადოება თავისი ჩვეული ცხოვრებით ცხოვრობს. პანკისმა უფრო ადრე თავი გაართვა ურთულეს პოლიტიკურ პრობლემებს, ამიტომ ახალი პროვოკაცია მისთვის გაცილებით ადვილი მოსაგერიებელი გახდება. ეს დამტკიცდა კიდევ უკვე ყოველწლიური შემოტევებისას. პანკისში რუსეთი ღია კონფლიქტს ვერ გააჩაღებს და, გეოგრაფიული პირობებიდან გამომდინარე, ვერც ტერიტორიას შეიერთებს. საპროვოკაციოდ პანკისის კრიზისის რეანიმაცია რუსეთის მიერ არა მარტო პოლიტიკური, არამედ სტრატეგიული შეცდომაცაა.

4) „ორმხრივი უარყოფითი სტერეოტიპი – ქსენოფობიის საფუძველი ანუ სახელმწიფოებრივი ეთიკის კრიზისი“ (ჟ. „ანალები“, IV, თბილისი).

დღეს კულტურათა შორის სხვაობა აყალიბებს კულტურის ნეგატიურ სოციალურ ხატს. ყოველი ეთნოჯგუფი იმუშავებს საკუთარ მექანიზმებს რეადაპტაციის პროცესში. ეთნოჯგუფების კულტურა გაუცხოებული, დაშორებული და დაპირისპირებულია. იგრძნობა დისტანცია, გაუცხოება და ქსენოფობია. ქსენოფობიის ბუნებაში დევს უცხოს მიმართ ბუნებრივი

შიში, რაც უფრო ინფორმაციული იზოლაციის პირობებში ხდება, როდესაც უცნობია სხვა ჯგუფი, მათი ყოფა და კულტურა. ჯგუფის მიმართ ქსენოფობიის საერთო იდეა ქმნის „მტრის ხატს“, რომელიც შესაძლებელია თაობიდან თაობას გადაეცეს. გაუცხოება და ნეგატიური სტერეოტიპები ერთერთის მიმართ არაინტეგრირებულ საზოგადოებაზე მიუთითებს. ეს კი სამოქალაქო საზოგადოების დამამუხრუჭებელი მოვლენაა.

აკად.წევრ-კორ. ლ.მელიქიშვილმა მონაწილეობა მიიღო:

– საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის – „მსოფლიო ახალი წესრიგი და კავკასია“ (თბილისი) მუშაობაში;

– აკადემიკოს სერგი ჯიქიას დაბადების 110 წლისთავისადმი მიძღვნილ სამეცნიერო კონფერენციაში (ახალციხე);

– 22-ე ქართველოლოგიის დღის „საქართველო გრძელდება“ (ვესტმისტერის უნივერსიტეტი, ლონდონი, დიდი ბრიტანეთი) მუშაობაში მოხსენებით „ეთნიკური ურთიერთობა საქართველოში აგვისტოს ომის შემდეგ“;

– პოლიტოლოგიის ინსტიტუტის სამეცნიერო კონფერენციის – „ჩრდილოეთ კავკასია თანამედროვე ეტაპზე“ (თბილისი) მუშაობაში.

აკად.წევრ-კორ. ლ.მელიქიშვილი ხელძღვანელობდა „რუსთაველის ფონდის“ მიერ დაფინანსებულ პროექტს „სოციალური უსაფრთხოების ეთნიკური ასპექტები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში (ეთნოუმცირესობა და სამოქალაქო საზოგადოება ქვემო ქართლის მაგალითზე)“ და დმანისისა და ბოლნისის რაიონებში ჩატარებულ ეთნოგრაფიულ ექსპედიციას.

წალკისა და თეთრიწყაროს რაიონებში აკად.წევრ-კორ. ლ.მელიქიშვილის ხელძღვანელობით ჩატარებული ექსპედიციის კვლევის შედეგები და შემუშავებული

რეკომენდაციები წარედგინა: რეინტეგრაციის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრს თ.იაკობაშვილს, საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის თავმჯდომარეს გ.არსენიშვილს, საქართველოს სახალხო დამცველს ს.სუბარს.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ვლადიმერ პაპავა მონოგრაფიები

1) „ცენტრალური კავკაზია (გეოპოლიტიკონომიური ნარკვევი)“ („სიახლე“, თბილისი, 10,5 ნ.თ.).

შესწავლილია ცენტრალური ევრაზიის გეოპოლიტიკონომიური პრობლემები. გაანალიზებულია რუსული ევრაზიიზმის იმპერიული ხასიათი. შეთავაზებულია ახალი ტერმინი „ცენტრალური კავკაზია“, რომელიც აერთიანებს ცენტრალური აზიისა და ცენტრალური კავკასიის ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებს. ჩამოყალიბებულია რეგიონის ახლებური გეოპოლიტიკონომიური ხედვა.

2) „გადასახადები, მოთხოვნა და მიწოდება: ლაფერ-კეინზიანური სინთეზი“ (თანაავტორობით; გამომცემლობა „სიახლე“, თბილისი, 10,5 ნ.თ.).

შემოთავაზებულია ლაფერ-კეინზიანური სინთეზის იდეა და მისი შესაბამისი მაკროეკონომიკური წონასწორობის მოდელი, რომელშიც ერთობლივი მოთხოვნის ფუნქცია კეინზიანურ პრინციპებს, ხოლო ერთობლივი მიწოდების ფუნქცია კი ლაფერის პოსტულატებს ეფუძნება. აღნიშნული მოდელის ანალიზის საფუძველზე ნაჩვენებია, რომ მარტო ოპტიმალური საშუალო საგადასახადო განაკვეთის შემოღებას, თავისთავად, არ შეუძლია სრული დასაქმების შესაბამის წონასწორობაში გადასვლის ინიცირება ან ბიუჯეტში მაქსიმალური საგადასახადო შემოსავლების მობილიზება.

ლაფერ-კეინზიანური სინთეზის პირობებში ეკონომიკური აქტიურობის ამადლებასა და სრული დასაქმების მიღწევაში მნიშვნელოვან როლს, დაბეგვრის რეჟიმთან ერთად, ერთობლივი მოთხოვნა ასრულებს.

გამოიცა ამავე წიგნის რუსული თარგმანი (CA&CC Press, სტოკჰოლმი, შვედეთი).

3) „ოთხი წელი „ვარდისფერ“ პარლამენტში“ (გამომცემლობა „სიახლე“, თბილისი, 30,0 ნ.თ.).

წიგნში შესულია 2004-2008 წლებში გაზეთებსა და ჟურნალებში გამოქვეყნებული სტატიები და ინტერვიუები.

ბროშურები

1) „ევროკავშირსა და დსთ-ს ქვეყნებს შორის ვაჭრობა და კოოპერაცია ენერგეტიკის სფეროში“ (თანაავტორობით; ელექტრონული ვერსია, ვარშავა, პოლონეთი, ინგლისურ ენაზე, 4,7 ნ.თ.).

2) „ბრიუსელის კონფერენციის გადაწყვეტილებათა ფარგლებში დონორთა ფინანსური დახმარების ასახვა საქართველოს 2008 და 2009 წლების სახელმწიფო ბიუჯეტებში“ (ფონდი „ღია საზოგადოება საქართველო“, თბილისი, ქართულ და ინგლისურ ენებზე, 1,8 ნ.თ.).

სტატიები

1) „ომის შემდგომი საქართველო განვითარების ახალი მოდელის გააზრებაში“ (ელექტრონულ ჟურნალში “Central Asia-Caucasus Analyst“, ტ. 11, №1, აშშ, ინგლისურ ენაზე).

2) „მოდის კი ზომბი ეკონომიკუსი?“ (ელექტრონულ ჟურნალში „The Market Oracle“, დიდი ბრიტანეთი, ინგლისურ ენაზე)

3) „დასრულდა კი გაყინული ცივი ომი?“ (ელექტრონულ ჟურნალში „Caucasian Review of International Affairs“, გერმანია, ინგლისურ ენაზე, ტ. 3 (1), 0,3).

4) „ძველი ცივი ომის ახალი საფრთხეები“ (ელექტრონულ ჟურნალში „e-politik.de, politics, society & political science“, გერმანია, ინგლისურ ენაზე).

5) „საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის მიერ საქართველოში დაშვებული „ვარდისფერი“ შეცდომები“ (ჟ. „Вопросы экономики“, №3, რუსეთი, რუსულ ენაზე).

ამავე სტატიის ინგლისური თარგმანი გამოქვეყნდა ჟ. „Problems of Economic Transition“, ტ. 52, №7 (აშშ).

6) „ომის შემდგომი საქართველო: მიმდინარე განვითარება და მომავალი გამოწვევები“ (ელექტრონულ ჟურნალში „Policy Brief ISPI“, №127, იტალია, ინგლისურ ენაზე).

7) „საქართველოს ეკონომიკა: შეცდომები, საფრთხეები, მათი დაძლევის გზები“ (წიგნში „2008 წლის კრიზისი საქართველოში: წინაპირობა, რეალობა, პერსპექტივა“, დამოუკიდებელ ექსპერტთა კლუბი, თბილისი, ქართულ და ინგლისურ ენებზე).

8) „ლაფერის მრუდის ალტერნატივები „პისტერეზისით“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №1, თბილისი, 198-202, ინგლისურ ენაზე).

9) „საქართველოს ვარდების რევოლუციის ანატომიური პათოლოგია“ (ჟ. „Current Politics and Economics of the Caucasus Region“, ტ. 2, №1, აშშ, ინგლისურ ენაზე).

10) „პოსტკომუნისტური ნეკროეკონომიკის ზომბირების პრობლემა“ (ჟ. „Вестник Института Кеннана в России“, №15, რუსეთი, რუსულ ენაზე).

11) „ლიბერალური იმპერიის“ რუსული მოდელი და პოსტრევოლუციური საქართველოს გამოცდილება“ (თანაავტორობით; ჟ. „ეკონომისტი“, №1, თბილისი).

12) „სიღარიბის შემცირება კერძო სექტორის განვითარების გზით: ქართული სინამდვილე და პერსპექტივა“

ტივები” (კრებული „საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის შრომები“, ტ. 7, გამომცემლობა „სიასლე“, თბილისი).

13) „გლობალური ფინანსური კრიზისი და ეკონომიკის ზომბირების საფრთხე“ (პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის დაარსებიდან 65-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალების კრებული „ეკონომიკური განვითარების ტენდენციები თანამედროვე ეტაპზე“, პ.გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომცემლობა, თბილისი).

14) „საქართველოს ეკონომიკა: პოსტრევოლუციური განვითარება და ომის შემდგომი სირთულეები” (ყ. „Central Asian Survey“, ტ. 28, № 2, დიდი ბრიტანეთი, ინგლისურ ენაზე).

15) „კავკასიური ტანდემის ფორმირება და განვითარება” (ყ. „Azerbaijan Focus“, ტ. 1 (1), აზერბაიჯანი, ინგლისურ და აზერბაიჯანულ ენებზე).

16) „საქართველოში სიღარიბის შემცირება კერძო სექტორის განვითარების გზით: პოლიტიკა, პრაქტიკა და პერსპექტივები” (ელექტრონულ ჟურნალში “Caucasian Review of International Affairs“, ტ.3(3), გერმანია, ინგლისურ ენაზე).

17) „პოსტკომუნისტური კაპიტალიზმი და მკვდარი ეკონომიკის თანამედროვე სამყარო” (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №2, თბილისი, 198-203, ინგლისურ ენაზე).

18) „ფინანსური კრიზისი და პოსტკომუნისტური კაპიტალიზმი” (ყ. „Мировая экономика и международные отношения“, №8, რუსეთი, რუსულ ენაზე).

19) „ვერაზია ცენტრალური კავკასიის წინააღმდეგ: ცენტრალური კავკასიის გეოპოლიტიკის შესახებ” (ელექტრონულ ჟურნალში – „CICERO Foundation

Great Debate Paper“, № 09/8, საფრანგეთი, ინგლისურ ენაზე).

20) „ადამიანისეული ფაქტორი თანამედროვე ფინანსური კრიზისის პირობებში“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, თბილისი, 198-204, ინგლისურ ენაზე).

21) „ევროპული ვექტორი პოსტრევოლუციური საქართველოს ეკონომიკურ რეფორმებში“ (წიგნში „საქართველო გარდამავალ პერიოდში“, „პერტერ ლანგი“, მაინის ფრანკფურტი, გერ, ინგლისურ ენაზე).

საანგარიშო წელს დაიბეჭდა, აგრეთვე, აკად.წევრ-კორ. ვპაპავას 112 საგაზეთო სტატია და ინტერვიუ.

2009 წელს იგი აირჩიეს ჟურნალ „საერთაშორისო ურთიერთობათა კავკასიური რევიუ“ (გერმანია) სარედაქციო საბჭოს წევრად.

აკად.წევრ-კორ. ვ.პაპავამ მონაწილეობა მიიღო:

– თბილისისა და მოსკოვის პოლიტიკური სკოლების სადისკუსიო შეხვედრაში, რომელიც ორგანიზებული იყო ევროპის საბჭოს მიერ (პარიზი, საფრანგეთი);

– პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის მიერ ორგანიზებულ საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციაში „ეკონომიკური განვითარების ტენდენციები თანამედროვე ეტაპზე“, რომელიც მიემდინა ინსტიტუტის დაარსების 65-ე წლისთავს (თბილისი).

საერთაშორისო კონფერენციებში:

– „გარდამავალი პერიოდის გააზრება: ბერლინის კედლის დანგრევის ოცი წლის თავზე“, რომელიც მოაწყო გაეროს უნივერსიტეტის განვითარების ეკონომიკის კვლევის მსოფლიო ინსტიტუტმა (ჰელსინკი, ფინეთი);

– „არატრადიციული საფრთხეები და რეგიონული კოოპერაცია სამხრეთ კავკასიაში“, რომელიც მოეწყო NATO-ს ეგიდით (სტამბოლი, თურქეთი);

– „ქართულ-რუსული ომის შემდგომი ურთიერთობები“, რომელიც მოაწყო კონფლიქტების პრევენციის ევროპულმა ცენტრმა (სტამბოლი, თურქეთი);

– „ევროპის სამეზობლო პოლიტიკა“, რომელიც ორგანიზებული იყო ევროკომისიის მიერ (ბირმინგემი, დიდი ბრიტანეთი).

აკად.წევრ-კორ. ვ.პაპავამ სორბონის უნივერსიტეტის მიწვევით წაიკითხა ლექცია თემაზე „გლობალური ფინანსური კრიზისის გავლენა პოსტკომუნისტურ ქვეყნებზე: აზერბაიჯანისა და საქართველოს მაგალითზე“ (პარიზი, საფრანგეთი).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

ავთანდილ სილაგაძე

მონოგრაფია, წიგნები

1) „პოსტკომუნისტური ფინანსურ-საკრედიტო პოლიტიკის წინააღმდეგობები“ (თანაავტორობით; „ნოვა“, ნიუ-იორკი, ინგლისურ ენაზე, 6,0 ნ.თ.).

განხილულია პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში ტრანსფორმაციის პრობლემები და განხორციელებული ფინანსური პოლიტიკის შედეგები. დახასიათებულია ფინანსური პოლიტიკის გატარების ალტერნატიული გარემოებები და მოცემულია დასკვნები მათი შესაძლო ტრანსფორმაციის შესახებ. დახასიათებულია სხვადასხვა ქვეყანაში ფინანსურ-სავალუტო რეგულირების წინააღმდეგობები და გაშუქებულია ისტორიული გამოცდილებიდან მიღებული შედეგები.

2) „თანამედროვე ფინანსურ-მონეტარული ასპექტები საქართველოში“ (თანაავტორობით; პოტსდამის

უნივერსიტეტის გამომცემლობა, გერმანულ ენაზე, 3,0 ნ.თ.).

გაანალიზებულია საქართველოს სახელმწიფო ფინანსების, მონეტარული პოლიტიკის, საბანკო სისტემაში არსებული ზოგიერთი თანამედროვე ტენდენცია მსოფლიო ფინანსური კრიზისისა და რუსეთთან ომის შედეგების ფონზე.

3) „ფიზიოკრატიული ეკონომიკური დოქტრინა“ (გამომცემლობა „ინოვაცია“, თბილისი, 4,0 ნ.თ.).

გამოკვლევულია ფიზიოკრატიული ეკონომიკური დოქტრინის ჩამოყალიბების ევოლუციური პროცესი. ძირითადი ყურადღება გამახვილებულია ფიზიოკრატიული სკოლის მამამთავრის ფრანსუა კენეს და ჟან ტიურგოს ეკონომიკურ შეხედულებათა ანალიზზე.

სტატია

„ნეოლიბერალურ-ორდოლიბერალური ეკონომიკური დოქტრინები. თეორიული ასპექტები“ (საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის შრომები, ტ. 7, თბილისი).

განხილულია გერმანული ნეოლიბერალიზმისა და ორთოლიბერალიზმის იდეები, სოციალური საბაზრო ეკონომიკისა და ეროვნული ეკონომიკის პრინციპები.

აკად.წევრ-კორ. ა.სილაგაძემ მონაწილეობა მიიღო რუსეთის საფინანსო-ეკონომიკური ინსტიტუტის მიერ ორგანიზებულ საერთაშორისო ტელეკონფერენციაში.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი კონსტანტინე ფიცხელაური

სტატიები

1) „ნაზარლების სამარონის მორფოლოგია“ (ე. „ხორნაბუჯი“, №1, თბილისი).

აღწერილია ცენტრალური ამიერკავკასიისათვის უნიკალური შემთხვევა, როდესაც ძვ.წ. XIII ს. სამარო-

ვანი გაძარცვის შემდეგ, მიწის დიდი ზვინულით არის დაფარული. იგი წმინდა ადგილად იქნა შერაცხული და მის ზედაპირზე ასზე მეტი კომპლექსია შეწირული.

2) „მნიშვნელოვანი არქეოლოგიური აღმოჩენა კახეთში“ (ჟ. „ხორნაბუჯი“, №1, თბილისი).

აღწერილია უძველესი ქართული ქალაქის ხორანთის აღმოჩენა, ძვ.წ. III-II საუკუნეების სატაძრო კომპლექსები და იქ გამოვლენილი ქართულწარწერიანი არქიტექტურული დეტალები, რომლებიც IV-VIII საუკუნეებით თარიღდება.

3) „კავკასიის ძველი ცივილიზაცია“ (ჟ. „კავკასიის არქეოლოგია“, №2-3, თბილისი).

ივრის ზეგანზე და მის ირგვლივ აღმოჩენილი ძვ.წ. XIII-XII საუკუნეების პროტოქალაქური დასახლებები მიჩნეულია ქართული ცივილიზაციის ადრეული საფეხურის კუთვნილ ძეგლებად; მოტანილია შესაბამისი დოკუმენტური მასალა.

4) „კავკასიის ბრინჯაო-რკინის ხანის ქრონოლოგიური ტერმინოლოგიის ზოგიერთი სადავო საკითხი“ (კრებული „არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ფოლკლორისტიკა“, თბილისი).

მოცემული და დასაბუთებულია კავკასიის ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევრის და ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევრის არქეოლოგიური კულტურების ქრონოლოგიური ტერმინოლოგიის ახალი სქემა.

5) „კახეთის რამდენიმე არქეოლოგიური ძეგლის არქეომანტიური გამოკვლევის შედეგები“ (თანაავტორობით; ჟ. „კავკასიის არქეოლოგიის პრობლემები“, თბილისი).

მოცემულია უდაბნოს რკინის სადნობი სახელოსნოების არქეომანტიური თარიღები, რის მიხედვითაც ისინი ძვ.წ. X-IX საუკუნეებით არის განსაზღვრული და უძველეს რკინის სადნობ სახელოსნობად ითვლება საქართველოში.

აკად.წევრ-კორ. კ.ფიცხელაური ხელმძღვანელობდა დაზვერვით არქეოლოგიურ სამუშაოებს დედოფლის-წყაროს რაიონში. ივრისპირებში აღმოჩნდა ერთ-ერთი უძველესი ქართული ქალაქის ხორანთის ნაშთები ძვ.წ. III-II ათასწლეულების სატაძრო კომპლექსით და ადრე-შუასაუკუნეების მძლავრი კულტურული ფენით, აგრეთვე, უშუალოდ აზერბაიჯანის სასაზღვრო ხაზთან, წერილობითი წყაროების მიხედვით ცნობილი ციხე-ქალაქი ვარაზმანავარი, რომლის ცენტრში ადრე-ქრისტიანული ხანის დანგრეული დიდი ტაძარია. მიმდინარეობს მოლაპარაკება გათხრითი და აღდგენითი სამუშაოების ჩასატარებლად.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ვახტანგ შამილაძე

მონოგრაფია

„საქართველოს ეთნოლოგიის ისტორია“, ნაწილი პირველი (თანაავტორობით; გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 595 გვ.).

განხილულია საქართველოს ეთნოლოგიის განვითარების ძირითადი ეტაპები, მისი თეორიული და მეთოდოლოგიური პრინციპები, ეთნოლოგიის ისტორიის ახალი პერიოდიზაცია. დახასიათებულია ძველი წინა-აზიური ცივილიზაციების, ანტიკური და ელინისტური ხანისა და ადრინდელი პერიოდის ქართული წერილობითი წყაროების მონაცემები, შუაფეოდალური ხანის და აღორძინების ეპოქის მოგზაურ-მკვლევართა და მისიონერთა ცნობები. ეთნოგრაფიული აზროვნების განვითარების პროცესები დახასიათებულია ლეონტი მროველისა და ვახუშტი ბაგრატიონის ეთნოგრაფიული მემკვიდრეობის, გვიანფეოდალური ხანისა და ახალი პერიოდის ქართველ მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა ნაშრომების შუქზე, რომელთაც საფუძველი

მოუმზადეს ეთნოლოგიის ჩამოყალიბებას სამეცნიერო დარგად. განხილულია ქართველი მწერლების ადგილი და როლი ქართული ეთნოლოგიის განვითარებაში, აგრეთვე, ახალი ქართული ისტორიოგრაფიის წარმომადგენელთა და მკვლევართა ეთნოგრაფიული მემკვიდრეობა.

სტატიები

1) „ფეოდალური ხანის საქართველოს ეთნოლოგიის ზოგიერთი პრობლემა ბიზანტიელი მწერლების ცნობების მიხედვით“ (თანაავტორობით; კრებული „ბიზანტიელოგია საქართველოში“, შოთა რუსთაველის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ბათუმი).

განხილულია ადრეფეოდალური, კერძოდ, ელინისტური ხანის ბიზანტიელ მოგზაურ-მკვლევართა ცნობები საქართველოსა და ქართველი ტომების შესახებ. დახასიათებულია პროკოფი კესარიელის, აგათია სქოლასტიკოსის, იოანე ცეცესა და სხვათა ცნობები ლაზების, ჭანების, სანების, მესხების, იბერებისა და სხვა ქართველი ტომების განსახლების, ყოფა-ცხოვრების, წეს-ჩვეულებებისა და რწმენა-წარმოდგენების შესახებ. აღწერილია იმდროინდელი ქალაქები და დაბები. საყურადღებო ცნობებია დაცული ამ ტომების ეროვნული ხასიათის, ტემპერამენტის, ნებისყოფისა და, საერთოდ, ცხოვრების წესის შესახებ.

2) „ეთნოპოლიტიკური სიტუაცია აჭარაში XIX საუკუნის მეორე ნახევარსა და XX საუკუნის დასაწყისში“ (თანაავტორობით; კრებული „სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო მეზობელ სახელმწიფოთა გეოპოლიტიკური ინტერესების კონტექსტში“, შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ბათუმი).

დახასიათებულია თურქეთის უღლისაგან ახლად განთავისუფლებული სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობის ეთნოპოლიტიკური ვითარება ამ

რეგიონში რუსეთ-თურქეთის მეტოქეობის ფონზე. გა-
შუქებულია რეგიონის მოსახლეობის ურთულესი
მდგომარეობა სხვადასხვა პოლიტიკური ძალების პრო-
თურქული თუ პრორუსული ორიენტაციების წყალო-
ბით. ნაჩვენებია მუჰაჯირობის გამომწვევი მიზეზები
და მისი კატასტროფული შედეგები. განსაკუთრებული
ყურადღებაა გამახვილებული თურქეთის ბატონობის
პერიოდში მოსახლეობის ეროვნული თვითმყოფობისა
და თვითშეგნების, ენის, კულტურისა და, საერთოდ,
ცხოვრების ქართული წესის შემონახულობის მექა-
ნიზმებზე.

3) „საქართველო და გარესამყარო ეთნოლოგიური
მონაცემების შუქზე“ (თანაავტორობით; კრებული „სა-
ქართველო და მსოფლიო. წარსული და თანამედრო-
ვეობა“, შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტე-
ტის გამომცემლობა, ბათუმი).

განხილულია საქართველოსა და ქართველი ხალ-
ხის ეთნოკულტურული ვითარება ეთნო-არქეოლოგი-
ური მონაცემების შუქზე. მოტანილია უძველესი ცივი-
ლიზაციების, ანტიკური და ელინისტური ხანის, აღორ-
ძინების ეპოქისა და გვიანფეოდალური ხანის წერილო-
ბითი და სხვა სახის წყაროების მონაცემები ქართველ
ტომთა ეთნოგენეზისა და ეთნიკური ვინაობის, ეროვნული
ფსიქიკისა და ეროვნული ხასიათის შესახებ. წი-
ნა პლანზეა წამოწეული ქართულ ტომებში ტრადიცი-
ულ-ყოფითი კულტურის შემონახულობა ქართული კავ-
კასიური ცივილიზაციის მაღალგანვითარებულ ფორ-
მებთან ერთად, რაც დღესაც აუხსნელ ფენომენადაა
ქცეული როგორც სამამულო, ასევე საზღვარგარეთის
სამეცნიერო ლიტერატურაში.

აკად.წევრ-კორ. ვ.შამილაძემ დაასრულა სამეცნიერო-
კვლევითი სამუშაო „მესაქონლეობა აჭარისწყლის
ხეობაში“ (ისტორიულ-ეთნოგრაფიული გამოკვლევა),
რომელშიც დახასიათებულია აჭარისწყლის ხეობის

სამეურნეო-ბუნებრივი პირობები, მეურნეობის ფორმები, კერძოდ, საიალალო და „ბარული“ მესაქონლეობა, საქონლის მოვლა-მომშენებლობა, შრომის ორგანიზაცია, მესაქონლეობის პროდუქტების მოხმარებისა და გაცვლა-გასაღების ცენტრები, მესაქონლეობის ადგილი და როლი მოსახლეობის ეკონომიკაში.

აკად.წევრ-კორ. ვ.შამილაძე იყო ერთ-ერთი ხელმძღვანელი კავკასიის ქვეყნებთან სამეცნიერო თანამშრომლობის კომისიის მიერ თბილისში ჩატარებული საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებისა: „კავკასიის არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ფოლკლორისტიკა“ და „რენე ლაფონი – 110“; მისი მოხსენებების თემა იყო:

– „კავკასია ევროპული ქვეყნების „აღმოსავლურ დიპლომატიაში“ და შუა საუკუნეებისა და აღორძინების ეპოქის წყაროები საქართველოს ეთნოგრაფიის ისტორიის შესახებ“;

– „კავკასია და გარესამყარო ანტიკური და ფეოდალური ხანის მოგზაურ-მკვლევართა ცნობების მიხედვით“.

საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ტბელი აბუსერისძის სახელობის უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაზე მან წაიკითხა მოხსენება „უან შარდენი ფეოდალური ხანის ქართველი ხალხის ტრადიციულ-ყოფითი კულტურის ზოგიერთ თავისებურებათა შესახებ“.

აკად.წევრ-კორ. ვ.შამილაძე არჩეულია საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აჭარის რეგიონული ცენტრის ხელმძღვანელის მოადგილედ და დამტკიცებულია ამავე ცენტრის შურნალის მთავარ რედაქტორად.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი დავით ჩარკვიანი წიგნი

„ფსიქიკურ მოვლენათა კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საკითხები“ (გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 451 გვ.).

განხილულია ფსიქიკური მოვლენების ცდისეული შესწავლის აქტუალური თეორიული და მეთოდოლოგიური პრობლემები. გაანალიზებულია ფსიქოლოგიის სხვადასხვა დარგებში მიმდინარე ემპირიული კვლევის თავისებურებები. კვლევის ზოგადი მეთოდოლოგია ადამიანის ფსიქიკური განვითარებისა და მისი პროფესიული საქმიანობის კანონზომიერებათა სხვადასხვა ხერხებით შესწავლის ნიმუშებით არის წარმოდგენილი. ნახვევებია შეფასებით მსჯელობათა მიმდინარეობის თავისებურებანი და დახასიათებულია მათი შესწავლის მეთოდოლოგიური მხარე. კვლევის სპეციფიკური მეთოდოლოგიის გათვალისწინებით გააზრებულია პიროვნების შრომითი საქმიანობის სოციალურ-ფსიქოლოგიური შინაარსი და გამოყოფილია მისი შეფასების სათანადო კრიტერიუმები. გაანალიზებულია გადაწყვეტილების მიღების აღწერითი კონცეფციები და განხილულია მისი ემპირიული შესწავლის თავისებურებები.

სტატია

„ღირებულებითი პრინციპების მნიშვნელობა მორალური მსჯელობისა და მორალური ქცევის კანონზომიერებათა შესწავლაში“ (აკად. ალექსანდრე ფრანგი-შვილის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი დიმიტრი უზნაძის ფსიქოლოგიის ინსტიტუტის შრომების კრებული „ფსიქოლოგია“, XXI, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი).

მეცნიერების ეთიკური პრობლემების კრიტიკული განხილვა მისი საზოგადოებრივი დანიშნულების გარ-

კვევის ქმედით საშუალებად უნდა იქნეს მიჩნეული, რაც, თავის მხრივ, თვით მკვლევართა სოციალურ პასუხისმგებლობას წინა პლანზე აყენებს. ნაშრომის კონკრეტული მიზანი ზნეობრივი მსჯელობისა და შესაბამისი ქცევის შესწავლაზე ზემოქმედი ღირებულებითი შინაარსის მქონე კონცეფტუალური კრიტიკერიუმების (რელატივიზმი, უნივერსალიზმი, რაციონალიზმი, ემპირიზმი, ინტერაქციონიზმი) განხილვაა. ამ კრიტიკერიუმების გათვალისწინებით გაანალიზებულია თანამედროვე ფსიქოლოგიაში ადამიანის ზნეობრივი მსჯელობისა და მოქმედების შესახებ შემუშავებული კოგნიტური, ბიჰევიორალური, სოციოანალიტიკური, კულტურალური და განწყობის ინტერაქციონისტული კონცეფციები. ხაზგასმულია, რომ ფსიქიკური პროცესების კანონზომიერებათა დადგენაში მნიშვნელოვანი წვლილი ქართველ მკვლევარებსაც აქვთ შეტანილი, მაგრამ მორალურ მსჯელობათა და ქცევის შესწავლა სათანადო ყურადღების გარეშე რჩებოდა, რის გამოც ამგვარი კვლევა-ძიება მომავალში ერთ-ერთი პრიორიტეტული უნდა გახდეს.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ლეო ჩიქავა

სტატიები

1) „დემოლოგია და მისი კანონთა სისტემა“ (ქ. „ფინანსები, საბანკო საქმე, ინვესტიციები“, №1, თბილისი, ინგლისურ ენაზე).

უპრიანია, მოვლენათა აღწერილობის გამომხატველი ტერმინის „დემოგრაფიის“ ნაცვლად, გამოყენებულ იქნეს ტერმინი „დემოლოგია“, რაც მოსახლეობის გამრავლების კანონზომიერებათა თაობაზე მეცნიერულ მოძღვრებას ნიშნავს. დემოლოგიური კანონი გამოხატავს დემოლოგიურ მოვლენებსა და პროცესებს შორის მყარ, მუდმივგანმეორებად, არსებით შინაგან მიზეზ-

შედგობრივ კავშირს და, მისგან გამომდინარე, კანონ-ზომიერებებსა და ტენდენციებს. დემოლოგიურ კანონთა სისტემა მოიცავს საერთო (კაცობრიობის არსებობის მთელ მანძილზე მოქმედ), სპეციფიკურ (საზოგადოების განვითარების ცალკეულ ეტაპზე მოქმედ) და კერძო (განცალკევებულ დემოლოგიურ კანონზომიერებათა ამსახველ) კანონებს.

2) „დემოგრაფიულ მაჩვენებლებზე სიღარიბის გავლენის ნეგატიური შედეგები“ (საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის შრომები, ტ. 7, თბილისი).

სიღარიბე თანამედროვეობის ერთ-ერთი უმწვავესი გლობალური პრობლემაა. იგი ნეგატიურ გავლენას ახდენს ქორწინებაზე, მოსახლეობის ბუნებრივ მატებაზე, სიცოცხლის ხანგრძლივობაზე, მოკვდაობაზე, დემოგრაფიულ ოპტიმუმზე და ა.შ. საქართველოსნაირ მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებში მყოფ ქვეყნებში სიღარიბის დაძლევას თვალსაჩინო წვლილის შეტანა შეუძლია შობადობის გადიდებაშიც, რამეთუ იგი ხელს უწყობს ოჯახში ბავშვთა ფაქტიური და რეალურად მოსალოდნელი რიცხოვნობის სასურველ რიცხოვნობასთან მიახლოებას.

3) „თავისუფალი ვაჭრობა თუ ეკონომიკური პროტექციონიზმი?“ (ჟ. „ახალი ეკონომისტი“, №4, თბილისი).

კითხვაზე „თავისუფალი ვაჭრობა თუ ეკონომიკური პროტექციონიზმი“, უპრიანია პასუხი: ერთიცა და მეორეც, ოღონდ სხვადასხვა კონკრეტული გარემო პირობების შესაბამისად. ეკონომიკურად ძლიერ და სუსტად განვითარებულ ქვეყნებს შორის თავისუფალი ვაჭრობის პოლიტიკაზე დამყარებული ურთიერთობა პრივილეგიურ მდგომარეობაში აყენებს პირველ ჯგუფში შემავალ ქვეყნებს და ძირს უთხრის მეორე ჯგუფში შემავალი ქვეყნების წარმოების განვითარებას, რომელთა საგარეო ვაჭრობის ბალანსი პასიურია. ამიტომ

განვითარებად და მასთან გათანაბრებულ ქვეყნებში, დროებითი ღონისძიების სახით, მიზანშეწონილია გამოყენებულ იქნეს ეკონომიკური პროტექციონიზმი, შორეულ პერსპექტივაში კი, საერთო ეკონომიკური აღმავლობის კვალობაზე, გამართლებულია თავისუფალი ვაჭრობის პოლიტიკის გატარება.

4) „შრომითი რესურსები და მათი გამოყენების პერსპექტივები“ (კრებული „შიდა ქართლის ბუნებრივი რესურსები და მათი გამოყენების პერსპექტივები“, საქართველოს საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრი, თბილისი).

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლასა და ეთნოკონფლიქტთან დაკავშირებით წარმოქმნილ რთულ გარემოებათა (ეკონომიკური განვითარების დაქვეითება, მოსახლეობის იძულებით გამოდევნა, მასობრივი უმუშევრობა და სხვ.) შედეგად შიდა ქართლში დაირღვა თანაფარდობა სამუშაო ძალაზე მოთხოვნასა და მის მიწოდებას შორის, რომელმაც წარმოშვა მწვავე დისბალანსი. ქვეყნის სხვა რეგიონების ანალოგიურად, შიდა ქართლის შრომითი რესურსების რაციონალური გამოყენებისათვის აუცილებელია მოქნილი სოციალურ-ეკონომიკური და დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარება და კადრების სპეციალობით დასაქმების უზრუნველსაყოფად შესაბამისი პირობების შექმნა.

აკად.წევრ-კორ. ლ.ჩიქავამ მონაწილეობა მიიღო:

– პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის მიერ ორგანიზებულ საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციაში „ეკონომიკური განვითარების ტენდენციები თანამედროვე ეტაპზე“, რომელიც მიემდვნა ინსტიტუტის დაარსების 65-ე წლისთავს; მოხსენების თემა – „დემოგრაფიულ მაჩვენებლებზე სიღარიბის გავლენის ნეგატიური შედეგები“;

– საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში; მოხსენ-

ნების თემა – „უთანასწორობა შემოსავლის განაწილებაში და მისი განმსაზღვრელი ფაქტორები“;

– საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის სამეცნიერო კონფერენციაში; მოხსენების თემა – „საქართველოს დემოგრაფიული პორტრეტი“.

აკად.წევრ-კორ. ლ.ჩიქავამ მოხსენება („დემოგრაფიული კრიზისი საქართველოში და მისი დაძლევის გზები“) გააკეთა საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების სხდომაზე. მოხსენების ვრცელი ტექსტი – „საქართველოს დემოგრაფიული პორტრეტი მსოფლიოს მოსახლეობის აღწარმოების საერთო კანონზომიერებათა შუქზე“ – სრულიად საქართველოს საზოგადოება „კოლხეთის“, საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიისა და საქართველოს ჰუმანიტარულ-ეკონომიკური უნივერსიტეტის ერთობლივი საერთაშორისო მუდმივმოქმედი სადისკუსიო კლუბის ფორუმის სახელით, გასაცნობად და სათანადო დონისძიებათა გასატარებლად გაეგზავნა საქართველოს პრეზიდენტს მ.სააკაშვილს, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარეს დ.ბაქრაძეს და საქართველოს პრემიერ-მინისტრს ნ.გილაურს (გაზ. „საქართველოს დედაქალაქი“, დეკემბერი, №64).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ჯონი ხეცურიანი

სტატია

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილება რეფერენდუმისა და არჩევნების კონსტიტუციურობის საკითხებზე“ (ჟ. „საკონსტიტუციო სასამართლის მიმოხილვა“, №1, ბათუმი).

გამოკვლეულია უშუალო დემოკრატიის ორი უმნიშვნელოვანესი ფორმის – რეფერენდუმისა და არჩევნების კონსტიტუციურობის საკითხებზე საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილებაში 2005 და 2009

წლებში განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად წარმოშობილი პრობლემები. გაკეთებულია დასკვნა, რომ ამ საკანონმდებლო ნოვაციებმა, ერთი მხრივ, გამოიწვია საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილებათა ფარგლების შეზღუდვა, ხოლო, მეორე მხრივ, წარმოიშვა გაუგებრობები, რომლებიც უსათუოდ იჩენენ თავს ამ უფლებამოსილების გამოყენებისას სასამართლოს პრაქტიკაში. ამასთან დაკავშირებით ნაშრომში წამოყენებულია წინადადებები, რომ საჭიროა არჩევნებისა და რეფერენდუმის კონსტიტუციურობის საკითხებზე საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილების საკანონმდებლო რეგლამენტაცია დაუბრუნდეს 2005 წლის 27 დეკემბრის კონსტიტუციური კანონის მიღებამდე არსებულ მდგომარეობას. ამასთანავე, საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით დასაბუთებულია კონკრეტული წინადადებები არჩევნების გზით ხელისუფლების ორგანოთა ფორმირების პროცესში სასამართლო ხელისუფლების როლის ახლებურად გააზრებისა და მისი კიდევ უფრო გაძლიერების თაობაზე.

აკად.წევრ-კორ. ჯ.ხეცურიანმა დაასრულა გამოკვლევა საქართველოში სახელმწიფო ენის საკანონმდებლო სტატუსის შესახებ, რომელშიც დასაბუთებულია წინადადება სახელმწიფო ენის შესახებ სპეციალური კანონის მიღების აუცილებლობისა და მისი ინსტიტუციური უზრუნველყოფის თაობაზე.

2009 წელს გარკვეული მუშაობა ჩაატარეს საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილებასთან არსებულმა დარგობრივმა კომისიებმა.

ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოლოგიის კომისია. გამოქვეყნდა კრებული „საქართველოს ისტორიის ზოგიერთი საკითხი სომხურ ისტორიოგრაფიაში“ (გა-

მომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 490 გვ. რუსულ ენაზე).

გამოვიდა ჟ. „ანალები“, №4.

ჩატარდა სამეცნიერო სესიები, რომლებიც მიეძღვნა: საქართველოს დამფუძნებელი კრების მუშაობის დასრულების 90, პროფ. ლევან თოიძის დაბადების 80, პროფ. რუსუდან ხარაძის დაბადების 100 და ისტ. მეცნ.დოქტ. დევი ბერძენიშვილის დაბადების 75 წლისთავს.

მოეწყო დისკუსია, რომელიც მიეძღვნა რუსთაველის ფონდით დაფინანსებული ნაშრომის – „საქართველოს ისტორია ტოპონიმოკაში“ – შესრულების მდგომარეობის განხილვას. მოისმინეს აკად.წევრ-კორ. ლ.მელიქიშვილის მოხსენება „ორმხრივი უარყოფითი სტერეოტიპები – ქსენოფობიის საფუძველი ანუ სახელმწიფოებრივი ეთიკის კრიზისი“.

კავკასიის ქვეყნებთან სამეცნიერო თანამშრომლობის კომისია. ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში შედგა სამეცნიერო კონფერენცია თემაზე „ქართულ-ვაინახური კულტურულ-ისტორიული კავშირები“, რომელიც მიეძღვნა ინგუშეთის ტერიტორიაზე არსებული ტყობია-იერდას ქართულ-ინგუშური ქრისტიანული ტაძრის 1000 წლისთავს. კონფერენციაზე მოეწყო შემდეგი წიგნების პრეზენტაცია: „იბერიულ-ნახური ენების შედარებითი გრამატიკა“ (მ.ჩუხუა), „ხურიტული ენის ლექსიკა“ (ნ.ნოზაძე); ქართველი საზოგადოება გაეცნო ინგუში მწერლის ისაკოძიანის რომანებს და მოთხრობების კრებულებს.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიასა და საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში ჩატარდა ტრადიციული საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „კავკასიის არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ფოლკლორისტიკა“. კონფერენციამ მიიღო გადაწყვეტილება დეკლარაციით მიმართონ კავკასიის ქვეყნების პრეზიდენტებსა და „იუნესკოს“ ხელმძღვანელობას კავკასიის

უნიკალური კულტურული მემკვიდრეობის შესწავლა-დაცვის ყოველმხრივი ხელშეწყობისათვის.

საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში მოეწყო საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „რენე ლაფონი – 110“, რომელიც მიეძღვნა ფრანგი ენათმეცნიერის, ბასკოლოგის, ქართველოლოგისა და კავკასიოლოგის რენე ლაფონის დაბადების 110 წლისთავს.

ფილოსოფიური, ფსიქოლოგიური, სოციოლოგიური და პოლიტიკური მეცნიერებების პრობლემათა კომისია. ჩატარდა აკადემიკოს ალექსანდრე ფრანგიშვილის დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო სესია. ამ საიუბილეო თარიღს მიეძღვნა დიმიტრი უზნაძის ფსიქოლოგიის ინსტიტუტის კრებული „ფსიქოლოგია“, XXI (გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 188 გვ.).

კომისიამ განიხილა საკითხი საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტების არჩევნების შესახებ, სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებათა ანგარიშები, მოისმინა ინფორმაციები: „პეტრე იბერის შესახებ ახალი პუბლიკაციები დასავლეთში“, „ივანე ჯავახიშვილის უცნობი წერილების შესახებ“, „საერთაშორისო ურთიერთობების სპეციალური ჟურნალის დაარსების საჭიროების შესახებ“, „დ.უზნაძის შრომების გამოცემის შესახებ“ და სხვ.

ჩატარდა საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების 15 სხდომა. აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებად არჩეულ იქნენ ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორები გ.ლორთქიფანიძე და ლ.მელიქიშვილი (საქართველოსა და აღმოსავლური ქვეყნების ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ქართული ხელოვნების ისტორია), ფსიქოლ.მეცნ.დოქტ. ი.იმედაძე (ფილოსოფია,

ფსიქოლოგია, სოციოლოგია, პოლიტიკური მეცნიერებები).

დამტკიცდა განყოფილებასთან არსებული დარგობრივი კომისიების შემადგენლობები; განხილულ იქნა განყოფილების წევრების, სამეცნიერო დაწესებულებათა და უმაღლეს სასწავლებელთა 2008 წლის სამეცნიერო საქმიანობის ანგარიშები; მიენიჭა გამოჩენილ ქართველ მეცნიერთა სახელობითი პრემიები; გამოვლინდა საუკეთესო სამეცნიერო დაწესებულება (პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი); მოსმენილ იქნა შემდეგი სამეცნიერო მოხსენებები და გაეწია რეკომენდაცია აკადემიურ საბჭოზე წარსადგენად – „დემოგრაფიული კრიზისი საქართველოში და მისი დაძლევის გზები“ (აკად.წევრ-კორ. ლ.ჩიქავა), „განწყობის ფსიქოლოგიის პერსპექტივები“ (აკად.წევრ-კორ. დ.ჩარკვიანი), „არქეოლოგიური სამუშაოები კახეთში“ (აკად.წევრ-კორ. კ.ფიცხელაური), „ქართული ისტორიოგრაფიის დღევანდელი მდგომარეობა და პერსპექტივები“ (ისტ.-მეცნ.დოქტ. გ.ყორანაშვილი), „ქუთაისის არქეოლოგიური გათხრების შესახებ“ (ისტ.-მეცნ. დოქტ. ო.ლანჩავა), „ცოდნის ეკონომიკის პრინციპების აქტუალიზაცია საქართველოს უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების სისტემაში“ (ეკონ.მეცნ.კანდ. გ.ივანიაშვილი).

ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება

ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილებაში 2010 წლის 1 იანვრისათვის გაერთიანებული იყო 18 წევრი, მათ შორის 5 აკადემიკოსი და 13 წევრ-კორესპონდენტი.

საანგარიშო პერიოდში განყოფილების წევრების მიერ გამოქვეყნებულია 10 მონოგრაფია, 3 სახელმძღვანელო, 36 სამეცნიერო სტატია.

აკადემიკოსმა მერაბ მერაბიშვილმა 2009 წელს შექმნა რამდენიმე პროგრეტი, მათ შორის, აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის და აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის ელიზბარ ჯაველიძის.

აკადემიკოსი თინათინ ყაუხჩიშვილი

მონოგრაფია

„საქართველოს ბერძნული წარწერების კორპუსი“ (მესამე შესწორებული და შევსებული გამოცემა, გამომცემლობა „ლოგოსი“, თბილისი, 421 გვ.).

მონოგრაფია წარმოადგენს საქართველოში გამოვლენილი ბერძნული წარწერების სრულ კორპუსს. იგი გვთავაზობს ანტიკური და შუა საუკუნეების ეპიგრაფიკული ძეგლების სრულყოფილ ანალიზს.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

ავთანდილ არაბული

წიგნი

„ვეფხისტყაოსანს“ მოგვითხრობენ ავთანდილ არაბული და მამია მაღაზონია“ (გამომცემლობა „სეზანი“, 68 გვ.).

წიგნი დაიწერა „ვეფხისტყაოსნის“ კომპლექტის გამომცემელთა ინიციატივით. მასში წარმოდგენილია

პოემის შინაარსის თავისუფალი თხრობა, რომელსაც ზოგან ანალიზის ელემენტებიც ახლავს. მიზანი: ამ მონათხრობმა უნდა გაუღვიძოს ან უფრო გაუძლიეროს მოზარდს „ვეფხისტყაოსნის“ მასშტაბურ პოეტურ მშვენიერებასთან ზიარების სურვილი. მონათხრობი ილუსტრირებულია მხატვარ მ.მაღაზონიას ნახატებით.

სახელმძღვანელო

1) „ქართული ენა, მართლწერა“, II ნაწილი, X კლასისათვის (თანაავტორობით; გამომცემლობა „წყაროსთვალი“, 80 გვ.).

პირველი პრაქტიკული სახელმძღვანელო ქართული სკოლის მოსწავლეებისათვის, რომელშიც წარმოდგენილია ტექსტის ანალიზისა და მართლწერის აქტუალური საკითხები.

2) „ქართული ენა და ლიტერატურა (ძველი ქართული მწერლობა)“, X კლასი (გამომცემლობა „სწავლანი“, 360 გვ.).

სტატია

„კნინობითის ერთი მოულოდნელი სინტაგმატური უნარისათვის ქართული ენის დიალექტებში“, იკვ, XXXVII.

კნინობითობის სუფიქსური წარმოება ძალზე დამახასიათებელია ქართული ენის დიალექტებისათვის, მაგრამ მნიშვნელოვანი სიახლეა ის, რომ ცალკეულ კილოებში ამ კატეგორიას აქვს არა დერივაციული, არამედ ფლექსიური უნარი – საზღვრული ამ ნიშნით ითანხმებს საზღვრულს.

აკად.წევრ-კორ. ა.არაბულის მიერ მოპოვებულია სამი გრანტი:

– „საქართველოს პარლამენტის რეფორმის ხელშეწყობა (EUSPG Georgia)“ (გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის საზოგადოების (GTZ) GmdH პროექტი 55.3048.0 – 000. დარგობრივი ტერმინოლოგიის თესაურუსი);

– „თანამედროვე ქართული ენის მორფოლოგიის აკადემიური კურსი“ („რუსთაველის ფონდი“);

– „ქართული ენის თესაურუსი“ („რუსთაველის ფონდი“).

აკად.წევრ-კორ. ა.არაბული მონაწილეობდა კონფერენციებსა და სესიებში და წაიკითხა მოხსენებები:

– „ფხოური კილოების ლექსიკა – გადარჩენილი აკაკი შანიძის მიერ“ (აკაკი შანიძის დაბადების 122-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია, თსუ);

– „ვინ ნაცვალსახელი – ერგატივის უძველესი ინფორმაცია“ (საერთაშორისო საენათმეცნიერო კონფერენცია „ერგატივი და ერგატიული კონსტრუქცია მსოფლიოს ენებში“, თსუ);

– „ცნებათა დუბლირებისათვის ერთი აკადემიური დისციპლინის ფარგლებში“ (ბ.ჯორბენაძის საზოგადოების I სამეცნიერო კონფერენციის მასალები);

– „კიდევ ერთხელ „თეთრი საყელოს“ ენისა და სტილისათვის“ (მ.ჯავახიშვილისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თელავი);

– „ინტენსივობის მრავლობითი ქართული ენის დიალექტებში“ (XXIX რესპუბლიკური დიალექტოლოგიური სამეცნიერო სესია);

– „სალექსიკონო სტატიის რედაქტირების რამდენიმე ასპექტისათვის (ერთი ზმნური ბუდის მაგალითზე)“ (თანაავტორობით; არნ.ჩიქობავას საკითხავები);

– „-ნ- სუფიქსიან ფორმათა ერთი რიგისათვის ისტორიულ ქართულში“ (არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 68-ე სამეცნიერო სესია);

– „აკად. თ.ვამყრელიძე და ქართული ენათმეცნიერება“ (თანაავტორობით; არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 68-ე სამეცნიერო სესია);

– „ბრუნების სისტემის ტიპიზაციისათვის ქართულში“ (სპეციალური სამეცნიერო კონფერენცია „თა-

ნამედროვე ქართული ენის მორფოლოგიის საკითხები, I“).

აკად.წევრ.კორ. ა.არაბული იყო შემდეგი შრომების რედაქტორი:

– „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი“, ახალი რედაქცია, ტ. II;

– არნ.ჩიქობავა, შრომები, ტ. I;

– ა.შანიძე, „ქართული ხალხური პოეზია, ხევსურული“;

– ჭ.ქირია, „ქართული სალიტერატურო ენის მართლწერის საკითხები და ორთოგრაფიულ სირთულეთა ლექსიკონი“;

– თ.მახარობლიძე, ლინგვისტური წერილები, I;

– გ.ხორნაული, ვაჟა-ფშაველას ონომასტიკონი.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი რისმაგ გორდეზიანი

წიგნი

„ბერძნული ლიტერატურა. ელინური ეპოქის ეპოსი, ლირიკა, დრამა“ (მეორე შესწორებული და გავრცობილი გამოცემა, გამომცემლობა „ლოგოსი“).

წიგნი წარმოადგენს ანტიკური ლიტერატურის აკადემიური სამტომეულის პირველ ტომს. მასში, კვლევის უახლეს მონაცემთა გათვალისწინებით, განხილულია ბერძნული ლიტერატურის ძირითადი ჟანრების ფორმირების კარდინალური საკითხები.

სახელმძღვანელო

„ანტიკური ლიტერატურა“, მესამე შესწორებული გამოცემა (თანაავტორობით; გამომცემლობა „ლოგოსი“).

სახელმძღვანელო განკუთვნილია უნივერსიტეტების სტუდენტებისათვის. წიგნისთვის დაწერილია შესავალი, მიმოხილვითი თავები (70 გვერდი).

სტატიები

1) საქართველო (Encyclopaedia of the Ancient World. v. 17, Leiden Brill, ინგლისურ ენაზე).

2) „არგონავტთა ექსპედიცია კოლხიდაში თანამედროვე გამოკვლევათა შუქზე“ (Journal of Georgian Studies, 15, 45-51, ინგლისურ ენაზე).

3) „ტერმინ ოკეანოსის დ.თალასას ეტიმოლოგიისათვის“ (Phasis, 12, ინგლისურ ენაზე).

4) „არგონავტთა ექსპედიცია კოლხიდაში თანამედროვე გამოკვლევათა შუქზე“ (ქ. „ქართველოლოგი“, 15, 52-59).

აკად.წევრ-კორ. რ.გორდეზიანს მოპოვებული აქვს გრანტები პროექტებისათვის:

– „ანტიკური კავკასია – ენციკლოპედია“ („რუსთაველის ფონდი“);

– „კლასიკური ენების მულტიფუნქციური ლექსიკონები“ („რუსთაველის ფონდი“);

– „ბერძნული ენა საქართველოს სკოლებში“ (საბერძნეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს გრანტი).

აკად.წევრ-კორ. რ.გორდეზიანი მონაწილეობდა კონფერენციებსა და სესიებში და წაიკითხა მოხსენებები:

– „ზღვის აღმნიშვნელი ტერმინები ბერძნულში“ (თ.ყაუხჩიშვილის დაბადებიდან 90 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია, თბილისი).

– „ბერძნულ-რომაულ ქართული ურთიერთობების აქტუალური ასპექტები“ (ბოლონიის უნივერსიტეტის კლასიკური ფილოლოგიის დეპარტამენტი, ბოლონია, იტალია).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი გუჩა კვარაცხელია

წიგნი

„წერილები. ლექსები. დიალოგები“ (თბილისი, 335 გვ.).

წიგნში წარმოდგენილია შოთა რუსთაველის, ვაჟა-ფშაველას, ალექსანდრე ყაზბეგის, გალაკტიონ ტაბიძის, გიორგი ლეონიძისა და ანა კალანდაძის შემოქმედებათა ინტერდისციპლინარული გამოკვლევები (9 წერილი) ახალი ასპექტებით. ესეში „დედაენა – დვრიტა ქართული ეროვნული სულისა“ – შესწავლილია ქართულის, როგორც ეროვნულობის თვითგამოსატვის ყველაზე ადეკვატური და შეუცვლელი საშუალების, ფუნქცია და მნიშვნელობა. წიგნის რუბრიკა „დიალოგები“ ეძღვნება ქართული სალიტერატურო ენის, ქართული მხატვრული მეტყველების აქტუალურ საკითხებს.

სტატიები

„გამოცდების ეროვნულ ცენტრს“ წარედგინა ლინგვისტიკურ სტატიათა ციკლი, რომელთა დანიშნულებაა დაეხმაროს ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებს სასერტიფიკაციო გამოცდებისათვის მომზადებაში.

1) I სტილი // წ.: ქართული ენა და ლიტერატურა (მასწავლებლის ბიბლიოთეკა, ტ. I, 207-209).

სტატიაში განხილულია „სტილის“ ცნებასთან დაკავშირებული ზოგადთეორიული საკითხები, მათ შორის, „სტილისტიკური შეფერილობის“, „ფუნქციურ-სტილისტიკური ნორმისა“ და იერარქიული პარამეტრებით გამოყოფილი „წარმოთქმის სტილთა“ პრობლემები.

2) II სტილიზაცია // წ.: ქართული ენა და ლიტერატურა (მასწავლებლის ბიბლიოთეკა, ტ. I, 210-211).

გერისთავის, ზანტონოვის, იჭავჭავაძის, გრ.ორბელიანის, ჭამირეჯიბის, პიაშვილისა და სხვ. შემოქ-

მედებიდან ნიმუშების მოხმობით განხილულია სტილიზაციის ისეთი სახეები, როგორცაა პაროდია, ვარიაცია, კომიკური და არაკომიკური სტილიზაცია, მათ შორის პერსონაჟის მეტყველების არქაიზაცია და სხვ.

3) III სტილისტიკა // წ.: ქართული ენა და ლიტერატურა (მასწავლებლის ბიბლიოთეკა, ტ. I, 212-214).

განხილულია ლინგვისტიკური სტილისტიკის თანამედროვე მიმართულებანი და ასპექტები, როგორცაა მეტყველების გამგზავნისა და მეტყველების მიმდების სტილისტიკა, ავტორის სტილისტიკა და აღქმის სტილისტიკა, აგრეთვე რესურსების სტილისტიკა, შიდა და გარე სტილისტიკა და სხვ.

4) „ქართველ მწიგნობართა ორენოვნების სათავეებთან“ (Journées de Francophonie, თბილისი).

განხილულია კოლხეთის, გელათისა და იყალთოს აკადემიებში, აგრეთვე გარე ქრისტიანულ ცენტრებში მოღვაწე ქართველ მწიგნობართა დვაწლი ბერძნულად შესრულებული და ბერძნულიდან თარგმნილი ლიტერატურის გავრცელებაში.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ირინე მელიქიშვილი

მონოგრაფია

„ძირის სტრუქტურათა ტიპოლოგია და საერთო-ქართველური ძირი“ (გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 203 გვ.).

მონოგრაფიაში წარმოდგენილია ძირის სტრუქტურათა ზოგადი ტიპოლოგია, შესწავლილია საერთო-ქართველური ძირის სტრუქტურა, გამოვლენილია ძირითადი პრინციპი, რომელიც განსაზღვრავს ძირში სონორ და ჩქამიერ თანხმოვანთა დისტანციურ და კონტაქტურ განაწილების წესებს – ბგერათა ფარდობითი სონორობის პრინციპს. CVC-ტიპის ძირში სონორ

თანხმოვანთა განაწილება ძირის ბოლოკიდურში შეესაბამება სონორობის იერარქიას, ხოლო თავკიდურში ამ იერარქიის საპირისპიროა; ჩქამიერ ფონემათა დისტანციურ განაწილებას ძირის სტრუქტურაში მართავს „სონორული წონასწორობის წესი“. ნაჩვენებია, რომ ეს წესი განსაზღვრავს ძირის სტრუქტურათა კონგრუენტულობას და მოქმედებს როგორც საერთო-ქართველურში, ისე საერთო-ინდოევროპულში.

სტატიები

1) „ინდოევროპულ-ქართველური ლექსიკური შეხვედრები გიორგი მელიქიშვილის შრომებში“ (კავკასიურ-ახლოაღმოსავლური კრებული, XIII, ეძღვნება გიორგი მელიქიშვილის ხსოვნას, თბილისი, 164-177).

განხილულია გ.მელიქიშვილის მიერ გამოვლენილი ინდოევროპულ-ქართველური ლექსიკური შეხვედრები, რომლებსაც იგი მტკვარ-არაქსის კულტურის მატარებელ ტომებთან აკავშირებს. მასალა წარმოდგენილია სემანტიკური ველების სახით და შეესებოდა ახალ გამოკვლევათა საფუძველზე.

2) „ენებითი გვარი და თავისუფალი სიტყვათა რიგი, როგორც აქტანტების ტოპიკალიზაციის ალტერნატივები“ (კრებული „ინფორმაციის სტრუქტურირება“, თსუ გამომცემლობა, თბილისი).

ნაშრომში „ენებითების“ კლასი დახასიათებულია როგორც გარდაუვალი, დინამიკური, ტელიკური ზმნათა კლასი, რომლის ძირითადი და პირველადი ფუნქცია არ არის ტრანსფორმაციულ-კონვერტიული. გამოთქმულია აზრი, რომ ქართული, როგორც თავისუფალი სიტყვათა რიგის მქონე ენა, ტოპიკალიზაციისათვის ნაკლებად საჭიროებს ვნებით გვარს, ვიდრე ფიქსირებული სიტყვათა რიგის მქონე ენები.

3) „*/ჟ/ ფონემის რეკონსტრუქციისათვის საერთო-ქართველურში“ (ენათმეცნიერების საკითხები, 1-2).

განხილულია */ჟ/ ფონემის რეკონსტრუქციის საკითხი საერთო-ქართველურ დონეზე. სიბილანტთა სამი რიგის რეკონსტრუქციის შემთხვევაში (გ.მაჭავარიანი) სისტემა სრულია სისინ-შიშინა რიგში და ხარვეზიანი – შიშინა რიგში. ასეთი ვითარება ტიპოლოგიური თვალსაზრისით დაუშვებელია. სიბილანტურ შესატყვისობათა მეორე რიგისათვის შიშინა ფონემათა აღდგენის შემთხვევაში (კ.პ. შმიდტი), საერთო-ქართველურში */ჟ/ ფონემის ადგილას ხარვეზი არ გვექნება. ხარვეზი ან უაღრესად დაბალი სისშირე გვექნება *ჟ კომპლექსის ადგილას, რაც სრულიად მისაღებია ფონოლოგიური თეორიისა და ტიპოლოგიის თვალსაზრისით.

4) „პალინდრომი გალაკტიონთან“ (ლექსთმცოდნეობა II, კრებული, მიძღვნილი ლადო ასათიანისადმი).

შესწავლილია პალინდრომები და ნაწილობრივი პალინდრომები გალაკტიონ ტაბიძის პოეზიაში და განხილულია მათი გამოყენების მოტივები.

დამთავრდა გრანტით დაფინანსებული პროექტი „ქართველურ ენათა ძირითადი საინფორმაციო სტრუქტურები“ („რუსთაველის ფონდი“).

აკად.წევრ-კორ. ი.მელიქიშვილი მოხსენებით გამოვიდა შემდეგ კონფერენციებსა და სესიებზე:

– „ვნებითი გვარი და თავისუფალი სიტყვათა რიგი, როგორც აქტანტების „ფოკუსირების“ ალტერნატივები“ (კონფერენცია „ინფორმაციის სტრუქტურირების ძირითადი მოდელები ქართველურ ენებში“, თბილისი);

– „*/ჟ/ ფონემის რეკონსტრუქციისათვის საერთო-ქართველურში“ (ვლადიმერ ახვლედიანის დაბადებიდან 85 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო სესია, გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი);

– „თავისუფლების სემანტიკური ველი სხვადასხვა ენობრივ წრეში“ (VII საენათმეცნიერო კოლოკვიუმი, დორნახი, შვეიცარია).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი აპოლონ სილაგაძე

წიგნები

1) „ახალი არაბული ვერსიფიკაციის ისტორიიდან“ (გამომცემლობა „უნივერსალი“, 122 გვ.).

განსაზღვრული და კვალიფიცირებულია არაბული ლექსთწყობის ახალი, მოდიფიცირებული სისტემა: იგი, ერთი მხრივ, იგივე ლექსთწყობაა, რაც კლასიკური, - იმ გაგებით, რომ მას იგივე ფონოლოგიური ბაზა აქვს და სისტემის წარმომქმნელი იგივე პროსოდიული ფაქტორი; მეორე მხრივ, იგი ახალი სისტემაა იმ გაგებით, რომ ახალია მისი შინაგანი სტრუქტურული წესები. დადგენილია ეს წესები (მათ შორის, კლასიკურთან მიმართებაში ტრანსფორმაციული წესები), განსაზღვრულია მეტრების რიტმებად რეალიზების წესები. გამოვლენილია ახალი საზომები. გარკვეულია ახალი სისტემის ადგილი როგორც მთლიანად არაბული ვერსიფიკაციის ისტორიაში, ასევე, კერძოდ, XX ს-ის ფორმალურ მოდერნიზაციათა ისტორიაში. გარდა კონკრეტულად არაბული რეალიზებისა, გაანალიზებულია ზოგადვერსიფიკაციული პრობლემატიკაც, კერძოდ, დაკავშირებული ლექსთწყობის სემანტიკურ მხარესთან. გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ლექსთწყობის სისტემა, როგორც ასეთი, არის მატარებელი სემანტიკური ფუნქციისა, რაც ვლინდება დიაქრონიაში: დიაქრონიული ცვლილებები ლექსთწყობაში მიემართება ცვლილებებს საერთოდ პოეზიაში და აქვთ მათი აღმნიშვნელი სიგნალის ფუნქცია.

2) „ყურანი. სურა პირველი. სურა მეორე“ (თარგმანი არაბულიდან და კომენტარები ა.სილაგაძისა, გამომცემლობა „უნივერსალი“, 125 გვ.).

3) „ყურანი. სურა მესამე, სურა მეოთხე, სურა მეხუთე“ (თარგმანი არაბულიდან და კომენტარები ა.სილაგაძისა, გამომცემლობა „უნივერსალი“, 108 გვ.).

ორივე წიგნი, წარმოადგენს რა მუსლიმთა საღვთო წერილის თარგმანს ორიგინალიდან, კომენტარების ნაწილში კვლევით მასალას შეიცავს: ა) დადგენილია ახალი პარალელები ბიბლიაში (ძველი და ახალი აღთქმა); ბ) გამოვლენილი და ახსნილია შეცდომები ყურანის ქართულ თარგმანებში; გ) გააკრიტიკებულია ზოგი ტრადიციული კომენტარი; დ) გაანალიზებულია რიგი კონკრეტული საკითხი: პირველი სურის სპეციფიკა; ტექსტის ისეთი პასაჟების სპეციფიკა, რომლებიც არ წარმოადგენენ ალლაჰის სიტყვას; ადამისა და იესოს შედარება ყურანში; ყურანის პოზიცია საღვთო წერილების მოვლინებასთან დაკავშირებით, სიტყვა „მუსლიმის“ სემანტიკის დიფერენცირება; მთელი რიგი სიტყვის („მოწმიდარი“, „უწიგნური“, „შაჰიდო“ და სხვ.) მნიშვნელობის დაზუსტება და სხვ.

სტატიები

1) „ქართული ლექსის კვალიფიკაციის პრობლემა“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტ. 3, №3, 190-197, ინგლისურ ენაზე).

დასმულია საკითხი იმის შესახებ, რომ ზოგად მეტრიკულ ტიპოლოგიაში ცნობილი ოთხი ძირითადი ტიპი არ ასახავს პროსოდის ყველა შესაძლებლობას. ამ კონტექსტში აღწერილია ქართული ლექსოწყობა, როგორც ბინარულ ერთეულთა სისტემა, და დამტკიცებულია, რომ ქართული ლექსი, მასზე არსებული შეხედულებების საწინააღმდეგოდ, აგებულია სიტყვათგასაყარის აქტუალიზაციაზე, რომელსაც სისტემის წარმომქმნელი ფაქტორის ფუნქცია აქვს მინიჭებული.

განვითარების წინა საფეხურზე არ არის გამორიცხული სიღაბური სტადია, რომელიც პოსტულირებულია საერთო ინდოევროპულისთვისაც, ჩამოყალიბებულია ზოგადი დებულება იმის შესახებ, რომ ლექსის სიღაბური ტიპი (ან პრინციპულად მისი მსგავსი) არის ერთადერთი ტიპი, რომელიც შეიძლება წარმოვიდგინოთ როგორც ამოსავალი ჰიპოთეტური სისტემა, რომელიდანაც, როგორც დერივატი, მიიღება დღეს ცნობილი სისტემები.

2) „ქართული ლექსის კვალიფიკაციის საკითხი“ (II საერთაშორისო სიმპოზიუმის – „ლიტერატურათმცოდნეობის თანამედროვე პრობლემები“ მასალები, ნაწ. II. თბილისი, 209-213).

სტატია წარმოადგენს წინა პუნქტში დასახელებული ნაშრომის ქართულ, მოკლე ვარიანტს.

3) „ეურანისეული პასაჟი გამოქვამულის შვიდი ყრმის შესახებ და ქრისტიანული ლეგენდა შვიდი მძინარე ეფესელი წმინდანის შესახებ“ (თანაავტორობით; International Congress of Comparative Literature and the Teaching of Literature and Language. Congress Proceedings. ანკარა, თურქეთი, 70-71, ინგლისურ ენაზე).

განხილულია ეურანის მე-18 სურა („გამოქვამული“), რომელშიც, კერძოდ, განკითხვის დღის აპოკალიფსური სურათია აღწერილი და მასთან მნიშვნელოვნადაა დაკავშირებული ისლამის ესქატოლოგია (ქრისტიანულ წარმოდგენებშიც შვიდი ეფესელი ყრმის ამბავი აღდგომისა და განკითხვის თემასთანაა დაკავშირებული).

4) „არაბული საჯ'ის შესახებ“ (კრებული „კულტურის ისტორიისა და თეორიის საკითხები“, თბილისი, 89-99).

გაანალიზებულია არაბული ლექსის ყველაზე არქაული (ისლამამდელი) ფორმა; კვალიფიცირებულია როგორც რიტმულ-სინტაქსურ პარადელიზმზე დამყა-

რებული ლექსი (ასეთი სტადია ივარაუდება საერთოდ სემიტური ლექსისთვისაც). განხილულია აგრეთვე საჯ'ი ყურანში; ამავე დროს გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ყურანის ერთიანი რიტმული სტრუქტურის სპეციფიკას წარმოადგენს ყურანისეულ ფორმათა სიმულტანობა.

5) „სალექსო ფორმათა კვალიფიკაციის საკითხისათვის (არაბული მასალის მაგალითზე)“ (წელიწდეული, თსუ გამომცემლობა, 39-45).

ნაშრომის სათაურში გამოტანილი საკითხის გადაჭრისათვის შემოტანილია ეტალონის ცნება. ინოვაციები ედება ეტალონს და შემდგომი განვითარება ცხრილავს მათ სისტემისათვის მარკირებული და არამარკირებული ფორმების მიხედვით. პირველნი ამჟღავნებენ რეპროდუქციის უნარიანობას. ეტალონის აღწერისათვის შემოთავაზებულია ბინარული დიფერენციალური ნიშნები, რაც იძლევა საშუალებას, ახალ სალექსო ფორმაში გამოვლინდეს რომელიმე მახასიათებლის უარყოფა, და, საბოლოოდ, ერთი (იშვიათად ერთზე მეტი) ნიშნით განისაზღვროს მოცემული ფორმა. წარმოდგენილი თეორიული მსჯელობები ილუსტრირებულია არაბული მასალით (VI-XX სს).

6) „იოანე-ზოსიმეს „ანდერძი იადგარისას“ ვერსიფიკაციული სტრუქტურა“ (კრებული „ლექსთმცოდნეობა II“, შოთა რუსთაველის ლიტერატურის ინსტიტუტის გამომცემლობა, 125-131).

კონიექტურის შემოტანით გამოვლენილია ტექსტის ორიგინალური ვერსიფიკაციული სტრუქტურა, რომელიც ორი სიმეტრიული ნაწილისგან შედგება. აღნიშნულია, რომ X ს-ში ამგვარი ფორმის არსებობა ქართული ვერსიფიკაციის (და, ზოგადად, პოეზიის) ისტორიის ზოგიერთი დეტალის ახლებურად გააზრებას მოითხოვს.

7) „წმ. გიორგი საქართველოში და არაბულ სამყაროში“ (რედაქტორის წინასიტყვაობა წიგნში: მ.ნანობაშვილი „ადრეული არაბული აპოკრიფი წმინდა გიორგის შესახებ“, გამომცემლობა „უნივერსალი“, 3-10).

საუბარია წმ.გიორგის პოპულარობაზე არა მარტო ქრისტიანულ, არამედ ისლამურ სამყაროშიც (ჯირჯისი). აქცენტირებულია ყურადღება იმაზე, რომ წმ. გიორგისადმი განსაკუთრებული პატივისცემის ფაქტს აღნიშნავენ როგორც საქართველოში, ისე მის გარეთაც, რის საილუსტრაციოდ მოტანილია შუა საუკუნეების ევროპელი ავტორების გამონათქვამები (მოპოვებული წინასიტყვაობის ავტორისა და პროფ. გ.ჯაფარიძის მიერ).

აკად.წევრ-კორ. ა.სილაგაძე მოხსენებებით გამოვიდა შემდეგ სამეცნიერო კონფერენციებზე:

– „ალ-ფათიჰა ყურანში“ (კაიროს უნივერსიტეტის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, კაირო, ეგვიპტე);

– „ყურანისეული პასაჟი გამოქვაბულის შვიდი ყრმის შესახებ და ქრისტიანული ლეგენდა შვიდი მძინარე ეფესელი წმიდანის შესახებ“ (საერთაშორისო კონგრესი შედარებით ლიტერატურაში და ლიტერატურისა და ენის სწავლებაში, ანკარა, თურქეთი);

– „იოანე-ზოსიმეს „ანდერძი იადგარისას“ ვერსიფიკაციული სტრუქტურა“ (ლექსმცოდნეობის მესამე სამეცნიერო სემინარი რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ისტორიის ინსტიტუტში, თბილისი);

– „საჯ'ის შესახებ“ (ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სამეცნიერო სესია).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი რევაზ სირაძე

სტატიები

1) „ანტონომიური სახეები „ვეფხისტყაოსანში“ (შეჯამებანი და ახალი თვალთახედვანი)“ (სამეცნიერო კრებული „რუსთველოლოგია“, შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, V, 203-217).

ახლებური თვალსაზრისით განხილულია ანტონომიური სახეები: ასეთი სახეების ერთი მხარე (ნათელი) შინაგანად გულისხმობს მეორის (სიბნელის) სემანტიკასაც, ამიტომ მას მთლიანობაში ბოლომდე ვერ სწვდება ტრადიციული ცნება – მეტყველება (ლიტერატურათმცოდნეობითი კატეგორიები).

2) „მარადი სულიერი აწმყო“ (ქ. „ჩვენი მწერლობა“, 26(104), 34-42).

გააზრებულია გიორგი მთაწმინდელის (1009-1065) ლიტერატურული, საისტორიო და ეკლესიოლოგიური ნაწარმოებებისა და თარგმანების მნიშვნელობა საერთო-ქართული კულტუროლოგიური თვალსაზრისით. შეძლებისდაგვარად ნაჩვენებია ბიზანტინიზმის ათვისებისა და „ბიზანტიური გლობალიზაციის“ დაძლევის ტენდენციები.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი მზექალა შანიძე

სტატიები

1) „პომილია „ფარისეველთა შურისათვის“ ხანმეტ მრავალთავში“ („ენათმეცნიერების საკითხები“, №1-2, 100-137).

ტექსტი, რომელიც პალიმფსესტური ხელნაწერიდან ძალზე ნაკლები და დაზიანებული სახით იყო დაბეჭდილი 1927 წელს, სრული სახით აღდგენილია და შევსებული იერუსალიმურ ხელნაწერ №4-ის (XIV ს.) მიხედვით. ტექსტს ახლავს გამოკვლევა.

2) „რამდენიმე ადგილის განმარტებისათვის დავითის ისტორიკოსის თხზულებაში“ (გ.კარტოზიას დაბადებიდან 75 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კრებული, თბილისი, 286-294).

განხილულია ხელნაწერებში დამახინჯებული სიტყვები და წარმოდგენილია მათი სწორი წაკითხვები: ა) სასოვან-ქმნილი (შდრ. ძველი გამოცემების სასოვან-ქმნილი); ბ) მხედვარი (და არა მკედარი; გ) შეყუარებული (და არა შემყვარებული).

3) „ორი სიტყვა თამარის ისტორიკოსთა თხზულებების ტექსტში“ (აკად. რ.მეტრეველის დაბადებიდან 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კრებული „ისტორიანი“, თბილისი, 484-491).

გასწორებულია ხელნაწერთა მცდარი წაკითხვები: „სპილენძებითა“, როგორც „საპალნებითა“, „მევირეთა“, როგორც „მკედართა“ სათანადო ლინგვისტური და ტექსტოლოგიური დასაბუთებით.

აკად.წევრ-კორ. მ.შანიძე იყო 2009 წელს დამთავრებული პროექტის „ქართული ბიბლიური ტექსტების ფილოლოგიურ-ისტორიული შესწავლა და გამოსაცემად მომზადება“ ხელმძღვანელი („რუსთაველის ფონდი“).

იგი მონაწილეობდა კონფერენციებში და წაიკითხა მოხსენებები:

– „ზოგიერთი პარალელი დავითის ისტორიკოსის თხზულებასა და „ხრონოღრაფს“ შორის“ (ა.შანიძისადმი მიძღვნილი ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო სესია);

– „თამარის მეორე ისტორიკოსის ლექსიკიდან (რას ნიშნავს ტექსტში სიტყვები „არსად მყვანებელსა“)“ (ზ.სარჯველაძისადმი მიძღვნილი ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო სესია).

აკად.წევრ-კორ. მ.შანიძე იყო რედაქტორი შემდეგი შრომებისა:

– ა.შანიძე, ხევესურული პოეზია (რედაქტირება აკად.წევრ-კორ. ა.არაბულთან ერთად, წინათქმა გამოცემისათვის, თსუ გამომცემლობა);

– ქართული ენა და ლიტერატურა, ტ. I-II (ე.ბაბუნაშვილთან ერთად, მასწავლებლის ბიბლიოთეკა).

აკად.წევრ-კორ. მ.შანიძე მონაწილეობდა სიონის მთის წმ.ეკატერინეს მონასტერში ქართულ ხელნაწერთა დამუშავება-შესწავლაში.

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ვაჟა შენგელია

სტატიები

1) „ქართველურ და აფხაზურ-ჩერქეზულ ენათა აღწერითი და ისტორიულ-შედარებითი შესწავლის საკითხები“, I-III (იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. XXXVII, 78-82).

განხილულია შედარებითი ფონეტიკის ის ძირითადი საკითხები, რომელთა გათვალისწინება აუცილებელია მონათესავე ენათა ისტორიული ნათესაობის კვლევისათვის.

2) „ჩვენი ენა ქართული: პრობლემები, ამოცანები, პერსპექტივები“ (ჟ. „პრემიერი“, №1, ზუგდიდი, 16-17).

განხილულია სახელმწიფო ენის ისტორიისა და ფუნქციონირების აქტუალური პრობლემები.

3) „გათიშული სახელური შესიტყვება ქართველურ ენებში“ (თანაავტორობით; ქართულ და რუსულ ენებზე, გადაეცა დასაბეჭდად ჟურნალში „კავკასიოლოგიური ძიებანი“).

განხილულია გათიშული მსახდვრელ-სახდვრულის შეთანხმების არაერთგვაროვანი სურათი ქართველურ ენებში.

აკად.წევრ-კორ. ვ.შენგელია იყო ხელმძღვანელი პროექტისა „მთის კავკასიური ენები საქართველოში (გრამატიკული ანალიზი, ტექსტები, ლექსიკონი)“ („რუსთაველის ფონდი“).

იყო მთავარი რედაქტორი არნ. ჩიქობავას შრომების I ტომისა და ჟურნალის „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება“, ტ. XXXVII.

მონაწილეობდა სამეცნიერო კონფერენციებში:

– „ფრაგმენტები მოგონებიდან აკადემიკოს არნოლდ ჩიქობავაზე“ (არნ. ჩიქობავას საკითხავები XX, თბილისი, 78-82);

– „ჟორჟ დიუმეზილი – იბერიულ-კავკასიურ ენათა დიდი მკვლევარი“ (თანაავტორობით; ჟ.დიუმეზილის დაბადების 110 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო კონფერენცია);

– „მონოფუნქციური და პოლიფუნქციური ერგატივი ქართველურ და ჩერქეზულ ენებში“ (საერთაშორისო კონფერენციის „ერგატივი და ერგატიული კონსტრუქცია მსოფლიოს ენებში“ მასალები, თბილისი, 80-81);

– „ჯვარ სიტყვის ეტიმოლოგიისათვის“ (საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის „დიდაქტარობა“ მასალები, ხულო-დიდაქტარა);

– „აფხაზური უკანაენისმიერი თანხმონების ჩერქეზული შესატყვისებისათვის“ (არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 68-ე სამეცნიერო სესიის მასალები, თბილისი, გვ. 41).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ელგუჯა ხინთიბიძე

მონოგრაფია

„ვეფხისტყაოსნის“ იდეურ-მსოფლმხედველობითი სამყარო“ (საძიებლები, გამომცემლობა „ქართველოლოგი“, თბილისი, 862, გვ.).

წარმოდგენილია „ვეფხისტყაოსნის“ კონკრეტული საკვანძო მხატვრული სახეების, თეოლოგიურ-ფილოსოფიური დებულებების და იდეურ-თემატური მოტივების კვლევა. მიღებული შედეგები განზოგადებულია დღევანდელი რუსთველოლოგიური მეცნიერების სრული გათვალისწინებით და ჩამოყალიბებულია ახლებური კონცეფცია „ვეფხისტყაოსნის“ მხატვრულ სტრუქტურაში გამოვლენილ ავტორისეულ მსოფლმხედველობაზე. წიგნი გარდა შესავლის, რეზიუმესა და საძიებლებისა შედგება ხუთი ნაწილისგან: ასტროლოგიური ნაკადი „ვეფხისტყაოსანში“; „ვეფხისტყაოსნის“ უზენაესი არსება; ქრისტიანული და ანტიკური რუსთველის ეთიკურ შეხედულებებში; ადამიანის ფილოსოფია „ვეფხისტყაოსანში“; „ვეფხისტყაოსანი“ – შუასაუკუნეობრივისა და რენესანსულის ჰარმონია.

სტატიები

1) „ვეფხისტყაოსნის“ უძველესი კვალი ევროპულ ლიტერატურაში“ (კრებული „მოგითხრობთ ვეფხისტყაოსნის შესახებ“, წიგნი 2, გამომცემლობა „სეზანი“, თბილისი, 115-120).

სტატიაში საუბარია რუსთველოლოგიურ მეცნიერებაში სრულიად ახალ მიგნებაზე. „ვეფხისტყაოსანი“ როგორც სიუჟეტური წყარო, გამოყენებულია ინგლისურ დრამატურგიაში XVII საუკუნის დასაწყისში. კერძოდ, შექსპირის უშუალო მემკვიდრეების – ფრანსის ბომონტისა და ჯონ ფლეტჩერის პიესა „მეფე და არა მეფე“ ინგლისის თეატრალურ სცენებზე ყველაზე

წარმატებული სპექტაკლი იყო 1611 წლიდან (როდესაც იგი პირველად დაიდგა) მთელი XVII საუკუნის ბოლომდე. სიუჟეტურად პიესა ემყარება რუსთველის პოემის ნესტანისა და ტარიელის სიყვარულის ამბავს.

2) უნივერსიტეტის რუსთველის კაბინეტი: კრებული „მოგითხრობთ „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ“, წიგნი 2 (გამომცემლობა „სეზანი“, თბილისი, 307-309).

წერილში საუბარია ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რუსთაველის კაბინეტის დაარსების თაობაზე და ამჟამად მასში მიმდინარე სამეცნიერო მუშაობაზე. კერძოდ, უკანასკნელ წლებში ამ კაბინეტის არქივში გამოვლენილი დღემდე მეცნიერებისათვის დაკარგულად მიჩნეული, ხელნაწერის – მარი პრიტვიცის შესრულებული „ვეფხისტყაოსნის“ გერმანული თარგმანის ავტოგრაფისა და ამ ხელნაწერის მეცნიერული შესწავლის შედეგად თსუ რუსთაველის კაბინეტისა და ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტის მიერ განხორციელებული ერთობლივი გამოცემის თაობაზე (შოთა რუსთაველი, „ვეფხისტყაოსანი“ (გერმანული თარგმანი მარი პრიტვიცისა), შტეფი ხოტიგარ-იუნგერისა და ელგუჟა ხინთიბიძის რედაქტორობით, გამომცემლობა „ქართველოლოგი“, თბილისი, 2005 წ.).

3) „როგორ შევისწავლოთ და როგორ ვასწავლოთ რუსთაველი“ (კრებული „ქართული ენა და ლიტერატურა (მასწავლებლის ბიბლიოთეკა)“, ტ. III, გამოცდების ეროვნული ცენტრი, თბილისი, 242-249).

წარმოდგენილია უახლესი სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით შედგენილი მოკლე ნარკვევი რუსთველისა და მისი „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ.

4) „ვეფხისტყაოსანი“ და ბომონტისა და ფლეტჩერის „ფილასტერი“ (ქ. „ქართველოლოგი“, №15, 22-45, ინგლისურ ენაზე).

დასაბუთებულია ინგლისური ლიტერატურათმცოდნეობისთვის სრულიად ახალი ფაქტი: XVII საუკუნის უაღრესად პოპულარული ინგლისური პიესის „ფილასტერის“ სიუჟეტი წყაროდ იყენებს რუსთველის „ვეფხისტყაოსანს“.

5) „ტოლერანტიზმი – რუსთველის მსოფლმხედველობის ძირითადი მახასიათებელი“ (კრებული „შოთა რუსთაველის სახელობის სტიპენდიატთა შრომები“, ტ. II, თბ.ილისი, 68-71, ქართულ და ინგლისურ ენებზე).

სტატიაში საუბარია რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ ტოლერანტულ განწყობილებაზე. რუსთველის ტოლერანტიზმი ესაა არა მხოლოდ რელიგიური შემწყნარებლობა, არამედ, საზოგადოდ, მსოფლმხედველობითი პრინციპი: შემგუებლობა ერთმანეთის გაგება, ერთმანეთისადმი დახმარება. რუსთველის შემოქმედების ეს მახასიათებელი საზოგადოდ ქართული ფენომენის მახასიათებელიცაა.

6) „მივიწყებული წარსულის საიდუმლო, II“ (ე. „რუსთველოლოგია“, V, თბილისი, 128-146).

ეს გამოკვლევა არის გაგრძელება 2008 წელს გამოქვეყნებული მივიწყებული წარსულის საიდუმლოს პირველი წერილისა. მასში გაგრძელებულია და ახალი ფაქტების საფუძველზე დამტკიცებული როგორც ქართული, ასევე ევროპული ფილოლოგიისთვის დღემდე უცნობი ფაქტი: „ვეფხისტყაოსანი“ როგორც სიუჟეტური წყარო გამოყენებულია XVII საუკუნის დასაწყისის ინგლისურ ლიტერატურაში.

აკად.წევრ-კორ. ე.ხინთიბიძემ 2009 წელს მოიპოვა „რუსთაველის ფონდის“ შემდეგი გრანტები:

– „ქართულ-საზღვარგარეთული ლიტერატურული ურთიერთობების კვლევის ისტორია“ (პროექტის მეცნიერი ხელმძღვანელი);

– „ქართველოლოგიის საზაფხულო სკოლა“ (პროექტის მთავარი კონსულტანტი).

მონაწილეობდა სამეცნიერო კონფერენციებსა და სესიებში:

– „რუსთაველის ვეფხისტყაოსანი და ბომონტისა და ფლეტჩერის მეფე და არა მეფისა და ფილასტერის წარმოშობა“ (მედიევისტთა 44-ე საერთაშორისო კონგრესი, დასავლეთ მიჩიგანის უნივერსიტეტი, აშშ);

– „გიორგი მთაწმიდელის ცხოვრების“ ერთი მონაკვეთის XIII საუკუნის ბერძნული და ლათინური თარგმანი“ (საქართველოს საპატრიარქოსა და ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის სამეცნიერო კონფერენცია: „გიორგი მთაწმინდელი 1000“, თბილისი);

– „კორნელი კეკელიძის ცხოვრება და მოღვაწეობა“ (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო სესია: კორნელი კეკელიძე – 130, თბილისი).

აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ელიზბარ ჯაველიძე

წიგნი

„დღეთა კარებთან ვდგავარ წუხილით“ (გამომცემლობა „პეტიტი“, თბილისი, 442გვ.).

წიგნში ასახულია უახლესი ქართული ისტორიის მნიშვნელოვანი პერიოდი, როდესაც ჩვენ ქვეყანაში ეროვნული მოძრაობა დაიწყო და საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა. გაანალიზებულია ის მიზეზები, რამაც ქართული სახელმწიფოს დადმასვლა განაპირობა. წიგნი მემუარული ხასიათისაა, მაგრამ იგი უფრო საყურადღებოა იმდროინდელ ისტორიულ მოვლენათა აღწერით.

სტატიები

1) „აჰის“ საზოგადოებრივი ინსტიტუტის ისტორიისთვის“ (კრებული „აღმოსავლეთი საქართველო“, VI, თბილისი, 165-174).

წერილში მდიდარი სამეცნიერო ლიტერატურისა და წყაროების შესწავლის საფუძველზე ახლებურადაა გაანალიზებული მახლობელი აღმოსავლეთის „რაინდულ-სულიერი ძმობის“ და მისგან ამოზრდილი „აპის“ ინსტიტუტის სულიერი და მორალური თავისებურებანი, რომელმაც უადრესად დიდი ზეგავლენა მოახდინა შუასაუკუნეების კულტურულ-რელიგიური მრწამსის ჩამოყალიბებაზე.

2) „სპექტაკლის საზოგადოების ტრაგიკომედია“ (გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, 2009, №40, 41, 42).

განხილულია, თუ რა არის სპექტაკლის საზოგადოების ტრაგედია, რაც გამოწვეულია იმით, რომ სხვადასხვა მანქანებით ადამიანები აღმოჩნდებიან ვირტუალურ სამყაროში და კარგავენ რეალობის, სინამდვილის აღქმის უნარს.

საანგარიშო პერიოდში ჩატარდა განყოფილების 7 საერთო კრება და ბიუროს 4 სხდომა.

განყოფილების საერთო კრებამ სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებებისა და უმაღლესი სასწავლებლების 2008 წლის საქმიანობის სამეცნიერო ანგარიშები რეცენზიების საფუძველზე დადებითად შეაფასა. დადებითად შეფასდა, აგრეთვე, სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების 2009 წლის გეგმები (პროგრამები). განყოფილებამ მხარი დაუჭირა გამოჩენილ მეცნიერთა სახელობითი პრემიების მოსაპოვებლად წარმოდგენილ შრომებს. „დარგების მიხედვით წლის საუკეთესო სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების გამოვლენის მეთოდის“ საფუძველზე, ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილების საერთო კრებამ წლის საუკეთესო სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებად აღიარა არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტობის კანდიდატებად არჩეული იქნენ: ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორები ა.არაბული, ვ.შენგელია, რ.სირაძე, ი.მელიქიშვილი და ა.სილაგაძე.

ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილებისა და საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების აკადემიკოსთა გაერთიანებულ კრებაზე საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პოეტ-აკადემიკოსობის კანდიდატად არჩეულ იქნა პოეტი მუხრან მაჭავარიანი.

გამოჩენილ მეცნიერთა სახელობითი პრემიების მისანიჭებლად განყოფილებამ მხარი დაუჭირა ოთარ ჭილაძეს რომანისათვის „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“ და აჭინჭარაულის, ე.მაჭავარიანის და ქ.ბეზარაშვილის სამეცნიერო შრომებს.

2009 წელს ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილებასთან შეიქმნა შემდეგი დარგობრივი კომისიები: ქართული ენის (თავმჯ. აკად.წევრ-კორ. მ.შანიძე), ქართული ლიტერატურისმცოდნეობის (თავმჯ. აკად.წევრ-კორ. ე.ხინთიბიძე), აფხაზური ენისა და კულტურის (თავმჯ. აკად.წევრ-კორ. გ.კვარაცხელია), ხელოვნების (თავმჯ. აკად. მ.მერაბიშვილი).

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო რედაქციები და კომისიები

ქართული ენციკლოპედიის ირ.აბაშიძის სახ. მთავარი სამეცნიერო რედაქცია (მთ. რედაქტორი პოლიტ. მეცნ.დოქტ. ზ.აბაშიძე). 2009 წელს გამოიცა „საქართველოს გეოგრაფიული სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი“, დასრულდა ენციკლოპედია „საქართველოს“ მეორე ტომის სიტყვანის კორექტირება, მომზადდა „დიდი ენციკლოპედიური ლექსიკონის“ (უნივერსალური, ერთტომეული) სიტყვანის სამუშაო ვარიანტი. გრძელდებოდა მუშაობა ენციკლოპედიურ ცნობარზე „ცნობილი ქართველები უცხოეთში“ (პირობითი დასახელება), ენციკლოპედიურ გამოცემაზე „ნობელის პრემიის ლაურეატები“ და „საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა აღწერილობის“ მე-3 ტომზე.

ქრისტიანული თეოლოგიისა და რელიგიის ისტორიის შემსწავლელი კომისია (თავმჯ. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II, მოადგილე ისტ.მეცნ.დოქტ. ზ.აბაშიძე). მოეწყო ეკლესიის ისტორიისა და თეოლოგიის საკითხებისადმი მიძღვნილი ნაშრომების მოსმენა-განხილვა. გამოიცა „საქართველოს ეკლესიის ისტორიის საკითხები“, ტ. I.

საქართველოს ისტორიის წყაროების კომისიამ (თავმჯ. აკად. რ.მეტრეველი) დაამთავრა მუშაობა „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტის გამოსაცემად მომზადებაზე. კომისიამ მოამზადა გამოკვლევა „ქართლის ცხოვრების“ ახალი გამოცემისათვის, გაუკეთა რედაქცია „ქართლის ცხოვრებაში“ შემავალ თხზულებებს, მოამზადა ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცული რუკები და საილუსტრაციო მასალა და დაურთო „ქართლის ცხოვრების“ ახალ გამოცემას.

კომისიამ დაიწყო ახალი პროექტის განხორციელება – „ქართლის ცხოვრების“ ინგლისურ ენაზე მომზადება და გამოცემა.

კომისია მუშაობდა „ქართლის ცხოვრების“ იმ ტექსტზე, რომელიც არ შევიდა ახალ გამოცემაში, კერძოდ, ე.წ. „ბერი ეგნატაშვილის თხზულების“ რუსულ თარგმანზე (მთარგმნელი გ.წულაია).

მზადდებოდა საქართველოს ეპიზოდური ისტორია „დიდნი საქმენი“ სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით.

გრძელდებოდა მუშაობა ოქსფორდისა და ბირმინგემის უნივერსიტეტების პროექტზე „ქრისტიანულ-მუსლიმური ურთიერთობები“. მომზადდა ნაშრომი ევროპის პროექტისათვის „რა ძალები მართავს ევროპას“, რომელიც დაიბეჭდა კრებულში „Millenium III“, ბუქარესტი, 2009; წიგნში „Christian–Muslim Relations“ (ქრისტიანულ-მუსლიმური ურთიერთობები, edited by D. Thomas & B. Roggema. vol. I (600-900 AD), Brill, 2009) დაიბეჭდა „ცხოვრებად და წამებად წმიდისა მოწამისა კოსტანტისი ქართველისა, რომელი იწამა ბაბილონიელთა მეფისა ჯაფარის მიერ“.

საქართველოს ისტორიის წყაროების კომისიის თავმჯდომარე აკადემიკოსი რ.მეტრეველი აირჩიეს ევროპის მეცნიერებისა და ხელოვნების აკადემიის წევრად.

კომისიამ ჩაატარა სამეცნიერო კონფერენცია „ქართლის ცხოვრების“ შესწავლისა და გამოცემის აქტუალური საკითხები“. კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობდნენ ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის მეცნიერები და თანამშრომლები. კომისიამ ხელნაწერთა ეროვნულ

ცენტრთან ერთად ჩაატარა სამეცნიერო კონფერენცია „საქართველო და გარესამყარო“.

კომისიის თანამშრომლები მონაწილეობდნენ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებში: აკადემიკოსი რ.მეტრეველი – „კულტურათა დიალოგისადმი“ მიძღვნილ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაში (ბაქო, აზერბაიჯანი); საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაში „ყოველდღიურობის ისტორია ზოგადი ისტორიის კონტექსტში“ (ერევანი, სომხეთი); კომისიის სწავლული მდივანი ისტ.მეცნ.კანდ. მ.აბაშიძე – საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებში: „კავკასიის არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ფილკლორისტიკა“ (თბილისი); საერთაშორისო სამეცნიერო ეკოლოგიურ კონფერენციაში (ანტალია, თურქეთი).

2009 წელს გამოიცა „ქართლის ცხოვრება“ (მთ. რედ. რ.მეტრეველი), გამომცემლობა „მერიდიანი“, „არტანუჯი“, თბილისი.

აკად. გ.წერეთლის სახ. „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური გამოცემისა და ქართული ენის თესაურუსის კომიტეტი (იხ. გვ. 27).

საქართველოს მთიანეთის პრობლემათა კომპლექსური შესწავლის კომისია (თავმჯ. აკად. თ.ონიანი). კომისია სისტემატურად იხილავდა მთიან რეგიონებში არსებულ საჭირბოროტო საკითხებს. განიხილებოდა ის სოციალური და ეკონომიკური პრობლემები, რომლებიც ხუდონჰესის შესაძლო მშენებლობისას შეიძლება შექმნოდა სვან მოსახლეობას. სვანი მოსახლეობის შეკრებაზე განხილულ იქნა მსოფლიო ბანკის მიერ შემუშავებული პროექტი ხუდონჰესის მშენებლობასთან დაკავშირებით. კომისიამ აკადემიის აკადემიურ საბჭოს განსახილველად წარუდგინა მოსაზრებანი საქართველოს ენერგეტიკაში არსებული მდგომარეობის შესახებ. შემუშავდა პროექტი საქართველოში, კერძოდ, მთიან რეგიონებში ტურიზმის განვითარების

თაობაზე. კომისიამ შეიმუშავა, აგრეთვე, კანონის პროექტი „ცვლილებები და დამატებანი საქართველოს მთიანეთის სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული განვითარების შესახებ“ და გადასცა საქართველოს პარლამენტსა და რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს. ამ პროექტის წინასწარი განხილვა მოხდა საქართველოს პარლამენტის რეგიონული პოლიტიკის, თვითმმართველობისა და მაღალმთიანი რეგიონების კომიტეტში. კომისიამ გამოსაცემად მოამზადა ცნობარი „საქართველოს მაღალმთიანი რეგიონების სასარგებლო წიაღისეული“.

აჭარის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრი (ხელმძღ. აკად.წევრ-კორ ვ.პაპუნძე). ცენტრი დაფუძნდა 2009 წელს. ჩამოყალიბდა მისი ორგანიზაციული სტრუქტურა, შეიქმნა სამეცნიერო საბჭო და დარგობრივი კომისიები, განისაზღვრა ფუნდამენტური და გამოყენებითი სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების პრიორიტეტული მიმართულებები. შემუშავებულ იქნა რეგიონის ტერიტორიაზე არსებული სამეცნიერო-კვლევით ორგანიზაციებსა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან მუშაობის ფორმები და მეთოდები. დაიწყო სამუშაოები, რომლებმაც უნდა უზრუნველყონ რეგიონში მეცნიერული პოტენციალის გამოვლენა და გამოყენება. განხორციელდა პირველი რიგის სამუშაოები რეგიონში მეცნიერული კვლევებისა და ბიზნესის ინტერესთა შესწავლა-შეფასების მიზნით.

დასრულდა პირველი ეტაპის სამუშაოები ენციკლოპედია „აჭარის“ შექმნისათვის – მომზადდა სიტყვანი.

დაფუძნდა სამეცნიერო ცენტრის ჟურნალი და დაიწყო მასალების მომზადება პირველი ნომრის გამოცემისათვის.

პერიოდული გამოცემები. 2009 წელს გამოვიდა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის შემდეგი პერიოდული გამოცემები:

„საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მთავრობის“ (მთ. რედაქტორი აკად. თ.გამყრელიძე). 3 ნომერი (ტ. 3, №№1, 2, 3);

„საქართველოს მათემატიკური ჟურნალის“ (მთ. რედაქტორი აკად. ი.კიდურაძე) მე-16 ტომის 4 ნომერი (ინგლისურ ენაზე). სულ გამოქვეყნდა 61 სტატია (მოცულობით 803 გვერდი), მათ შორის 66 უცხოელი ავტორისა;

ჟურნალის „მემუარები დიფერენციალურ განტოლებებსა და მათემატიკურ ფიზიკაში“ (მთ. რედაქტორი აკად. ი.კიდურაძე) სამი ტომის 46-ე, 47-ე, 48-ე ნომერები (ინგლისურ ენაზე);

ჟურნალ „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნეს“ სერიები:

„ქიმია“ (მთ. რედაქტორი აკად. თ.ანდრონიკაშვილი), ოთხი ნომერი – ტ. 34, №4; ტ.35, №1, 2, 3 ქართულ, ინგლისურ და რუსულ ენებზე;

„რენტგენოლოგიის და რადიოლოგიის მაცნე“ (მთ. რედაქტორი აკად. ფ.თოდუა), სამი ნომერი – №№1, 2, 3. სულ გამოქვეყნდა 32 სტატია.

ბიომედიცინის სერია (მთ. რედაქტორი აკად. ვ.ოკუჯავა), ექვსი ნომერი – №1-2, №3-4, №5-6;

„ბიოლოგია“, ბიოლოგიის სერია B (მთ. რედაქტორი აკად. მ.ზაალიშვილი), ორი ნომერი, ტ. 7, №1-2, და ტ. 7, №3-4, (ინგლისურ ენაზე);

„ფილოსოფია“ (მთ. რედაქტორი ფილოს.მეცნ.დოქტ. ი.კალანდია), №1 (გადაცემულია დასაბეჭდად);

„საქართველოს ფსიქოლოგიის მაცნე“ (სარედაქციო საბჭო: ი.იმედაძე, მ.ბაღიაშვილი, ზ.ვახანია), №1 (გადაცემულია დასაბეჭდად);

ჟურნალ „მეცნიერება და ტექნოლოგიების“ (მთ. რედაქტორი აკად. ვ.ჭავჭავანიძე) 2009 წლის 4 ნომერი (№1-3, №4-6, №7-9, №10-12), სულ 115 სტატია.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საორგანიზაციო საქმიანობა

სამეცნიერო-საორგანიზაციო ღონისძიებები. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო განყოფილებებმა და სამეცნიერო-საორგანიზაციო სამსახურმა 2009 წელს ჩაატარეს შემდეგი ღონისძიებები.

მომზადდა და გამოიცა „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წლიური ანგარიში – 2008“, რომელიც დამტკიცებულ იქნა აკადემიის საერთო კრების მიერ 2009 წლის 26 ივნისს.

საქართველოს კანონის „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის შესახებ“ თანახმად შეფასებულ იქნა 51 სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტისა და 11 საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო საქმიანობის ანგარიშები. შეფასების შედეგები მოყვანილია ცხრილებში 2 და 3.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს დავალებით აკადემიამ განიხილა 51 სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის 2009 წლის გეგმები (პროექტები, პროგრამები, მიმართულებები) და დადებითად შეაფასა ისინი.

აკადემიის ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება გაიყო ფიზიოლოგიის განყოფილებად და მედიცინის განყოფილებად, ჩამოყალიბდა ამ განყოფილებათა ბიუროები და დარგობრივი კომისიები.

ჩატარდა კონკურსები გამოჩენილ მეცნიერთა 12 სახელობითი პრემიის მისანიჭებლად.

გამოვლენილ იქნა 2008 წლის საუკეთესო სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები.

**სახელმწიფო უნივერსიტეტების 2009 წლის
სამეცნიერო საქმიანობის შეფასება**

№	სახელმწიფო უნივერსიტეტი და მისი ქვედანაყოფები	საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის განყოფილება	ექსპერტი	დასკვნა დადებ(+) უარყ(-) არ შეფასდა (x)
1	2	3	4	5
I. ივჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი				
1.	<p>ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტი</p> <p>1) მათემატიკისა და ინფორმატიკის მიმართულება</p> <p>2) ფიზიკის მიმართულება</p>	<p>მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება</p> <p align="center">– “ –</p>	<p>აკად.წვერ-კორ. ვ.კოკილაშვილი, აკად.წვერ-კორ. ა.ხარაზიშვილი</p> <p>აკად.წვერ-კორ. ა.კვინიხიძე</p>	<p align="center">+</p> <p align="center">+</p>
2.	<p>ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი</p> <p>გრანტი – „კომპიუტერული პრაგმატიკა და ქართული ზმნური კონსტრუქციების მანქანური მოდელები“</p>	<p>საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება</p> <p>ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება</p>	<p>ს.წერეთლის ფილოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი, პროფ. ი.კალანდია</p> <p>აკად.წვერ-კორ. აპ.სილაგაძე</p>	<p align="center">+</p> <p align="center">+</p>

1	2	3	4	5
3.	<i>ეკონომიკის ფაკულტეტი</i>	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. გ.პაპავა	+
4.	<i>სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი</i>	– “ –	ს.წერეთლის ფილოსოფიის ინსტიტუტის დირექტორი, პროფ. ი.კალანდია	+
5.	<i>მედიცინის ფაკულტეტი</i>	ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება	შეფასება მონაცემთა სიმცირის გამო დამატებით შესწავლას მოითხოვს	
2. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი				
	ნაგებობების, სპეცისტემებისა და საინჟინრო უზრუნველყოფის ინსტიტუტი	მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. გ.გაბრიჩიძე	+
3. საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტი				
		სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფ.	აკად.წვერ-კორ. პ.ნასყიდაშვილი	+
4. თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი				
		ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება	საქართველოს პროფილაქტიკური მედიცინის მეცნიერებათა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, აკადემიური დოქტორი ი.ფალავა, მედიც.მეცნ.დოქტ. ბ.კორსანტია	+

1	2	3	4	5
5. აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ქუთაისი)				
1.	ჭუმბინტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ქართულური დიალექტოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი	ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. გ.კვარაცხელია	+
2.	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა ფაკულტეტი არქეოლოგიისა და სიძველეთმცოდნეობის დეპარტამენტი; ქუთაისისა და მისი რეგიონის ისტორიისა და კულტურის შემსწავლელი სამეცნიერო ცენტრი; საერთაშორისო ურთიერთობების შემსწავლელი ს/კ ცენტრი	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	ისტ.მეცნ.დოქტ. პროფ. ნ.ხაზარაძე	+
3.	საინჟინრო-ტექნოლოგიური ფაკულტეტის გამოყენებითი დიზაინისა და მსუბუქი მრეწველობის ნაკეთობათა ტექნოლოგიის დეპარტამენტი	მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მსუბუქი მრეწველობის ნაწარმის ტექნოლოგიის მიმართულების ასოც. პროფ. დ.დემეტრაძე	+

1	2	3	4	5
6. იჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტი				
1.	ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა და განათლების ფაკულტეტები	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	პოლიტოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი, პოლიტ. მეცნ.დოქტ. მ.მაცაბერიძე	+
2.	ცოცხალი სამყაროს შემსწავლელი მეცნიერებების ფაკულტეტი	ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. იელიავა	+
3.	ფიზიკისა და მათემატიკის ფაკულტეტი			
	1) მათემატიკის მიმართულება	მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება	კიბერნეტიკის ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილე, ლოგიკის ჯგუფის ხელმძღვანელი, ფიზ.-მათ. მეცნ. დოქტ. რ.გრიგოლია	x
	2) ფიზიკის მიმართულება	– “ –	აკად.წევრ-კორ. ა.ხელაშვილი	+
	ა) ბიოფიზიკური გენომიკა	ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. იელიავა	+
7. თბილისის ეკონომიკურ ურთიერთობათა უნივერსიტეტი				
		საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. ვ.პაპავა	+

1	2	3	4	5
8. იაკობ გოგებაშვილის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი				
1.	<i>ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის ფიზიკა-მათემატიკისა და ინფორმატიკის კათედრები</i>	მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. ა.ხარაზიშვილი, აკად.წვერ-კორ. ა.ხელაშვილი	+
2.	<i>გეოგრაფიის კათედრა</i>	დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება	ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე, გეოგრ. მეცნ. დოქტ., სრული პროფ. რ.გობეჯიშვილი	-
3.	<i>სოფლის მეურნეობისა და გადამამუშავებელი დარგების ფაკულტეტის ქიმიკ-ტექნოლოგიისა და სოფლის მეურნეობის კათედრა</i>	ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება	პროფ. დ.უგრეხელიძე	+
4.	<i>საქართველოს ისტორიისა და მსოფლიო ისტორიის კათედრები</i>	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	პროფ. ა.დაუშვილი	+
5.	<i>ეკონომიკის კათედრა</i>	- “ -	აკად.წვერ-კორ. ვ.პაპავა	+
6.	<i>პედაგოგიის კათედრა</i>	- “ -	აკად.წვერ-კორ. ი.იმედაძე	+

1	2	3	4	5
7.	ქართული ფილოლოგიის, რუსული ფილოლოგიის, უცხო ენებისა და საზღვარგარეთის ლიტერატურის კათედრები	ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. ი.მელიქიშვილი	+
8.	ჯანდაცვის ფაკულტეტი	ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება	ანგარიშების შეფასების საშუალება განყოფილებას არ ჰქონდა (განყოფილების საერთო კრების დადგენილება, ოქმი №4, 29.05.09)	x
9. შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ბათუმი)				
1.	ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი			
	1) ქართული ფილოლოგიის დეპარტამენტი 2) სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი	ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. ვ.შენგელია	+
	3) სლავისტიკის, ხელოვნების თეორიისა და ისტორიის, ევროპეისტიკისა და ფილოსოფიის დეპარტამენტები	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. დ.ჩარკვიანი	+

1	2	3	4	5
	4) ისტორიის დეპარტამენტი	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სრული პროფ., ისტ.მეცნ. დოქტ. გ.გრიგოლია	+
2.	მათემატიკისა და კომპიუტერულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი			
	მათემატიკისა და კომპიუტერული ტექნოლოგიების დეპარტამენტები	მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება	ა.რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტის უფრ. მეცნ. თანამშ. ნ.ინასარიძე	+
3.	საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტი			
	1) ბიოლოგიის დეპარტამენტი	ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. თ.სადუნიშვილი	+
	2) ქიმიის დეპარტამენტი	ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება	აკად. გ.ცინცაძე	+
	3) ფიზიკის დეპარტამენტი	მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. გ.ჩაგელიშვილი	-

1	2	3	4	5
4.	<i>მედიცინის ფაკულტეტი</i>	ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება	ანგარიშების შეფასების საშუალება განყოფილებას არ ჰქონდა (განყოფილების საერთო კრების დადგენილება, ოქმი №4, 29.05.09)	x
5.	<p><i>საინჟინრო-ტექნოლოგიური ფაკულტეტი</i></p> <p>1) ინჟინერიისა და მშენებლობის დეპარტამენტი</p> <p>2) ტექნოლოგიებისა და საინჟინრო მენეჯმენტის დეპარტამენტი</p> <p>3) მემბრანული ტექნოლოგიების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი</p>	<p>მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება</p> <p>– “ –</p> <p>– “ –</p>	<p>თბილისის ზონალური სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის განყოფილების უფროსი, ტექნ. მეცნ.დოქტ. ნ.ელიშერაშვილი</p> <p>საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ნავთობისა და გაზის ტექნოლოგიის დეპარტამენტის სრული პროფ., დოქტ. ი.გოგუაძე</p> <p>ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის სრული პროფ., ქიმ.მეცნ. დოქტ. ნ.ლექიშვილი</p>	<p>+</p> <p>+</p> <p>+</p>

1	2	3	4	5
6.	<i>სოციალურ მეცნიერებათა, ბიზნესისა და სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტი</i>	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. ვ.პაპავა	+
7.	<i>სასოფლო-სამეურნეო ფაკულტეტი</i>	სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. პ.ნასყიდაშვილი	+
	<i>აგრარული ბიოტექნოლოგიების ბიზნესის ინსტიტუტი</i>	– “ –	აკად.წვერ-კორ. პ.ნასყიდაშვილი	+
10. საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ქუთაისი)				
		სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. პ.ნასყიდაშვილი	+
11. გორის უნივერსიტეტი				
1.	<i>ჰუმანიტარული ფაკულტეტი</i>			
	1) ფილოლოგიის მიმართულება	ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება	აკად.წვერ-კორ. ა.არაბული	+
	2) ისტორიის მიმართულება	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	ისტ.მეცნ.დოქტ., პროფ. მ.სამსონაძე	+
	3) განათლება, ფსიქოლოგია	– “ –	აკად. გ.თევზაძე	+

1	2	3	4	5
2.	<p>ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტი</p> <p>1) მათემატიკის მიმართულება</p> <p>2) გეოგრაფიის მიმართულება</p> <p>3) ბიოლოგიის მიმართულება</p>	<p>მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება</p> <p>დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება</p> <p>ბიოლოგიის მეცნიერებათა განყოფილება</p>	<p>პროფ. ვ.ბალაძე</p> <p>განყოფილების საერთო კრების უარყოფითი დასკვნა (ოქმი №11, 22.06.2009)</p> <p>აკად.წევრ-კორ. ნ.აღეჟსიძე</p>	<p>+</p> <p>x</p> <p>-</p>

**სსიპ – სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების
2009 წლის სამეცნიერო საქმიანობის შეფასება**

№	სამეცნიერო დაწესებულება	საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო განყოფილება	ექსპერტი	დასკვნა დადებ(+) უარყ(-) არ შეფასდა(X)
1	2	3	4	5
1.	<p>ანდრია რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტი</p> <p>ა) მათემატიკის მიმართულება</p> <p>ბ) ფიზიკის მიმართულება</p>	მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება	<p>საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მათემატიკის დეპარტამენტის უფროსი, ფიზ.-მათ.მეცნ. დოქტ., სრული პროფ. დ.ნატროშვილი, ნ.მუსხელიშვილის გამოთვლითი მათემატიკის ინსტიტუტის დირექტორი, ფიზ.-მათ.მეცნ.დოქტ. ვ.კვარაცხელია</p> <p>ე.ანდრონიკაშვილის ფიზიკის ინსტიტუტის ელემენტარულ ნაწიაკთა განყოფილების ხელმძღვანელი პროფ. ჯ.ჩქარეული</p>	<p>+</p> <p>+</p>

1	2	3	4	5
2.	ნიკო მუსხელიშვილის გამთავლითი მათემატიკის ინსტიტუტი	მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება	აკად. წევრ-კორ. რ.ბანცური, პროფ. თ.ჯანგველაძე	+
3.	კიბერნეტიკის ინსტიტუტი ა) მათემატიკისა და ინფორმატიკის მიმართულებები ბ) ფიზიკისა და ქიმიის მიმართულებები	– “ –	პროფ. თ.თადუმაძე, პროფ. ს.ხარიბეგაშვილი, პროფ. ო.ჭკადლა აკად. წევრ-კორ. გ.ჯაფარიძე	+ +
4.	ელეფთერ ანდრონიკაშვილის ფიზიკის ინსტიტუტი	– “ –	აკად. თ.სანაძე	+
5.	სოხუმის ილია ვეკუას ფიზიკა-ტექნიკის ინსტიტუტი	– “ –	ეანდრონიკაშვილის ფიზიკის ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერ-თანამშრომლები ვ.კვაჭაძე და ვ.ბერეჟიანი	+
6.	მიხეილ ნოდის გეოფიზიკის ინსტიტუტი	დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება	სეისმური მონიტორინგის ცენტრის დირექტორი, ფიზ.-მათ.მეცნ.კანდ. ზ.ჯავახიშვილი	+

1	2	3	4	5
7.	აღექსანდრე ჯანელიძის გეოლოგიური ინსტიტუტი	დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება	ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის გეოლოგიის მიმართულების ხელმძღვანელი, სრული პროფ. ბ.თუთბერიძე	+
8.	ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტი	– “ –	ჰიდრომეტეოროლოგიის ინსტიტუტის განყოფილების გამგე, გეოგრ. მეცნ. დოქტ., პროფ. ე.ელიზბარაშვილი	+
9.	ჰიდროგეოლოგიისა და საინჟინრო გეოლოგიის ინსტიტუტი	– “ –	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ჰიდროგეოლოგიისა და საინჟინრო მიმართულების სრული პროფ., გეოლოგ. მეცნ. დოქტ. უ.ზვიადაძე	+
10.	ჰიდრომეტეოროლოგიის ინსტიტუტი	– “ –	ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე, გეოგრ. მეცნ. დოქტ. სრული პროფ. რ.გობეჯიშვილი	+

1	2	3	4	5
11.	საწარმოო ძალები-სა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრი	დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება	კავკასიის ალექსანდრე თვალჭრელიძის მინერალური ნედლეულის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი ვ.ბუაძე	+
12.	კავკასიის ალექსანდრე თვალჭრელიძის მინერალური ნედლეულის ინსტიტუტი	– “ –	აკად.წევრ-კორ. დ.შენგელია	+
13.	არჩილ ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტი	მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. ა.ფრანგიშვილი	+
14.	კირიაკ ზავრიევის სამშენებლო მექანიკისა და სეისმო მედეგობის ინსტიტუტი	– “ –	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფ., ტექნ.მეცნ. დოქტ. ზ.გედენიძე	+
15.	გრიგოლ წულუკიძის სამთო ინსტიტუტი	– “ –	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამთო ტექნოლოგიების დეპარტამენტის ასოც. პროფ., ტექნ. მეცნ.დოქტ. თ.ჯავახიშვილი	+

1	2	3	4	5
16.	რაფიელ დვალის მანქანათა მექანიკის ინსტიტუტი	მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება	კამირეჯობის სოფლის მეურნეობის მექანიზაციისა და ელექტრიფიკაციის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკად. რ.მასხარობლიძე	+
17.	ინსტიტუტი „ტალღა“	– “ –	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სრული პროფ., ტექნ. მეცნ.დოქტ. თ.მხეიძე	+
18.	ინსტიტუტი „ტექნიფორმი“	– “ –	ა.ელიაშვილის მართვის სისტემების ინსტიტუტის მართვის სისტემების, მოდელირებისა და კომპიუტერული გრაფიკის განყოფილების გამგე, ტექნ.მეცნ.კანდ. თ.ტროყაშვილი	+
19.	ინსტიტუტი „ოპტიკა“	– “ –	საქართველოს ინჟინერ-ენერგეტიკოსთა ასოციაციის პრეზიდენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სრული პროფ., ტექნ.მეცნ. დოქტ. ო.ვეზირიშვილი	+

1	2	3	4	5
20.	მემბრანული ტექნოლოგიების საინჟინრო ინსტიტუტი	მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მანქანათმშენებლობის დეპარტამენტის უფროსი, ტექნ. მეცნ. დოქტ., სრული პროფ., საქართველოს საინჟინრო აკადემიის აკად. თ.მეგრელიძე	+
21.	პეტრე მელიქიშვილის ფიზიკური და ორგანული ქიმიის ინსტიტუტი	ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება	საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტის არაორგანული და ანალიზური ქიმიის მიმართულების უფროსი, ქიმ.მეცნ.დოქტ., სრული პროფ. ი.შათირიშვილი და კვების პროდუქტების ტექნოლოგიის ფაკულტეტის დეკანი, პროფ. თ.ჭუჭულაშვილი	+
22.	რაფიელ აგლაძის არაორგანული ქიმიისა და ელექტროქიმიის ინსტიტუტი	– “ –	ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის ზოგადი, არაორგანული და მეტალორგანული ქიმიის სრული პროფესორი, ქიმ.მეცნ.დოქტ., ნ.ლექიშვილი	+

1	2	3	4	5
23.	იოველ ქუთათელაძის ფარმაკოქიმიის ინსტიტუტი	ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. შ.სამსონია	+
24.	ფერდინანდ თავაძის მეტალურგიისა და მასალათმცოდნეობის ინსტიტუტი	– “ –	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ქიმიური ტექნოლოგიისა და მეტალურგიის ფაკულტეტის დეკანი, ტექნ.მეცნ.დოქტ., სრული პროფესორი ნ.წერეთელი და ტექნ.მეცნ.დოქტ., სრული პროფესორი მ.ოქროსაშვილი	+
25.	თბილისის ბოტანიკური ბაღი და ბოტანიკის ინსტიტუტი	ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება	ს. დურმიშიძის ბიოქიმიისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტის უფრ.მეცნ.თან., ბიოლ.მეცნ.დოქტ. ნ.ომიაძე	+
26.	ზოოლოგიის ინსტიტუტი	– “ –	ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფ., ბიოლ.მეცნ.დოქტ. გ.ქაჯაია	+
27.	სერგი დურმიშიძის ბიოქიმიისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტი	– “ –	აკად.წევრ-კორ. თ.ზაალიშვილი	+

1	2	3	4	5
28.	მოლეკულური ბიოლოგიისა და ბიოლოგიური ფიზიკის ინსტიტუტი	ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად. გ.კვეციტაძე	+
29.	ივანე ბერიტაშვილის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტი	ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება	ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოც. პროფ., ბიოლ.მეცნ.დოქტ. ს.ცაგარელი	+
30.	ალექსანდრე ნათიშვილის მორფოლოგიის ინსტიტუტი	– “ –	თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის ტოპოგრაფიული ანატომიისა და ოპერაციული ქირურგიის კათედრის გამგე, პროფ. ლ.კიკალიშვილი	+
31.	სამედიცინო ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტი	– “ –	თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის ფარმაკოლოგიის კათედრის ასოც. პროფ., მედიც.მეცნ.დოქტ. ნ.გონგაძე	+
32.	რადიობიოლოგიისა და რადიაციული ეკოლოგიის ცენტრი	– “ –	აგრარული რადიოლოგიისა და ეკოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკად. ზ.ჩანქსელიანი	+

1	2	3	4	5
33.	ექსპერიმენტული ნევროლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი	ფიზიოლოგიისა და მედიცინის განყოფილება	ივ.ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოც. პროფ., ბიოლ.მეცნ.დოქტ. ს.ცაგარელი	+
34.	ბათუმის ბოტანიკური ბაღი	სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილება	სოფლ.მეურ. მეცნ. დოქტ. ჯ.კერესელიძე	+
35.	წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტი	– “ –	საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტის აგროსაინჟინრო ფაკულტეტის ჰიდრომელიორაციის დეპარტამენტის უფროსი, სრული პროფ. ე.კუხადაშვილი	+
36.	ვასილ გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტი	– “ –	საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტის სატყეო-სამეურნეო ფაკულტეტის დეკანი, ასოც. პროფ. ნ.კობახიძე	+
37.	მიხეილ რჩეულიშვილის მეცხოველეობის ბიოლოგიური საფუძვლების ინსტიტუტი	– “ –	აკად.წევრ-კორ. ა.კორახაშვილი, სრული პროფ. ა.კოზმანიშვილი	+

1	2	3	4	5
38.	ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი	საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება	აკად.წევრ-კორ. კ.ფიცხელაური	+
39.	საველე წერეთლის ფილოსოფიის ინსტიტუტი	- “ -	აკად. გ.თევზაძე	+
40.	დმიტრი უზნაძის ფსიქოლოგიის ინსტიტუტი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. ზ.აღუაძე	+
41.	პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. ლ.ჩიქავა	+
42.	ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. დ.ჩარკვიანი	+
43.	პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. ჯ.ხეცურიანი	+
44.	დემოგრაფიისა და სოციოლოგიური კვლევის ინსტიტუტი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. ა.სილაგაძე	+
45.	თინათინ წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი	- “ -	აკად. ლ.აღუაძე	+
46.	გ.ჩუბინაშვილის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევის ცენტრი	- “ -	აკად. მ.ლორთქიფანიძე	+

1	2	3	4	5
47.	შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი	ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება	აკად. წევრ-კორ. ე.ჯაველიძე	+
48.	არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. რ.გორდეზიანი	+
49.	ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. ე.ხინთიბიძე	+
50.	გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი	- “ -	აკად.წევრ-კორ. მ.შანიძე	+
51.	ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრი ა) მანქანათმცოდნეობის განყოფილება ბ) ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფ. გ) პოლიმერულ-კომპოზიციური მასალების განყოფ. დ) კვების ახალი პროდუქტებისა და ბიოპრეპარატების განყოფილება ე) ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა განყოფილება	მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროც. განყ. ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფ.	სარეცენზიო ჯგუფის თავმჯდომარე ბ.ბუცხრიკიძე, წევრები: ა.კანდელაკი, ნ.ხელაია პროფ. ო.მუკბანიანი პროფ. ჯ.ანელი ს.დურმიშიძის ბიოქიმიისა და ბიოტექნოლოგიის ინსტიტუტის უფრ. მეცნ. თანამშ., ბიოლ.მეცნ. დოქტ. ნ.მჭედლიშვილი აკად.წევრ-კორ. ლ.ჩიქავა	+
				+
				+
				-

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ინფორმაციისა და საერთაშორისო ურთიერთობების სამსახური. 2009 წელს სამსახურმა უზრუნველყო აკადემიის პრეზიდენტის მივლინებები უცხოეთში (იტალიაში, ავსტრიაში, შვეიცარიაში, გერმანიაში, მონტენეგროსა და რუსეთში).

სამსახურმა დააპროექტა, ააგო, გამართა და მწყობრში ჩააყენა აკადემიის სრულიად ახალი კომპიუტერული ქსელი, რომელიც შეიცავს იუნიქსის პროფესიულ ოპერაციულ სისტემაზე დამყარებულ ათამდე სხვადასხვა სახის სერვერსა (ვები, მეილი, დი-ეიჩ-სი-პი, დი-ენ-ეს, ეფ-ტი-პი და სხვ.) და სამოცდაათამდე ვინდოუსის ოპერაციულ სისტემაში მომუშავე კომპიუტერს.

სამსახურმა განათავსა აკადემიის ვებ სერვერის ინგლისურ და ქართულ საიტებზე აკადემიის „მოამბის“ 2009 წლის ყველა ნომერი და მრავალი ინფორმაცია აკადემიის შესახებ. 2009 წელს სამსახურმა აკადემიის ვებ საიტზე გახსნა რამდენიმე ახალი საიტი, მათ შორის საიტი აკადემიკოს რევაზ გამყრელიძის რედაქტორობით მომზადებული მათემატიკური სამეცნიერო ჟურნალისა და განათავსა ინფორმაცია საერთაშორისო და ადგილობრივი კონფერენციების შესახებ.

აკადემიის ვებ სერვერის ინგლისურ და ქართულ საიტებზე განთავსდა ინფორმაცია აკადემიის ამჟამინდელი, საპატიო, უცხოელი და გარდაცვლილი წევრების შესახებ ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

სამსახურმა უზრუნველყო აკადემიაში 2009 წლის განმავლობაში სააქტო დარბაზსა და პრეზიდენტის დარბაზში ჩატარებული მრავალი საიუბილეო, საზეიმო და სხვა ღონისძიებების მხარდაჭერა სადემონსტრაციო, ვიდეო და აუდიო სისტემებით.

შექნილ და შეცვლილ იქნა მოძველებული და დაზიანებული კომპიუტერები, მოქმედი კომპიუტერები

და პრინტერები მომარაგდა სახარჯო მასალებით. ამ მიზნით ჩატარდა კანონმდებლობით განსაზღვრული ტენდერები. სამსახურმა მიიღო მონაწილეობა არსებული მოწყობილობების აღწერისა და მოძველებული სისტემების ჩამოწერის პროცედურებში.

უზრუნველყოფილ იქნა უცხოელი სტუმრების (უნგრეთის ელჩი, იაპონიის ელჩი, ირანის ელჩი) და სხვა საქმიანი დელეგაციების ვიზიტების მხარდაჭერა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში.

გრძელდებოდა ორმხრივი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული თანამშრომლობა დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფოს მეცნიერებთან.

საანგარიშო წელს გერმანიაში შეძენილ იქნა ლათინური ენის თესაურუსი.

სამსახური მონაწილეობდა კომისიის მუშაობაში, რომელსაც დავალებული ჰქონდა აკადემიის „მოამბის“ გავრცელებისა და მის შესახებ სამეცნიერო ინფორმაციის სხვადასხვა მონაცემთა ბაზებში განთავსება.

სამსახურის ხელმძღვანელი გიორგი გომელაური მივლინებით იმყოფებოდა მოლდავეთში, სადაც განხილულ იქნა ევროკომისიის სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების მეშვიდე ჩარჩო პროგრამაში საქართველოს წარმომადგენლების მონაწილეობის შესაძლო სამომავლო პერსპექტივები. ამ ვიზიტის დროს მოპოვებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით მომზადდა და ევროკომისიას წარედგინა პროექტი „ინგერა“, რომელიც ითვალისწინებს სამეცნიერო თანამშრომლობას ქართველ და გერმანელ სპეციალისტებს შორის ენერჯის ალტერნატიული და განახლებადი რესურსების გამოყენების სფეროში.

აკადემიის შემადგენლობა. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიაში 2010 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით იყო 52 ნამდვილი წევრი და 75 წევრ-კორესპონდენტი.

აკადემიას ყავს, აგრეთვე, 2 საპატიო აკადემიკოსი, 1 საპატიო უცხოელი და 63 უცხოელი წევრი.

აკადემია შედგება აკადემიური საბჭოსაგან, 10 სამეცნიერო განყოფილებისაგან, აკადემიურ საბჭოსთან არსებული 3 კომისიისაგან, აკადემიასთან სტრუქტურული ერთეულის ფორმით არსებული ქართული ენციკლოპედიის ი.აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქციისა და გ.წერეთლის სახელობის „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური გამოცემისა და ქართული ენის თესაურუსის კომიტეტისაგან, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრისაგან.

აკადემიურ საბჭოს ემსახურება ადმინისტრაციული აპარატი.

2010 წლის 1 იანვრისათვის სულ აკადემიაში ირიცხებოდა 159 თანამშრომელი (მ.შ. 3 მეცნიერებათა დოქტორი, 16 მეცნიერებათა კანდიდატი – აკადემიური დოქტორი):

- აკადემიური საბჭო შედგებოდა 14 წევრისა, 3 მრჩევლისა და 1 მრჩევლის მოვალეობის შემსრულებლისაგან;

- სამეცნიერო განყოფილებებში ირიცხებოდა 10 სწავლული მდივანი;

- აკადემიურ საბჭოსთან არსებულ კომისიებში – 4 თანამშრომელი;

- აკადემიური საბჭოს ადმინისტრაციულ აპარატში – 60 თანამშრომელი;

- ქართული ენციკლოპედიის ი.აბაშიძის სახელობის მთავარ სამეცნიერო რედაქციაში – 46 თანამშრომელი;

– გ.წერეთლის სახელობის „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური გამოცემისა და ქართული ენის თესაურუსის კომიტეტში – 16 თანამშრომელი;

– აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რეგიონულ სამეცნიერო ცენტრში – 5 თანამშრომელი.

აკადემიაში 9 თანამშრომელი მუშაობდა ხელშეკრულებით.

2009 წელს აკადემიის თანამშრომელთა რიგებს გამოაკლდნენ თვალსაჩინი მეცნიერები. ტრაგიკულად დაიღუპა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი აკადემიკოსი გურამ ხარატიშვილი, გარდაიცვალნენ აკადემიკოსი გიორგი გიგაური, აკადემიის წევრ-კორესპონდენტები ირაკლი ღუღუშაური და გურამ მჭედლიძე.

აკადემიის დაფინანსება. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის 2009 წლის დამტკიცებული დაფინანსება შეადგენდა 3430,0 ათას ლარს. წლის განმავლობაში დაფინანსების გეგმა გადიდდა 18,8 ათასი ლარით და შეადგინა 3348,8 ათასი ლარი (ცხრილი 5).

ცხრილი 5.

2009 წლის დაფინანსება

დაფინანსება	ათასი ლარი
1. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია	3063,8
2. ქართული ენციკლოპედიის ირ.აბაშიძის სახ. მთავარი სამეცნიერო რედაქცია	275,0
3. აჭარის რეგიონული სამეცნიერო ცენტრი	10,0
სულ	3348,8

შ ი ნ ა ა რ ს ი

შესავალი	3
საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საერთო კრება.	8
საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიური საბჭო.	14
საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტი.	25
საიუბილეო ღონისძიებები შეხვედრები.	29
საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო განყოფილებები	32
მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილება	32
დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილება	68
გამოყენებითი მექანიკის, მანქანათმშენებლობისა და მართვის პროცესების განყოფილება.	79
ქიმიისა და ქიმიური ტექნოლოგიების განყოფილება	104
ბიოლოგიურ მეცნიერებათა განყოფილება	138
ფიზიოლოგიის განყოფილება	159
მედიცინის განყოფილება	173
სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა განყოფილება	201
საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება . .	229
ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება	276
საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სამეცნიერო რედაქციები და კომისიები	300
საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საორგანიზაციო საქმიანობა	305